

GUSTAV TOBLER

Nincs többé halál!

ADVENT KIADÓ

BUDAPEST

2015

GUSTAV TOBLER: KEIN TOD MEHR!

Advent Verlag, Zürich, 2. kiadás

Fordította: *Kovács Tibor*

Lektorálta: *Rozmann Károlyné*

Felelős kiadó: *Ócsai Tamás*

Advent Kiadó 2015

1171 Budapest, Borsfa u 55.

www.adventkiado.hu

info@adventkiado.hu

Tördelés, nyomdai előkészítés: *Aranyos Zsolt*

Felelős vezető: *E. Kökényes Zsuzsa*

Készült: *Szóllósy Botond nyomdájában, Debrecen*

ISBN

TARTALOMJEGYZÉK

A kiadó beköszöntője	5
Előszó az első kiadáshoz	7
Előszó a második kiadáshoz	9
A fordító néhány gondolata	10
1. Egy beszéd, amit mindenkinek meg kell hallania	12
2. Amit az emberek a halálról gondoltak	20
3. Izrael elképzelései a halálról	28
4. Jézus viszonyulása a halálhoz	33
5. Két folyó találkozása	39
6. Mit tanít a teremtéstörténet az ember természetéről?	50
7. A teremtet ember egyedisége és természetének egysége	59
8. Halhatatlan-e az ember?	66
9. Mit mond a Biblia az ember halál utáni állapotáról?	75
10. A gazdagról és a szegény Lázárról szóló példázat	81
11. Jézus szavai a vele együtt megfeszített latorhoz	98
12. Prédikált-e Jézus a pokolban?	106
13. Van-e még lehetőség megtérésre a halál után?	120
14. Örökké kell-e szenvedniük a bűnösöknek a pokolban?	131
15. A pokol témája a Szentírásban	139
16. Van-e tisztítótűz?	148
17. A spiritizmus kialakulása és története	163
18. Mi van a spiritizsma „szellemidézés” mögött?	179
19. A minden keresztényt érintő fenyegetés	194
20. Mit bizonyítanak egyesek halálközeli élményei?	202
21. A keresztény hit és a „lélekvándorlás”	216
22. Van szabadulás a halálból!	232
23. „... aki hisz énbenem, ha meghal is, él”	245
24. Halhatatlanság egyedül Krisztus által!	255
25. A „lélek”, amit az emberek nem tudnak megölni	265

26. Isten alkotása: az újjáteremtett ember	275
27. Ellentmondott volna önmagának Pál apostol?	286
28. A feltámadáshit jelentősége a keresztények számára	303

FÜGGELÉK

I. A test, a lélek és a szellem jelentése	316
II. A seol jelentése: „örökké égő pokol” vagy sírgödör?	329
III. A Jézus visszajövetelével kezdődő események sorrendje	335
IV. A gyehenna jelentése	339
V. Az egyedüli Közbenjáró	341
VI. A halottakért mondott imádságról	343
Tárgymutató	346
Bibliai igék jegyzéke	359

Beköszöntő

Gustav Tobler könyve olyan témában nyújt rendkívül alapos bibliai útmutatást, amely a kezdetektől fogva izgalommal tölti el az embereket. Ez a halál kérdése. Mi történik valójában velünk, amikor elszáll belőlünk az élet ereje, lehelete? Hová megyünk — ha megyünk — a halál bekövetkezése után? „Visszajárnak-e” a halottak, hogy közöljenek velünk titkokat? Vagy más és más megjelenési formában, de egy örök körforgás szerint jelen vagyunk az élet folytonosságában? És hol vagyunk jelen: ezen a földön, vagy a beláthatatlan kozmosz más zugában? Mit mondott a halálról Isten az Ószövetség lapjain? Mit mondott Jézus és az apostolok?

Ezekre a kérdésekre keresi a választ a Nincs többé halál! című kötet.

Kívánjuk a kedves Olvasónak, hogy megnyugtató válaszokat találjon a könyv tartalmának megismerésével.

A magyar kiadás munkatársai

Az idézett igehelyeket a Magyar Bibliatanács által kiadott, utoljára 1908-ban revidéalt szövegű Károli fordítású Bibliából vettük, változatlan helyesírással, versszámozással. Az ettől eltérő bibliafordításokat minden esetben jelöltük, a következőképpen¹:

MBT – új protestáns fordítású Biblia, kiadta a Magyar Bibliatársulat megbízásából a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Budapest, 1995.

SZIT – új katolikus fordítású Biblia, kiadta a Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1976, 1982

KNB – Káldi-Neovulgáta Bibliafordítás

EFO 2006 – Egyszerű fordítású Újszövetség.

A könyv eredeti szövegében olyan igei fordítások is találhatóak, amelyek magyarul nem ismeretesek. A fordító ezért törekedett, hogy a tartalomhoz leginkább közelálló magyar fordítást válassza, néhány helyen pedig a német fordítású igeverset ültette át magyar nyelvre.

A bibliai könyvek címe, rövidítése, a bibliai személyek neve, helységnevek stb. az MBT-ben olvasható módon találhatóak, néhány kivételtől eltekintve, ahol a szerző által idézett szövegben meghagytuk az ott alkalmazott írásmódot.

Az idegen szavakat, neveket igyekeztünk fonetikusán, ill. elterjedt magyaros formájukban visszaadni.

(A könyv adatai a szerző kora óta nyilvánvalóan lényegesen megváltoztak.)

---

¹ A könyvben felhasznált egyéb bibliafordítások neve és online változata a Totál Biblia internetes portálról származik, melynek címe: biblia.jezusert.com.

ELŐSZÓ AZ ELSŐ KIADÁSHOZ

A halál nagyon személyes dolog. Egyetlen ember sem térhet ki előle; előbb vagy utóbb mindannyian szembesülünk vele. Sokáig figyelmen kívül hagyhatjuk ugyan, esetleg megpróbálhatunk szebbnél szebb magyarázatokat találni rá. Egy ideig küzdhetünk is ellene akaraterőnkkel vagy egészséges életvitellel, mi több, minden zsigerünkben ágálhatunk is ellene – mindez hasztalan próbálkozás. Először másokat visz el, majd nálunk kopogtat. Fritz Gafner találóan jegyzi meg: „A sírnál állva megilletődöttségünk őszinte; a következők mi magunk vagyunk.”²

Látva a halál könyörtelenségét, mit is mondhatnánk? Felelőtlenségre és közömbösségre vallana a halál problémájának megoldásáról elhamarkodottan beszélni. A spiritizmus kínálna talán a megoldást, azt állítva, hogy nincs is halál? Ráhagyatkozhatunk-e arra, hogy a különböző egyházakban és vallási közösségekben a lélek halál utáni tudatos továbbélésének ígéretével találkozunk? Biztosak lehetünk-e a dolgunkban, amikor abba az ígéretbe kapaszkodunk, hogy lesz halottak feltámadása?

A könyv szerzője bemutatja, hogy igenis van lehetőség annak kijelentésére: Nem lesz többé halál! Ez a felkiáltás többet jelent annál, mintha pusztán álmaink, reményeink vagy vallásos igényünk és célunk megvalósulásaként értelmeznénk. Gustav Tobler a Biblia segítségével megmutatja, hogy a halál egyszer végérvényesen el fog tűnni. Addig azonban a halált a maga szörnyű valóságával el kell fogadnunk, és egyúttal óvakodnunk kell attól, hogy az emberi csodareceptek csapdájába essünk

---

² *Neue Zürcher Zeitung*, 15. Juli 1973.

A szerző évtizedek óta foglalkozik a halál kérdésével, és kutatásainak eredményeit ez idő alatt nemcsak számos előadáson és bibliai sorozaton tárta a nyilvánosság elé, hanem újságcikkekben és több írásában is.³ Ebben a könyvében mindennek az összefoglalását találjuk. Óhaja, hogy a halál rejtélyére kimerítő bibliai választ tárjon elénk, már amennyire az Ige ezt számunkra megmagyarázza. Ezen túlmenően azonban sorra veszi azokat a pótmagyarázatokat, amelyeket az ember az évszázadok alatt a halál kérdésre válaszolva felépített. Fáradtságot nem ismerve még azokat a bibliai igehelyeket is alaposan megvizsgálta és megmagyarázta, amelyeket manapság gyakran helytelenül értelmeznek és alkalmaznak. Mindenekelőtt azonban a szerző meggyőző módon mondja el, hogy lehet jó reménységünk a halál valóságának dacára is.

A kiadó örömeire szolgál, hogy Gustav Tobler ezen munkáját az olvasóközönség kezébe adhatja, és egyúttal reméli, hogy általa az olvasókat nemcsak fontos információkhoz juttatja, hanem olyan szemlélet kialakításához is segíti, amely képessé teszi őket arra, hogy a halál problémáját lezárják, amire az végül utoléri az embert.

---

³ *Rettung aus Tod und Todesfurcht*. Zürich, Advent Verlag; *Darum wachet!* Zürich, 1974, Advent Verlag; *Reicher Mann und armer Lazarus*. Zürich, Advent Verlag; *Der Tod und unsrer Hoffnung?* Zürich, 1950, Advent Verlag.

ELŐSZÓ A MÁSODIK KIADÁSHOZ

Miután az első kiadás örömteli módon kedvező fogadtatásra talált, valamivel több mint egy esztendő elteltével helyet kaphat a második, bővített és egyben átdolgozott kiadás, amit világunk vallási állapota tett rendkívül sürgetővé. Manapság ugyanis az okkultizmus hulláma söpör végig világunkban, amely sem vallási téren, sem pedig bármilyen más módon nincs felkészülve arra, hogy az „érzékeinken túli” dolgok propagandistáinak igényeivel vitába szálljon. Ez a tény a szerzőt arra is ösztönözte, hogy egy külön fejezetben (20. fejezet) foglaljon állást az ún. „halál-közeli élmények”-ről, amelyek egyre nagyobb nyilvánosságot kapnak az utóbbi időben. Egy további, új fejezetet pedig arra szánt a szerző, hogy a különleges olvasói igényeknek megfeleljen (23. fejezet).

Reméljük, hogy a mostani, új kiadás még inkább be fogja tölteni feladatát: még több áldással fog szolgálni az olvasóknak.

A fordító néhány gondolata a magyar kiadáshoz

Memento mori! — köszöntötték egymást a 12. századi trappista szerzetesek, amikor egymással találkoztak. Ennek a szállóigévé lett köszöntési formának a jelentése: Emlékezz a halálra! Az üdvözlésnek ez a formája a mai posztmodern ember számára elég bizarrnak tűnhet, különösen annak tudatában, hogy legősibb üdvözlési formáink egyben jókívánságok is voltak. A halálról pedig nem lehet pozitívan nyilatkozni, még kevésbé kívánnánk, hogy ráadásul emlékeztessenek is rá. Márpedig mindnyájunk számára létkérdés a halál témájához való viszonyulásunk.

Gustav Tobler Nincs többé halál! című munkája 28 fejezeten keresztül igyekszik a maga tárgyilagos és logikus stílusában felnyitni az olvasó szemét arra, hogy a hívő ember számára is nagyon komoly dolog a halál, ugyanakkor azonban olyan valóság is, melyre a Jézus Krisztusba vetett hittel és bizalommal lehet, s kell is készülnünk. Az az ember ugyanis, aki a Teremtő kezébe tette le a lelkét, az Ő kezéből veheti át majd az új, örök életét is a feltámadáskor! A halál ugyanis a feltámadásban tűnik el, és aki az újjáteremtésnek ezt a csodáját átéli, az együttal Isten dicsőséges országának kitüntetett polgára lesz és marad mindörökké! Őszinte és teljes szívemből kívánom, hogy e könyv olvasása és tanulmányozása mind több és több embert vezessen el Jézushoz, aki legyőzte a halált, és a mi életünkben is képes erre!

Szeretném mély hálámat kifejezni Rozmann Károlyné Irénkének, aki fáradhatatlan buzgalommal és kitartással végezte a szöveggondozás (számomra igen száraz és aprólékos) munkáját — gyengülő szeme világa ellenére is. Köszönettel tartozom hittestvéreimnek, akik kezdeményezték a könyv fordítását, továbbá az Advent Kiadó munkatársainak is, hogy

lehetővé tették a könyv megjelentetését, és hogy segítséget nyújtottak az utómunkában.

Külön ki szeretném emelni drága feleségemet, aki biztosította a nyugodt háttérrel a fordítói munkámhoz, amely bizony sok esetben „forgott veszélyben” a két pajkos, óvodáskorú gyermekem miatt, akiknek szintén köszönettel tartozom, hogy a fordítás ideje alatt tűrték, hogy apjuk sokszor mellőzi őket.

Végül köszönet Dénes Ottónak, aki szorgalmazta a könyv megjelenését és anyagilag is támogatta.

A fordító

1. EGY BESZÉD, AMIT MINDENKINEK MEG KELL HALLANIA

Minden emberre leselkedik saját életének a veszélyeztetettsége, miközben mind az élet, mind a halál megoldatlan rejtélyt jelent számára. Amennyire lehetetlen a halált – következményeivel együtt – megmagyarázni, annyira tehetetlenek vagyunk vele szemben. Egyikünk sem tudja, mikor jár le az ideje. A halál könyörtelen. Gyakran akkor csap le, amikor az ember élete még éppen csak virágba borult; tátongó űrt hagy maga után, miközben fájó sebeket tép fel újra és újra.

Burgess, aki szociológus, igencsak elgondolkodtató megállapítást tett az élet rövidegéről. Jóllehet kijelentése óta a világ néhány pontján a várható élettartam emelkedett, példája semmit sem veszített aktualitásából: *„Tízezer emberi lény együtt kezdi meg utazását. Tíz évvel később legalább egyharmaduk már nincs az élők sorában. Az átlagosan várható élettartam közepén még mintegy ötven százalékuk folytatja útját. Soraik azonban egyre gyorsabban ritkulnak; aki eddig bírta még az utat, a fáradtságtól ledől, hogy aztán többé már ne keljen fel. Hetven évesen már csak négyszázan küzdik magukat tovább, többé vagy kevésbé elfáradva. Elérve a kilencvenedik életévet, az utazótársaság már csak egy maroknyi, reszkető aggastyánra redukálódott... Talán még akad valaki, egyedüli csodaként az úton, aki megélhet egy évszázadot. Amikor újra odanéziünk, a halál bevégezte munkáját.”*⁴

---

⁴ Idézet Arthur E. Lickey-től, in: *God Speaks to Modern Man*, 495. o.

Habár valaha Krózus a leghíresebb orvosoknak, akik életét meg tudják hosszabbítani, minden egyes évért egy vagyont ígérhet, mégiscsak elérkezik az óra, amikor azok praktikái már nem képesek eredményt hozni. Nem segít, ha az ember a halál ténye előtt becsukja a szemét.

XIV. Lajos sem kerülhette el a halált, bár híres kastélyát – pusztá halálfélelemből – terméketlen területen építtette fel, ahol a királýsírok látványa nem nyugtalanította többé.

Nem csekély az olyan emberek száma, akik úgy vélték, ismerik a halhatatlanság felé vezető utat. Tudósok, kutatók sok energiát fordítottak azokra a kísérletekre, amelyek az élet meghosszabbítására irányultak. A mindezt alátámasztani látszó, szenzációs állítások egyre inkább terjednek, és sokakat el is hitetnek. Mindannyiszor azonban ugyanaz a kép fogad bennünket: nem sokkal ezeknek a legújabb kutatási eredményeknek a beharangozása után maguk a szerzőik is eltűnnek a történelem sülyesztőjében. Mindazok, akik bennük hittek, egy reménnyel szegényebbek lettek.

Néhány emberre találó lehet, ami Edgar Allan Poe New York City városi múzeumában található emlékművén olvasható:

*„Zseniként óriás,
Élete boldogtalan;
Halála nyomorúságos,
Dicsősége azonban halhatatlan.”*

A halálban mindenki egyenlő; minden osztálybeli, faji és származási különbség porba hullik előtte. Egy feljegyzés szerint Nagy Sándor egyszer felkereste Diogenészt, amikor az éppen egy halom emberi csontot kutatót át.

„Hát te meg mit csinálsz itt?” – kérdezte Nagy Sándor.

„Atyád csontjait keresem – válaszolta Diogenész –, de nem tudom megkülönböztetni a rabszolgák csontjaitól.”

A halál szavát mindenkinek meg kell hallania. „*A halált nem lehet száműzni, még életbiztosítással sem, hiszen az élet az egyetlen olyan kincsünk, amely lényege szerint nem bebiztosítható. A halál száműzése csak további félelmet szül életünkben, ami tulajdonképpen halálfélelem, amely a legváratlanabb pillanatban, a legalkalmatlanabb helyzetben és a legfurcsább formában, de mégis újra és újra felbukkan.*”⁵

Többen megkísérlik a halál tényét gondolataikból kiiktatni. Néhányan áértelmezik. Szókratésznál a halál „mint az élet betegségéből való kigyógyulás” egy merőben új értelmet nyer. Mások feladták azt a várakozásukat, amely túlmutat a halálon.

Arthur E. Lickey egyik barátja egyszer búcsúbeszédet tartott a Kalifornia államban található Hollywood temetőjében. Beszéde végén az elhunyt édesanya egyik leánya lépett a koporsóhoz, majd ezt mondta: „*Nos, a doktor megtartotta ünnepi beszédét, most hadd tartsam meg én is az enyémet. Az egyetlen a professzorok Szitává lőtték a Bibliát. Már nem hiszünk tovább a tradicionális vallásban. A huszadik században ez már a múlt.*”

Édesanyám nem emlékezett egyetlenegy eseményre sem életéből, amely születése előtt történt volna. Mint ahogy mi sem tudunk ilyenről, hiszen nincs születésünk előtti létállapot. Halálával pedig minden befejeződött számára. Persze tovább él még a szívünkben szép emlékként, de ez minden. Mivel tehát nem létezik egyikünk számára sem bármiféle születés előtti és halál utáni létállapot, éppen ezért a temetési istentisztelet hasztalan és értelmetlen. Nem tudom, hogy most mit gondolnak a beszédemről, de én pontosan ebben hiszek.”⁶

---

⁵ Benz, Ernst: *Die Todesvorstellungen der grossen Religionen*, 163. o. Idézve in: *Was ist der Tod?* München, 1969, piper paperback.

⁶ Lickey, Arthur E. : *God Speaks to Modern Man*. Washington, 1952, Review and Herald, 498-499. o.

„Nincs semmi szered a halál ellen?”

A halállal szembeni kilátástalanságot találóan fogalmazza meg Eberhard Jüngel: *„Az ember sajátossága ugyan, hogy mindenben megoldást keresést talál, a halálhoz érve azonban teljes a kiűttalansága. Az ember mindenhova eljut, semmi sem idegen neki. Csak a halállal nem tud mit kezdeni. A halál idegen marad számára... A szubjektív akaratszabadság látszatát kelti annak az igazságnak a kimondása, hogy a halál, mint önmagam életét lezáró esemény végtelenül meghökkent. A halál, ami földi ittlétemet bevégez, nem más, mint magával a földi ittléttel szembefeszülő idegen. És csak mint ez az elidegenítő idegen, úgy tartozik az emberi élethez, és történetesen kezdettől fogva hozzá tartozik. A halál a maga rendkívül elidegenítő valóságában nem olyan 'különleges esemény, amelyet többek között el is kéne nevezni, mivel az aztán végül is bekövetkezik. Az ember nemcsak akkor áll védtelenül a halállal szemben, amikor a halálhoz ér, hanem állandóan, és lényét tekintve is' (Heidegger).”*

Senki sem tudja, mi várja, amikor az ajtók bezáródnak mögötte. Minden ember ragaszkodik életéhez, mindazáltal manapság szép számmal vannak olyanok is, akik számára csak addig fontos az élet, amíg annak élvezetet nyújtó oldalát teljesen ki nem használják. Ezek az emberek az életet pusztá élvezetté degradálták. Ők az élet valódi értelmét tekintve csupán vegetálnak, emiatt többé már nem is képesek a halállal szemben megfelelő magatartást tanúsítani. Nem foglalkoztatja őket sem életük eredetének, sem pedig haláluknak a kérdése.

Amikor David Livingstone Afrikába érkezett, először ezt kérdezték tőle a bennszülöttek: „Nálatok is meghalnak az emberek? Nincs semmi szered a halál ellen?” Az USA egyik legnagyobb börtönében megkérdezték

---

⁷ Jüngel, Eberhard: *Tod*. Stuttgart, 1971, Kreuz-Verlag, 14. o.

a felügyelőt, mi a halálra ítélt bűnözők leggyakoribb kérdése. A férfi erre ezt felelte: „Az ítélet végrehajtására váró emberek gyakran kérdezik tőlem: 'Hova jutok a halál után? Mi a halál egyáltalán? Mit jelent az, meghalni...? Szeretnék tudni valamit a halottak állapotáról?' Ilyenkor rámutatok egy ajtóra és ennyit mondok: 'Én csupán arra az ajtóra tudok mutatni. Nem tudom, mi van mögötte. És Ön sem tudja ezt. De péntek reggel az ajtót ki fogjuk nyitni és Önt bevezetjük, majd újra bezárjuk. Ez minden, amit tudok mondani.'” Nemcsak a halálra ítélt bűnözők állnak az ajtó előtt, amely utánuk aztán bezáródik – elragadva őket a halálba. Mi vajon többet tudunk, mint a fentebb említett börtönőr?

A halálról számtalan kijelentés létezik, és ezek annyira ellentmondásosak, hogy fáradtságot igényel a helyes válasz megtalálása. Hiszen olyan emberek vélik tudni a jó választ, akik maguk nem is „*élték át*” a halált. Hadd álljon itt ennek szemléltetéséül egy élménybeszámoló. Robert H. Pierson misszionárius újra útban volt repülővel Afrika felé. Egy előtte ülő utastársa buzgón és részletesen mesélt Afrika országairól és lakóiról. Pierson figyelmesen hallgatta, hiszen ő maga hat évig munkálkodott Afrikában, és sok részét beutazta. Jóllehet nem tartotta magát szakértőnek, mégis számtalan dolgot tudott a kontinens viszonyairól. Ahogy hallgatta a beszámolót, sok kérdés fogalmazódott meg benne. A hallottak ugyanis egyszerűen nem vágtak egybe azzal, amit saját maga is átélt. Végül beszédes utastársa a következő vallomással zárta előadását: „*Az imént azt mondtam el Önnek, amit Afrika állapotáról gondolok, és hogy mi tennivaló van. Természetesen soha sem jártam ott, de most már ismeri a véleményemet.*”

Teljesen hasonló a helyzet azokkal az emberekkel, akik a halál birodalmával szerzett tapasztalataikat és élményeiket ecsetelik, noha sem ott nem jártak, sem pedig onnan vissza nem tértek soha. Jelenségek tömkelege próbálja alátámasztani és megdönthetetlenné tenni annak

bizonyítékát, hogy van élet a halál után. Ezekre az ún. „*halálközeli élmények*”-re egy későbbi fejezetünkben fogunk kitérni. Egy dolog viszont már biztos állítható: az eszméletlen állapot és a tetszhalál szinte kivétel nélkül hasonlókat produkál, mint amiket az itt következő beszámolókból megtudhatunk.

Párizsban egy részeg autós elütött egy babakocsijával sétáló kislányt, aki súlyos sérüléseket szenvedett. Az ájult kislányt kórházba szállították. Amikor a leány egy hét kóma után magához tért, az első kérdése ez volt: „*Hogy vannak a babáim? Hol van a babakocsim?*” Az emlékezete ott folytatta tovább, ahol a baleset előtt megszakadt. A kislánynak fogalma sem volt arról, ami a kóma ideje alatt vele történt.

Korporal Jacky Bayne 1967. július 16-án súlyosan megsérült Dél-Vietnámban, egy őrző során. Az orvosok újraélesztési kísérletei nem jártak sikerrel. A pulzus és a légzés leállt, és már nem lehetett újraindítani. A szív megállt. A halottnak vélt katonát a hullaházba szállították. Néhány órával később a hullaigazgató be akarta testét balzsamozni. Legnagyobb meglepetésére enyhe szívdobogást észlelt a halott testén. Több mint három hétig tartott, mire a tetszhalott néhány vérátömlesztésnek köszönhetően újra visszanyerte a tudatát. A fiatal katona semmi olyanra nem tudott visszaemlékezni, ami a köztes időben történt.

1941-ben egy orosz katona a Moszkva melletti ütközetben egy fejlövés miatt súlyosan megsebesült. Teljes eszméletvesztéssel kórházba került. Végül húsz évvel később, 1961-ben magához tért. Az orvosok csodálkozására ez volt az első kérdése: „*Hogy áll a Moszkváért vívott csata?*” Ez volt az utolsó gondolata megsebesülése előtt, és eddig tudott visszaemlékezni. A közben eltelt időről neki sem volt fogalma. El kellett neki beszélni részletesen mindent, ami vele történt.

Az öntudatlan ember nem veszi észre, hogy órák vagy évek telnek el. Amikor a tudatállapot visszatér, ott folytatódnak a gondolatok, ahol abbamaradtak. Az ember ebben az állapotban – teljesen függetlenül attól,

hogyan került bele – nem vesz részt abban, ami körülötte történik. A halál során az emberi agy szétesik. Vajon rendelkezhet az ember nagyobb öntudattal halálakor, mint amilyenvel akkor bírt, amikor agya még teljes kapacitással működött?

Kinek van igaza? Azoknak, akik merészen azt állítják, hogy az igazi élet a halállal kezdődik, vagy inkább azoknak, akik szerint a halál az élet végét jelenti? Vagy még pontosabban fogalmazva: a halál az élet egy másik formája, hogy aztán az ember – más körülmények között – tovább létezhessen? Az örömteli élet vagy az állandó szenvedés kezdetét jelenti-e a halál? A halál átmenet egy magasabb rendű létformába, vagy az élet lezárója? Azt jelenti a halál, hogy a pokolba vagy a mennybe jutunk?

A válasz, amelyre rá vagyunk utalva

Amennyiben ezekre a fontos kérdésekre – amelyeket egyszer mindenkinek fel kell tennie – megnyugtató választ akarunk kapni, ATTÓL kell tanácsot kérnünk, aki halálból történő feltámadása által legyőzte a halált. Aligha akad más olyan probléma, amelynél ennyire a Szentírásra lennénk utalva, mint ebben a fontos kérdésben. Ettől a választól függ, hogy a reménykedők vagy a kételkedők táborába soroljuk-e magunkat.

Az USA egyik déli államában egy édesapa és egy édesanya koporsó mellett állt, amelyben hatéves gyermekük feküdt, élettelenül. Az édesapa, aki nem hitt az evangéliumban, egyszer csak közelebb lépett, és a kis mozdulatlan test fölé hajolva homlokon csókolta gyermekét. Ezután elcsukló hangon így kiáltott fel: „Isten veled, drága kicsikém! Isten veled, örökre!” Néhány perccel később szegény törekeny édesanyja lépett a koporsóhoz, aki a szeretett gyermeke ágyánál átvirrasztott éjszakáktól kimerült, erőtlen volt. Ő is megcsókolta a gyermek homlokát, majd ezt mondta: „Isten veled, drágaságunk! Vizontlátásra azon a csodálatos reggelen, amely a halál hosszú éjszakájára köszönt!”

Micsoda különbség! Megint csak az előtt a kérdés előtt állunk, amely minden gondolkodó embert foglalkoztat. Mindennek vége van a halállal, vagy valamilyen módon, valamikor van még folytatás? Sok évvel ezelőtt egy floridai férfi talált egy spanyol sapkát, amelyen az 1796-os dátum és a *Plus ultra* latin felírás volt olvasható. Egykor a spanyol érméken levő felirat még egy szóval többet tartalmazott: *Non plus ultra*. De miért is ez a változás? A késő középkorban a Gibraltári-szoros mindkét partja spanyol fennhatóság alatt állt. A szoros két sziklafalát, amelyek közül az egyik az afrikai, a másik pedig az európai oldalon emelkedett, Héraklész (magyarosan: Herkules – a szerk.) két oszlopának nevezték el. Az érméket úgy verték, hogy azok a nyugati világ két utolsó bástyáját ábrázolják – jelképezve ezzel az akkor ismert világ végét. A Héraklész oszlopai fölötti díszítésen a következő szavak állnak: *Non plus ultra*, azaz *Nincs innen tovább*. Amikor Kolumbusz később nyugatra hajózott és az Új Világot felfedezte, minden megváltozott. Spanyolország tekintélyes állammá fejlődött, amely a tenger túlsó oldalán is földterületekkel rendelkezett – a perui és mexikói hegységtől kezdve a kaliforniai napsütötte dombokig. Mindez kihatott az érméken levő felíratra is, amely ezután *Plus ultra*, azaz *Innen és tovább* lett.

Hogyan viszonyul mindez a halál kérdéséhez? Melyik az érvényes: *Non plus ultra* vagy *Plus ultra*? Talán van a világtörténelemben is egy olyan esemény, amely megválaszolja ezt a kérdést, és ami egy csapásra mindent megváltoztatott? E kérdés közelebbi vizsgálata előtt azonban nézzük meg, milyen megoldási javaslatokkal állt elő a történelem során az ember, hogy a halál nyomasztó kérdését megpróbálja leküzdeni.

2. AMIT AZ EMBEREK A HALÁLRÓL GONDOLTAK

A halál olyan esemény, amely teljesen elbizonytalanítja az embert. Mindezt jól mutatják azok a kijelentések, amelyeket az adott kor írói, költői és gondolkodói tettek. A halál misztikuma nemcsak szövegekben és dalokban ölt testet. Sok nép szokásai és hagyományai pontosan a halál szörnyűségére vezethetők vissza. A vak babona táptalaja az azt övező félelem, és a dörzsölt kizsákmányolók mindig is nagyon értettek ahhoz, hogyan csináljanak üzletet a halálból és a halottól való félelemből.

Már a legkorábbi időkben kísérletet tett az ember arra, hogy ez elől a szörnyű érzés elől kitérjen, és a halál ürességével foglalkozó gondolatokat megszelídítse. Ezt szemléltetik a már korai időktől gyakorolt temetkezési szertartások, amelyek utóhatásai egészen korunkig tetten érhetők. A temetkezés során a halott mellé helyeztek mindenféle olyan dolgot, ami nélkül az élet elképzelhetetlen. Ezek lehetnek: táplálék, szerszámok, sőt még a tisztálkodáshoz tartozó tárgyak is. Az ember számára titokzatos, alig elviselhető gondolatot jelentett az az elképzelés, hogy az ember semmivé válik. Ezért újra és újra megkísérelték, hogy az „utolsó, hivatlan vendég” útjából kitérjenek, és a halál utáni továbbélés legkülönbözőbb elképzeléseibe kapaszkodtak.

Megközelítőleg az emberi történelem kezdetéig visszavezethető az a feltevés, hogy a halott ember valójában nem is halt meg, az élete lángja nem aludt ki. Ezt az elképzelést azzal indokolják, hogy létezik egy – a testünktől független – lélek, amely nem hal meg a testtel együtt. Ez a gondolat annak a tagadására vezethető vissza, hogy a halállal végérvényesen befejeződik az életünk. Ez tehát nem más, mint kísérletezés azzal a feltevessel, hogy az élet a halál után egy megváltozott formában tovább folytatódik. Ezt a feltételezést egy kikutathatatlan titok övezi; ami pedig titokzatos, az

egyben magában hordozza az ismeretlentől való félelmet is. Amennyiben a halott mindent lát és hall, akkor már csak egy kis lépés kell ahhoz, hogy a halottnak tulajdonítsunk minden hatalmat az élők fölött. A halottkultusz arra tesz kísérletet, hogy az elhunytak szellemét kedvező fogadtatásban részesítsük, azért, hogy ne tehessenek rosszat az élőkkel. Ezért van befolyással – számunkra felfoghatatlan erővel – ez a kultusz számtalan nép egész életére. És éppen ez az, ami az ún. „természeti népek”-et (lelki) nyomorba dönti, és földi életüket komorra változtatja. Antropológusok és keresztény misszionáriusok minderről számtalan bizonyítékot tártak fel. Ásatások hasonlóképpen igazolták, hogy milyen szörnyű hatással volt a régen élt népek életére ez a lélekhit. Példaként álljon itt a fáraók Egyiptoma. Ceram erről így ír: *„Élők ezrei estek áldozatul a robotnak, hogy az egyetlen halottnak (a fáraónak) az örök biztonságot és az örök életet biztosítsák. Egy fáraó, aki tíz, tizenöt, húsz évig építtette sírját, saját népe erejét emésztette, és nemcsak magát, hanem gyermekeit és azok gyermekeit is adósságba taszította. Gyengítette birodalma gazdasági hatalmát, még halála után is... Egy (halála utáni életéről – a szerk.) gondoskodó fáraó nem kevesebb, mint tizenkét falu bevételét először a papokra ruházta át, akik a ka-jáért (az egyiptomiaknál a „ka” kb. az életerőt jelenti, hasonló a lélek fogalmához – a ford.) áldozatot mutattak be...*

A piramisok más célt szolgáltak, mint a kereszténység monumentális épületei, a katedrálisok és dómok, amelyek elsősorban a hívő közösségé voltak. Különböztek a babiloni toronytemplomoktól (zikkurat vagy cikkurat) is, amelyek inkább az istenek lakhelyei és mindenki szenthelyei voltak. A piramisok mindenekelőtt csak egy valakit szolgáltak, a fáraót – kizárólag halott testét (ba) és lelkét (ka).”⁸

⁸ Ceram, C. W. : *Götter Gräber und Gelehrte*. Hamburg, Rowohlt Verlag GmbH, Lizenzausgabe, Bertelsmann Lesering, 199-200. o.

De nemcsak a robotmunkát követelték meg, hanem a legkegyetlenebb emberáldozatoktól sem riadtak vissza. Woolley, aki archeológus professzor, számtalan sírt tárt fel, amelyekről többek között ezt olvashatjuk: *„Ezekben a sírokban mészárlásra utaló nyomokat lehet találni. Az egyik sírban palotaőrök voltak, rézsisakjuk halántékuk, lándzsájuk pedig kezük mellett feküdt. Agyonütötték őket. Az egyik sírkamra végén kilenc udvarhölgy aludta örök álmát, fejükön még a gyönyörű fejdísz, amelyet valószínűleg a temetési szertartás alkalmával viseltek. A bejáratnál szemben két nehéz szekér állt, amelyekben a hajtók csontmaradványai nyugodtak; elöl, valamint a szekérhúzó ökrök csontváza mellett a szolgák csontmaradványai voltak. Őket is lemészárolták!*

Shubad királynő sírjában találta meg Woolley a többi lemészárolt udvarhölgy maradványait, két sorba rendezve. Végül talált egy férfit is, aki udvari zenész, hárfás volt. Karja még a drága, intarziás hárfán nyugodott, amelyet minden bizonnyal átölelve tartott, amikor a halálos ütés érte. Még közvetlenül a ravatal mellett is, amelyen maga a királynő nyugodott, két ember csontjai heverték, mint akik egy ütés után összerogytak és kiterültek.

Mit jelent ez a feltárt sír? Csak egy magyarázat lehetséges: Itt halandó emberek a legnagyobb áldozatot hozták, ami ember számára lehetséges – az emberi életet. Woolley tudatos emberáldozat előtt állt, amelyet valószínűleg fanatikus papok hajtottak végre, akik ily módon egy (túlvilági) istenkirályságot akartak felállítani. A csontmaradványok helyzetéből, valamint az összes tárgy és ember elhelyezkedéséből azt a következtetést lehet tehát nagy valószínűséggel levonni, hogy ezek az udvari emberek, örök és szolgák semmi esetre sem önszántukból követték uralkodóikat a halálba, ahogy az az indiai özvegyek esetében van, akik halott férjüket önszántukból követik a máglyára, hogy együtt égjenek el. Itt az áldozati szertartás nem

más, mint mészárlás, ahol a véres kivégzés a halott király tiszteletére történik!”

Az egyiptomiak számára a meghalt király(nő) igenis tovább él: „A meghalt uralkodó továbbra is uralkodó maradt – a ka pedig a múmiába bújva új életet teremt a túlvilágon, így tehát mindenre szüksége van: az ékszerekre, a luxus használati tárgyakra, a megszokott, drága eszközökre, a bevált, aranyból és más nemesfém-ből készült fegyverekre.”¹⁰

Miért is gyakorolták ezt a szörnyű szokást?

Ha azokra a szomorú kihatásokra gondolunk, amelyek a természeti és más népek kultúrájában az elhunyt továbbélésébe vetett hitben gyökereztek már az emberi történelem korai szakaszában, rá kell kérdeznünk azokra az okokra is, amelyek ugyanakkor az e fajta nézetekben oly megmásíthatatlanul meghúzódznak. Isteni kijelentésekre itt biztosan nem lehet támaszkodni, mivel ezek messze felette állnak az ilyen szörnyű szokásoknak. Állhat esetleg ördögi befolyás a háttérben? Vagy mindez egyszerűen csak a legmagasabb fokú tanácstalanság gyümölcse a halál rejtélyével szemben? Mindeközben bizonyára nem hagyhatjuk figyelmen kívül a következő, sarkalatos pontokat:

1. A gondolkodó ember törekszik arra, hogy a halállal együtt járó megsemmisülés gondolatát feloldja.
2. Többé vagy kevésbé, előbb vagy utóbb ez a megmagyarázhatatlan esemény aggodalomba ejti az emberek többségét.
3. A halhatatlanság utáni vágy további erős motívumot jelent mindazok számára, akik hisznek a halál utáni bárminemű továbbélésben.

⁹ Ibid, 427-428. o.

¹⁰ Ibid, 203-204. o.

4. Bizonyos nézetek, amelyek a néphitbe beleivódtak.

Az ember számára elviselhetetlen gondolat, hogy (egyszer csak) megszűnik létezni. A halál után elenyésző test tudata már a kezdetektől arra sarkallta az embert, hogy választ találjon a halál rejtélyére. Végül a következő két felfogás diadalmaskodott:

1. az egész ember feltámad és tovább él;
2. a test és a lélek elválasztható egymástól, és a lélek halhatatlan.

A babiloni irodalomban számtalan spekuláció található a halál utáni állapotról, ill. az örök élet elnyeréséről. A Gilgames-eposz, ami egy nagyszerű költői remekmű, valószínűleg a Kr. e. 3. évezredből, a következőképpen adja vissza a halálba süllyedő ember kinját: *„Amikor az istenek megalkották az embert, a halált az embernek szánták, míg az életet megtartották maguknak”* (Erwin Laaths nyomán).

A babiloniaknál egy nem anyagi természetű elem is a test része, amelynek aztán a halhatatlanságot tulajdonították. Az egyiptomiaknál először az a gondolat uralkodott, hogy nem él tovább a lélek a testtől függetlenül, hanem az egész ember tovább él a halál után. Elképzeléseik azonban zavarosak, hiszen elfogadták az egész ember egyfajta feltámadását is. Eközben figyelemre méltó, hogy nem a test és a lélek újraegyesítését vallották, hanem abban hittek, hogy az egész embert valamiféle jobb élet várja a síron túl. Hiszen úgy vélekedtek, hogy a lélek csak akkor maradhat fenn, ha a testtel együtt marad. Ezekből a gondolatokból fejlődött ki az egyiptomiaknál az az ismert szokás, hogy a testet balzsamozással konzerválják, ami ez által mentes maradt az oszlódástól. A múmiákat tehát meg kellett őrizni; ez az ún. „sírkamrá”-ban történt. Később az egyiptomiak felfogása megváltozott és bonyolultabbá is vált. Még az ősi Indiában is hasonló felfogást képviseltek eleinte.

Perzsia és India népeinél a lélek halhatatlanságának tanítása hamar gyökeret eresztett, noha a lelket, ami szerintük az ember életereje, tűznek

képzelték el. Ez okból előnyben részesítették a hamvasztást, hogy a lélek újra visszatérhessen a hozzá tartozó eleméhez. Az ősöknek áldozatokat mutattak be, hogy lelkük számára megkönnyítsék a menny felé vezető utat. Később aztán a brahmanizmus tanítása bevezette a lélekvándorlás tanát.

Az ember válasza a halhatatlanság utáni vágyra

A lélek halhatatlanságának gondolata a görögöknél kapta meg klasszikus értelmét. A Kr. e. 5. században az ember halhatatlanságának dogmája a görög világ szerves részévé vált. A görögök (mindig is) nagyon vágytak arra, hogy halhatatlanok legyenek. Pitagorasz és követői azt tanították, hogy a lélek nem más, mint isteni lehelet, ami a test börtönébe száműzetett. Különösen Platón volt az, aki – Szókratész hatására – ezzel a filozófiai nézettel azonosulni tudott, majd pedig annak kétség kívül az egyik legnagyobb képviselője lett. Számára a vallás két részből áll: egy erkölcsi világrendből és a lélek halhatatlanságából. Utóbbinál különösen hangsúlyos, hogy a test a lélek börtöne, ezért a halál nem más, mint szabadulás a test börtönéből.

Arisztotelész, a görög filozófus (Kr. e. 384-322/321) Platón egyik tanítványa volt. Nem csoda, ha ő maga is – különösen korai munkáiban – nem egy egységként tekintette az embert, hanem úgy, ahogy mestere vallotta: a lélek a test börtönébe van bezárva. A Lélekfilozófiai írások című munkájában az elmúlandó test és a halhatatlan lélek közötti viszonyt egy nagyon felkavaró hasonlattal szemléltette. A lélek megkötözöttségét egy olyan ember sorsával hasonlította össze, akit etruszk kalózok fogtak el. Ők arról voltak hírhedtek, hogy foglyaikat élve a meghaltak tetemeihez kötözték. Ezek a szerencsétlenek aztán, miközben arcukat szembefordították a hullák arcával, keserves halált haltak.

Arisztotelész tehát ezeket a nyomorúságos állapotban leledző foglyokat hasonlította össze a lélekkel, a hullákat pedig az emberi testtel. Könnyen belátható, micsoda megvetéssel kezelték a fenti hasonlatban szereplő emberi testet, és mennyire nagy vágyakozással óhajtották a gúzsba kötött lélek kiszabadulásának pillanatát! Így a halált valóban szabadítónak tekintették, olyan kapunak, amelyen keresztül egyenes út vezet a halállal máris megkezdődő örök élet felé. Ezt a hatásos filozófiát a megfelelő köntösbe bújtatták, ami ezzel megkezdte világhódító útját. Mielőtt azonban tovább boncolgatnánk e tetszetős teória helyességének a kérdését, foglalkoznunk kell még az ótestamentumi zsidó néppel. Hogyan gondolkodott erről a témáról Izrael népe, amely az isteni kinyilatkoztatások letéteményeseként igenis jogot formált annak kijelentésére, hogy ismeri a kivezető utat?

3. IZRAEL ELKÉPZELÉSEI A HALÁLRÓL

A pátriárákák és később Izrael népe olyan környezetben éltek, ahol a halálról számtalan nézetet képviseltek, és a legkülönösebb szokásokat gyakorolták. Ma valamelyest már el tudjuk képzelni, miféle befolyásoknak volt kitéve ez a viszonylag maroknyi nép. Majdhogynem felfoghatatlan, hogy mennyire képes volt mégis a környező népek felfogásától elhatárolódni. Mindez különösen megnyilvánul abban, ahogy a halálról és a halottkultusról gondolkodtak.

Elevenítsük csak fel még egyszer, hogy milyen áldozatokat hoztak pl. az egyiptomiak a halottak számára (lásd előző fejezet)! Izrael hosszú időn át olyan környezetben élt, ahol ilyen szokások uralkodtak, és mégsem hagyta magát befolyásolni. Igencsak csodálnivaló, hogy ez a „rabszolganép”, amely Egyiptomban négyszáz évig rabszolgasorban tengődött, ellent tudott állni annak a kísértésnek, hogy pogány szokásokat kövessen. Hogyan volt mindez lehetséges? Hol van ennek az erőnek a titka, amely Izraelt oly sokáig képessé tette arra, hogy saját meggyőződéséhez hű maradjon?

Izrael és a pátriárákák olyan, Istentől jövő kijelentéseket kaptak, amelyek védőgátként meg tudták őket őrizni környezetük nyomásától, még ha el is kell marasztalnunk őket amiatt, hogy olykor-olykor engedtek a pogány gondolkodásmód beszűremlésének. Jól látszik ez a hűtlen királyok uralma alatt élt nép magatartásában, miközben az izraeliták írásai, amelyek később Ószövetség néven váltak ismertté, csodálatosan tisztán és sértetlenül állnak előttünk. Ezekben az írásos bizonyosságtételekben nyoma sincs annak, hogy nem lehetne tiszta és világos választóvonalat húzni aközött, amit isteni kijelentésként ismerünk el, és aközött, amit a környező népek gyakoroltak.

William F. Albright, a nagy tudós, nagyon meggyőzően támasztja alá ezt a tényt: „*Mindazáltal bizonyos, hogy Izrael vallása tulajdonképpen az egyiptomi vallás minden formájával szembehelyezkedett, úgymint a változatos és groteszk képi ábrázolásokkal, a mágia mindennapi életben gyakorolt felsőbbségével (ami a 19. dinasztia idején volt jellemző), és azzal is, hogy az egyiptomiak materiális előkészületeikben látták az egyén túlvilági életének zálogát.*”¹¹

Egy másik munkájában pedig ezt írja: „*A számtalan feltárt (agyag) tábla, amelyek rituálékat, mindennapi bölcsességeket, liturgiákat és varázsigéket tartalmaztak, bőséges összehasonlítási alapul szolgáltak, mivel ezek néhány helyen kapcsolatot mutattak a Pentateuchusszal, Mózes öt könyvével – jóllehet természetesen sokkal inkább a különbségek vannak túlsúlyban. A vallásos irodalom nagy részét a mágiának és a jóslásnak szentelték: asztrológia, jóslás májból, jóslás vízbe csöppentett olajjal, álmfejtés, jóslás elhunyt magzatból stb. Kultúrtörténeti szempontból ez a gazdag irodalmi forrásanyag nagy jelentőséggel bír; tekintve, hogy az akkád mágia és jóslás már a Kr. e. 2. évezredben az egész Közel-Keleten elterjedt volt, jól felismerhető számunkra is az a gondolatvilág, ami ellen Izrael lelki vezetőinek ezer éven át szívósan küzdeniük kellett.*”¹²

Izrael ellenáll a pogány hatásoknak

Mi is volt az a vezérgondolat, amely Izraelt oly csodálatos módon képessé tette arra, hogy a környező népek befolyásának megálljt parancsoljon, akik újra és újra arra akarták őket csábítani, hogy a halottkultusz és a babonáság mocsarába süllyedjenek? Isten követéinek bizonyágtétele olyan hatalmas Istenről szól, aki mellett nem marad hely

---

¹¹ Albright, William F. : *Von der Steinzeit zum Christentum*. Bern, 1949, A Francke AG. Verlag, 270. o.

¹² Albright, William F. : *Die Bibel im Lichte der Altertumforschung*. Wuppertal, 1967, Aussat Verlag, 48. o.

a tárgyak, valamint az élő és halott emberek tiszteletének. Még ha az archeológia számára fájó pont is lehet, Izrael egy embernek sem emelt hatalmas emlékműveket, mert egyedül Isten nevezhető hatalmasnak.

Az Isten mindenhatóságába vetett hit megválaszolta a zsidók számára azt a kérdést is, hogy az ember halandó vagy halhatatlan-e. Az isteni hatalmasság szemben áll az ember esendőségével, aki az életét csak akkor tudja kézben tartani, ha Istennel kapcsolatban marad. Bölcs Salamon ezt a gondolatot találóan fogalmazza meg, amikor hangsúlyozza: *„Nincs ember, akinek hatalmában volna az éltető lehelet, hogy visszatartsa, és senki sem ura a halál napjának...”* (Préd 8:8 – SzIT, 1982). Az emberi életelv velejárója a teljes kiszolgáltatottság. A hívő zsidónak ez a hangsúlyos és elismert függősége Istentől belső tartást ad életének: tudja, hogy Isten hordozza, vezeti és irányítja. Ez a biztonságérzet olyan nyugalmat ad a hívőnek, amellyel jól eligazodik az életében, és amelyet a halál sem ingat meg. Az ótestamentumi ember számára Isten annyira igaz, hogy – legyen szó akár még a halálról is – bízik az isteni igazságban. Maga az élet Isten hatalmas ajándéka, így az ember számára nincs semmi hozzá fogható; a halál egy napon sem említhető az élettel.

Ebből kifolyólag érthető, hogy a zsidó ember az elmúlás tudatában komolyan veszi az életet és így kiált Istenéhez: *„Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!”* (Zsolt 90:12). Nem halasztja el későbbi időpontra élete feladatainak teljesítését, sem Istennel való viszonyának rendezését, mivel tudja, hogy halálával minden cselekedete véget ér: *„Valamit hatalmadban van cselekedni erőd szerint, azt cselekedjed; mert semmi cselekedet, okoskodás, tudomány és bölcsesség nincs a Seolban, a hová menendő vagy”* (Préd 9:12). Számára fontos, amit Dávid jegyzett le: *„Nem a meghaltak dicsérik az Urat, sem nem azok, a kik alászállanak a csendességbe”* (Zsolt 115:17).

Jahve tisztelője teljes tudatában van Urától való függőségének. Csak amíg Isten éltető lehelete van orrában, addig élhet; e nélkül újra porrá válik: „²⁹*Elfordítod orcádat, megháborodnak; elveszed a lelköket, kimulnak és porrá lesznek újra.* ³⁰*Kibocsátod a teelkedet, megújulnak, és újjá teszed a földnek színét*” (Zsolt 104:29-30).

Isten jósága nagyobb, mint a halál

Az egész Ótestamentum világosan bemutatja: a halál azért jelent meg, mert az Istennel való viszonyunkat megrontotta a bűn. Ez előtt az ítélet előtt a hívő izraelita is meghajtja magát. Nem esik kétségbe a bűn és annak következményei miatt, mert ismeri a bűn megbocsátását is. A mózesi sátorban, később pedig a jeruzsálemi templomban naponta áldozatokat mutattak be, ami arról tanúskodott, hogy Isten mindig kész a megbocsátásra. A zsidó ember tudatában van Isten jóságának, amely a halál felett áll és erősebb annál, sőt még az életnél is jobb (lásd Zsolt 63:4). Ezért tud teljesen Istenre hagyatkozni.

Ebből a szempontból beszél úgy az Ótestamentum a halálról, mint alvásról. Mind az elhunyt igaz, mind az elhunyt istentelen állapotát ugyanez a kép szemlélteti: a halál képe az öntudatlan alvás. „*Nézz ide, felelj nékem, Uram Istenem; világosítsd meg szemeimet, hogy el ne aludjam a halálra*” (Zsolt 13:4). Már Mózeshez így beszélt Isten: „*És monda az Úr Mózesnek: Ímé te elaluszol a te atyáiddal...*” (5Móz 31:16). Mintegy ötvenszer fordul elő az Ótestamentumban a következő kifejezés: „*és elaluvék az ő atyáival*”. (A Károli-féle fordításban olvashatjuk így. A „*megtérsz atyáidhoz*”, ill. „*aludni térsz atyáidhoz*” kifejezések ebben az értelemben magyar nyelven többnyire a katolikus fordítású Bibliákban szerepelnek – a ford.) Ezáltal nyugodtan kijelenthető, hogy az Ótestamentum írói szándékosan használták a halál szinonimájaként az alvást, ami egyben fontos és kifejező is volt.

Az alvást az ébredés követi. Bár az Újtestamentumhoz képest az Ószövetségben nem áll középpontban a feltámadás üzenete, ettől azonban még jelen van. A legjobb példa minderre az ősatyák – Ábrahám, Izsák, Jákób – élete. Cselekedeteik a feltámadáshitből táplálkoztak, még ha ez nem is volt minden részletében bemutatva. Ha nem hittek volna a feltámadásban, nem helyeztek volna olyan nagy hangsúlyt arra, hogy „*atyáik földjén*” és ezzel az „*ígéret földjén*” temessék el őket.

Világos és egyértelmű utalás található a halottak feltámadásáról Ézsaiás prófétánál: „Megelevenednek halottaik és holttesteim fölkelnek...” (Ézs 26:19). Dániel próféta szintén egyértelmű kijelentéseket kap ebben a fontos témában: „*És sokan azok közül, a kik alusznak a föld porában, felserkennek, némelyek örök életre, némelyek pedig gyalázatra és örökkévaló útálatosságra...¹³ Te pedig menj el a vég felé; és majd nyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén*” (Dán 12:2, 13). Nem feledhetjük el Jób könyvét sem, ahol a 19. fejezet 25-26. versében ez áll: „*²⁵Mert én tudom, hogy az én megváltóm él, és utoljára az én porom felett megáll. ²⁶És miután ezt a bőroimet megrágnák, testem nélkül látom meg az Istent.*” A bibliafordító Arndt a 25. és 26. versekhez fűzött lábjegyzetében nagyon helyesen írja: „*A 25-26. versekben a Szent Jeromos-féle fordítás a következtetést a héber szöveg 25. versére alapozza, ahol Isten érkezik a halottak feltámasztására; ezáltal nem szó szerint, hanem értelem szerint adja vissza az eredetit. Ez a feltámadást jelenti Jób (Hiob) számára, az isteni szabadítást.*”

Izrael reménysége nem a lélek halhatatlanságán alapult, hanem kizárólag Uruk teremő és megszabadító hatalmán, aki képes a halottakat feltámasztani. A Kr. e. utolsó évszázadokban a görög befolyás alatt élő zsidók és görög filozófusok között szoros kapcsolat alakult ki. Ráadásul az élő próféták kijelentései elhalkultak, mi által a görög hatás jobban tudott érvényesülni. Mindez kihatással volt a halálról vallott nézetekre is.

Ezek az áramlatok nem kímélték azt a zsidó vallási közösséget sem, amelyik Jézus megjelenése előtt és Jézus korában jelentős szerepet játszott, nevezetesen az esszénusokat. Adolf Schlatter világosan rámutat: *„Jozefusz szerint a zsidó etikát közömbösen kezelték, és ennek felelt meg a végidőről szóló tanításuk is. Elutasították a feltámadáshitet, miközben vallották, hogy létezik egy hely a szentek számára és egy hely a bűnhődők számára, és a lelkek egyik vagy másik helyre kerülnek haláluk után... Mivel a rend szabályzata megkövetelte a fehér ruha rendszeres viseletét, az esszénusok többé nem viseltek fekete gyászruhát. A halált nem tekintették szerencsétlenségnek, sem pedig olyan dolognak, ami miatt panaszkodni kellene. Valószínűleg egyetértettek egyfelől azzal a mondattal, ami Jozefusz Elazartól származott, aki Jair fia volt: Nem a halál a sorscsapás, hanem maga az élet; másfelől Meir Gen 1:31 verséhez fűzött megjegyzésével, miszerint 'a halál igen jó' volt.”*¹³

Ezeknek a szélsőséges véleményeknek a világába született bele Krisztus. Valóban *„bétölt az idő”* (Mk 1:15), amikor az a VALAKI érkezett meg, aki helyes és döntő választ tudott adni a halál kérdésére is.

---

¹³ Schlatter, Adolf: *Geschichte Israels*. Stuttgart, 1925, Calwer Verlagsbuchhandlung, 175. o.

4. JÉZUS VISZONYULÁSA A HALÁLHOZ

Jézus nem sokat beszél a halálról. Nem ad bonyolult teológiai magyarázatokat róla, viszont világosan állást foglal a halállal szemben. Leginkább azonban emberré válásának okáról beszél; szándékáról, ami arra indította, hogy földünkre jöjjön. „... én azért jöttem, hogy életök legyen, és bővülködjenek” (Jn 10:10). Ezzel az ígéretével máris kifejezésre juttatja, hogyan viszonyul az emberekhez. Még ha életet is akar nekik ajándékozni, ez még nem azt jelenti, hogy azt máris birtokolják.

„¹⁴És a miképen felemelte Mózes a kígyót a pusztában, akképen kell az ember Fiának felemeltetnie. ¹⁵Hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.¹⁶Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. ¹⁷Mert nem azért küldte az Isten az ő Fiát a világra, hogy kárhoztassa a világot, hanem hogy megtartassék a világ általa. ¹⁸A ki hiszen ő benne, el nem kárhozik; a ki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében” (Jn 3:14-18). Itt a felkínált élet bemutatása egyértelmű: az emberek az örök életet hit által kapják meg. Csakis az Isten Fiába vetett hit által őriztetünk meg az örök pusztulástól; csakis halála és feltámadása által jut osztályrészül az örök élet, ami jobb lesz, mint a mostani. Az Újtestamentum legfőképpen ezt a nagy igazságot leplezi le: csak egyedül Jézussal van örök életünk.

„Ő benne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága” (Jn 1:4). „Monda néki Jézus: Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam” (Jn 14:6). Minden bizonnyal a zsidók füle számára elviselhetetlen lehetett, amikor Jézus az élet forrása kapcsán az Atyával tette magát egyenlővé. „Mert a miként az Atyának élete

van önmagában, akként adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában” (Jn 5:26). Korábban még senki sem jött el a földre, aki így beszélhetett volna magáról. Nem véletlenül váltott ki annyira heves reakciót, amikor Jézus a következő szavakat mondta: „³⁵... *Én vagyok az életnek ama kenyere...*” ⁴⁷*Bizony, bizony mondom néktek: A ki én bennem hisz, örök élete van annak.* ⁴⁸*Én vagyok az életnek kenyere.* ⁴⁹*A ti atyáitok a mannát ették a pusztában, és meghaltak.* ⁵⁰*Ez az a kenyér, a mely a mennyből szállott alá, hogy kiki egyék belőle és meg ne haljon.* ⁵¹*Én vagyok amaz élő kenyér, a mely a mennyből szállott alá; ha valaki eszik e kenyérből, él örökké. És az a kenyér pedig, a melyet én adok, az én testem, a melyet én adok a világ életéért*” (Jn 6:35, 47-51).

„⁵³*Monda azért nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek: Ha nem eszitek az ember Fiának testét és nem iszjátok az ő véré, nincs élet bennetek.*” ⁵⁴*A ki eszi az én testemet és iszja az én véremet, örök élete van annak, és én feltámasztom azt az utolsó napon*” (Jn 6:53-54). Életünket kölcsönbe kaptuk; természetünknel fogva semmi sincs bennünk, ami örökké élhetne. Egyszer s mindenkorra le kell szögeznünk: Krisztus nélkül nincs örök életünk!

A német nyelvben csak egy szóval tudjuk kifejezni az életet, a görögben azonban három szó is létezik rá: biosz, pszüché és zóé. A köztük levő jelentéskülönbség még jobban megvilágítja a fentieket. A bioszt és a pszüché sohasem használják az örök szóval együtt. Ez a két kifejezés kizárólag az élet időtartamát, ill. az elmúló élettartamot fejezi ki. Miközben a biosz inkább életformát, az élet idejét és tartamát jelenti, addig a pszüché az emberi élet múlandóságának jelentését hordozza: az életet el lehet pusztítani, le lehet tenni, el lehet veszíteni vagy meg lehet menteni. Jelentheti az ember érzelmi életét, érzésvilágát is.

A zóé azonban a legteljesebb értelemben jelenti az életet; ez maga az elvekre épített és valóságos élet, amelynek egyedüli és egyetlen forrása Isten. „*János a zóé-t teológiai értelemben használta annak az*

életnek leírására, amelyet a hívő kap Krisztustól. Evangéliumában tizenhatszor használja a zóé aiónion (örök, ill. örökké tartó élet) kifejezést, más helyeken pedig a szövegösszefüggésből tűnik ki, hogy az örök életről beszél. Az élet (zóé) azoké, akik ezt elfogadják. Ez az élet nem más, mint amit a hívő egyedül Krisztusban talál meg, a belé vetett hit által (Ján 6:27; 10:28.) és Isten kegyelmi ajándékaként. (Róm 6:23.) 'Akié a Fiú, azé az élet (zóén): akiben nincs meg az Isten Fia, az élet (zóén) sincs meg abban.' (1Ján 5:12.) Az Újszövetség általában a zóé-t ebben a teológiai értelemben használja, jóllehet maga az örök szó nem szerepel mellette.”¹⁴

Jelentős különbség van a között az élet között, amit Ádámtól megörököltünk és a között, amelyet Jézus ajándékoz nekünk. Ha örök életet akarunk kapni, újjá kell születnünk (lásd Jn 3:3, 6-7, 14-17). Jézus tett olyan kijelentéseket, amelyek egyértelműen megmutatják, mit gondolt az elhunyt ember állapotáról. János evangéliumának 11. fejezete beszámol róla, hogyan is vélekedett barátja, Lázár haláláról. „³Küldének azért a testvérek ő hozzá, mondván: Uram, ímé, a kit szeretsz, beteg. ⁴Jézus pedig, a mikor ezt hallotta, monda: Ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségére való, hogy dicsőíttessék általa az Istennek Fia. ⁵Szereti vala pedig Jézus Márhát és annak nőtestvérét, és Lázárt. ⁶Mikor azért meghallá, hogy beteg, akkor két napig marada azon a helyen, a hol vala. ⁷Ez után aztán monda tanítványainak: Menjünk ismét Júdeába” (Jn 11:3-7). Továbbá: „¹¹Ezeket monda; és ezután monda nékik: Lázár, a mi barátunk, elaludt; de elmegyek, hogy felköltsem őt. ¹²Mondának azért az ő tanítványai: Uram, ha elaludt, meggyógyul. ¹³Pedig Jézus annak haláláról beszélt; de ők azt hitték, hogy álomnak alvásáról szól. ¹⁴Ekkor azért nyilván monda nékik Jézus: Lázár megholt” (Jn 11:11-14). Jézus a halált alvásnak nevezi,

¹⁴Froom, L. E. : *The Conditionalist Faith of Our Fathers*. I., Washington, 1966, Review and Herald, 192. o.

és ezzel a Mester pontosan azt tanítja, amit az ószövetségi időkben élt atyák hittek.

Jairus kislányáról is a következőket mondta Jézus: „... *a leányzó nem halt meg, hanem aluszik...*” (Mt 9:24). Szintén Máténál, amikor a feltámadásról beszél Jézus, elaludt szenteket említ (27:52). (Az eredeti görög szövegben az elhunyt melléknév helyett az elaludt kifejezés szerepel – a ford.) Luther így tehát nem tévedett, amikor gyászénekében a következőképpen fogalmaz: *„Békében s örömmel szállok alá, Isten akarataival/Szívem s lelkem vigaszra lelt bennem, szelídség, csendesség által / Hisz’ Isten ígérte meg nekem: halálod álom csupán.”*

Bizonyára nagy segítséget jelentene számunkra, ha látnánk, hogyan viszonyult Jézus a saját halálához. Jézus nem a görögök elképzeléseivel vigasztalta magát, hanem szembenézett a halállal és úgy tekintett rá, mint ellenségre – minthogy az is. Minden kereszténynek, aki a halálban lelke tömlöcből való kiszabadulását látja, el kellene gondolkodnia Megváltója halálán. Jézus számára a halál nem (ki)szabadulás volt; Jézus a halált elszenvedte, miközben sohasem kicsinyelte le, sem pedig szörnyű voltát nem vitatta. Tudta, hogy a halál a bűn miatt hatalmaskodik az emberen: *„Mert a bűn zsoldja halál...”* (Róm 6:23).

Felfoghatatlan, mekkora kinokat állt ki Isten Fia, amikor megbékéltetésünk végett az egész világ bűnének terhét magára vette! A bűn elválaszt Istentől, és Jézus abban a néhány órában az Atyjától való elszakadás minden kínját átélte, amelyeket a bűnösök saját cselekedeteikkel okoztak. A tudat, hogy Atyjától el kell szakadnia, olyan fájdalmasan érintette, amit mi soha, még a legsötétebb óráinkban sem tudunk átérezni. Azzal kellett találkoznia, akinek hatalma van a halálon (lásd Zsid 2:14). A küzdelem óriási volt, Jézus azonban győzött. Aki elgondolkodik ennek a tusának a nagyságán, sem a bünt, sem pedig a nyomában járó halált nem tudja könnyelműen venni. Aki a bünt és a halált

a maga szörnyű valóságában látja, csak az képes egyre jobban megérteni, hogy mit is tett értünk Jézus.

A Megváltó Gecsemáné-kertben lezajlott tusakodásáról szóló beszámoló minderről elég világosan ír: „³³És maga mellé vevé Pétert és Jakabot és Jánost, és kezde rettegni és gyötrődni; ³⁴És monda nékik: Szomorú az én lelkem mind haláláig; maradjatok itt, és vigyázzatok. ³⁵És egy kevésse előre menvén, a földre esék, és imádkozék, hogy, ha lehetséges, múltjék el tőle ez az óra; ³⁶És monda: Abba, Atyám! Minden lehetséges néked. Vidd el tőlem ezt a poharat; mindazáltal ne az én akaratom legyen meg, hanem a tied” (Mk 14:33-36).

Jézusnak a halálhoz való viszonyulásáról Oscar Cullmann, a híres teológus is így fogalmaz: „Mivel Jézus a halált a maga teljes szörnyűségében éli át, tehát nem csak fizikailag, hanem sokkal inkább lelkileg is ('Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?'), ezért neki kell az elsőnek lennie – lévén hogy az első keresztényektől fogva őt tekintik Szabadítónak –, aki a halált éppen a saját halálával győzi le. Ahol a halált Isten ellenségének tekintik, ott nem lehet helye 'halhatatlanságnak' Jézus tényleges szolgálata és szabadító tette nélkül, aminek közép- és végpontja Jézus győzelme a halál felett. Nem kerülhetett volna ki győztesként ebből a küzdelemből, ha egyszerűen halhatatlan lélekként él tovább, tehát valójában nem hal meg. Csak akkor tudja a halált legyőzni, ha igenis meghal, ha valóban a halál, a Pusztító és az Istentől való elszakadás területére lép. Ha valakit le akarunk győzni, akkor azt a saját térfelén kell megtennünk. Így ha valaki a halál felett akar győzelmet aratni, meg kell halnia, vagy hogy még egyszer hangsúlyozzuk, meg kell szűnnie az életének; egyszerűen nem létezhet tovább halhatatlan lélekként, hanem le kell tennie magát az életet, az Istentől kapott legdrágább kincset. Ezért Márk, aki bár Jézust Isten Fiaként akarta bemutatni, semmit

*sem próbál meg szépíteni Jézus mélységesen borzasztó, ugyanakkor egészen emberi halálán.”*¹⁵

Mivel Krisztus megjárta a poklokat, dicsőséges győzelme annál nagyobb. Sohasem hallatszott ember ajkáról hatalmasabb győzelmi kiáltás, mint amikor Krisztus a kereszten ezt kiáltotta: „Elvégeztetett!”

A bűneset óta a halál legyőzhetetlennek bizonyult; egy ember sem szállhatott szembe vele. Csak néhány alkalommal szabott Isten a halálnak határt és őrizte meg az embert a haláltól, vagy támasztotta fel abból. Most azonban AZ érkezett el, akinek egyszer s mindenkorra diadalt kellett ülnie a halál felett. Most a keresztről elhangzó győzelmi kiáltás tölti be az egész világot, és az egész menny osztozik ebben a győzelemben. A Golgota óta a halál új értelmezést kapott mindazok számára, akik hisznek Jézusnak ebben a győzelmében.

---

¹⁵ Cullmann, Oscar: *Unsterblichkeit der Seele oder Auferstehung der Toten?* Stuttgart, 1962, Kreuz-Verlag, 29. o

5 . KÉT FOLYÓ TALÁLKOZÁSA

Az őskeresztények minden igehirdetése két téma köré csoportosult: Jézus halála és feltámadása köré. Utóbbit az Újszövetség több mint százszor említi. Az apostolok bizonyágtételében ez az esemény foglalja el a központi helyet. Ez Jézus győzelme a halál felett, amelyet megelőzött a bűn felett aratott győzelme. Ha Jézus nem támadt volna fel, értünk vállalt győzedelmes élete sem segítene abban, hogy az örök életre eljuthassunk.

Érdemes lenne a feltámadásról szóló apostoli kijelentéseket egyenként tanulmányozni, itt azonban csak néhány rövid utalás erejéig foglalkozunk velük. Amikor az apostolok az áruló Júdás helyére mást akartak választani, mindezt egy bizonyos céllal tették: *„²¹Szükség azért, hogy azok közül a férfiak közül, a kik velünk együtt jártak minden időben, míg az Úr Jézus közöttünk járt-kelt, ²²A János keresztségétől kezdve mind a napig, melyen fölveteték tőlünk, azok közül egy az ő feltámadásának bizonyága legyen mivelünk egyetemben”* (ApCsel 1:21-22). Péter pünkösdi prédikációjának nagy témája így hangzik: *„Ezt a Jézust feltámasztotta az Isten, minek mi mindnyájan tanúbizonyágai vagyunk”* (ApCsel 2:32). Amikor pünkösd után néhány nappal a zsidó vezetők a tanítványok bizonyágtevésük során tanúsított bátorságát meg akarták törni, ezt jegyzi fel az Írás: *„És az apostolok nagy erővel tesznek vala bizonyágot az Úr Jézus feltámadásáról; és nagy kegyelem vala mindnyájukon”* (ApCsel 4:33). Pál nyilvános beszédében, ami miatt a sztoikus és epikureus filozófusok vitába keveredtek vele, szintén ez volt a fő téma (lásd ApCsel 17:18).

Veszélyben az őskeresztény gyülekezet

Az első keresztény közösség életét a Jézus feltámadásába vetett hit határozta meg. Később ez kiteljesedett Jézus mennybemenetelével, majd újbóli eljövételének az ígéréssel és reménységével: „⁹És mikor ezeket mondotta, az ő láttokra felemelteték, és felhő fogá el őt szemeik elől. ¹⁰És a mint szemeiket az égre függesztették, mikor ő elméne, ímé két férfiú állott meg mellettük fehér ruhában. ¹¹Kik szóltak is: Galileabeli férfiak, mit állotok nézve a mennybe? Ez a Jézus, a ki felviteték tőletek a mennybe, akképen jó el, a miképen láttátok őt felmenni a mennybe” (ApCsel 1:9-11).

Ettől kezdve a közösség teljes reménységben, bizonyosságban és várakozásban élt. Az ember azonban igyekszik a reménységet életben tartani, amennyiben annak teljessége elhúzódik. Így volt ezzel e Jézust váró közösség is. Ezenkívül az evangélium hirdetésének tisztaságát több oldalról fenyegette a világ is, amelyben élniük kellett. Mostani témánkkal összefüggésben csak kettőt említünk meg: a gnoszticizmust és a neoplatonizmust. Noha a gnoszticizmus már a kereszténység előtt is létezett, a neoplatonizmus nem sokkal a keresztény hit megjelenése előtt és azzal egy időben nyert egyre nagyobb teret. A gnózis egyszerűen azt jelenti, hogy ismeret, betekintés a magasabb rendű ismeretbe, ahol a tudás mindenekelőtt a végtelen (ismeret) megszerzése tökéletes megtestesítőjének számít. Ezáltal az isteni kinyilatkoztatásokba vetett hit ki van szolgáltatva mindenféle vallásfilozófiai spekulációnak, és emberi gondolkodási sémákat követ.

A neoplatonizmusról az egyháztörténész D. Dr. Karl Heussi a következőket írja: „*A neoplatonizmus a hellenizmus utolsó nagy rendszere, egyúttal a görög-római kultúra hanyatlásának hírnöke. Az újplatonizmus tárgya végeredményben az értelemfeletti valóság; hisz a kinyilatkoztatásban, egy magasabb rendű autoritásban*

igyekszik kielégíteni a vallásos megváltásigényt, és az eksztázisban kicsúcsosodó vallásos misztikát az értelmi gondolkodás fölé helyezi. Mindezek révén a filozófia univerzalizációra és egyedüli érvényességre igényt tartó vallássá alakult át.”¹⁶

Még mielőtt Jézus feltámadásának közvetlen tanúi eltűntek volna a történelem színpadáról, már voltak a keresztény közösségben olyanok, akik azt hangoztatták: nincs halottak feltámadása (lásd 1Kor 15:12). Minél inkább kitolódott Jézus visszajövetele, egyre inkább felerősödtek ezek a hangok. Néhány hívőn türelmetlenség lett úrrá. Az apostolok követői közül azonban még sokan haladtak a kitaposott ösvényen. Kijelentéseik nyomán az örök élet a megváltottak kizárólagos előjoga marad. Római Kelemen, antiókhiai Ignác és az ún. Barnabás-levél szerzője még hű maradt az Igéhez az ember természetének tanítását illetően. Ugyanez mondható el Polükarposzról, és a Hermasz Pásztor, valamint A tizenkét apostol tanítása (Didakhé) című írásokról is.

Jusztinosz mártír és a lélek halhatatlansága

Az apostoli atyák idejében (Kr. u. 2. sz.) egyesek még szilárdan kitartottak a világos bibliai üzenet mellett, mások azonban elkezdtek a platóni filozófia irányába kacsintgatni. Jusztinosz mártírról (aki Kr. u. 100 körül született) L. Reinhardt lelkész a következőt írja: *„Az igazságot kereste; előbb a sztoikus, az arisztotelészi, a pithagoraszai és végül a platonista filozófia követője volt; később is a fenti iskolákból magával hozott szemlélet határozta meg döntően a kereszténységről vallott felfogását. Hogy mégis szakított a pogány bölcselettel, azt három dolog találkozására mozdította elő: egyrészt csodálta a keresztények halálmegvető bátorságát, másrészt találkozott egy keresztény*

¹⁶ Karl Heussi: *Az egyháztörténet kézikönyve*. Budapest, 2000, Osiris Kiadó, 84.o.

aggastyánnal, aki az ószövetségi prófétákra irányította figyelmét, harmadrészt megrendült a bizalma az ész mindenhatóságában a legmagasabb szintű metafizikai kérdések területén. Különösképpen megalapozottnak tűnt számára a keresztények aggálya a lélek természetszerű halhatatlanságával szemben, amit Platón tanított. Hogy mily kevésbé foglalkoztatta ezt az egykori platonistát és az összes akkor élő keresztényt az egyház által később szentesített tanítás, miszerint a lélek rögtön a halál után »a mennybe jut«, az jól kiviláglik a Párbeszéd a zsidó Trifónnal című írásából. Az ötvenedik fejezetben ezt mondja: »Nem vágyom sem embereket, sem emberi tanításokat követni, hanem (egyedül) Istent és azokat a tanításokat, amelyek tőle származnak. Ha olyan emberek által váltatok híressé, akik magukat Krisztus-követőnek vallják, őt magát azonban nem vallják meg, sőt inkább arra vetemednek, hogy Ábrahám, Izsák és Jákób Istenét káromolják; és akik a holtak feltámadását is tagadják, és azt állítják, hogy haláluk után lelkük egyből a mennybe jut, akkor azokat ne tartsátok Krisztus-követőknek«. Ezek szerint még a 2. század közepe táján a lélek halhatatlanságát valló platonista nézet a hűséges keresztények között isten- és keresztényellenes tanításnak számított, amit csak a magukat tévesen kereszténynek valló embereknél találunk meg.»¹⁷

Idővel egyre több, egykor pogány filozófus vallotta magát kereszténynek. Többen közülük megpróbálták a filozófia rendszerét a keresztény reménységgel összhangba hozni. Nem volt csekély tehát azoknak a száma, akik a kereszténységet ugyan felvették, de eközben filozófiai nézeteiket is megtartották. Így a kereszténységet, adott módon, korábbi gondolkodásmódjuk szerint szemlélték.

---

¹⁷ Reinhardt, L.: *Kennt die Bibel das Jenseits?* München, 1925, Ernst Reinhardt Verlag, 149. o

Már Athénagorasz (kb. 127-190) kompromisszumokba bocsátkozott a keresztény feltámadáshit reménységét illetően. Ő számított a 2. század legsokoldalúbb és legjobban érvelő apologétájának (apologéta = a keresztény hit védelmezője). Életéről csak kevés feljegyzés maradt ránk. Egyik munkája a feltámadásról szól, amelyben a feltámadáshitet a lélek halhatatlanságának tanításával ötvözi. Utóbbit azonban nem a Bibliával próbálja magyarázni, hanem filozófiai érvekkel, a görög bölcsélet segítségével. LeRoy E. Froom szerint tanítása annak végső kicsengésében szörnyű végkövetkeztetést enged meg: *„Athénagorasz feltételezte, hogy az istentelen ember élete nem más, mint merő szenvedés; mivel azonban örökké kell élnie, csak egy örökké tartó szenvedésekkel teli életről lehet szó. Ezt azonban nem mondja ki egészen nyíltan, hanem ránk hagyja. Mindazáltal az ilyen eszmeifuttatás a forrása és az eredete annak a dogmának, ami az örökkévaló szenvedésről szól, és amely aztán ezeken a feltételezéseken nyugszik. Hadd ismételjük meg a fenti érvet minden bizonyító erő nélkül: Az istentelen ember örökre nyomorúságban leledzik, mert örökké kell élnie; és azért kell örökké élnie, mert Isten az embert eredetileg az (örök) életre teremtette. A halhatatlan lélekről szóló platonista-pogány filozófia elfogadásának ez a logikus eredménye.”*¹⁸ (Kiemelés a szerzőtől.)

Tertullianus (született 150-ben, Karthágóban) volt az, aki hangsúlyozta a lélek halhatatlanságának tanát, valamint ötvözte azt a pokolban örökké tartó szenvedés tanával. Elvetette a lélek születés előtti létét, azonban tanította, hogy a lélek a halál után valóságosan tovább él egy új testben. Tertullianus az első olyan keresztény, aki tanítási rendszerébe felvette a tisztítótűz, a pokol, az örökké tartó szenvedés és a halottakért való imádság fogalmát. Nézete szerint a mártírok lelke haláluk után a mennybe jut, míg a többi emberé az alvilágba, ahol az ítéletre várnak.

¹⁸ Froom, L. E. : *The Conditionalist Faith of Our Fathers*, I., Washington, 1966, Review and Herald, 931.o.

Elfordulás a bibliai reménységtől

A fent megnevezett legutolsó két személy jelzi a bibliai reménységtől való elfordulás kezdetét. A lélek halhatatlanságának tana egyre nagyobb teret nyert, míg a feltámadásba vetett hit egyre inkább háttérbe szorult. Ez a folyamat elsősorban Alexandriára volt jellemző. Nézzük meg, mit ír erről Heussi professzor: *„A Kelet új lépést tett előre a teológiában. Fejlődésére mindenekelőtt a görög kultúra volt nagy hatással, amelyre most – a 2. század apologetáitól eltérően – tudatosan támaszkodtak. Az alexandriai katechétaiskola nagy mestereinek, Kelemennek, valamint a nála is híresebbé vált tanítványának és utódjának, Órigenésznek a munkássága révén létrejövő egyházi tudományosság a keresztény vallásosság és a görög műveltség összeolvadását, valamint a keresztény hagyomány átértelmezését jelentette. Philón egykori zsidó-alexandriai vallásfilozófiájához hasonlóan egy hellenisztikus vallásfilozófiával rokon filozofikus vallás jött létre, egyfajta egyházi gnoszticizmus. Csakhogy az eretnek gnoszticizmustól eltérően ennek az irányzatnak a képviselői igyekeztek közel maradni a laikus gyülekezeti hithez. Ezért csupán fokozati különbségről beszéltek. Órigenész a tudományos tanokat egyetlen nagy rendszerben foglalta össze.”*¹⁹ (Kiemelés a szerzőtől.)

Az ún. „keresztény gnosztikusok” azok voltak, akik a görög és keleti filozófiából merítettek, miközben zsidó elemeket is felvettek tanítási rendszerükbe. A kereszténység létrejöttével további értékes tanításokra leltek, miáltal igyekeztek a kereszténységet mindazzal összekapcsolni, amit már korábban felépítettek. Úgy vélték, a kereszténység tette fel mindarra a koronát, amit más, kereszténység előtti vagy azon kívüli vallások és filozófiai irányzatok képviseltek. Miközben azonban a

---

¹⁹ Karl Heussi: *Az egyháztörténet kézikönyve*. Budapest, 2000, Osiris Kiadó, 66-67. o.

kereszténységhez fordultak, nem vetették el mindazt, amit korábban magukkal hoztak. Mindez kihatással volt arra, ahogy a Bibliát értelmezték és tanításait hirdették.

A kereszténység és a pogány filozófia keveredése

Ahogy már láttuk, Alexandria volt az a hely, ahol leginkább összevegyítették a kereszténységet a pogány filozófiával, amiben jelentős szerepet vállalt alexandriai Kelemen (kb. 150-220). Kelemen különösen nagy hatást gyakorolt a keresztény reménység bennünket foglalkoztató kérdésére is. Korai írásaiban ugyan még nem tanította a lélek halhatatlanságát, a kereszténységet azonban két áramlat, nevezetesen a zsidóság és a pogányság találkozásának tekintette. Első munkáiban még Krisztus ajándékának tekinti a halhatatlanságot. A görög bölcsélet, valamint a gnoszticizmus tanulmányozása révén hovatovább odáig jut, hogy megváltoztatja álláspontját.

Végül azt tanította, hogy a lélek ugyanabból a szubsztanciából van, mint amiből Isten. Mindazáltal saját magával is ellentmondásba kerül, több ponton: egyrészt azt képviseli, hogy az istentelen ember lelke elpusztul, másrészt viszont szerinte a lélek halhatatlan; hisz a tisztítótűzben, ugyanakkor elutasítja az örök szenvedést a pokolban.

Órigenész volt az a tanítványa alexandriai Kelemennek, aki tökéletesítette mestere tanítását, még ha más vonalat képviselt is. Édesapja halála után a katechétaiskola tanulója lett. Az általa kidolgozott egyházi dogmatika *„a keresztény világnézet olyan rendszere, amely rokon a hellenisztikus vallásfilozófiával”*²⁰

Most nézzük meg, Reinhardt hogyan nyilatkozik Órigenészről: *„Órigenész, a keleti egyház legműveltebb írója, a görög-pogány,*

²⁰ Ibid, 68. o.

elsősorban platóni filozófiával megvetette a tudományos teológia alapját. Athanasziosz, a későbbi ortodoxia atyja, nagy tiszteletben tartotta Órigenészt, és többen a legnagyobb egyházi tanítók közül, úgymint caesareai Euszebiosz, Nagy Baszileiosz, nazianszoszi Grégoriosz, nüsszai Grégoriosz és mások teológiai jártasságukat művei tanulmányozásának köszönhatték. Mindennek következtében ezután már nem a tiszta kereszténység vagy a Messiásba vetett hit, hanem a pogány filozófia és a platóni ideák világa képezte az ortodoxnak számító egyházi tanítás alapját.”²¹

Írásmagyarázatában Órigenész mindent spirituális értelemmel ruház fel. Nézete szerint az emberi léleknek már a testet öltés előtt is volt élete. Minden rossz dolog e földi életben a korábbi lét során elkövetett bűnök következménye. Legvégül azt tanította, hogy mindenki (még maga az ördög is – a ford.)²² eljut az üdvösségre. Számára a feltámadás kérdése kevésbé fontos tétel. Órigenészt később eretneknek nyilvánították; mindamellett számos tanítása befolyásolta az ősegyház hitrendszerét.

Miután tragikus módon a pogány filozófiai tanítások egyre nagyobb visszhangra leltek az egyházban, Augustinus (354-430) megfogalmazta az egyház tanítását ebben a kérdésben, amely mindmáig kevés változtatáson ment át. LeRoy E. Froom ezzel kapcsolatosan megjegyzi: „Azáltal, hogy határozottan síkra szállt a lélek halhatatlanságának sérthetetlen ideája és az ebből következő tanítás mellett (a lélek örökké tartó szenvedése a pokolban), mindez oda vezetett, hogy a középkori egyház mindkettőt általánosan elfogadta, és mintegy ezer év leforgása alatt általános véleményné tette. Augustinus egyszerűen csak beleolvasztotta a kereszténységbe azokat a görög filozófiai spekulációkat, amelyeket kereszténnyé válása előtt elfogadott.

---

²¹ Reinhardt, L., ibidem, 151-152. o.

²² Ld. Karl Heussi: *Az egyháztörténet kézikönyve*. Budapest, 2000, Osiris Kiadó, 68. o.

Könyvében, amit a keresztény vallás felvétele előtt írt, tizenhat okot sorol fel a lélek halhatatlanságának tana mellett. Így ezeknek a pogány hatásoknak a befolyása alatt állt már akkor is, amikor kereszténnyé lett. A keresztény újplatonizmus jelentette számára a hidat. A lélek halhatatlanságának tana Augustinus-szal érte el a csúcspontját a niceai zsinat időszaka után.”²³

Végül Aquinói Tamás (szül. 1226) volt az, aki a lélek halhatatlanságának tanát végleges formába öntötte az egyházban. Az ötödik egyetemes lateráni zsinat nyolcadik ülésén, 1513 decemberében X. Leó pápa hivatalosan proklamálta a lélek halhatatlanságának tanát.

Ez után a rövid történeti áttekintés után térjünk át a Szentírás magyarázatára az ember természetét illetően. Maga a tény, hogy egy tanítás kapcsán a nagy többség egyfajta véleményt képvisel, még önmagában nem igazolja annak igazságtartalmát. A kereszténységen belül a platóni filozófia lényegesen eltorzította a bibliai fogalmak jelentését, amelyeket tisztázni kell. Helyénvaló, amit Samuel Keller lelkész megfogalmaz: *„Amennyiben a platóni filozófia nem lopódzott volna be a későbbi keresztény gondolkodásba, a bibliai tanítások megmaradtak volna a maguk tisztaságában, azaz hogy a végtelen valóságba vezető út csak és kizárólag az örök pusztulástól való szabadulás által nyílt meg, amely Krisztusban van.”²⁴*

Pál apostol aggodalma

Aki mélyebben foglalkozott már Pál apostol leveleivel, minden bizonnyal megfigyelte, mennyire szíven viselte a gyülekezetek sorsát.

²³ Froom, L. E., ibid, 151-152. o.

²⁴ Keller, Samuel: *Das Los der Toten*. Berlin, Vaterlaendische Verlags- und Kunstanstalt, 11-13. kiadás, 41. o.

Újra és újra elfogta az az aggodalom, hogy a keresztények talán engedik magukat megfertőzni a görög gondolkodás által, és így elveszítik az evangélium reménységét. Amikor elbúcsúzott az efezusi vénektől, nem minden alap nélkül figyelmeztette őket azokra a veszélyekre, amelyek saját soraikban jelentkeznek majd. A következő fejezetekben be fog bizonyosodni, mennyire megalapozottak voltak Isten küldöttének, Pál apostolnak az aggodalmai.

Végül hadd álljon itt egy hasonlat annak szemléltetésére, hogyan történt e két folyam, a kereszténység és a pogányság összekeveredése. A Zavaros víz című írásában Dr. Alfred Vaucher professzor nagyon megkapóan így fogalmaz: *„A tiszta vizű Rhone és a koszos vizű Arve Genfben folyik össze. Ott aztán arra törekednek, hogy megőrizték függetlenségüket és sajátos voltukat. Az összefolyás után nem sokkal még mindkettőt határozottan meg lehet különböztetni; a színük annyira eltérő, mintha csak egy képzeletbeli vonallal lennének elválasztva egymástól. Lassan azonban elkeverednek egymással, majd a két folyó annyira összeelegyedik, hogy egy új, zavaros vizű folyót alkotnak. Ez még mindig a Rhone, amely azonban, mellékfolyója hordaléka révén megjelenésében teljesen megváltozott.*

Ez a hasonlat semmihez sem fogható módon képes bemutatni a lélek halhatatlansága tanának mozgalmas történetét. Az ó- és újszövetségi írásokban – hasonlóan Isten kristálytiszta folyójához – folyik a kinyilatkoztatott igazságok tiszta folyója. Ez az egyedül halhatatlansággal bíró Istent jelképezi, aki az embernek felkínálja és biztosítja az örök életet.

Ezzel a folyóval párhuzamosan folyik a pogány filozófia piszkos folyója, ami nem más, mint az az elképzelés, hogy az emberi lélek, természetét tekintve isteni és örök, már a születés előtt létezik, és a halál után is tovább él.

Az apostol halála után e két folyó eggyé válik, és már csak egy zavaros vízü folyó létezik; az emberi filozófiák spekulációi lassan összevegyülnek az isteni tanításokkal.

Az evangéliumi teológia feladata abban áll, hogy ezt a két eltérő elemet egymástól elválassza, távol tartsa, és a pogány elemet száműzze, ami parazita módjára befészkelte magát a tradicionális teológia szívébe. Feladata továbbá, hogy újra kihangsúlyozza a bibliai elemet, amely egyfelől a színtiszta igazság, másfelől hitelesen képviseli Isten és a teremtetten ember természetét.”²⁵ (Kiemelés a szerzőtől.)

---

²⁵ Vaucher, Alfred: Zavaros víz. In: *Idők jelei*, 1971. okt., Mountain View. California (USA), Pacific Press Publishing Association.

6. MIT TANÍT A TEREMTÉSTÖRTÉNET AZ EMBER TERMÉSZETÉRŐL?

Az ember természetével kapcsolatosan számtalan ellentmondásos véleménnyel találkozhatunk. Vizsgáljuk meg ezért az ember teremtéséről szóló bibliai beszámolót! Szem előtt kell tartanunk azonban, hogy a Szentírás nem tudományos értekezéssel felérő antropológiai tankönyv. Ennek ellenére elegendő támpontot nyújt, hogy a helyes emberkép kialakításához szükséges legfontosabb alapinformációkkal tisztában legyünk. A fenti háttér megértéséhez Dr. Jean Zürcher szolgál magyarázattal: *„Valójában lehetetlen a bibliaszövegekben világos és jól elhatárolt antropológiát felfedezni, aminek két oka van: 1. Amikor az Újszövetség szerzői a hellenista világból kölcsönöztek, általánosan elfogadott filozófiai és antropológiai kifejezéseket használták, ezeket rendszerint a zsidók számára ismert értelemmel ruházták fel; 2. A Bibliában az ember nem absztrakt módon jelenik meg, hanem mindig Istennel való kapcsolatában. Mivel ezt a két okot nem vették figyelembe, a keresztény antropológia nagyon gyakran a klasszikus dualista (dualizmus = az a tanítás, amely a lét két alapprincípiumát fogadja el) elképzelések fogalmi szintjére süllyedt, elveszítve ezzel a (bibliai) ember valós és teljes megismerésének leglényegesebb és legfontosabb vonását.”*²⁶

A teremtetési beszámoló úgy mutatja be az embert, amilyen állapotban az bűnbeesése előtt volt. Akkor még sem diszharmonia nem uralkodott, és a teremtettség egységét sem zavarta meg semmi. Mert hiszen éppen

---

²⁶ Zürcher, Jean: *The Christian View of Man*. Berrien Springs, Michigan, 1964, Andrews University Seminary Studies, 157. o.

az emberi magatartás annyira ellentmondásos volta az, ami oly sok problémát jelent természetének magyarázásakor.

Mózes első könyve a Genézis nevet viseli. A könyv a kezdeti állapotokat mutatja be, amikor Isten megteremtette az eget és a földet. A földön levő minden élet Isten ajándéka (lásd 1Móz 1:1). Mennyire igazak az appenzelli himnusz – Óda Istenhez – kezdő szavai: *„Te vagy minden ÉLET forrása!”* (Kiemelés a fordítótól.)

A földön először a növények jelentek meg (lásd 1Móz 1:11-12), aztán az állatok (1Móz 1:20-25), majd végül az ember (1Móz 1:26). De minden életnek egy forrása volt: maga Isten.

A Biblia az egész problematikára ezzel a fundamentális kijelentéssel válaszol: *„Teremté tehát Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt”* (1Móz 1:27). Mit jelent ez? Istenképűségünk nem azt jelenti, hogy az ember minden isteni tulajdonsággal bír, hiszen:

Isten mindenható – az ember nem,
Isten mindenütt jelen van – az ember nem,
Isten mindentudó – az ember nem,
Isten önmagában létezik – az ember nem,
Isten tökéletes – az ember nem.

Miben áll tehát akkor istenképűségünk? Amikor Jézus lejött erre a földre, elmondhatta, hogy *„a ki engem látott, látta az Atyát”* (Jn 14:9). Séth születésének leírásakor hangsúlyos, hogy (ti. Ádám) *„nemze fiat az ő képére és hasonlatosságára”* (1Móz 5:3). A hasonlóságunk tehát arra vonatkozik, hogy Istentől származunk, szellemiségének részei vagyunk. Ő az embert szabad akarattal megáldott, gondolkodó lénynek teremtette. Ez jól kiviláglik abból is, ami az evangélium célja: a Teremtője képmására állandóan megújuló ember (lásd Kol 3:10). *„Az embernek mind külsejében, mind jellemében Isten képmását kell tükröznie”*

(E. G. White). A Biblia tehát az embert elválaszthatatlan egységként kezeli.

„És formálta vala az Úr Isten az embert a földnek porából, és lehelett vala az ő orrába életnek leheletét. Így lőn az ember élő lélekke” (1Móz 2:7). Először is világosan kitetszik ebből az alapvető igazságból, hogy az ember megteremtéséhez használt anyag a földből származott. Ezt az emberi test összetétele is bizonyítja. Eltekintve a gázhalmazállapotú anyagoktól, az organizmus alkotóelemei a következők: szén, kalcium, foszfor, kálium-karbonát, szóda, klór, kén, magnézium, vas, nyomokban jód és más elemek. Összetételét tekintve az állati és emberi szervezet nem mutat különbséget.

Az emberi szervezet maga a csoda, amelyet még messze nem kutattak ki teljesen. Amikor Isten megformálta az emberi testet, még ha technikai csodának számított is, élet mégsem volt benne. Még nem tudott működni. Csak amikor az életet adó lehelet bejutott Ádám élettelen testébe, akkor jött létre az ember, az emberi élőlény. Pontosan erről tudósít Jób: *„Az Istennek lelke teremtet engem, és a Mindenhatónak lehelete adott nékem életet”* (Jób 33:4).

Jól szemlélteti mindezt a következő hasonlat: *„A villanykörte magától nem ad fényt. Amennyiben elektromos áramhoz jut a vezetéken keresztül, fény keletkezik. Ádám teste hasonlóképpen működik: bármennyire tökéletes is volt, sem működni, sem bármilyen célt betölteni nem tudott. Amikor azonban Isten az élet áramát belevezette, Ádám egy élő, tevékeny és működőképes lénné vált. Az élő lélek (új fordítású Bibliákban »élőlény« szerepel az »elő lélek« helyett – a ford.) nem létezett megteremtése előtt, és nem lehelték bele Ádámba, hanem akkor jött létre, amikor Ádám teste egyesült az életadó lehelettel.”*²⁷

---

²⁶ Lickey, Arthur E.: *God speaks to Modern Man*. Washington, 1952, Review and Herald, 488-489. o.

Isten tehát a testet a föld porából alkotta. E tény szerénységre kell hogy kötelezzon minket. Nem az anyag a csoda, hanem Istennek a teremtő tette. Ő képes arra, hogy ebből csodát hozzon elő. Nem bennünket, hanem Istent illeti meg a tisztelet. Jól megértjük Elihut, amikor Jóbnak ezt mondja: *„Ímé, én szintúgy Istené vagyok, mint te; sárból formáltattam én is”* (Jób 33:6). A zsoltáros azonban, hasonlóan Ézsaiáshoz ebből azt a gondolatot vezeti le, ami annak bizonyosságát jelenti, hogy reménykedhetünk Isten kegyelmében: *„Mert ő tudja a mi formáltatásunkat; megemlékezik róla, hogy por vagyunk”* (Zsolt 103:14). *„Most pedig, Uram, Atyánk vagy Te, mi sár vagyunk és Te a mi alkotónk, és kezéd munkája vagyunk mi mindnyájan”* (Ézs 64:7).

A bibliai beszámolóban az emberi lét két elemét különböztethetjük meg: a föld porát és az élet leheletét, vagyis Isten szellemét. Egy másik alkalommal kitérünk majd a test, lélek és szellem hármas egységére. Figyelembe kell vennünk, hogy mindegyik résznek helye van az emberi természet egészében, amely a maga egységében, mint élőlény áll előttünk. Walther Zimmerli nagyon világosan támasztja alá az ember bibliai értelemben vett egységét: *„A földből megformált testbe Isten a maga leheletét leheli bele, mi által a kettőből egy élőlény lesz. Az emberről szóló bibliai tudósítás itt nyilvánvaló. A Biblia nem ismeri az emberi természet részekre osztását, ami egészen a modern pszichológiáig és orvostudományig hatással van; az embert újra és újra a maga egységében szemléli. Bizonyos, hogy a Szentírás is tud az ember különböző oldalairól. Különbséget tud tenni az ember testi, lelki és szellemi oldala között. De ezt a különbségtételt nem használja fel arra, hogy az embert több részre ossza, amelyek aztán különböző módon önálló életet élnek. Az ember egy egész, aki fizikai, lelki vagy szellemi valójában mindig egy teljes egységet képez. A lélek vagy a*

*szellem nem függetlenítheti magát attól, ami a testben végbe megy, és fordítva.*²⁸(Kiemelés a szerzótól.)

A némely fordításban élő léleknek fordított kifejezés 1Móz 2:7-ben az egész, élő embert jelenti. Ezért az újabb fordítású Bibliák már nem az élő lélek kifejezést használják, hanem – helyesebben – az élőlényt. A lélek kifejezés újtestamentumi előfordulásainak az ótestamentumival való összehasonlításakor hamar világossá válik, hogy nincs felfogásbeli különbség. Jézus és az apostolok számára a lélek az egész emberre vonatkozik. Sem Jézus, sem pedig az apostolok tanításában nem létezik a test és a lélek olyan felosztása, hogy azok egymástól külön is létezni tudnának. Számtalan igehely félreérthetetlenül támasztja alá ezt az együvé tartozást. Felettébb tanulságos, ha Ez 18:4 kétféle fordítását összehasonlítjuk egymással. A régi, német nyelven kiadott, Luther fordítású Bibliában e vers így szerepel: „Ímé, minden lélek enyém, úgy az atyának lelke, mint a fiúnak lelke enyém; amely lélek vétkezik, annak kell meghalni!” Az 1964-es, szintén német nyelvű, revideált kiadásban a lélek szó helyett az emberek, mindenki, atyák és fiak szerepelnek: „Ímé, mindenki enyém, úgy az atyák, mint a fiak enyémek; mindenkinek, aki vétkezik, meg kell halnia!” Számtalan példát lehetne még felhozni, mindegyik ugyanazt eredményezné: a lélek szó a Bibliában az élő, hús-vér embert jelenti.

Igencsak ellenkezne a józan ésszel, ha a héber nefest, ill. annak görög megfelelőjét, a pszüchét egyszerűen a lélek szóval fordítanák, miközben a háttérben a „*halhatatlan lélek*” képzete él. Néhány ó- és újszövetségi példán keresztül ez könnyen igazolható. A Stuttgarti Jubileumi Bibliában a 7. zsoltár 3. versében a nefest még a lélek szóval adták vissza: „*Én Uram Istenem, benned bízom; oltalmaz meg engem minden üldözőmtől, és szabadíts meg engem, 3Hogy szét ne tépje, mint az oroszlán az*

---

²⁸ Zimmerli, Walther: *Die Urgeschichte*. Zürich, 1943, Zwingli-Verlag, 142. o.

én lelkemet, szét ne szaggassa, ha nincsen szabadító” (Zsolt 7:2-3). Az üldözők nem tudnának „halhatatlan lelket” széttépni, ill. -szaggatni. A revideált Luther fordítású Bibliában a lélek szó helyett már az engem személyes névmás szerepel, és pontosan ezt is jelenti a nefes ebben a versben.

A nefes szó egy másik előfordulási helye a 33. zsoltár 18-19. verse: „¹⁸*Ámde az Úr szemmel tartja az őt félőket, az ő kegyelmében bízókat.* ¹⁹*Hogy kimentse lelköket a halálból, és az éhségben is eltartsa őket.* Miért kellene egy „halhatatlan lelket” kimenteni a halálból és az éhségben eltartani? Az új fordítású változat mindent világossá tesz: „*De az Úr szeme ügyel az istenfélőkre, akik szeretetében bíznak. Megmenti őket [nem lelküket] a haláltól, éhínség idején is megtartja életüket*” (MBT – kiemelés a szerzőtől).

A következő példa Lukács evangéliuma 17. fejezetének 33. verse, amelyet a Stuttgarter Jubileumi Biblia így fordít: „*Valaki igyekezik lelkét megtartani, el fogja azt veszíteni, és valaki elveszíti azt, megeleveníti azt.*” Jézus valóban azt akarta volna mondani, hogy ne tartsuk meg a lelkünket, különben elveszítjük?

Szerencsére ugyanaz a Biblia ezt a verset Mt 16:25-ben így fordítja: „*Mert valaki meg akarja tartani az életét, el fogja azt veszíteni; aki pedig elveszíti az életét értem, az meg fogja azt tartani.*” A Zürchner-féle (szintén német nyelvű) fordítás még érthetőbbé teszi ezt a verset, amikor így adja vissza: „*Mert aki meg akarja menteni életét, el fogja azt veszíteni; aki azonban elveszíti életét értem, az meg fogja azt találni.*” A 26. versben pedig ez áll: „*Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, [jövendő] életében pedig kárt vall? Avagy micsoda váltságot adhat az ember az életéért [hogy azt visszakaphassa]?*”

A Mt 16:25-26 versekre vonatkozó lábjegyzetben ezt a kiegészítést találjuk: „Az »élet« szóval itt négy ízben azt a görög szót fordítják, amely számtalan más helyen a »lélek« szót jelenti.” Egyszerűen tehát az a nagy horderejű keresztény elv érvényesül itt, miszerint az veszíti el az örök életet, aki görcsösen és önző módon e földi életét helyezi a középpontba.

Jézus még sok más helyen is egyszerűen az életet érti a lélek (pszüché) szó alatt, mégpedig az e földi testben élt életet, amelyet táplálni kell. Mt 6:25-ben igencsak furcsának tűnne, ha az ott étellel (pszüché) lefordított szót a lélek szóval adnánk vissza. A szöveg ugyanis így hangzik: „*Azért azt mondom néktek: Ne aggodalmaskodjatok a ti éltetek felől, mit egyetek és mit igyatok; sem a ti testetek felől, mibe öltözködjete. Avagy nem több-é az élet hogynem az eledel, és a test hogynem az öltözet?*”

A bolond gazdagról szóló példázatában az Üdvözítő szintén beszél a pszüchéről vagy a lélekről. De itt is pusztán materiális értelemben, mert a lélek eszik és iszik. A két versben háromszor fordul elő a lélek szó: „¹⁹*És ezt mondom az én lelkemnek [pszüché]: Én lelkem [pszüché], sok javaid vannak sok esztendőre eltéve; tedd magadat kényelembe, egyél, igyál, gyönyörködjél!*²⁰*Monda pedig néki az Isten: Bolond, ez éjjel elkérlik a te lelkedet [pszüché] te tőled; a miket pedig készítettél, kiéi lesznek?*” (Lk 12:19-20). A fenti három helyen a lélek szót egyszerűen így kellett volna fordítani: 1. magamnak; 2. te (vocativus – a ford.); 3. életedet. A 21. vers alátámasztja a lélek szó értelmét, ott ugyanis ez szerepel a lélek helyett: „*Így van dolga annak [az embernek], a ki kincset takar magának, és nem az Istenben gazdag.*”

Mt 2:20-ban szintén a pszüché szerepel az eredeti szövegben, de itt – helyesen – étellel van fordítva: „... *akik a gyermek életére törtek*” (MBT). Ugyan mi értelme lenne, ha itt ez szerepelne: „... *akik a gyermek lelkére törtek?*”

A teremtésről szóló leírással összhangban ez olvasható Pál apostolnál: „Így is van megírva: *Lőn az első ember, Ádám, élő lélekké...*” (1Kor 15:45). Az emberbe nem költözött bele egy (különálló) lélek, hanem az életadó lehelet és a test egyesüléséből jött létre az élő lélek. Az utolsó napon nem a lelket ítélik meg, hanem az embert, mint élőlényt – a maga egész valójában.

A lélek szó tehát a Bibliában az élet szó helyett fordul elő. Pálról és Barnabásról az áll feljegyezve, hogy a lelküket (a német szöveg szerint – a szerk.), pontosabban – a revideált Luther-féle bibliafordítás szerint – az életüket tették „... *kockára a mi Urunk Jézus Krisztus nevéért*” (ApCsel 15:26). Pünkösdkor háromezer lélek keresztkellett meg (lásd ApCsel 2:41). Nyilvánvaló, hogy a Biblia a lélek szó alatt az egész embert érti.

„... *a testnek élete a vérben van...*” (3Móz 17:11, 14). „Mert a vér élet” (5Móz 12:23, Luther-féle revideált fordítás). Így kiálthatott, jelképes értelemben Ábel vére a földről Istenhez (lásd 1Móz 4:10-11). Ugyanebben az értelemben kiáltanak bosszúért kiontott vérük miatt az „*oltár alatt lévő lelkek*” (Jel 6:9-10, a német szöveg szerint – a szerk.). Még egyszer hangsúlyozzuk, hogy az ember nem kapott élő lelket, hanem élő lélekké lett. Az ember élő lélekké lett az alábbi képlet szerint:

Test + isteni lehelet = élő lélek.

Az Ószövetségben használatos lélek szó a héber *nefesből* származik. 745 alkalommal fordul elő, és több mint negyvenféleképpen fordítják, mint pl. lélek, élet, egyén, szellem, szív, akarat, kívánság, teremtmény, halál vagy emberi holttest. De olyan fordítása is létezik, mint lélegzet, állat, hal, élvezet stb. Az Újszövetségben használatos *lélek* szó a görög pszüchéből származik, és 105 előfordulása van. Fordítják úgy, mint lélek, élet, szív, bátorság stb.

Az Ószövetségben előforduló szellem szó a héber *n^osámáh* és *rúach* szavak fordítása; előbbi előfordulásainak száma 24, míg utóbbié 442. A

nʹsámáht fordítják lélegzetnek, leheletnek, szellemnek, szélnek vagy valaminek, ami élő (lélegzik). A *rúach* fordításai: lélegzet (belelegzett levegő), mozgásban levő levegő, orrban levő lehelet, éltető lehelet, lélek, szellem, értelem, (kedélyállapot leírásánál) bosszús, bátor, értelmes/türelmes lélek, akarat, szándék, Isten Lelke.

Az Újszövetségben előforduló *szellem* szó a görög *pneüma* szó fordítása, ami először is jelenthet lélegzetet, mozgásban levő levegőt, szellemet (emberi intellektus), szelet, lelket, életet. Mindig az adott szövegösszefüggés mutatja meg a szó jelentését.

Amikor az emberi természet kapcsán töretlenül és hűségesen kitartunk a bibliai beszámoló mellett, az emberi élőlény meglepő egységét tapasztaljuk, aminek szépségét a bűn ugyan elhomályosította, mindazáltal nem maradhat rejtve a figyelmesen kutató olvasó előtt. A következő fejezetben még mélyebben megvizsgáljuk a csodálatosan megteremtett emberi lényt.

7. A TEREMTETT EMBER EGYEDISÉGE ÉS TERMÉSZETÉNEK EGYSÉGE

A Szentírás beszámolója szerint mind az emberekben, mind az állatokban ugyanaz az isteni lehelet van. A vízözönről szóló tudósításban pl. azt olvassuk (ti. az állatokról), hogy „¹⁵*Kettő-kettő méne be Nóéhoz a bárkába minden testből, melyben élő lélek vala.*”, valamint „²²*Mindaz, a minek orrában élő lélek lehelete vala, a szárazon valók közül mind meghala*” (1Móz 7:15, 22). Salamon magyarázata szerint is ugyanazzal az éltető lehelettel van megteremtve az ember és az állat, és ebből a szempontból az ember nem több az állatnál (lásd Préd 3:19-20).

Joggal kérdezheti az olvasó, hogy akkor most miben különbözünk? Az ember abban különbözik az állatoktól, hogy teste magasabb rendű szervezettséget mutat, különösen igaz ez az emberi agyra, ami a gondolkodás és az erkölcs székhelye. Az élőlényeknek ajándékozott éltető lehelet, illetve az a tény, hogy lélegzésre képesek, még nem alacsonyítja le az embert az állatok szintjére, ugyanakkor az állatokat sem emeli fel az emberek szintjére. Az éltető lehelet birtoklása nem határozza meg, hogy egy élőlény éppen a „levegő királya”, mint pl. a sas, vagy egy földön csúszó kígyó lesz, mint ahogy azt sem, hogy egy ember nemes vagy gyenge karaktert fejleszt.

A Teremtő által az embernek ajándékozott éltető lehelet nem tesz halhatatlanná. Ezt az ember befogadta, és csak addig tud élni, amíg azt Isten újra magához nem veszi. Ez áll az állatok életére is. Az ember és állat közötti különbség egészen más területeken található, viszont itt szembeszökő különbségek vannak. Az állatokat Isten nem a saját képére és hasonlatosságára teremtette, az embert azonban igen. Mindez olyan méltóságot kölcsönöz az embernek, amely által kitűnik az állatok közül.

Isten az embert e földi világ uralkodójának teremtette: „dicsőséggel és tisztességgel” (Zsolt 8:6-7) koronázta meg, ami visszatükröződött jellemében és Isten előtt elfoglalt tisztségében. Különleges előjogai abban rejlenek, hogy képes: 1. Istennel közösséget ápolni; 2. erkölcsi felelősséget hordozni; 3. Istent imádni; 4. az isteni tervszerűsége(n)l gondolkodni. Tud tanulni tapasztalataiból, és továbbfejlődni. Isten nagy adag bizakodással és jövőbe vetett reménységgel ajándékozta meg.

Mindezek miatt nem lenne bölcs dolog az embert a megfelelő különbségek figyelembe vétele nélkül az állatvilághoz sorolni, mivel ezzel e lényeges különbségeket tagadnánk meg. Adolf Portmann, a híres bázeli biológus a következőképpen utal az ember egyedi mivoltára: *„Az emberi létforma megjelenésével nem egyszerűen egy bonyolultabb emlősfaj keletkezett, hanem attól több: a lét egy újabb lépcsője, egy egészen új létforma, amely az állatinál magasabb rendű – belső világát tekintve, illetve ahogy a világot leképezi, valamint cselekvőképességében is. E magasabb rendű létforma számára minden adott, ami a legmagasabb rendű állati létformákat is jellemzi; ugyanakkor struktúrája sajátossága, hogy ezzel az igencsak bonyolult organikus felépítésével lényegesen másképp lép fel.”*²⁹

Végül állásfoglalását az alábbi szavakkal hangsúlyozza: *„Ez az ember nem pusztán egy felegyenesedett állat, amelynek agytérfogata több mint háromszor akkora, mint legközelebbi rokonáé; ő egy különleges lény, aki mindenkor szabadon dönthet – minden kötöttsége ellenére. Ez a szabadság ugyanúgy magában hordozza úgy a rosszra, mint a jóra való törekedés lehetőségét, épp úgy, mint az életcél eltévesztését vagy megtalálását.”*³⁰

---

²⁹ Portmann, Adolf: *Biologie und Geist*. Zürich, 1956, Rhein-Verlag, 74. o.

³⁰ Ibid, 63. o

Az emberi agynak, mint meghatározó parancsközpontnak a legfontosabb szerep jut: innen futnak ki az egész testet irányító parancsok. Isten az idegszálakon keresztül érintkezik az emberrel. Írásaiban E. G. White számtalan helyen beszél erről a fontos tényről: *„Az agy a test »irányító központja«, minden idegszálunk és szellemi tevékenységünk székhelye. Az agyból kiinduló idegszálak tartják irányítás alatt az egész testet, amelyek – mint megannyi telegráfkábel – minden szellemi impulzust a test többi idege felé továbbítanak, mi által irányításuk alatt tartják az összes testrészt.»*³¹

*„Az agyidegek, amelyek az egész emberi szervezetbe kisugároznak, képezik azt a kapcsolatot, amin keresztül a menny érintkezik az emberrel, és legbenső lényét befolyásolja. Minden, ami az idegekben gátolja az elektromos impulzus továbbhaladását – és ezzel együtt gyengíti az ember életerejét –, végső fokon bénítja erkölcsi érzékenységünket is.»*³²

Dr. Paul Chauchard nagyon világos végkövetkeztetésében, amit a modern viselkedépszichológiának Az emberi természet egysége témájában kidolgozott megállapításaiból vont le. Így fogalmaz: *„Nem kell materialistának lenni ahhoz, hogy belássuk: az emberi test feljebbvalósága annak köszönhető, hogy a legfejlettebb és legösszetettebb aggyal rendelkezik. Ezen agy bámulatos sokoldalúságának köszönhetően az ember olyan pszichizmussal (lelki természettel) van megáldva, ami őt az állatvilág fölé helyezi – összhangban az összehasonlító viselkedépszichológia objektív megállapításaival. Pontosabban fogalmazva, az ember olyan élő matéria, amely (magzati) fejlődése során szuperagyat képes létrehozni, amit – hasonlóan a test többi szervéhez – az emberi ivarsejtek kémiai természete határoz meg. Ha az ember és állat*

³¹ White, E. G.: *Testimonies for the Church*, III., Washington, 1871-1875, Review and Herald, 69. o

³² White, E. G.: *Erziehung*. Hamburg, 1954, Advent Verlag, 193. o.

közötti különbségtétel az emberi agy sokoldalúságában található, ha a tudatos gondolkodás egy szervhez köthető, akkor pontosan itt van a különbség, mivel az agy az emberi testből fejlődik ki.”³³

Az egész emberi testet a maga egységes mivoltában ez az agyközpont irányítja. Ezt mindenkor szem előtt kell tartanunk. Mindezt a természettudós is megerősíti: *„Példáink arra utalnak, hogy az ember nem szedhető szét két részre, egy állati testre és egy abban lakó lélekre. Az evolúció tanítása ezen a felosztáson alapult, még ha ez többnyire nem is volt tudatos. Persze azért vélekedtek így, hogy az ember kialakulását úgy különböztessék meg, mint zoológiai problémát: (egyed)fejlődéssel kialakult az állatinak elgondolt, ember formájú test, amelyben – későbbi újjátásként – aztán a lelki élet is megjelent.”³⁴*

A legtöbb embernek fogalma sincs, mit is jelent az, hogy az ember természete egységes egész. Volt idő, amikor az uralkodó filozófiai gondolkodás valójában csak a léleknek tulajdonított létjogosultságot. Ennek az lett a következménye, hogy a testet elhanyagolták. Úgy vélték, a test nem játszik szerepet, hiszen csak a lélek menekül meg. Igazából nem beszélhetünk egészséges lelki életről addig, amíg az ember – felelőtlen magatartásával – saját testének árt. Mind az egészségápolás, mind a nevelés az emberi lét összes aspektusát figyelembe veszi. Egészségünk megtartása megköveteli, hogy lelki életünk friss és eleven maradjon. Ha túl sok ételt veszünk magunkhoz, az megzavarja gondolatvilágunkat. A rendszertelenség és következetlenség, az áporodott levegőhöz hasonlóan káros hatással van lelkivilágunkra. És fordítva is igaz: az egészséges és kiegyensúlyozott lelki élet, mint éltető napsugár kihat az egész szervezetre. Ezt a kölcsönhatást senkinek sem szabad lebecsülnie.

---

³³ Chauchard, Paul: *Notre corps ce mystère*. Paris, 1962, Beauchesne, 57. o.

³⁴ Portmann, Adolf: *Vom Ursprung des Menschen*. Basel, 1944, Friedrich-Reinhardt AG., 49. o.

Zabel professzor a gondos életvezetés testi és lelki egészségre gyakorolt hatásának jelentőségét így emeli ki: *„A higiénia fogalmába nemcsak az tartozik bele, hogy józan álláspontra helyezkedünk az élvezeti cikkekkkel szemben, és pontosan ismerjük azok hasznát és káros hatásait, hanem általánosan ide kell sorolni az életvezetést is, a lelki élettől kiindulva egészen a fizikumig. Különös, hogy e témában minő érdektelenséggel lehet találkozni csakúgy a gyakornokok, mint a tudósok részéről.”*³⁵

A lelki egyensúly fontos tényező az ember egészségére nézve. Ha a Biblia a lélek szót használja, akkor ez alatt elsősorban az egész ember értendő. Más szavakkal: az ember lelki világa, illetve a lelki funkció is az emberi természet egy részét jelenti.

Sok ember beteg a lelkében: vagy lelki tunyaságban szenved, vagy a felfokozott lelkiállapottól (előbbinél csak az értelem, vagy csak a test irányít, míg utóbbinál kizárólag az érzelmek dominálnak). Mindenekelőtt a keresztény embereknek kell résen lenniük, hogy ne pusztán érzelmeik irányítsák őket. Érzelmeiket a szellem irányítása alá kell rendelniük, míg a másik oldalon nem szabad elhanyagolniuk testüket és annak dolgait. A kiegyensúlyozott lelki élet Isten egyik nagy kegyelme (lásd Zsid 13:9).

Sokáig figyelmen kívül hagyták, hogy az emberi természet egységes egész – beláthatatlan károkat okozva ezzel. Most ebben változás állt be. Az orvostudomány is új szemszögből tekint az emberi természet egységére, és egyre világosabban tárja fel az összefüggéseket, amit jól illusztrálnak Dr. med. S. J. McMillen szavai: *„Minden év újabb és újabb felismeréssel szolgál az emberi lélekről (pszüché), amely a legkülönfélébb testi (szomatikus) zavarokat képes okozni. Ezen elváltozások adott esetben nagyon komoly, sőt akár halálos kimenetelűek is lehetnek.”*³⁶

³⁵ Zabel, W. : *Sinn und Wesen einer Ganzheitsmedizin*. Giessen/Lahn, 1950, Ärzte-Verlag GmbH., 58. o.

³⁶ McMillen, S. J. : *Vermeidbare Krankheiten*. Wuppertal, 1969, Aussat Verlag (2. Aufl.), 59. o

A test, a lélek és a szellem közötti kapcsolat olyan szoros, hogy a táplálék- és folyadékbevitel, vagy a munkavégzés terén jelentkező mértéktelenség mindig károkat okoz az emberi természetben, annak mindhárom szintjén. A test és a lélek normális működése a helyes táplálkozás és életvezetés eredményezte erő függvénye. Sem a testet, sem a lelket, sem a szellemet nem szabad elhanyagolni. Ezzel magyarázható az is, hogy az az ember, aki táplálkozásában, csakúgy, mint élete másterületén mértéktelen, mindezzel kedvezőtlenül befolyásolja jellemét is. Amennyiben a gyomrot káros hatások érik, ezt megsínyli értelmi és érzelmi világunk is. A lélek nem él az emberi természettől – illetve annak testi és szellemi részétől elválasztva – külön életet. Ezért mindazon orvoslás is, amely megfelelkezik a test-lélek-szellem hármas egységéről, mindig csak részeredményeket tud felmutatni. Az az orvos, aki lelki problémáknál a test állapotát figyelmen kívül hagyja, ugyanolyan kuruzsló, mint az a társa, aki testi megbetegedés esetén nem veszi figyelembe a lelki elváltozásokat. De az a teológus is, aki kizárólag csak a lélek dolgait kutatja, sok hibát követ el mindaddig, amíg az embert nem látja annak teljes testi-lelki-szellemi összefüggésében. Az ember lelki beállítottsága, ugyanúgy, mint szellemi és erkölcsi léte függ testi állapotától is.

Minden kísérlet kudarcra van ítélve, amely világos választóvonalat akar húzni az ember testi, lelki és szellemi egészsége között. Az ember mindhárom része egy egységet képez, amelyek együtt alkotják emberi lényünket. Ez visszatükröződik gondolkodásunkban, érzésünkben és cselekvésünkben. Mindez az élet sajátos és egyszeri megnyilvánulása révén a másik embert felebarátként véli belénk.

Sem a test, sem a lélek, sem pedig a szellem nem elég egymástól függetlenül, ill. önmagában. A köztük levő finom kölcsönhatás függvényében rajzolódik ki az ember belső harmóniája, akinél mindhárom rész teljesen a központi szerv, vagyis az agy irányítása alatt áll. Magának az agynak pedig a Szentlélek szolgálatába kell állnia, ha utasításait mindhárom

rész javára akarja fordítani. Mihelyt egyik rész külön funkciót tölt be és a többiek rovására függetleníti magát, a kiegyensúlyozott lelki élet már csak a múlt. Ez a „polgárháború” aztán olyan hatást vált ki, amitől mindegyik rész szenved. Az ember ekkor vagy inkább testileg, vagy inkább lelkileg, vagy inkább szellemileg beteg. Minden esetben, amikor az egyik rész túlhangsúlyozottá válik vagy egyeduralomra tör, Isten teremtetési rendjéből vonja ki magát az ember, és ez által vétkezik. A bűn ugyanis nem más, mint az, hogy elszigeteljük magunkat (Isten teremtetési rendjétől – a ford.), és saját téves utunkat járjuk.

Zimmerli professzor szerint a Biblia nagyon világosan tanítja az emberi természet egységét: *„Az ember egységes egész, s egészen Istené, és egészen felelősséggel tartozik neki; léte teljes egészében tőle függ – mind életre, mind halálra. És Isten végül az egész embert támasztja fel. Ezért helyez a Szentírás olyan nyomatékot arra a tényre, hogy Jézus testben támadt fel, és ezért vallja meg az Apostoli Hitvallás a legerőteljesebb formában a test feltámadását.”*

Valamennyi, az emberi természetről és annak egységéről tett megállapításunkat is latba kell vetnünk, ha a halál utáni állapotra vonatkozóan nem akarjuk, hogy félrevezessenek minket.

---

³⁷ Zimmerli, Walther: Die Urgeschichte. I., Zürich, 1943, Zwingli-Verlag, 143. o

8. HALHATATLAN-E AZ EMBER?

E kérdés megválaszolásához legjobb, ha a bibliai teremtetéstörténethez fordulunk. Abból megtudjuk, hogyan került ki egykor Teremtője kezéből az ember. Amikor e beszámolót olvassuk, nem kerülheti el figyelmünket az a tény, hogy az élet az első pillanattól kezdve egy nagyon fontos feltételtől függött: az Isten iránti engedelmességtől és hűségtől.

Éden kertjét az emberpár Istentől kapta, aki Ádámot „uralkodóvá” tette meg, világosan kifejezésre juttatva ezzel, hogy mi a feladata: *„És vevé az Úr Isten az embert, és helyezteté őt az Éden kertjébe, hogy művelje és őrizze azt”* (1Móz 2:15). Fennállt tehát annak a lehetősége is, hogy elveszítik a kertet, amennyiben elhanyagolják azt, vagy más módon eltévelyednek.

Minden házasság boldogsága azon alapszik, hogy mennyire egyeznek a házasfelek a legfontosabb kérdésekben és célokban. Nem boldogulunk, ha nem figyelünk oda kölcsönösen egymás érzelmeire, és közös életutunkat a másik nélkül járjuk. Ugyanez a helyzet a Teremtő és a teremtetett lény viszonyában. Az ember csak akkor élhet boldogságban és állandó harmóniában, ha igazodik ahhoz a rendhez, amelyet isteni parancsok formájában a maga boldogulása érdekében kapott. Nemcsak az ember, hanem maga az egész teremtetett világ is állandó törvények alá van vetve. Bárminemű visszaélés az isteni renddel csak a teremtetett világ kárára történhet. Az ember azonban nemcsak a természeti törvényekről tud, hanem azokról is, amelyeket erkölcsi törvényeknek nevezünk. Isten megajándékozta őt azzal, hogy e törvények értelmét és célját megértse, valamint, hogy meglássa a bennük rejlő áldásokat. Arra szolgálnak, hogy az ember életében irányt mutassanak és eligazítsák őt. Az isteni rend bármiféle elutasítása elválaszt Istentől és ezzel az élet forrásától.

Még valamit félreérthetetlenül állít a Biblia: az ember nemcsak a kertet veszíthette el engedetlensége által, hanem még saját életét is veszélybe sodorhatta: „¹⁶*És parancsola az Úr Isten az embernek, mondván: A kert minden fájáról bátran egyél. ¹⁷De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél; mert a mely napon ejéndel arról, bizony meghalsz*” (1Móz 2:16-17). Amennyiben engedetlensége által az ember elveszíthette életét, akkor megteremtésekor még nem volt halhatatlan. Két lehetősége volt: vagy megtartja életét, vagy elveszíti azt.

Ez az ismeret minden bizonnyal szerénységre és alázatra kötelezte az első embert. A Teremtő az élet fáját a kertbe helyezte, hogy az ember mindig tudatában legyen fontosságának. Az élet fájához vezető út az életet jelentette, és egyben arra intett, arra készítetett, hogy megőrizték magukat a bukástól. Mindebből következik, hogy Ádám nem abszolút értelemben rendelkezett halhatatlansággal. A halhatatlanság még nem volt az övé, csak az előtt a lehetőség előtt állt, hogy az övé legyen.

Feltételhez kötött halhatatlanság

Meg kell különböztetnünk az élet fáját és a jó és gonosz tudásának fáját. A bűneset előtt nem volt megtiltva, hogy az ember az élet fájának gyümölcsét élvezze. Abban a kérdésben nem foglal állást a szöveg, hogy Ádám és Éva ettek-e az élet fájáról, mielőtt kiűzettek volna a Paradicsomból. Egy azonban bizonyos: miután vétkeztek, el kellett hagyniuk a Paradicsomot, hogy a továbbiakban ne élvezhessék az élet fájának gyümölcsét, különben bűnősként örökké éltek volna. Az ember halhatatlansága tehát attól függött, hogy *az élet fájának gyümölcséből részesedik-e*. Ez világosan megmutatja, hogy az első emberpár – természeténél fogva – nem volt halhatatlan.

De miért is követelt Isten az embertől engedelmisséget? Sokan különös ellenszenvvel tekintenek a tiltó parancsolatokra és az isteni törvé-

nyekre. Mindazáltal egy tényt egyáltalán nem szabad elfelednünk: ha Isten ilyen igényeket támasztott az ember viselkedésével és életmódjával szemben, akkor ez azt igazolja, hogy felruházta az embert azzal a képességgel, hogy értelmes döntéseket hozzon. Nem vagyunk előre beprogramozva!

Aki a szabad döntés igényével lép fel, annak vállalnia kell választásának következményeit. De még többről van szó, amikor Isten megparancsol valamit. A törvény értelmét nagyon világosan taglalja Zimmerli professzor: *„Azáltal, hogy Isten az embernek parancsolatot adott, e világon létező legmagasabb kitüntetésben részesítette: parancsolatával még közelebb vonta magához az embert, és értésére adta, hogy engedelmességet kíván tőle. Nem azért, hogy gyötörje, hanem, hogy közelségében legyen az ember. És Isten közelsége nem a szenvedést jelenti, hanem a legnagyobb boldogságot... Az első embernek ugyanúgy tiszteletben kellett tartania Isten tiltását, mint annak a gyermeknek, aki elfogadja azt a helyzetet, amikor megtagad tőle valamit az apja. Nem azért, mert érti, miért van ez, vagy mert nagyobb bölcsessége által meg tudná érteni, mondván: igen, apám, végül mégis csak igazad lett, amikor ezt nem engedted meg nekem; hanem csak és kizárólag azért, mert apja ezt kérte tőle, és ő vele akar maradni. Mint ahogy a szeretet tüze a gyermekben a parancs ellenére is tovább ég, és apja oldalán terem, szorosan odabújva hozzá, úgy szeretné Isten is, hogy az ember – belátva jóságos parancsolata értelmét – feltétlen szeretettel forduljon felé. A tiltó parancsolat az engedelmisséggel együtt pontosan a szeretetteljes összetartozás jele. Még ha gyakran oly kevésbé ismerjük is az isteni parancsolatoknak ezt az oldalát, az csakis azért lehet, mert magát az evangéliumot is oly kevésbé ismerjük.”*³⁸

---

³⁸ Zimmerli, Walther: *Die Urgeschichte*, I. Zürich, 1943, Zwingli-Verlag, 164-166.o

Amikor Isten ezt mondja az embernek: „... *mert ha eszel róla, meg kell halnod*” (1Móz 2:17 – MBT), akkor ezzel a figyelmeztetésével nem az ember egy részét szólítja meg, hanem az egész, tehát a testi-lelki-szellemi embert. A „te” (egyes szám második személyű igealak) az egész embert jelenti.

Sírig tartó élet

Gyakran okoz fejtörést a bibliaolvasó számára, hogy a szövegben ezt találja: „... *mert amely napon eszel róla, meghalsz*” (1Móz 2:17 – SzIT). E részt szó szerint így kellene fordítani: „*Halálnak halálával fogsz meghalni.*”; más szavakkal, amely napon az ember vétkezni fog, kimondták felette a halálos ítéletet. Ez tehát nem azt jelentette, hogy a halál – annak minden következményével – már azon a napon utoléri, hanem azt, hogy az ember más létállapotba került: ettől kezdve az emberi lét a sírig tartó életté változott. A bűneset előtt az ember nagy valószínűséggel élvezhette az élet fájának gyümölcsét, és ezzel biztosítva volt számára a halhatatlanság lehetősége. Ezt a lehetőséget most eljátszotta, mivel az isteni parancsolat megszegésével a földi életet lezáró halál keserű valósága lett az osztályrésze.

Annak érdekében, hogy a kísértő rábírja Évát: fogyasszon a jó és a gonosz tudás fájának gyümölcséből, hazugsághoz folyamodott. Amíg Isten az ember engedetlensége esetén a halált helyezte kilátásba, addig a kigyó merészen ezt állította: „*Bizony nem haltok meg.*” Más fordítás szerint: „*Semmi esetre sem fogtok meghalni*” (1Móz 3:4 – SzIT). Ő a nagy csaló, „*a hazugság atyja*” (Jn 8:44), aki az isteni kijelentés komolyságát elferdíti, és az engedetlenséget felmagasztalja. Sátán ezt ígéri az embernek: „... *és olyanok lesztek, mint az Isten...*” (1Móz 3:5 – MBT). Ez a hazug kijelentése a legeredményesebb hazugság,

amelyet valaha is kimondtak. Ahelyett, hogy alázatosan elfogadnánk az engedetlenség felett kimondott isteni ítéletet, úgy beszélünk a halálról, mintha az valóban elválaszthatatlanul az élethez tartozna, és a halált az élet központi részének tekintjük.

Istené egyedül a halhatatlanság

A Biblia mást tanít nekünk: „Mert a bűn zsoldja halál...” (Róm 6:23). Az ember nem halhatatlan, egyedül a Teremtő az. A „*halhatatlanság*” és a „*halhatatlan*” kifejezések **egyetlen egy alkalommal sem** fordulnak elő az Ószövetségben. Az Újszövetség három helyen említi a halhatatlanságot (görögül: *athanaszia*). 1Tim 6:15-16 versei szerint a halhatatlanság egyedül Istené: „¹⁵*A mit a maga idejében megmutat ama boldog és egyedül hatalmas, a királyoknak Királya és az uraknak Ura. ¹⁶Kié egyedül a halhatatlanság...*” A versben szereplő egyedül azt jelenti, hogy kizárólag. A másik két igehely – 1Kor 15:53-54 versei – arról tanúskodik, hogy a megváltott ember a halhatatlanságot majd csak Jézus visszajövelekor kapja meg. Itt csak azok feltámadásáról van szó, akik Krisztushoz tartoznak. A halhatatlanság tehát (továbbra is) Isten ajándéka, amit a feltámadás reggelén kapnak meg a Krisztusban hívők. Különösen nagy merészséget igényel halhatatlanságot tulajdonítani a léleknek, holott Isten szava nyomatékosan és egyértelműen hangsúlyozza, hogy az egyedül az Úr.

A szintén „halhatatlanság”-nak fordított szóval (görögül: *aphtharszia*) találkozunk Róm 2:7-ben, amelyet hűségük jutalmául kapnak meg a szentek az ítélet napján. Az 1Kor 15:42, 50, 53-54 verseiben a fenti szó szintén ebben a jelentésben fordul elő: a feltámadottak ajándékba kapják majd a halhatatlanságot. Róm 1:23 szerint az örökkévaló Istennel szemben áll az ember mulandósága. Csak Istennek és a Fiúnak van élete önmagában (lásd Jn 5:26).

Nem tagadható le az a történelmi tény, hogy Isten a vétkes emberpárt kiutasította Éden kertjéből, és elzárta előlük az élet fájához vezető utat (lásd 1Móz 3:22-24). Már ez okból kifolyólag is minden bibliai alapot nélkülöz az, amikor a lélek halhatatlanságáról felelőtlen kijelentéseket tesznek. Bárhol is használja a Szentírás a *lélek* (németül – ford.: *Seele*) és *szellem* (németül – ford.: *Geist*) szavakat, soha, semmi sem áll e szavak mellett, ami a halhatatlanságra és a testtől függetlenül létező lélekre vagy szellemre engedne következtetni. Mindehhez jön még egy másik, rendkívül meglepő tény: noha azok a görög és héber szavak, amelyeket *lélekkel* és *szellemmel* fordítottak 1700 alkalommal fordulnak elő a Bibliában, eközben egyetlen egy esetben sem beszél az Ige „halhatatlan” vagy „elpusztíthatatlan” lélekről vagy szellemről! Helytálló tehát a végkövetkeztetésünk: sem a lélek, sem az ember szelleme nem halhatatlan.

E. Brunner professzor A halálról és a halálfélelemről című munkájában ezt írja: *„A lélek halhatatlanságáról szóló tanítás nem biblikus, hanem pogány eredetű... Itt az a pogány tanítás tört utat magának a kereszténységbe, ami azt vallja, hogy az emberi szellem isteni természetű és ez által halhatatlan, miközben maga a test, 'a lélek tömlőce', mulandó, és a lélek kiszabadulása érdekében el kell pusztítani. A Szentírástól teljesen távol áll, hogy az embert felossza egy mulandó, értéktelen testre és egy halhatatlan, isteni lélekre... Eljön a pillanat, amikor az ember teljesen semmivé lesz – lelkével és szellemével együtt.”*³⁹

A Zürich Kanton Vallási Hírnöke Mi van a halál után? címmel közölt írásában szintén található utalás a lélek halhatatlansága tanának eredetére: *„Noha a filozófusok Platón óta igyekeznek bizonyítani a lélek halhatatlanságát, bizonyítékaik meggyőző ereje igencsak*

³⁹ Brunner, E. : *Vom Tod und der Todesangst*. 1941, Zwingli-Kalender.

csekély, és a választ mindannyian rossz helyen keresik. Szerintük a lélek birtokol valamit magából az isteni természetből, és ezért a halál nem jelent mást, mint a porhüvely levetését, amelyből az örökké élő lélek, megszabadulva az időlegestől, egy jobb és tökéletesebb, örök világba lép be. A halhatatlan lélekről elég gyakran hallani ugyan temetéseken, sőt még keresztény lelkészek beszédében is, azonban semmiféle bibliai alapja nincs.”⁴⁰

Ernst Schmitt lekipásztor nagyon világosan foglalt állást ebben a kérdésben a Bajor Közzolgálati Rádió egyik műsorában: „... *Mi is lesz az emberrel halála után? Talán már gyorsan készen is vannak a válasszal: a halál után a lélek elválik a testtől. A test a sírba kerül, a lélek pedig a mennybe jut. Miért is? Mert a lélek halhatatlan. A lélek halhatatlanságának erre a tanítására jutottak el a pogány filozófusok is. A keresztény hit azonban ennél többet ígér. De mit is jelent maga a lélek? Ha azt mondjuk, hogy az ember testből és lélekből áll, ezzel még egyáltalán nem mondjuk azt, hogy két részből van összerakva, mint ahogy egy autó sem motorból és karosszériából áll... Igaza lett volna Platónnak, aki a testet a lélek börtönének tekintette? A legkevésbé sem, éppen úgy, mint azon keresztényeknek, akik szerint a test alacsonyabb rendű, és jobb lenne, ha nem is lenne; és akik talán – a lélek halhatatlanságához hasonlóan – egy test nélküli életet várnak. Test nélkül azonban már nem is vagy többé ember. Az ember egy részekre nem osztható egész. Aki megérinti a testet, a lelket is megérinti... A lélek az egész Bibliában élőlényt jelent... Test nélkül nincs is lélek. Isten az egész embert meg akarja menteni; testestül-lelkestül fogunk feltámadni. Az ember soha sem válik szellemmé, még halála után sem.*”⁴¹

---

⁴⁰ Kirchenbote für den Kanton Zürich. 1949. Apr

⁴¹ Katholische Morgenfeier des Bayerischen Rundfunks über 'Die letzten Dinge'. 1966. nov. 6.

A halál az ember teremtetési folyamatának a fordítottja. Nagyon közérthetően számol erről be a 104. zsoltár, ahol az ember teremteséről ezt találjuk a 30. versben: „*Kibocsátod a te lelkedet, megújulnak, és újjá teszed a földnek színét.*” Az ember teremtetése pontosan így történik. A halál pedig ennek az ellentéte: „*Elfordítod orczádat, megháborodnak; elveszed a lelkeket, kimulnak és porrá lesznek újra*” (29. vers). (A héber eredetiben a fenti két helyen a lélek szó helyett az isteni lehelet szerepel – a ford.) Nincs szó tehát halhatatlan lélek testtől való elválasztásáról; az elmúlás őket (lásd igealak: többes szám 3. személy – a ford.), azaz az egész embert érinti.

Az isteni lehelet nem teszi az embert halhatatlanná: „Oh szünjetekek meg hát az emberben bízni, a kinek egy lehelet van orrában, mert hát ugyan mire becsülhető ő?” (Ézs 3:1); „*³Ne bízzatok a fejedelmekben, emberek fiában, a ki meg nem menthet!*⁴*Kimegyen a lelke; visszatér földébe, és aznapon elvesznek az ő tervei*” (Zsolt 146:3-4).

Ha világhosszá válik számunkra, mi is a bűn, akkor jobban meg tudjuk érteni, miben áll a halál problémájának a megoldása. A bűn azt jelenti, hogy letérünk a helyes ösvényről. Az Ószövetség evangélistája, Ézsaiás próféta e szavakkal írja le a bűnt: „*Mindnyájan, mint juhok eltévelyedtünk, kiki az ő útára tértünk*” (Ézs 53:6). Amikor az ember lázad, az Istentől való függetlenséget választja. A maga ura akar lenni, mindent jobban akar csinálni – megtörve ezzel Teremtőjéhez fűződő viszonyát. Amikor az Istennel való kapcsolatunk megsérül, ez meglátszik a másik emberhez és a teremtettséghez való viszonyulásunkban is. A bűn a cél eltévesztését jelenti, a céltalanság tudata pedig az elveszettség érzését kelti az emberben. A vétkes már nem tudja magát többé biztonságban érezni; végül szenved a maga választotta tévút miatt, bűnével ugyanis az ember elvágta magát az Élet Forrásától. Az Istenhez való kötődésünk feladása azt eredményezi, hogy többé nincs kapcsolatunk a Teremtővel, és ezzel elveszítjük mindazt, ami maga az élet, míg végül meg kell halnunk. A halál oka tehát nem más,

mint hogy az ember – bűne révén – megrontja Istennel való kapcsolatát. Csak ha újra rendezí viszonyát Istennel, akkor osztozhat Jézus halál felett aratott győzelmében. A haláltól való szabadulás feltétele az, ha Krisztus megszabadít bűneinktől.

Megjegyzés: Az I. számú Függelékben részletesebben kívánunk szólni néhány bibliai alapfogalomról, úgymint test, lélek, szellem, élet lehelete stb. Ezt a fejezetet azoknak az olvasóinknak ajánljuk, akik még mélyebb betekintést szeretnének kapni ebbe a témába.

9. MIT MOND A BIBLIA AZ EMBER HALÁL UTÁNI ÁLLAPOTÁRÓL?

A földön élő első emberpárnak megadatott a választás szabadsága: vagy engedelmeskednek és élnek, vagy engedetlenek lesznek és meghalnak. A kísértő becsapta az embert és bűnbe vitte, aminek következtében halálra lett ítélve. Ettől kezdve olyan teremtmény volt, akire a halál várt, sorsa megpecsételődött. Elvesztette az örök életet, és minden nappal közelebb került a halálhoz. Habár nem halt meg azonnal a bűneset után, Isten ítéleteként azonban a biztos halál várt rá.

Mindez világosan kitetszik az Úr szavaiból, amelyeket a bűneset után Ádámhoz intézett. Nemcsak az élet terhét jelentette be az Úr, hanem a bukott ember végleges sorsát is: *„Orcád verítékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te s ismét porrá leszel”* (1Móz 3:19). Még tehát volt valamennyi idő vissza ahhoz, hogy az ember ismét porrá váljon.

De mi is a halál? Egy másik, vagy még inkább egy jobb létforma? Az Ó- és Újszövetség egybehangzó kijelentése alapján a halál nem más, mint az élet vége. A halál a teremtés fordítottja. Amikor Isten visszavonja éltető leheletét, akkor az elmúlás következik, és az ember ismét porrá lesz (lásd Zsolt 104:29). *„És a por földdé lenne, mint azelőtt volt; a lélek pedig megtérne Istenhez, a ki adta volt azt”* (Préd 12:9). Hogy Salamon az alatt a szó alatt, amelyet Luther lélekkel (Geist) adott vissza, egyszerűen az éltető leheletet értette, minden kétséget kizáróan kitűnik a Préd 3:19-20 (SzIT) verseiből: *„¹⁹Mert hiszen az emberek fiainak sorsa és az állatok sorsa egy és ugyanaz a sors. Amint ezek meghalnak, meghalnak azok is. Mindben egyforma az éltető lehelet, és nincs az embernek többje, mint az állatnak. Igen, mindkettő hiábavalóság!*

²⁰*Mindkettő ugyanarra a helyre jut. Mindkettő porból lett és minden visszatér a porba.*” (Kiemelés a szerzőtől.) Amennyire kevésbé volt az életető lehelet a teremtéskor halhatatlan lélek, annyira kevésbé jelenti utóbbi azt az életető leheletet, amit Isten az ember halálakor magához parancsol. Az egyes ember halálakor pontosan az történik, ami akkor történne, ha Isten minden élőlény életető leheletét magához vonná: „¹⁴Ha csak magával gondolna, visszavenné magához lelkét és leheletét, ¹⁵egyszerre kimúlna minden test, és az ember visszatérne a porba” (Jób 34:14-15, MBT). Ahogy Isten kezdetben adta életető leheletét, ugyanúgy tér az vissza Istenhez az ember halálakor.

Prédikátor 12:9 nemcsak a hívők, hanem minden ember haláláról beszél. Amennyiben a lélek (Geist) önállóan létező lényként tovább élne a halál után, hogy Istenhez visszatérjen, akkor a hagyományos értelmezés szerint az istentelenek lelke is önállóan létező személyként térne vissza Istenhez.

Dávid ismerte az ember halál utáni állapotát, amelyet jól mutatnak az alábbi példák: „*Mert a halál után nem emlegetnek téged, ki ad hálát neked a sírban?*” (Zsolt 6:6, MBT). „*Mit használ neked a vérem, ha leszállok a sírgödörbe? Hálát ad-e neked, aki porrá lett, hirdeti-e hűségedet?*” (Zsolt 30:10, MBT). Más zsoltárirók is ugyanezt a gondolatot fejezik ki: „¹²*Beszélnek-e a sírban szeretetedről, hűségedről az enyészet helyén?* ¹³*Ismeretesek-e csodáid a sötétségben, igazságod a feledés földjén?*” (Zsolt 88:12-13, MBT). „*Nem a halottak dicsérik az URat, nem azok, akik a csend honába tértek*” (Zsolt 115:17, MBT). „*Ne bízzatok fejedelmekben, emberek fiaiban, akik nem segíthetnek! Ha lelkiük elszáll, visszatérnek a földbe, terveik még aznap mind megsemmisülnek*” (Zsolt 146:4, KNB).

Elvágva az élettől

Isten más hírnökei is bizonyítják: a halott személy számára megszűnt létezni a világ. „⁵Az élők annyit tudnak, hogy meg fognak halni; de a holtak semmiről sem tudnak, semmiből sincs hasznuk többé, még az emléküket is elfelejtik. ⁶Szeretetük is, gyűlöletük is, igyekezetük is tovatűnik, és nincs részük soha többé semmiben sem, ami a nap alatt történik” (Préd 9:5-6, MBT). „¹⁸Mert nem a sír dicsóít Téged, és nem a halál magasztal Téged, hűségedre nem a sírverembe szállók várnak! ¹⁹Ki él, ki él, csak az dicsóít Téged, mint ma én! Az atya a fiaknak hirdeti hűségedet!” (Ézs 38:18-19)

Pál apostol világosan hangsúlyozza: feltámadás nélkül minden értelmetlen és hiábavaló lenne. „¹⁷Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok. ¹⁸A kik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát” (1Kor 15:17-18). Gerardus van der Leeuw teológus behatóan foglalkozott az Ó- és Újszövetség halálról szóló kijelentéseivel. A következő végkövetkeztetésre jutott: „Az 1Kor 15-ben a halálról van szó, amiről ott az van megírva, hogy »mint utolsó ellenség töröltetik el« (26. vers). Pál szerint tehát a halál nem az új életbe való átmenetet jelenti, még kevésbé a földi nyomorúságból való szabadulást. A halál ellenségünk, az a gonosz hatalom, amely a bűn végső rendezésekor teljesen megsemmisül. Ez egyébiránt a keresztény prédikációban nemcsak ezen a helyen tűnik ki. Krisztus az, aki feltámadásával legyőzte a halált. A bűnt és a halált mint démoni hatalmakat a legszorosabb kapcsolatba hozzák egymással. A halál a legkevésbé természetes, és biológiailag nézve a legkevésbé szükséges, még kevésbé jelent átmenetet a magasabb rendű, isteni valóságba – ahogy azt a már feljebb említett elképzelés sugalmazza. A zsidók és a keresztények halálról vallott határozott kijelentései, amelyek az egész Szentíráson végighúzódnak, ellenségnek tekintve

a halált, nehezen egyeztethetőek össze azokkal a kijelentésekkel, amelyek más keresztények ajkáról hangzanak el. Pedig utóbbiak is egyetlen kereszthalálról tudnak, és ez számukra is a hőn áhított szabadulást jelenti, amely »megszabadít a nyomorúság völgyéből«, hogy az egyik szomorkás hangvételi énekünkben is benne van. Még egyszer hangsúlyozom: zsidók és keresztények; mert hiszen az Ó- és Újszövetség, másképpen a testi és a lelki Izrael haláláról vallott gondolkodása talán sehol máshol nem cseng össze annyira, mint a halál értelmezésének kérdésében. A Biblia a halál valóságát képviseli az egész modern világgal szemben, ahol vagy a látszatkereszténység hatására tekintenek úgy a halálra, mint a testtől való szabadulásra és a Jézussal való egyesülésre, vagy az idealizmus hatására – hol a vallásos panteizmust hangsúlyozva, hol a biológiát háttérbe szorítva – tekintenek úgy rá, mint az élet egy röpke pillanatára. A Biblia tehát (mind az Ó-, mind az Újszövetségben) igenis mind az egész világgal szemben tudta képviselni: a halál valóság. A halál nemcsak az élet megszűnését jelenti, még kevésbé egyfajta transzformációt, hanem egyfajta valóságot.”⁴²

A halál csalhatatlanul rámutat mulandóságunkra. Sehol máshol nem ütközik ki oly nyíltan tehetetlenségünk, mint amikor életünk lángja kialudni látszik. Csak amikor valaki halálát, akinek hosszú és fájdalmas szenvedéseket kellett kiállnia, „megváltás”-nak mondjuk, csak akkor tudjuk jól megragadni, mit is jelent halálnak halálával meghalni. A halál tehát nem mondott le áldozatáról, hanem uralkodni akar felette. Súlyos hibát követünk el, ha lekicsinyeljük a halált, az utolsó ellenséget.

---

⁴² Van der Leeuw, Gerardus: *Unsterblichkeit oder Auferstehung*. München, 1956, Chr. Kaiser Verlag, 16. o.

A Biblia komolyan veszi a halált

A lélek halhatatlanságának tanával az ember arra tett kísérletet, hogy elkendőzze a halál szörnyűségét, és ezzel valamelyest tompítsa annak keserű valóságát. Mindazáltal ezek a próbálkozások nem nyújthatnak hathatós segítséget, hiszen egyedül az igazság az, amely ténylegesen megszabadít. A Biblia komolyan veszi a halált, mint ami – a törvény áthágása miatt – Isten ítéletét jelenti. Ugyanakkor a megváltás örömeztetését is felkínálja, amely Krisztusban van, aki egyfelől legyőzte a bűnt, a halált és végső soron a gonoszt, másfelől részt ad győzelméből. Feltámadásával Jézus megkoronázta e földön véghezvitt megváltói munkáját, és garantálta azt, hogy a benne hívők is feltámadnak majd.

Isten igazságosságát láthatjuk meg abban a tényben, hogy mind hívők, mind hitetlenek a sírban pihennek mindaddig, amíg az isteni igazságszolgáltatás nem döntött arról, ki támad fel életre és ki halálra. Vajon nem lenne égbekiáltó igazságtalanság, ha már akkor a mennybe vagy a pokolba jutnánk, mielőtt még Isten ítélkezne? Mennyire igazságtalan és értelmetlen lenne az is, ha egy későbbi embertársánál mondjuk ötezer évvel korábban élt gonosz embernek a pokol ugyanazon kínjait kellene azóta is átélnie? Felróható lenne ekkora igazságtalanság annak az Istennek, akiről mindennek éppen az ellenkezőjét hangsúlyozza a Biblia?!

A Szentírássemmiféle jelentőséget nem tulajdonít a halál és a feltámadás között eltelt időnek. A halált az élet végének tekintik, a halál állapotát pedig – Isten szemszögéből nézve – alvásnak. Az Ige nem tud arról, hogy a halál és a feltámadás között dölne el örök sorsunk. Ez majd a feltámadáskor lesz nyilvánvaló: *„Mert az embernek Fia eljő az ő Atyjának dicsőségében, az ő angyalaival; és akkor megfizet mindenkinek az ő cselekedete szerint”* (Mt 16:27); *„... mert majd visszafizettetik néked az igazak feltámadásakor”* (Lk 14:14, lásd előző verseket is; kiemelés a szerzőtől).

A feltámadás előtt tehát nincs semmiféle végérvényes „jutalmazás” örök sorsunkat illetően: „*És ímé hamar eljövök; és az én jutalmam velem van, hogy megfizessek mindenkinek, a mint az ő cselekedete lesz*” (Jel 22:12). Vagy Krisztussal élünk, vagy nélküle – így ennek megfelelően fogjuk megkapni azt is, amit érdemlünk majd (lásd 2Kor 5:10).

Néhány olvasó most bizonyára nem tudja megállni, hogy ne kérdezze meg – bár a fentiek értelmében ez felesleges –, hogy akkor most mi a helyzet az elhunytak lelkének tartózkodási helyével, amelyről oly’ sokat beszélnek, írnak. Egyesek szerint létezik egy ideiglenes hely a gonosz lelkek számára, és egy ideiglenes hely az igaz lelkek számára. Az a két szó, amelyet ilyen értelmezéssel ruháznak fel, nem más, mint az ótestamentumi *seol* és az újtestamentumi *Hadész*. Mindkettő ugyanazzal a jelentéssel bír: az elmúlás helye; csak az egyik héberül van (*seol*), a másik meg egy görög szó (*Hadész*). A *seol* tehát – elsősorban a költői nyelvben kifejezve – jelenti a halált és a sírt, mint a halál birodalmát, a halál országát vagy a sír területét. A *seol*-ban nincs élet, és csak bizonyos – pl. bukott királyokról megénekelt – gúnydalokban ábrázolják élőnek a halottakat, a szemléletesebb leírás kedvéért.

A *Hadész*-nél szintén erről van szó. A *Hadész* nem maga a pokol, és nem jelenti a pokol előszobáját sem. Nem szabad belevinnünk a szóba a zsidó háttéren keletkezett pogány elképzeléseket. Sem a *seol*-ban, sem pedig a *Hadész*-ben nem látnak és nem hallanak az elhunytak (lásd II. sz. Függelék), továbbá egyik sem jelent olyan helymegjelölést, ahol az elhunytak lelkei tartózkodnának.

Egyetlenegy bibliaszöveg tűnik itt némileg problémásnak: Lk 16:23. Ez azonban könnyen orvosolható, ha elszakadunk a hagyományos pogány-görög felfogástól. Ezt a következő fejezetben fogjuk tárgyalni, amelynek témája a gazdagról és a szegény Lázárról szóló példázat.

10. A GAZDAGRÓL ÉS A SZEGÉNY LÁZÁRRÓL SZÓLÓ PÉLDÁZAT

Szükségessé vált, hogy témánkkal kapcsolatban foglalkozzunk a címben említett példázattal, amely már oly sok fejtörést okozott. Eközben igyekszünk egészen behatóan tanulmányozni néhány jelentéktelennek tűnő részletet.

Először is fontos megállapítani, mi indította Jézust, hogy a gazdagról és a szegény Lázárról szóló példázatot elmondja. A Jeruzsálemi Biblia Lk 16:1-31-hez fűzött egyik lábjegyzetes magyarázatában arról beszél, ami minden, ezzel a fejezettel foglalkozó bibliamagyarázó számára egyből szembeötlik: „A fejezet két hasonlatot és több, a pénz helyes és helytelen felhasználásáról szóló jézusi kijelentést tartalmaz.” Amennyiben figyelmesen végigolvassuk a fejezetet, valójában azt látjuk, hogy Jézus azokkal a kortársaival vitatkozott, akik reményüket túlon túl az anyagiakba vetették. Hogy felrázza őket materiális gondolkodásukból, két példázatot mondott el nekik, amelyeket ugyanazzal a rövid mondattal vezetett be: „Vala egy gazdag ember” (Lk 16:1, 19). A hallgatók, illetve a gazdag farizeusok reakcióiból aztán világosan látszik, hogy pl. Jézus első elbeszélését hasonlatként értelmezték, ami kizárólag arra irányult, hogy megdorgálja pénzszeretüket. Lukács ezt így jegyezte fel: „A pénzszerető farizeusok meghallották mindezt, és gúnyolták emiatt” (Lk 16:14, Jeruzsálemi Biblia).

Az egész szövegösszefüggésből világosan kitűnik, mit is szándékozott Jézus értésükre adni: „1. A földi áldások – a legjobb esetben is – rövid ideig tartanak, és nem lehet rájuk építeni. 2. A gazdagok nemcsak azért felelnek, hogy mit tettek gazdagságukkal, hanem azért is, hogy mit nem tettek vele. 3. Az evilági élet az egyetlen lehetőséget nyújtja

*arra, hogy a jövődő életre felkészüljünk. 4. Az önimádó élet és az anyagi javak helytelen felhasználása alkalmatlanná tesz a mennyei élet számára. 5. A Szentírás világos tanításai elegendőek ahhoz, hogy megmutassák az örök boldogság felé vezető utat.*⁴³

Ily módon hiba lenne Jézusnak ebből a példázatából olyan végkövetkeztetéseket levonni, amelyeket az elbeszélő egyáltalán nem is szánt a hallgatóságnak. A hasonlat egy olyan elbeszélés, amely egy tanítás keretétül szolgál, hogy ez által az jobban megragadjon, és könnyebben érthető legyen. És amikor Jézus elmondott egy példázatot, akkor többnyire maga is nagyon világossá tette, mi volt ezzel a szándéka – mint ahogy ezt a gazdagról és a szegény Lázárról szóló példázat esetében is láttuk. Sok bibliamagyarázó elfelejti ezt, és a fenti hasonlat lényegét figyelmen kívül hagyja. Mindezt azért, hogy saját tanítási rendszerét építse fel az emberek halál utáni állapotáról, azaz hogy mi lesz a jó és a gonosz emberek sorsa haláluk után. A kérdéses példázatban nem a halál utáni állapotról van szó, hanem sokkal inkább arról, hogy e földi élet az egyedüli lehetőségét jelenti annak, hogy felkészüljünk az örök életre.

Egy példázat

Fordítsuk most figyelmünket Jézus tanító célzatú elbeszélésére, és óvakodjunk attól, hogy olyan dolgokat adjunk Jézus szájába, amelyeket ő sohasem mondott. Jézus hasonlatait sohasem szabad azoktól a többi kijelentéseitől függetlenül értelmezni, amelyeket az adott témában tett. Először nézzük meg a hasonlatnak azt a részét, amely Lázárral foglalkozik. Jézus egy szegény ember sorsát mutatja be, akiből olyan sok volt és van a világon, hiszen a szegény Lázár sok ember nyomorúságos sorsát jelképezi. Egy fontos dolog azonban megkülönbözteti őt, és a többi

---

⁴³ *Questions on Doctrine*. Washington, 1957, Review and Herald, 562-563. o.

szegény fölé emeli: a neve. A Lázár név ugyanis a zsidó Eleazár szóból származik és annyit tesz: Isten megsegített. Hogy Ábrahám kebelébe jussunk, a szegénységen kívül többre van szükség; mindannak a feltételnek teljesülnie kell, amit az Isten megsegített név hordoz. Ez a szegénység azt jelenti, hogy az ember Istenben gazdag.

Jézus ekkor ezt mondja erről az Isten által megsegítetttről: *„Lőn pedig, hogy meghala a koldus...”* (Lk 16:22). Utoléri tehát az a sors, amely – mióta a bűn uralomra jutott – minden ember osztályrésze: meghal. Temetése csendben, minden feltűnés nélkül történik, sőt, még említést sem tesznek róla. A sír kapui bezárulnak mögötte és beköszönt a csend. Elmarad a méltató gyászbeszéd is, egyszerűen eltűnik a feledés homályában. Hiszen csak egy koldus volt, akik közül olyan sokan halnak meg nap mint nap. Az emberek meg folytatják tovább mindennapi teendőiket. Egy ember ismét úgy hunyta le szemét, hogy ebben az életben nem nyert elégtételt.

Jézus folytatja tovább a példázatot: Lázárt ezután Ábrahám kebelébe vitték. Figyelemreméltó, hogy a szövegben nem található meg a *„Lázár lelke”* vagy valami hasonló kifejezés, hanem ezt találjuk feljegyezve: *„... meghala a koldus, és vitették az angyaloktól az Ábrahám kebelébe...”* (Lk 16:22). Lázár tehát itt mindenestől értendő. Az egész példázatban nem találunk említést *„lélek”*-ről, annál inkább hús-vér emberről, akinek ujjai vannak, és szeme meg nyelve van. Ennek szellemében beszél a szöveg Ábrahám kebeléről is.

A jobb érthetőség kedvéért tisztáznunk kell az *„Ábrahám kebele”* kifejezést. A *„kebel”* szóval visszaadott kifejezés az eredeti görögben így hangzik: kolposz. E szóval jelölték a keleten hagyományosnak számító hosszú ruha melltájékon levő belső részét. Ugyanezzel a szóval találkozunk János evangéliumában, a 13. fejezet 23. versében: *„Egy pedig az ő tanítványai közül a Jézus kebelén nyugszik vala, a kit szeret vala Jézus.”*

A Lange-féle Biblia-sorozat ezzel kapcsolatban ezt írja: „Az Ábrahám kebele, illetve melle kifejezés alatt a ruha legbuggyosabb részét értették, amely a mell tájékán jön létre, ha a ruha itt nagyon felgyűrődik. Hasonlóan más bibliai helyekhez (pl. Mt 8:11-12; Lk 13:25-29) az eljövendő boldogságot a vendégség képével szemlélteti Jézus, ahol a házigazda – akit itt Ábrahám személyesít meg – kedveltje úgy fekszik annak kerevetén, hogy közvetlenül a mellkasa mellett lehet.”⁴⁴

Otto von Gerlach bibliai témájú munkájában ugyanennyire világosan kifejti: „Jézus az örök élet boldogságát újra a vacsora képével szemlélteti, amelyet a legbensőségebb és legbarátságosabb társaságban, az ősatyákkal együtt költünk el – vö. Lk 13:25-29; Mt 8:11; 26:29. E vacsorán az ókori szokások szerint a házigazda (a példázatban a hívők atyja, Ábrahám) kitiűntetett vendége a pihenőágyon hosszában elfeküdve a házigazda mellkasához támaszkodik.” Ha tehát Jézus Lázárról azt mondja, hogy Ábrahám kebelébe vitték, akkor ez pontosan egyenértékű azzal az ígéretével, amelyet más alkalommal mondott: „De mondom néktek, hogy sokan eljönnek napkeletről és napnyugatról, és letelepednek Ábrahámmal, Izsákkal és Jákóbbal a mennyek országában”(Mt 8:11).⁴⁵

Az „Ábrahám kebele” kifejezés alatt ezért csak egy dolgot lehet érteni: az Emberfia eljövendő országát, ahol Krisztus „felövezi magát, asztalhoz ülteti őket, odamegy, és felszolgál nekik” (Lk 12:37, MBT). Erre a nagy ünnepre, amelyet Isten országában tartanak, az angyalok viszik majd el a megváltottakat. Azon a napon a Lázárok is helyet kapnak majd ott.

Felvetődik a kérdés: mikor viszik el a koldus Lázárt az angyalok Ábrahám kebelébe? Jézus erről itt semmit sem mond. Egy másik ilyen példázatban azonban nagyon pontos adalékokkal szolgál: „Hagyjátok, hogy együtt

---

⁴⁴ Van Oosterzee: *Das Evangelium nach Lukas*, Langes Bibelwerk, III. Bielefeld, 1859, Verlag Velhagen und Klasing, 254. o.

⁴⁵ Von Gerlach, Otto: *Das neue Testament*. Berlin, 1854, Verlag Gustav Schlawitz, 195. o.

nőjjön mind a kettő az aratásig, és az aratás idején azt mondom majd az aratóknak: Szedjétek össze először a konkolyt, és kössétek kévékbe, hogy megégessétek; a búzát pedig takarítsátok az én csűrömbe” (Mt 13:30). Úgy vélem, jól tesszük, ha e helyen emlékezetünkbe idézzük Ézsaiás könyvének egy igeversét. Isten népének bűnbánó imájában arra történik utalás, hogy csak egyedül Isten a mi segítségünk: „Hiszen te vagy a mi atyánk, Ábrahám nem ismer bennünket, Izráel nem törődik velünk. URam, te vagy a mi atyánk, ősidőktől fogva megváltónknak nevezünk” (Ézs 63:16, MBT).

A próféta tehát tisztában volt vele, hogy Ábrahám és Jákób régen meghaltak, ennél fogva ők semmit sem tudtak a próféta idejében élt zsidókról, és ők sem ismerhették személyesen Ézsaiást. Már önmagában ez a szöveg is világosan mutatja, hogy a kérdéses fejezetben egy tanító célzatú elbeszéléssel van dolgunk.

Amikor a szadduceusok vitába keveredtek Jézussal a halottak feltámadása miatt, Jézus kiemelte, hogy Isten „*Ábrahám, Izsák és Jákób Istene*” néven nevezi meg magát, mert ő fel fogja majd őket támasztani. A feltámadás annyira biztosra vehető, hogy Isten az élők Istenének hívja magát: „²⁶A halottak feltámadása felől pedig, hogy (igenis) fel fognak támadni, nem olvastátok Mózes könyvében, a csipkebokor történeténél, hogyan nyilatkozott meg neki Isten: 'Én vagyok Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákób Istene'? ²⁷Ő nem a halottak Istene, hanem az élőké” (Mk 12:26-27, Jeruzsálemi Biblia).

Amikor Jézus ezt a kijelentést tette, az ősatyák még nem támadtak fel, az ígéretek még nem kapták meg (lásd Zsid 11:39). Lázár tehát majd csak az utolsó napon, a feltámadáskor lesz Ábrahám kebelében.

Mt 13:39, 43 és 49 versei szerint így magyarázta Jézus: „³⁹... az aratás pedig a világ vége; az aratók pedig az angyalok... ⁴³Akkor az igazak fénylenek, mint a nap, az ő Atyjoknak országában. A kinek van füle a

hallásra, hallja...⁴⁹ Így lesz a világ végén is: Eljönnek majd az angyalok, és kiválasztják a gonoszokat az igazak közül.”

A világ végén történő aratáskor Isten angyalai fogják az igazakat a gonoszoktól elválasztani. Visszajövelekor Jézus „... *elküldi az ő angyalait nagy trombitaszóval, és egybegyűjtik az ő választottait a négy szelek felől, az ég egyik végétől a másik végéig*” (Mt 24:31).

Hogyan formálunk jogot arra, hogy a szegény Lázárról és a gazdagról szóló példázatot kivételnek tekintsük? Már mindketten meghaltak, és Jézus semmit sem szól a példázatban arról, hogy mi történik az igazak és a gonoszok halála és megítélése között eltelt időben. Azáltal, hogy Jézus hallgat az ún. „*köztes állapot*”-ról, megcáfolja mindazoknak az embereknek a kijelentését, akik – a Biblia tanítása ellenére – úgy gondolták, hogy a menny boldogsága vagy a pokol kínjai már rögtön a halál után bekövetkeznek. Az isteni időszámítás szerint Isten egészen halálunkig kegyelmében részesít, míg a „*jutalomosztás*” csak a feltámadás után lesz. Jézus nem akarta hatályon kívül helyezni ezzel a példázattal mindazt, amit Ő a második eljövételéről és az utolsó ítéletről hirdetett.

A példázatban szereplő Lázár, akinek neve az igazakat jelképezi, mily’ gyakran nyomhatta el magában azokat a nyugtalan gondolatokat, hogy Isten miért nem avatkozik már be a világban eluralkodó sok igazságtalanság láttán?! Megingathatatlan hite azonban jutalmat nyert, hiszen Jézus megígérhette neki: helyet kap majd Isten országában; lelki szemével már ott látta őt Ábrahám kebelében, ahol soha többé nem kínozzák gondok és keserőségek. A szegény Lázár a feltámadáskor gazdag Lázár lesz. Olyan megtiszteltetésben lesz része, hogy őt emiatt az egész világ megirigyelhetné.

A gazdag számára is elérkezett a halál pillanata, aki a példázat szerint „*mindennap dúsan vigadozván*” élt. Közte és a szegény Lázár között azonban jelentős különbség feszül. Utóbbi fel volt készülve, míg az előbbi nem, hiszen megvolt mindene, amit csak kívánhatott. És végső

soron, mondhatni, jó szíve is volt, hiszen megengedte, hogy a szegény az ajtaja előtt kolduljon, és valamelyest juttatott is neki asztaláról. Tulajdonképpen még hálás is lehetett volna Istennek, aki őt a szegény Lázár által mindennap emlékeztette mulandóságára. De szüksége volt neki erre? Nem volt-e ő maga is Ábrahám gyermeke? Mindenesetre így gondolkodhatott, és elfeledte, hogy nem a kegyes ősök menthetnek meg, hanem csak az Istennel való személyes kapcsolatunk menthet meg.

A példázat súlypontja

A gazdagról, aki a példázatban szintén az emberek egy bizonyos csoportját jelképezi, a következő kijelentést olvassuk: „²²... meghala pedig a gazdag is, és eltemették. ²³És a pokolban felemelé az ő szemeit, kínoiban lévén, és látá Ábrahámot távol, és Lázárt annak kebelében” (Lk 16:22-23). A fenti szöveget a Luther-féle bibliafordításból vettük, mivel ez a legelterjedtebb. (A magyar Károli-féle fordításban ugyanezt találjuk – a szerk.) Sajnos azonban a 23. vers éppen hogy nem pontosan van lefordítva. Dächsel lelkész a róla elnevezett bibliai témájú munkájában a következő megjegyzést teszi: „A (korábbi) Luther-féle fordítás nyomán a gazdag »amikor a pokolban és szenvedések között volt«, úgyis értelmezhető, hogy a pokol és a kínoik ugyanazt jelentik, vagy még inkább, hogy szükségszerűen összetartoznak. Az eredeti szöveg azonban nem így kapcsolja ezeket össze, hanem ezt mondja: »És a Hadészen, amikor szemeit felemelé, mivel kínoik között volt, látá Ábrahámot távol és Lázárt annak kebelében«. Mind a szórendben tehát, mind pedig a mondatszerkezetben meg van különböztetve, hogy egyrészt a gazdag kínoik között volt, másrészt a Hadészen volt...”⁴⁶

⁴⁶ Dächsel, August: *Dächsels Bibelwerk*, V. Leipzig, é.n., A Deichertsche Verlagsbuchhandlung, 810. o.

Nagy súllyal esik továbbá még a latba, hogy a Biblia latin fordítása, a Vulgata, a 23. vers elején álló szót – amely a hádesz – a 22. vers végéhez illesztette: „*Ēs eltemetteték a Hadészben.*” (Azaz a sírban – a ford.). Mindehhez társul még az a nem kevésbé jelentős utalás, miszerint a legrégebbi és legtekintélyesebb görög kéziratban (Sinaiticus) az és szócska hiányzik a 22. és 23. vers között. A fordítás ott így hangzik: „*Meghala pedig a gazdag és eltemetteték. A Hadészben...*” A régi latin szövegeknek mintegy a fele így közli ezt a részt: „*Meghala pedig a gazdag és eltemetteték a Hadészben.*” Marcion is így jár el. Nem tévedünk tehát, ha magyarázatunk szerint a hádesz után kirakott pontnak legalább akkora létjogosultsága van, mint a manapság szokásos olvasatnak. Korábban még a Luther-féle bibliafordításban is így szerepelt e vers: „*Meghala pedig a gazdag és eltemetteték a pokolba (Hadészbe).*”

Vegyük azonban észre, hogy Jézus elbeszélésének a fő mondandója mindkét olvasatnál nem a pokolban kifejezésen nyugszik, hanem ott kezdődik, hogy a gazdag felemelte a szemét. Amikor valaki felemeli (illetve kinyitja – a ford.) a szemét, akkor az az ébredés állapotával függ össze. A Szentírás több helyen is azt mondja, hogy a halottak majd csak a feltámadás és az ítélet napján ébrednek és támadnak fel (lásd Ézs 26:19; Jn 6:39-40; Jel 20:5). Nem a halottak helye tehát a lényegi kérdés, hanem a jövőben várható események: a feltámadás és az ítélet. A halál és a majdani feltámadás között eltelt időtartamra nem történik utalás. A platóni filozófia tértnyerésével elkezdték a Hadészt – a halál birodalmát – kézzelfoghatóvá tenni. Így született meg az a gondolat, hogy a gazdag ember Ábrahámval folytatott beszélgetését a halál birodalmába tegyék át. Jézus azonban nem tett így. A két esemény között, amikor a gazdag eltemettetik a hádeszbe (azaz a sírba – a ford.), majd pedig amikor a szeme kínokra nyílik ki, a halál állapota uralkodik, amelyről itt Jézus semmit sem jelentett ki és semmiféle jelentőséget sem tulajdonított neki. Nem marad semmiféle mozgástér arra, hogy erről a köztes állapotról fantáziáljunk.

Reinhardt professzor az általa fordított Újszövetségben, a Lk 16:23-hoz fűzött lábjegyzetében a szöveggel összefüggésben így ír a benne végbement változásról: *„Az egyházi ortodoxia befolyására korábban azt hittem, el kell fogadnom, hogy Jézus – a poétikus szabadság eszközével élve – példázatában a dráma második részét a seolba helyezte át, anélkül, hogy ő maga is gondolt volna az ottani életre. További töprengéseim azonban megmutatták, hogy az ilyen feltevés egyáltalán nem is szükséges, és hogy a dolog sokkal egyszerűbb. Az »amikor a sírban (seol) kinyitotta a szemeit« kifejezés Jézus szerint egyenértékű azokkal a kifejezésekkel, mint »amikor aztán a halálból felébredt« vagy **feltámadt** és (a gyehennában) kínok között volt etc. Jézus tanítása és kortársainak Messiás-váradalmi és felfogása jelentik itt is a példázat megértésének alapját.”*⁴⁷ (Kiemelés a szerzőtől.)

A szegény Lázárról nem olvassuk, hogy temetésben részesítették volna. A legszörnyűbb dolognak számított, ami egy emberrel halála után megeshetett, az, hogy nem temették el. A gazdagot azonban bizonyára nagy pompával kísérték el utolsó útjára. Ebben felismerjük azt az ellentétet, ami a szegény Lázár és a gazdag földi élete között volt. Már Salamon is utalt ezekre az igazságtalanságokra: *„Azután láttam azt is, hogy a gonoszok eltemették és nyugalomra jutottak, míg, akik igazat cselekedtek, el kellett jöjjenek a szent helyről és elfelejtették a városban”* (Préd 8:10, Menge-féle német bibliafordítás). Mindennek hátterén még elgondolkodtatóbb, amit Jézus azután mondott. Teljesen helytelen azt gondolni, hogy a gazdag ember testét eltemették, lelke azonban egy másik helyre, a pokolba jutott. Az Ige nagyon tisztán fogalmaz: *„A gazdag – tehát az egész ember – meghala és eltemették a Hadészben.”*

⁴⁷ Reinhardt, L.: *Das neue Testament*. Lábjegyzet Lk 16:23-hoz.

Az igazak és a gonoszok végső szétválasztása csak az utolsó napon történik meg, jóllehet az örök sorsukat illető kérdés már haláluk pillanatában eldőlt. Semmiféle bibliai alapja nincs annak a feltételezésnek, hogy a pokol két részre lenne osztva. Csak a feltámadás hozza el a két osztály szétválasztását, mivel azt egy döntéshozatali eljárás előzi meg: *„Mert az embernek Fia eljő az ő Atyjának dicsőségében, az ő angyalaival; és akkor megfizet mindenkinek az ő cselekedete szerint”* (Mt 16:27). Ez vonatkozik mind a gazdag emberre, mind a koldus Lázárra.

A példázatban említett események sorrendje tehát pontosan egyezik a Bibliában található többi, erről szóló kijelentéssel. A gazdag meghal; sziklásra temetik; feltámad és kinyitja szemét; végül az ítélet következik. Erről a napról A jelenések könyve is tudósít: *„És a tenger kiadja a halottakat, a kik ő benne voltak; és a halál és a pokol is kiadja a halottakat, a kik ő nálok voltak; és megítéltetésnek mindnyájan az ő cselekedeteik szerint”* (Jel 20:13). Tartsuk szem előtt, hogy ez van feljegyezve: a pokol (Hadész) kiadta a halottakat, és nem a lelkeket vagy árnyakat. A halálnak vissza kell adnia zsákmányát, a halottaknak fel kell támadniuk – és ez esetben az ítéletre.

Azon a napon a szívtelen gazdag fel fogja ismerni, hogy elveszett, üdvösségét eljátszotta. Most már tudja – látva az új Jeruzsálemet, amely a gonoszok feltámadása előtt nem sokkal száll le a földre –, hogy ő kívül maradt, a kizártak seregében van (vö. Jel 21:2 és 20:7-9). „²⁸*Ott lesz sírás és fogak csikorgatása, mikor látjátok Ábrahámot, Izsákot és Jákóbot, és a prófétákat mind az Isten országában, magatokat pedig kirekesztve.* ²⁹*És jönnek napkeletről és napnyugatról, és északról és délről, és az Isten országában letelepednek*” (Lk 13:28-29). Teljes az átfedés az iménti szöveg és a gazdag ember példázatban leírt helyzete között. Feltámadása után kinyitja szemét és akkor ott látja Ábrahámot a megváltottakkal Isten országában, miközben ő ki van rekesztve. Ez lesz kínlódásának kezdete,

és még azt is tudja, hogy Isten ítéletének tüze is várja, ahol a „¹⁴... *pokol pedig és a halál vettetének a tűznek tavába. Ez a második halál, a tűznek tava.* ¹⁵*És ha valaki nem találtaott beírva az élet könyvében, a tűznek tavába vették*” (Jel 20:14-15).

Senki sem fogja majd az Üdvözítőnek felróni, hogy figyelmeztetéseit nem a Bibliából vett tanításokba öltöztette. Még ha Jézus be is épített ismert, de félreértelmezett kifejezéseket példázatába, ezeket – a görög halhatatlanság tanától átszellemült emberektől eltérően – egyáltalán nem ruházta fel más értelemmel. Pál is gyakran alkalmazott olyan szavakat, amelyek a pogány környezetben egészen más jelentéssel bírtak, anélkül, hogy ezeket platonista szemüvegen keresztül nézte volna. Amit Jézus és az apostolok nem cselekedtek, az nekünk sem ajánlott.

Példázatában Jézus úgy szólaltatja meg az elhunyt gazdag embert, hogy az szenvedése közepette beszél és kérést fogalmaz meg. Mindez azonban csak azért történik, hogy még érzékletesebb legyen az ábrázolás. A Szentírásban nem ritka az ilyen tanítási módszer. Szemléletes példája ennek Bír 9:7-15-ig terjedő szakasza. A próféta bemutatja, ahogy a fák királyt választanak, és azt felkenik. Az olajfa, a fügefa és a szőlőtő elutasítja ezt a megtiszteltetést, csak a galagonyabokor hajlandó arra, hogy a fák fölött uralkodó legyen (lásd még 2Kir 14:9-et). Természetesen, ahogy akkor sem hitte, ugyanúgy ma sem hiszi senki, hogy a fák így tanácskoztak és cselekedtek volna. Itt olyan képes beszédről van szó, mint az elhunyt és mégis beszélő gazdag ember esetében.

Hasonló példákat találunk az Ószövetség más helyein is. Jób azt kérdezi, vajon kiáltott-e ellene szántóföldje, és annak barázdái együtt siránkoztak-e (Jób 31:38). Ézsaiásnál a fák tapsolnak, a hegyek és a halmok ujjongva énekelnek (Ézs 55:12; 44:23; 49:13). A zsoltárosnál a folyóvizek tapsolnak, a hegyek együttesen örvendeznek (Zsolt 98:8). Habakuk prófétánál pedig a kő a falból kiált és a tetőgerenda válaszol neki (Hab 2:11).

A szegény gazdag

Most azonban foglalkozzunk a gazdag ember sorsával, aki hirtelen az összes szegény közül a legszegényebbé vált. Miután feltámadt az ítéletre, számára a szenvedés veszi kezdetét, ami azt jelenti, hogy mind lelki, mind testi fájdalmakat kell kiállnia. Azokkal a jellemtulajdonságokkal támadt fel, amelyeket életében kifejelesztett.

„*Atyám Ábrahám! könyörülj rajtam...*” (Lk 16:24). Nem bizonyítja éppen ez a kérése, hogy egy 'jámbor' ember volt? Üdvösségét azonban mégsem Istenre alapozta, hanem abban bízott, hogy Ábrahám leszármazottja. Nem volt személyes tapasztalata és közössége Krisztussal. Milyen sokan vannak ma is olyanok, mint ő! Nem óvott-e Jézus ugyanettől a Szentírásban? Jn 8:37-40 szerint csak akkor számít Ábrahám gyermekének valaki, ha Ábrahám dolgait cselekszi.

A nemrég feltámadt gazdag azonban van annyira merész, hogy elvárja Lázár szolgálatát, aki életében a gazdag küszöbe előtt ült, anélkül, hogy részvétet kapott volna tőle, vagy fájdalmait csillapította volna. Most pedig ez a Lázár segítsen neki a bajban! Csak egy csepp vizet nyújtson neki az ujjá hegyével; éppen neki, aki nem tartozott azokhoz, akik az éhezőknek enni adtak, a szomjazónak inni adtak, a mezítelent felruházták, a beteget és a foglyot meglátogatták (lásd Mt 25:35-40). Az elkárhozott nem lett más halála után, és nagyon fájdalmas lesz a felismerés mindazok számára, akik azt gondolták, hogy a halál megváltoztatja az embert, és majd az új életben mindent helyre lehet hozni. Leírhatatlan csalódásban osztoznak mindazok, akik úgy vélik, hogy haláluk után még megtérhetnek. Jézus szava nem enged teret ezeknek a spekulációknak! Az istentelen olyan állapotban támadt majd fel, ahogy a sírba szállt, és ezután jön a kárhoztató ítélet.

Ábrahám sem tud a szegénnyé lett gazdagnak segítségére lenni, nem tud neki irgalmas Lázárt küldeni. Ábrahám megvallja, hogy a könyörgő

az ő leszármazottja, de nem ő volt az, aki az embereket megváltotta, és soha nem is állított magáról ilyet. Ő a hívók atyja és példaképe; hite és engedelmissége által élete az áldások tárháza volt, ezért részese az isteni ígéretnek. De soha sem lépett fel azzal az igénnyel, hogy másokat – legyenek azok akár saját leszármazottai – meg tud váltani. Jó példa erre fia, Izmael!

Senki se feltételezze a példázatban levő dialógus kapcsán, hogy Ábrahám és a gazdag ember között szó szerinti beszélgetés zajlott le. Nem, nem erről van szó! Jézus a dialógusformát azért használja, hogy a mondanivaló bemutatását még élőbbé és szemléletesebbé tegye. Eközben mesteri módon hozza közel hozzánk egy elveszett ember állapotát, aki az összes kifogásával és kitalációjával, amelyeket ezen a világon saját igazolására használt, egyszer csak egyedül marad. Talán nincs is az egész Szentírásban még egy olyan szörnyű figyelmeztetés, amely úgy óvna az önző és Isten nélküli gazdagságtól, mint a gazdag emberről és a szegény Lázárról szóló példázatban feljegyzett feddőbeszéd.

Az Ábrahám és a gazdag ember közötti párbeszéd a valóságban sohasem fog megtörténni, mivel az pusztán a példabeszéd egy összetevője. Az Ábrahám szájába adott szavak csak arra szolgálnak, hogy bemutassák annak az embernek a reménytelen helyzetét, aki az üdvét nem az Úrnál kereste, hanem inkább leszármazásában és nagy vagyonában bízott. A halál nem változtat azon, amit az ember életében elmulasztott. Egyetlen egy hitetlen ember sem térhet már meg, miután meghalt: „És mindenekfelett, mi köztünk és ti közöttetek nagy közbevetés van, úgy, hogy a kik akarnának innét ti hozzátok általmenni, nem mehetnek, sem azok onnét hozzánk át nem jöhetnek” (Lk 16:26).

„... *te javaidat elvetted a te életedben...*” (Lk 16:25). A gazdagot nem érdekelték a mennyei örömek, úgy élt, mintha ez a világ mindig fennmaradna. Szegény gazdag ember! Nem gyűjtött mennyei kincseket, Jézus tanácsát semmibe vette: „... *szereztek magatoknak oly*

erszényeket, melyek meg nem avúlnak, elfogyhatatlan kincset a mennyországban, a hol a tolvaj hozzá nem fér, sem a moly meg nem emésztí” (Lk 12:33).

A halál nem tudja szegénnyé tenni azt az embert, aki mennyei kincseket gyűjt. De az az ember, aki a kincseket saját magának halmozza fel, semmit sem vihet magával a mennybe. „... *most pedig ez vigasztaltatik, te pedig gyötrettetel*” (Lk 16:25). Mit fog mondani Jézus azoknak, akik úgy éltek, mint a példázatban szereplő gazdag, „mindennap dúsan vigadozván”, anélkül, hogy mások jólétére gondoltak volna? „...*Távozzatok tőlem, ti átkozottak, az örök tűzre, a mely az ördögöknek és az ő angyalainak készítettett*” (Mt 25:41). Mennyire másként szól a hívás, amelyben Lázárnak van része: „³⁴*Akkor ezt mondja a király a jobb keze felől állóknak: Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek ez országot, a mely számotokra készítettett a világ megalapítása óta.*” „⁴⁰*És felelvén a király, azt mondja majd nékik: Bizony mondom néktek, a mennyiben megcselekedtétek egygyel emez én legkisebb atyámfiái közül, én velem cselekedtétek meg*” (Mt 25: 34, 40).

A gazdag ember számára most már túl késő bünbánatot tartani, mert a döntést ebben az életünkben hozzuk meg. A példázatbeli Ábrahám elmondja, hogy bármennyire igyekeznénk is később, az már semmit sem használ: „*És mindenekfelett, mi köztünk és ti közöttetek nagy közbevetés van, úgy, hogy a kik akarnának innét ti hozzátok általmenni, nem mehetnek, sem azok onnét hozzánk át nem jöhetnek*” (Lk 16:26, kiemelés a szerzőtől).

Döntést hozni: itt és most

A gazdag emberről és a szegény Lázárról szóló példázat mindannyiunk számára félreérthetetlenné teszi, hogy egyszer eljön annak az ideje, amikor már nem lesz lehetőség a megtérésre. Akkor már senki nem tudja

megváltoztatni azt a választását, amelyet még ebben az életben hozott meg.

A gazdag ember meglepően hamar belenyugodott abba, amit Ábrahám válaszolt. Tudja, hogy földi életmódjával a feltámadás reggelén nem érdemelt más sorsot. Számára már semmi más remény nem maradt, és ezzel tisztában van. „... *te javaidat elvetted a te életedben...*” – ez valóban rá illik.

Jézus azonban egy másik aspektust is be akar mutatni a példázat dialógusában. A gazdag emberrel a következő kérést mondatja ki: „... *Kérlek azért téged Atyám, hogy bocsásd el őt az én atyámnak házához. Mert van őt testvérem; hogy bizonyosságot tegyen nekik, hogy ők is ide, e gyötrelemnek helyére ne jussanak*” (Lk 16:27-28). Miért mondat ki Jézus a gazdag emberrel feltámadásakor ilyen kívánságot? Jézus fontos figyelmeztetést akar kifejezni ezzel. Amikor egy napon szemünket lehunyjuk, már túl késő lesz, hogy megtérjünk és mindent jóvátegyünk, amit ebben az életben elmulasztottunk. Mily sok embernek kell majd az utolsó napon azzal a felismeréssel felébrednie, hogy szomorú életükkel nemcsak magukra hoztak kárhozatot, hanem példájukkal sok más embert is a pusztulásba rántottak! Mennyire tragikus, hogy a gazdag ember csak most ébred tudatára annak, hogy mások őt, Ábrahám fiát tekintették példaképnek, és ezzel bűnbe vitte őket! Mennyire kiábrándító ez mindazok számára is, akik a kegyesség látszatát keltik ugyan, de elmulasztják az embertársaik megmentéséért végzett munkát! „... *őrizője vagyok-é én az én atyámfiának?*” (1Móz 4:9) – e kérdés a felelősség elutasítását fejezi ki, vagy ez a gondolat van mögötte, és lerántja a leplet Káin gondolkodásmódjáról.

A feltámadáskor a gazdag ember nem tudja, hogy mennyi ideig pihent a sírban. Nem tudja, hogy a kegyelemidő a többiek számára is letelt. A halála és feltámadása között eltelt idő mit sem változtatott gondolkodásán, és most a mennyei bíróság elé kell állnia. Fiútestvéreiről csak annyit tud,

hogy – amennyiben nem változtak meg – a szenvedésnek ugyanarra a helyére kerülnek, ahova ő.

A gazdag ember szavaiból nemcsak a testvérei iránt érzett szeretet csendül ki, hanem az Istennel szembeni szemrehányás is: „...*hogy bizonyóságot tegyen nékik...*” (mármint Lázár, a testvéreinek; mintha Isten ezt nem tudná megtenni – a ford.). Pál apostol szavai szerint Isten számtalan módon nyilatkoztatta ki magát és számtalan áldást juttatott az egész emberiségnek: „Jóllehet nem hagyta magát tanúbizonyág nélkül, mert jóltevőnk volt, adván mennyből esőket és termő időket nékünk, és betöltvén eledellel és örömmel a mi szívünket” (ApCsel 14:17).

Az Ábrahám szájába adott szavak hatalmas mennydörgésként hatnak majd mindazokra, akik nem rendelték alá magukat az Írás világos útmutatásának. Szerintük Istennek mindig küldenie kell egy másik hírnököt, aki nekik még egyszer megerősíti azt, ami már régóta ki lett nyilatkoztatva; viszont ahhoz már nem fűlik a foguk, hogy ezt elhiggyék. „...*Van Mózesök és prófétáik; hallgassák azokat*” (Lk 16:29).

A gazdag ember még nem elégedett meg „Ábrahám” válaszával. Úgy tűnik, jobban tudja, hogy az általa hűvösen kimondott „*Nem úgy*” mit is jelent. Bizonyára jól ismeri testvéreit, és tudja, hogy tisztában vannak Isten szavával, vagy legalább is tisztában lehettek volna. De a pusztá „betű” – még ha ma azt sokan felelőtlenül is használják – nem elegendő számukra. A halottak közül kellene valakinek hozzájuk mennie és figyelmeztetni őket, akkor bezzeg hinnének (lásd Lk 16:30)! A gazdag ember teljesen elfeledi, hogyan viselkedtek Ábrahám fiai, amikor valaki feltámadt a halottak közül: a főpapok elhatározták, hogy a feltámadt embert meg kell ölni (lásd Jn 12:10). „*Ama naptól azért azon tanakodának, hogy őt megöljék*” (Jn 11:53). A zsidók tehát el akarták távolítani azt, aki feltámadt a halottak közül, és egyúttal azt is, aki őt feltámasztotta! (Mind Lázárt, mind Jézust – a ford.) Nem bír ez vajon elég bizonyító erővel arra nézve, hogy ha valaki nem akar (megtérsni, hinni – a szerk.), akkor azt még a

jelek és a csodák sem győzik meg? Isten pontosan ez okból nem attól teszi függővé megmentésünket, hogy a jeleknek és a csodáknak hiszünk-e, hanem attól, hogy engedelmességünk alázatos és tiszta szívből fakadó-e Igéje iránt.

„... *hanem ha a halottak közül megy valaki hozzájuk ...*” (Lk 16:30). Sokan abban a hiszemben vannak, hogy a halottak megjelenhetnek és üzenetet is hozhatnak. Nyilvánvalóan Jézus erről mit sem akart tudni, mert egyáltalán nem is foglalkozik ezzel az eshetőséggel. Számára fontosabb, hogy egy halottnak ehhez a vállalkozásához először is fel kellene támadnia. Ez a kijelentése tehát csak így értelmezhető: *„Ha valaki a halottak közül feltámadna.”* Feltámadás híján az elhunytak egyszerűen halottak! Lk 16:31 teljesen világosan bizonyítja, hogy a példázatban elmondott beszélgetés soha nem zajlott le. Jézus ezt tanítási segédeszközü használta fel, hogy hidat verjen fontos igazságok megértéséhez. A feljegyzett párbeszédet ebből a célból találta ki. Az elhunytak és az élők között, ahogy régen, úgy ma is lehetetlen bármiféle párbeszéd. A gazdag és a koldus Lázár találkozása, amint azt Lk 16-ban feljegyezték, majd csak a feltámadáskor valósulhat meg, amikor az istentelenek és az istenfélők egy utolsó konfrontáció erejéig egymással szemben fognak felállni.

A tárgyalt példázat fontos tanításokat tartalmaz, nem szabad azonban olyan értelmet tulajdonítani neki, amely nem áll bibliai talajon. A példázat legfontosabb tanítása ez: az ember örök sorsa ebben az életben dől el, és nem lesz másik élete, ahol majd mindent jóvátehet.

11. JÉZUS SZAVAI A VELE EGYÜTT MEGFESZÍTETT LATORHOZ

Az ember túlvilági létének igazolásául leggyakrabban idézett bibliaszöveg valószínűleg az, amelyik Jézusnak a latorhoz intézett, kereszten elhangzott szavait jegyzi fel. Jézusnak ezzel a kijelentésével azt akarják bizonyítani, hogy a megtért gonosztevő egyből a mennybe jutott halála után. Ezért szükséges, hogy tisztában legyünk Jézus ígéretének az értelmével, amelyet a vele együtt megfeszített két lator egyikének adott. A szöveg így hangzik: „³⁹A felfüggesztett gonosztevők közül pedig az egyik szidalmazá őt, mondván: Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg magadat, minket is! ⁴⁰Felelvén pedig a másik, megdorgálá őt, mondván: Az Istent sem féled-e te? Hiszen te ugyanazon ítélet alatt vagy! ⁴¹És mi ugyan méltán; mert a mi cselekedetiünknek méltó büntetését vesszük: ez pedig semmi méltatlan dolgot nem cselekedett. ⁴²És monda Jézusnak: Uram, emlékezzél meg én rólam, mikor eljössz a te országodban! ⁴³És monda néki Jézus: Bizony mondom néked: Ma velem leszel a paradicsomban” (Lk 23:39-43). Mit is kért a gonosztevő Jézustól? Mit kívánt magának? „... emlékezzél meg én rólam, mikor eljössz a te országodban!” (42. vers), vagy: „... emlékezzél meg rólam, amikor eljössz királyságodba” (Lk 23:42, MBT). Arra gondolt tehát, hogy ott szeretne lenni, amikor Jézus eljön országában, illetve felállítja a királyságát.

Vajon mit érthetett ez az ember Jézus országán vagy királyságán? Minden bizonnyal azt, amit zsidó kortársai Isten országa alatt értettek. Máté evangéliuma harmincegy alkalommal beszél Isten országáról, illetve a mennyek országáról, ami kedvelt témája volt Jézus igehirdetéseinek.

Példázatait gyakran kezdte ezzel a bevezetéssel: *„Hasonlatos a mennyek országa...”*

Isten országának ez a fontos kérdése rendkívül foglalkoztatta Jézus hallgatóságát: *„⁶Mikor azért azok egybegyűltek, megkérdezték őt, mondván: Uram, avagy nem ez időben állítod-e helyre az országot Izráelnek? ⁷Monda pedig nekik: Nem a ti dolgotok tudni az időket vagy alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyeztetett”* (ApCsel 1:6-7). A zsidók felfogása magába foglalta mind a római fennhatóság alóli szabadulást, mind pedig a Messiás országának a felállítását. Ez képezte tehát a lator kérdésének a háttérét, aki Jézusban felismerte a Messiást.

Mit értett Jézus a Paradicsom alatt? Amikor ezzel a kifejezéssel találkozunk, rögtön az Éden kertjére gondolunk, arra az őállapatra, amikor még sem az ember, sem a föld nem viselte magán a bűn átkát. A Jelenések könyve szerint a Paradicsom megegyezik a helyreállított földdel olyan értelemben, hogy Isten mindent az eredeti, büntelen állapotába helyez majd vissza: *„¹Ezután láték új eget és új földet; mert az első ég és az első föld elmúlt vala; és a tenger többé nem vala. ²És én János látám a szent várost, az új Jeruzsálemet, a mely az Istentől szálla alá a mennyből, elkészítve, mint egy férje számára felékesített menyasszony. ³És hallék nagy szózatot, a mely ezt mondja vala az égből: Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velök lakozik, és azok az ő népei lesznek, és maga az Isten lesz velök, az ő Istenök. ⁴És az Isten eltöröl minden könyvet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak”* (Jel 21:1-4). Különösen sokatmondó ebben az összefüggésben a 22. fejezet első öt verse (lásd még 2:7-et).

Jézus sohasem tett olyan kijelentéseket Isten országáról, amelyeket ma oly sok keresztény mégis tudni vél. Sohasem beszélt arról, hogy követői haláluk után egyből az *„örökkévalóság”*-ba jutottak. Samuel Keller

lelkész nagyon találón írja ezzel kapcsolatban a következőket: „Az »örök élet« áltudományos elképzelése (már önmagában is – a ford.) elég mehökkentő; hogy mégis kialakult, nem kevésbé magyarázható az újplatonista gondolatok újbóli térnyerésével. A Biblia semmi alapot nem szolgáltat erre. Úgy vélték, a léleka testszennyes börtönének nemes foglya, és mihelyt a halál után kiszabadul, már suhan is a felhők fölé, hogy ott aztán a többi lélekkel együtt élvezze a véget nem érő mennyei boldogságot. Hogy valamivel még hatásosabb ötletnek tűnjön, a fenti képet kiszínezték fehér ruhákkal, kézben lóbált pálmaágakkal és arany hárfákkal, melyeken örök időken át dallamokat játszanak majd, Istennek hódolva. Egy szó sem esik a halál utáni majdani ítéletről, az ember megszentelődéséről, a feltámadásról, amiben a feltámadott Krisztus – hozzá hasonlóan – mindenkit részesít majd, továbbá a megtisztított, új földről. Ezután csodálkozunk, ha az emberek gúnyos hitetlenségükben a fenti keresztény célokkal és életideálokkal a leghevesebben szembefordultak?! Hol maradnak a megmentettek életéről bizonyosságot tevő bibliai kinyilatkoztatások? És az egész teremtettségről tanúskodó isteni gondolatok? Ha az egyes ember csak a saját boldogulását tartja szem előtt, akkor nem lehet csodálkozni azon, hogy a kereszténység egoista módon nyilvánul meg e földön; így azon sem lehet csodálkozni, hogy nagyon gyér számban vesznek részt a szociális munkában, vagy – szűkebb értelemben – az Isten országáért végzett nagy missziós területeken folytatott munkában.”⁴⁸

Jézus latornak mondott ígéretébe nem szabad belemagyarázni olyan gondolatokat, amelyek nincsenek összhangban a Szentírással. Helytálló-e a következő fordítás: „Bizony mondom néked: Ma velem leszel a paradicsomban” (Lk 23:43)? Ugyan hol volt Jézus idejében Isten

---

⁴⁸ Keller, Samuel: *Das Los der Toten*. Berlin, é.n., Vaterländische Verlags-und Kunstanstalt, 80-81. o.

megígért országa? Egyáltalán nem létezett, hiszen azt majd csak Jézus visszajövetelekor állítják fel: *„Kérlek azért az Isten és Krisztus Jézus színe előtt, a ki ítélni fog élőket és holtakat az ő eljövetelekor és az ő országában...”* (2Tim 4:1). Mind a mai napig így imádkozunk: *„Jöjjön el a te országod...”* (Mt 6:10).

Szükséges, hogy tisztán lássunk egy problémát: általánosságban még nem vetettünk számot kellő módon azzal, hogy mennyire erősen befolyásolta sok keresztény gondolkodását a görög filozófia, azon belül is a platonista irányzat. Ez a folyamat a különböző bibliafordításokban is jól tetten érhető, amikor az írásjeleket olyan helyeken is kirakják, ahol – legyen szó például egy vesszőről – a kijelentés értelme egy csapásra megváltozhat, vagy teljesen ellenkező értelmet kaphat.

Lk 23:43 verse jól példázza ezt. Mielőtt foglalkoznánk ezzel a bibliaszöveggel, hadd mutassuk be néhány példán keresztül, milyen erősen befolyásolja egy kijelentés értelmét, ha az írásjelet nem a megfelelő helyre teszik. Először nézzünk meg egy klasszikus példát. Merániai János esztergomi érsek egy összeesküvés kapcsán írta le a következő mondatot: *„A királynét megölni, nem kell félnetek, jó lesz, ha mindenki egyetért, én nem ellenzem.”* Amikor az összeesküvés lelepleződött, az írásjeleket az alábbiak szerint módosította – megmentve ezzel saját életét: *„A királynét megölni nem kell, félnetek jó lesz, ha mindenki egyetért, én nem, ellenzem.”* (Az eredeti német példamondat kétértelműségét lehetetlen lett volna szó szerint visszaadni, ezért választottam egy magyarul jól ismert, másik példát.⁴⁹ Az eredeti mondást lábjegyzetben csatoljuk – a ford.)⁵⁰

⁴⁹ Korrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Reginam_occidere.

⁵⁰ *„Alles Böse wünsch ich dir / fern vom Leibe bleibe mir / alles Unglück treffe dich / niemals denk an mich.”* Az eltérő helyeken kirakott vesszővel átértelmezett német szöveg: *„Alles Böse wünsch ich dir fern vom Leibe / bleibe mir alles / Unglück treffe dich niemals / denkt an mich.”*

III. Sándor cár íróasztalán egy kézzel írott levél feküdt, amelyben egy politikai fogoly elítélésének kérdéséről volt szó. A levélben kegyelmet kértek, a cár pedig ezt írta a kérelem alá: „Megkegyelmezni lehetetlen, Szibériába küldeni.” Úgy adódott, hogy a cár felesége elolvasta az elutasító kegyelmi kérelmet, és mivel könyörületes szíve volt, ezt mondta magában: „Nem szeretném, hogy ezt az embert Szibériába küldjék.” Kiradírozta tehát a lehetetlen szó után a vesszőt, majd közvetlenül elé tette ki. A mondat most már így hangzott: „Megkegyelmezni, lehetetlen Szibériába küldeni.” Ennek az embernek a sorsát az határozta meg, hogy hova tették ki a vesszőt a mondatban.

A nem megfelelő helyre kitett írásjel

A fenti példák nagyon világosan mutatják be a különbséget. Amennyiben egy bibliafordító az írásjeleket egy adott textusban úgy teszi ki, hogy már egy kialakult véleményre támaszkodik, ez nagy problémákat idézhet elő. Ennek klasszikus példája Lk 23:43 verse is. A legtöbb fordítás többnyire így hozza ezt a verset: „Bizony mondom neked: Ma velem leszel a Paradicsomban.” Néhány fordítás pedig a ma szó elé az eredeti szövegben elő sem forduló még szót is odateszi – kihangsúlyozandó ezt a gondolatot. Így a jézusi kijelentés súlypontja a ma szóra tevődik át, mintha Jézus ígérete még aznap teljessedne. Vajon rendjén van ez így? Jézus ígéretére, vagy az ígélet teljesülésének idejére vonatkozik-e a ma szó?

L. Reinhardt az Újszövetség általa készített fordításában – e kérdést tisztázandó – a következő megjegyzést teszi: *„Ebben a versben az interpunkció minden kétséget kizáróan elhibázott, és ellentmond Jézus és a lator gondolkodásmódjának. Csak azért születhetett meg és válhatott később általánosan elfogadottá, mivel a görögöknek és a rómaiaknak nem voltak világos fogalmaik az izraeli Messiás-*

várásról... Krisztus (aki a Messiás) a Paradicsom alatt azonban nem a halottak birodalmának azon közbülső részét értette (ahová az igazak kerülnek az akkori hagyomány szerint – a ford.), hanem az újjáteremtett földet, vagyis a Messiás Királyságát⁵¹. A lator is csak erre gondolhatott, mert hiszen kifejezetten ő maga kérte: »... emlékezzél meg rólam, amikor eljössz (messiási – a szerző megj.) királyságodba«.

A »mondom neked ma« fordulat is egészében megfelel a héber kifejezésmódnak, amelyet az Ótestamentum több helyen is alátámaszt. Ennek használata különösen találó volt a kereszten és Jézus halálának napján, mert Jézus ígérete ez által egyedi módon nyert megerősítést: Jézus még halála után a harmadik napon is ezt tudta mondani Mária Magdalénának: »... mert nem mentem még fel az én Atyámhoz...« (Jn 20:17). Ezek után a ma szót nem lehet és nem szabad a szokásos módon értelmezni.”⁵²

George M. Lamsa teológus, aki maga is az Ótestamentuméhoz hasonló arám környezetben nőtt fel, a kérdéses igeverset így magyarázza: „Az arám kifejezésmódnak megfelelően a hangsúly nem a ma szóra esik ebben a textusban, ezért a fordításnak így kellene hangzania: »Bizony mondom neked ma: Velem leszel a Paradicsomban!« A keresztre feszítésnek azon a napján az ígélet hangzott el, míg annak teljesedése majd csak egy későbbi időpontban következik be. A keleti kifejezésmód egyik sajátossága, hogy amikor az ember ígéletet tesz, ezzel egyidejűleg a napot is megemlíti, amelyen az ígélet elhangzik – mindezt azért, hogy az ígélet beteljesedéséhez semmi kétség ne férjen.”⁵³

⁵¹ Lásd még pl. Gábor György: Legtávolabb az örökkévalótól. Az ókori zsidóság halál- és túlvilágképe és a héber Biblia. In: Gábor György: A szentély és a vadak. Az emlékezés technikái. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2000, 80-124.o. – a ford.

⁵² Reinhardt, L.: Das Neue Testament, megjegyzés Lk 23:43-hoz.

⁵³ Lamsa, George M.: Die Evangelien in aramäischer Sicht. Gossau St. Gallen, 1963, Max Burri, Neuer Johannes-Verlag, 353. o

Elárultatása előtt kevesebb mint huszonnégy órával Jézus ezt a biztos ígéretet tette tanítványainak: „¹*Ne nyugtalankodjék a ti szívetek: higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem.* ²*Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra?* ³*És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is*” (Jn 14:1-3, MBT).

Eszavak szerint a hívő majd csak Krisztus visszatérésekor fog egyesülni örökre Urával. A lator egyáltalán nem lehetett Jézussal a Paradicsomban az ígéret napján. Maga Jézus, halála napján nem a Paradicsomba került, hanem a sírba. „*Mert a miképen Jónás három éjjel és három nap volt a czethal gyomrában, azonképen az embernek Fia is három nap és három éjjel lesz a föld gyomrában*” (Mt 12:40). Mindezek fényében teljesen megalapozott, ha a különböző bibliafordításokban a Lk 23:43-ban levő írásjeleket másképp teszik ki; különben ellentmondásokat oltunk bele a Szentírásba. A Reinhardt lelkész által fordított szentirási szöveg így hangzik e helyen: „*És ezt mondá Jézusnak: Emlékezzél meg rólam, amikor visszajössz királyságodban. És Jézus ezt mondá neki: Bizony, neked mondom ma: velem leszel te a Paradicsomban.*” Hasonlóan adja vissza a 43. verset a Konkordante Wiedergabe is: „*És ezt mondá neki Jézus: Bizony, neked mondom ma: a Paradicsomban te velem leszel.*” Csak így egyezik a vers Jézus többi kijelentésével, amelyek a „*jutalomosztás*”-t az Úr majdani visszatérésének az idejére teszik.

Összefoglalásul: a lator arra kérte Jézust, hogy emlékezzen meg róla, amikor visszatér királyságában. Krisztus erre így vigasztalta: „*Bizony, mondom neked ma, ma, amikor a kereszten függsz; ma, amikor én a kereszten függök; ma, amikor kigúnyolnak és megcsúfolnak bennünket; ma, ebben a szörnyű helyzetben mondom neked: Te velem leszel a Paradicsomban.*”

E fordítás pusztán nyelvileg is helytálló, mivel a görög eszé úgy is fordítható, hogy te leszel (velem), de úgy is, hogy (velem) leszel te. Ha a szó szerinti fordítást nézzük, akkor (írásjelek nélkül – a szerk.) így néz ki a 43. vers: *„És monda neki Jézus bizony én mondom neked ma velem te leszel a Paradicsomban.” Teljesen logikus a vesszőt a ma szó után kitenni, hiszen a megfeszített latort nem a mikor kérdése foglalkoztatta, hanem, hogy ott lesz-e majd valamikor a Paradicsomban. Számára a kegyelem volt a fontos, nem pedig az időpont. Ulrich Wilckens ezt a következő szavakkal fejezi ki: „Lukács tehát nem úgy érti Jézus szavait, hogy a látor kivételesen már Jézus halálának a napján a mennybe ragadtatik, hanem úgy, hogy Jézusnak a jelenben tett ígérete a jövőbeni örök dicsőség zálogául szolgál.”⁵⁴*

---

⁵⁴ Wilckens, Ulrich: *Das Neue Testament, übersetzt und kommentiert von Ulrich Wilckens*. Lk 23:43-hoz fűzött megjegyzése

12. PRÉDIKÁLT-E JÉZUS A POKOLBAN?

Néhány keresztény – hivatkozva az Apostoli Hitvallásra – lelkesen beszél Jézus ún. „*pokolra szállása*”-ról. Meggyőződésüket a következő bibliaszöveggel igyekeznek alátámasztani: „*¹⁸Mert Krisztus is szenvedett egyszer a bűnökért, mint igaz a nem igazakért, hogy minket Istenhez vezéreljen; megölettetvén ugyan test szerint, de megelevenítettvén lélek szerint. ¹⁹A melyben elmenvén, a tömlöczben lévő lelkeknek is prédikált, ²⁰A melyek engedetlenek voltak egykor, mikor egyszer várt az Isten béketűrése a Nőé napjaiban, a bárka készítésekor, a melyben kevés, azaz nyolcz lélek tartatott meg víz által*” (1Pt 3:18-20).

Erről a bibliai igehelyről ugyancsak megoszlanak a felfogásbeli vélemények. Miközben sokan úgy vélekednek, hogy itt egy elítélő prédikációról van szó, addig mások Jézus Hadészben tartott evangéliumi igehirdetését hangoztatják. Egyesek szerint Jézus lelke prédikált a pokolban a halála és feltámadása között eltelt időben. Megint mások, mindennek ellent mondvá azt állítják, hogy erre majd csak Jézus feltámadása után került sor. Sok ember megütközik a „*pokolra szállás*” kifejezés hallatán, és ezért egyszerűen elhagyják a „*pokol*” szót, így e helyett ezt vallják: „*alászállt a halottakhoz*”.

Roland de Pury teológus a fenti igehely kapcsán ezt írja: „*A 19-20. versek az Újszövetség legnehezebben értelmezhető versei közé tartoznak. Szinte csak itt fordulnak elő a fenti jelentésükben, úgyhogy – támpont híján – nagy a fantázia szülte magyarázat veszélye. Erre akarták a tisztítótűz egész tanát ráépíteni, és első ránézésre a szöveg valóban ezt látszik alátámasztani. Beszél egy köztes helyről, ahol az elhunyt lelkek várakoznak, akikhez Jézus, a halála és feltámadása*

közötti időben elment, hogy prédikáljon. Tudomásunk szerint ez a legáltalánosabban elfogadott magyarázat. Mégsem tudunk azonban ezzel azonosulni, több okból sem. Az első, hogy a Szentírásban teljesen hiányzik bármilyen utalás egy ilyen helyre, ill. hogy Jézus halála után pokolra szállt volna. Az ember pedig nem épít egy tanítást egy önmagában előforduló igeverse, hiszen a tévedés lehetősége rendkívül nagy. Amennyiben ez valóban így történt volna, nem tudnánk megmagyarázni, hogy a többi apostol és Krisztus miért nem szólt erről egy szót sem.

Mindettől eltekintve, ez a fajta magyarázat az egész kinyilatkoztatásnak ellent mond, amely arról tesz tanúbizonyságot, hogy az ember földi élete egyedüli lehetőségként és megtérés végett adatott; a halál pedig valóságos halál, míg a feltámadás el nem érkezik.”⁵⁵

Megváltoztatott Apostoli Hitvallás

Milyen jelentést hordoz valójában a kérdéses igehely? Amennyiben az apostoli hitvallásokat a keresztyénség hitkincsének kifejeződéseként tekinthetjük, akkor a legkorábbi hitvallások azt mutatják, hogy a Kr. u. 1. és 2. századi keresztyének a fenti, Pétertől származó igeverseket másképp értelmezték, mint azok a keresztyének, akik a majd csak a Kr. u. 7. században keletkezett Apostoli Hitvalláshoz tartották magukat (tehát az akkor élt – jórészt nyugati – keresztyének többsége). Így az ún. Hitszabály (kb. Kr. u. 150) nem tartalmazza Krisztus „pokolra szállása”-t, hogy csak az egyik legkorábbi hitvallást említsük. Ez nagyon egyszerűen Jézus életét foglalja össze: „*Hiszek Istenben, a mindenható Atyában*

⁵⁵ De Pury, Roland: *Ein Petrusbrief in der Gefängniszelle*. Zollikon-Zürich, 1944, Evangelischer Verlag AG, 124-125. o

és Jézus Krisztusban, az Ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, aki a Szentlélektől és Máriától fogantatott és akit Pontius Pilatus alatt megfeszítettek és eltemettek, a harmadik napon feltámadt a halálból, felment a mennybe és ott ül az Atya jobbján, ahonnan eljön ítélni élőket és holtakat...”

A sokkal később keletkezett hitvallások említik csak (elsőként 400 körül, Rufinusznál találkozunk vele), hogy Krisztus „alászállt a poklokra”. Így ez a majd végül szabállyá emelt Apostoli Hitvallásnak, amely ugyan csak nevében „apostoli”, és ami kiegészítéseket tartalmaz az eredeti hitkincshez képest – ez valószínűleg bizonyos egyházi érdekek számlájára írható –, valamint annak a következménye, hogy a kereszténység egyre inkább eltávolodott gyökereitől.

Ha Platón szemüvegén keresztül nézzük Péter apostol kijelentését (tehát csak ha hiszünk a halhatatlan lélek tanításában), csakis akkor juthatunk el a „Krisztus pokolra szállása” tanához. Egyébként nem okozhat a szöveg nehézséget. Egészen egyszerűen hagynunk kell, hogy Isten szava megszólaljon, anélkül, hogy valamit hozzátennénk a szöveghez.

1Pt 3:18 első része azt állítja, hogy Krisztus „... szenvedett egyszer a bűnökért, mint igaz a nem igazakért, hogy minket Istenhez vezéreljen”. A vers második része megmagyarázza az elsőt, amikor bemutatja, hogyan tudott Krisztus a halála által Istenhez vezetni minket. Ebből a célból Péter egy szembeállítást alkalmaz: a test szerint és lélek szerint kifejezéseket használja. Hogyan értsük mindezt?

Az Újszövetség olvasásakor más helyeken is találkozunk a fenti szembeállítással. Róm 1:3-ban azt találjuk feljegyezve Jézus Krisztusról, hogy „*Dávid magyából lett test szerint*”. A test szerint kifejezés itt az emberré válást, az emberi természet felvételét jelenti, azt, hogy Dávid nemzetségéből született meg. A 4. versben található lélek szerint kifejezés isteni származását bizonyítja, ami „a halálból való feltámadás által” nyilvánvalóvá lett.

A korinthusi levél halottak feltámadásáról szóló fejezetében is találkozunk ezzel a szembeállítással. Pál apostol ugyanis beszél egyrészt élő lélekről és érzéki testről, másfelől lelki testről. *„Elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test...”* (1Kor 15:44). Ádámról, az első emberről azt találjuk, hogy „lőn élő lélekké”, míg Krisztusról, a második Ádámról (Róm 5:14) azt, hogy „megelevenítő szellemmé” (1Kor 15:45) lett.

A *test szerint* kifejezés 1Pt 3:18-ban Jézus emberi mivoltát jelöli, miközben a *lélek szerint* kifejezés a feltámadott Urat jelenti. Mivel Krisztust test szerint megölték, szükséges volt, hogy lelki testben megeleveníttessék, vagyis feltámasztasson. A feltámadott Krisztus így lett megelevenítő szellemmé. *„Mert azért halt meg a Messiás és támadott fel, hogy Úr legyen”* (Róm 14:9, L. Reinhardt-féle bibliafordítás).

Ez pontosan annak felel meg, amit a Biblia írói is hangsúlyoztak: feltámadásával Krisztus diadalt ült a halál felett. Amennyiben feltételeznénk, hogy halála után Jézus tovább élt, akkor az a kijelentés, hogy feltámadt, értelmetlenné válna. Jézus nyomatékosan ezt mondja: *„... halott valék, és ímé élek örökkön örökké...”* (Jel 1:18). A keresztre feszítés előtt tett kijelentését is csak így értelmezhetjük. *„Az embernek Fia az emberek kezébe adatik, és megölik őt; de ha megölték, harmadnapra föltámad”* (Mk 9:31).

Megváltónk nem élt a kereszten elszenvedett halála és harmadnapra történt feltámadása között, és csak feltámadása révén foglalhatta el közbenjárói tisztét. *„¹⁴Ha pedig Krisztus fel nem támadott, akkor hiábavaló a mi prédikálásunk... ¹⁷Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok. ¹⁸A kik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát”* (1Kor 15:14, 17-18).

Ha tehát azt olvassuk, hogy *„A melyben [Lelke által] elmenvén, a tömlöczben lévő lelkeknek is prédikált...”* (1Pt 3:19), akkor az *„A melyben elmenvén”* csak magára Krisztusra vonatkozhat, aki már régen, emberré válása előtt létezett, hiszen Ő maga volt a Teremtő (Kol

1:16). Krisztus volt az, aki az ótestamentumi időkben népét vezette (1Kor 10:4), és ezért, Lelke által az özönvíz előtt élt embereket megtérésre szólította fel. L. Reinhardt professzor újszövetségi bibliafordításában az 1Pt 3:19-hez fűzött lábjegyzetében a következőket írja: „*Hogy halála után Jézus leszállt volna a pokolba, majd ott a lelkeknek prédikált volna, Péter egy szóval sem mondja; soha senkinek sem jutott volna eszébe ez a magyarázat, ha Krisztusnak állítólagos, a pogány mitológiából merítő pokolra szállásának tanát nem igyekeztek volna bibliai érvek köntösébe bújtatni.*”⁵⁶

Nóé kora

Amennyiben 1Pt 3:19-20 verseit alapul véve Krisztus Lelke által prédikált a „*tömlöcben lévő lelkeknek*”, ezzel Péter azt is elmondja, hogy ez alatt kik értendők: azok az emberek, akik az özönvíz előtt éltek. Most érkezünk el magyarázatunk szempontjából a legfontosabb kérdéshez, miszerint, mikor is prédikált Krisztus az özönvíz előtti emberek számára? Az erre adandó választ megint maga Péter szolgáltatja, méghozzá ugyanebben a levelében. A régi korok prófétái Krisztus Lelkével voltak betöltekezve, és Krisztus Lelke által Krisztus üzenetét hirdették, hiszen Krisztus Lelke lakozott bennük (1Pt 1:10-11). Krisztus prédikációjának, amelyet akkor Nóé közvetített, az özönvíz előtti világ lakói nem hittek. „*És monda az Úr: Ne maradjon az én lelkem örökké az emberben, mivelhogy ő test...*” (1Móz 6:3). Péter újra hangsúlyozza azokat a következményeket, amelyeket Krisztus prédikációjának ez az elutasítása vont maga után Nóé idejében: „*És ha a régi világnak sem kedvezett, de Nóét az igazság hirdetőjét, nyolczad magával megőrizte, özönvízzel borítván el az istentelenek világát*” (2Pt 2:5). Aztán így folytatja

---

⁵⁶ L. Reinhardt: *Das Neue Testament*. München, 1923, Verlag Ernst Reinhardt

Péter: *„Meg tudja szabadítani az Úr a kegyeseket a kísértésekből, a gonoszokat pedig az ítélet napjára büntetésre fenntartani”* (9. vers). Utóbbiak tehát nem vártak egy második, ítéletet hirdető üzenetet, még kevésbé egy második kegyelmi időt, hanem az ítélet napjával kellett számolniuk, hogy megkapják büntetésüket.

Ezek a „*lelkek*” ugyanolyan teljes emberek voltak, mint a megmentett *nyolc lélek*, és itt egyáltalán nem azokról a lelkekről van szó, amelyek alaktalanok, mint a szellemek. (Nemde még manapság is használjuk az olyan kifejezéseket, mint pl. „*szegény lélek*” vagy „*nyugtalan lélek*”, amivel egyszerűen különféle embereket jelölünk és egyáltalán nem lelkeket, amelyek elhagyták a testet.) Azoknak az embereknek prédikáltak tehát, akik az özönvíz előtt éltek; lelkük azonban nem akarta, hogy Isten Lelke jó irányba térítse őket. Szellemileg is megkötözött emberek voltak, ezért nevezi az Ige őket „*tömlöcben lévő*” lelkeknek, ahol a tömlőc a bűnök és a hitetlenség tömlőcét jelenti. Krisztus, amikor a földön járt, ugyanúgy hirdetett a „*fogyoknak szabadulást*” és a „*megkötözötteknek megoldást*” (vö. Lk 4:18-19; Ézs 61:1-2), mint ahogy megpróbálta Nőé prédikációja által az özönvíz előtti emberiséget a bűn tömlőcéből kiszabadítani.

Roland de Pury ezeket a gondolatokat remekül ragadja meg egyik írásában: *„Azok a napok Nőé idejében elsősorban az özönvíz előtti éveket jelentik, amikor Nőé a bárkát hitben megépítette és kortársainak Krisztus üzenetét hirdette; azoknak a lázadó lelkeknek, akik megtagadták azt, hogy higgyenek az isteni ítéletben, és hogy bűnbánatot gyakoroljanak. De azt is lehet mondani, hogy azok a napok Isten türelmét hirdették, ami az egész üdvtörténeten keresztülsugárzik, és hogy Krisztus Lelke Sodoma lakóihoz is szólt Lót által, mint ahogy Izrael fiaihoz is Mózes, Dávid és Sámuel által. Isten tehát az özönvíz után is **hosszútűrő**, Ő továbbra is **vár** – egészen az utolsó ítélet napjáig... Tehát mindannyian úgy élünk, mint az ószövetségi korban élő emberek éltek Nőé napjaiban.*

*Enapok a világ végén fognak lejárni (vö. Mt 24:37-39), amikor minden elpusztul majd. Csak úgy menekülhetünk meg, amennyiben – mint Nőé – befogadjuk Isten szavát, és a bárkát az Igére építjük. Az akkor élt emberek, mint ahogy az ma is van, megvetették Isten türelmét, és lázadásukat – annak minden formájával – egyedül a feltámadt Krisztus Lelke által lehet legyőzni, akinek prófétai hatalma minden embert a kereszt hirdetőjévé emel. Így tehát Nőé kora az özönvíz idejéig nem más, mint az emberiség történelme, amelyet az utolsó ítélet zár le.”*⁵⁷ (Kiemelés a szerzőtől.)

1Pt 3:19-20 versei semmit sem szólnak a halál és a feltámadás közötti köztes állapotról. Még kevésbé dőlhet hátra és ringathatja magát valaki abban a reményben, hogy lesz még lehetősége a halál után a megtérésre. „*Íme, most van az üdvösség napja*” (2Kor 6:2, MBT)! Ugyanennyire kevésbé tanítja Péter apostol is, hogy lesz még egy lehetőség a megtérésre halálunk után: „*Mert azért hirdettetett az evangyéliom a holtaknak is, hogy megítéltesse nekik emberek szerint testben, de éljenek Isten szerint lélekben*” (1Pt 4:6). Ugyanezen fejezet 5. verse alapján az élők és holtak feletti ítélet majd csak a jövőben lesz. A vers arról beszél, Aki „*készen van megítélni élőket és holtakat*”. Péter tehát valami egészen másra akar rávilágítani, semmint arra, hogy van még egy második esély a halál után a megtérésre. Az ezt megelőző versekben a hívőket bátorítja, hogy ugyanolyan tartással hordozzák el a nehézségeket, mint ahogy Jézus viselte szenvedéseit. A szorongattatás abban segíthet az embernek, hogy Isten akarata szerint éljen. E szenvedések egy része abban áll, hogy elhordozzuk azoknak a káromlását, akik bűnben és kicsapongásban tobzódnak. Az apostol ez után elmondja, hogy a levél címzettjei is egykor a bűnösöknek ehhez a csoportjához tartoztak. Most azonban az evangéliumot elfogadták, hogy életük további részében a Lélek vezetésével

---

⁵⁷ De Pury, Roland: im., 126-127. o

Isten szerinti életet éljenek – és ne a világ szerint, csak a testnek éljenek. Ez azonban gyűlöletet kelt a világban. *„A mi miatt csudálkoznak, hogy nem futtok velök együtt a kicsapongásnak ugyanabba az áradatába, szitkozódván”* (1Pt 4:4; vö. 1Pt 4:1-4).

Az apostol úgy vigasztalja őket, hogy azokra a halottakra utal, akik ugyanezeket szenvedték el életük idején. Hirdették nekik az evangéliumot, azért, hogy testi cselekedeteikkel felhagyjanak és Istennek szolgáljanak. Emiatt azonban a testi emberek megbélyegezték és szidalmazták őket. Ezért mondja ugyanebben a fejezetben: *„¹³Sőt, a mennyiben részetek van a Krisztus szenvedéseiben, örüljétek, hogy az ő dicsőségének megjelenésekor is vígadozva örvendezhessetek. ¹⁴Boldogok vagytok, ha Krisztus nevéért gyaláznak titeket; mert megnyugszik rajtatok a dicsőségnek és az Istennek Lelke...”* (1Pt 4:13-14). Krisztus Lelkével szolgáltak életükben Istennek, hogy aztán kitörő örömmel fogadhassák Krisztust, amikor visszatér.

Péter fenti utalását *A zsidókhoz írt levél* egyik kijelentésével is összhangba hozhatjuk. Ott azt hangsúlyozza a szerző, hogy Krisztus halála visszamenőleg is megváltást hoz azok számára, akik életükben hittek az eljövendő Megváltóban: *„És ezért új szövetségnek a közbenjárója ő, hogy meghalván az első szövetségbeli bűnök váltságáért, a hivatottak elnyerjék az örökkévaló örökségnek ígéretét”* (Zsid 9:15). Minden bizonnyal a Nőé idején élt istenteleneket és gúnyolódókat nem lehet a hivatottak közé sorolni, akik aztán mégis megkapják utólag az örökkévaló örökséget. A levél szerkesztésekor ezek az emberek már rég halottak voltak, bár míg éltek, hallották az üdvösség üzenetét.

Érdemes elolvasni ebben az összefüggésben *A zsidókhoz írt levél* 11. fejezetét. Az ott felsorolt hithősök, akik elhatározták, hogy minden áron Istent követik, ékes bizonyítékai annak: az embereknek volt alkalmuk rá, hogy az életet vagy a halált válasszák (lásd Zsid 11:7, 38).

Halottakért végzett helyettesítő keresztelés, és ami mögötte van

A fenti tények megkérdőjelezik az ún. „halottakért végzett keresztelés”-t, amit Pál apostol röviden megemlít az 1Kor 15. fejezetében, ami a halottak feltámadásáról szóló leghosszabb fejezet. Ezt a kérdést teszi fel: *„Különbén mit cselekesznek azok, a kik a halottakért keresztelkednek meg, ha halottak teljességgel nem támadnak fel? Miért is keresztelkednek meg a halottakért?”* (1Kor 15:29). Hogyan értsük ezt a bibliaverset? Először is feltűnő, hogy Pál apostol a halottakért végzett keresztelés kérdésében nem foglal állást. Nincs semmi bizonyíték arra sem, hogy ezt gyakorolták volna a korinthusi gyülekezetben. Pál nem azt mondja, hogy: különben mit cselekszünk **mi, mi**, akik a halottakért keresztelkedünk meg. Ráadásul ez a szokás csak a későbbi időkből ismert. Úgy tűnik, hogy beletelt néhány évtizedbe, míg az apostol kijelentésének fenti értelmezése bizonyos körökben elfogadottá vált.

A halottakért végzett helyettesítő keresztelés gyakorlata mindenesetre a korinthusi közösségben nem igazolható. Csak a Markion és a Kerinthosz követői elleni apologikus iratok szolgálatnak némi utalást erre a gyakorlatra. Epiphániosz püspök (meghalt 403-ban) az *Eretnekek ellen* című munkájában ír Kerinthosz követőinek erről a szokásáról. Kerinthosz Kr. u. 100 körül élt, Pál viszont az első korinthusi levelet vélhetőleg Kr. u. 57 körül írta.

Ahelyett, hogy elfogadnánk, miszerint Pál a halottakért végzett keresztelést megemlíti az első korinthusi levelében, nagy valószínűség szerint úgy áll a dolog, hogy az 1Kor 15:29 versének téves értelmezése vezetett később a halottakért végzett keresztelés gyakorlatához. Az Újszövetség keresztségi beszámolóit teljes ellentétben állnak az akkor már létező, halottakért végzett helyettesítő keresztség szokásával.

Az őskeresztény egyház idején a keresztségi tanítás és a Krisztusba vetett hit jelentették a keresztség feltételét, amelynek az akkori közösség

nagy jelentőséget tulajdonított (lásd Mk 16:16; ApCsel 22:16). Senki sem keresztelkedhetett meg egy másik, élő személyért. Ez a gyakorlat sehol sem volt ismert. Minden keresztelendőtől megkívánták, hogy személyes döntést hozzon Krisztus mellett. Ilyen feltételek háttérén vajon létezhetett volna az ösgyülekezetben a halottakért végzett, helyettesítő keresztség?! Több mint kétséges, hogy létezett volna ilyen, de ha mégis, az ellentmondott volna a Biblia tanításának: „*Hiszen senki sem válthatja meg magát, nem adhat magáért váltságdíjat Istennek.* ⁹*Mert olyan drága az élet váltsága, hogy végképp le kell tennie róla*” (Zsolt 49:8-9, MBT).

Az 1Kor 15. fejezetében Pál nem a keresztelés témájával foglalkozik, hanem a halottak feltámadásával. A keresztelés csak ebben az összefüggésben kerül szóba. Egyik kérdés a másik után záporozik, és mindegyik válaszban benne rejlik, hogy a halottak feltámadása nélkül minden értelmét veszti; ha nincs feltámadás, akkor Krisztus sem támadott fel. Minden prédikáció és a hitünk hiábavaló lenne, az apostolok pedig hamis tanuknak bizonyulnának. Nem lenne szabadulás a bűnből; akik hitben meghaltak, elvesztek volna, és a keresztények a legszerencsétlenebbek lennének minden ember között. A keresztség is értelmét veszítené. Ellentmondásos lenne a hit miatt veszélynek tenni ki magunkat, s ugyanakkor értelmetlen is lenne mindenhol csődöt mondani Krisztusért (lásd 1Kor 15:12-19, 29-32).

Csakis akkor kap értelmet a 29. vers, ha a fenti háttérrel figyelembe vesszük. Már a kereszten függő lator történeténél kihangsúlyoztuk, hogy az eredeti szöveg nem tartalmazott írásjeleket. Ezt a tényt itt is figyelembe kell vennünk. Mintha Pál ezt akarná mondani: „*Ti szegények! A nélkül keresztelkedtek meg, hogy hinnétek a feltámadásban! Ugyan mit használ az olyan megkeresztelkedés, amely nélküli a feltámadásba vetett hitet?!*” – kérdezi teljes joggal az apostol. A korinthusi gyülekezetben senki sem keresztelkedett meg a halottak

kedvéért; voltak azonban némelyek, akik ugyan megkeresztelkedtek, de a feltámadásban nem hittek. Pál ezekhez az emberekhez szólt.

Amennyiben a szöveget szóról szóra vesszük, úgy, ahogy az eredeti olvasatban van, tehát elhagyjuk az írásjeleket, akkor az igevers a következőképpen fest: *„Különben mit cselekszenek azok akik megkeresztelkednek (vagy megkereszteltetnek) a halottakért ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel miért is keresztelkednek meg a halottakért.”* Most tegyük ki az írásjeleket anélkül, hogy a sorrenden változtatnánk: *„Különben mit cselekszenek azok, akik megkeresztelkednek (vagy megkereszteltetnek?) a halottakért, ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel?! Miért is keresztelkednek meg a halottakért?”*

Akkoriban, az ösgyülekezet idejében a keresztség még együtt járt a mártíromsággal. Ugyan ki az, aki megkeresztelkedik, kockára téve ezzel az életét, ha nem reménykedik a feltámadásban? Akkor mindent elvinne a halál és a sír, minden ember csak a halottak hatalmas seregét szaporítaná. Egész keresztény életünkre – beleértve a szimbolikus cselekedeteket, mint a keresztséget és az úrvacsorát – csak a halál árnyéka borulna, ha nem lenne a feltámadás reménysége. Látjuk, hogy ennél a versnél is az okozott nehézséget, hogy az írásjelek használata akkor még nem volt bevett, és erre csak később került sor, hiszen Pál idejében ez még nem létezett. Amennyiben Pál hitt volna a halhatatlan lélek tanításában, akkor itt alkalma nyílt volna megvallani ezt – Pál azonban nem hitt ebben. Minderről újabb bizonyítékokat szolgáltat a további versekben: „³⁰*Mi is miért veszélyeztetjük magunkat minden pillanatban?* ³¹*Naponként halál révén állok. A veletek való dicsekedésre mondom, mely van nékem a Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.* ³²*Ha csak emberi módon viaskodtam Efézusban a fenevadakkal, mi a hasznom abból, ha a halottak fel nem támadnak? Együnk és igyunk, holnap úgyis meghalunk!”* (1Kor 15:30-32).

Pál ellentmondást nem tűrően vallja: ha nem lenne feltámadás, akkor minden istentelennek igaza lenne; akkor nem lenne sem jutalom, sem büntetés! Akkor már csak azon emberek életszemlélete uralkodna, akiket Ézsaiás által Isten a következő szavakkal ró meg: „És imé öröm és vígasság; barmok ölése, juhok levágása, húsevés és borivás; együnk, igyunk, mert holnap meghalunk!” (Ézs 22:13).

Bosszúszomjas megváltottak?

Egy másik, egyesek számára nehézséget okozó bibliaszöveg Jel 6:9-10: *„⁹És mikor felnyitotta az ötödik pecsétet, látám az oltár alatt azoknak lelkeit, a kik megölettek az Istennek beszédéért és a bizonyágtételért, a melyet kaptak. ¹⁰És kiáltának nagy szóval, mondván: Uram, te szent és igaz, meddig nem ítélsz még, és nem állasz bosszút a mi vérünkért azokon, a kik a földön laknak?”* E rész olvasásakor valóban kibuggyan az emberből néhány kérdés. Először is: mennyei boldogságként íránk-e le a mártírok állapotát, amennyiben nagy hangon állandóan bosszúért kiáltanának? Másodsor: vajon összhangban lenne ez a mártírok szellemiségével, akik közül oly sokan imádkoztak üldözőikért? Még ha egyikünk-másikunk ápolta is ilyen érzéseket magában, amikor élete veszélyben forgott, mindez azonban soha sem egyeztethető össze a megváltott mártírok mennyei boldogságával!

Hogyan magyarázható ez a bibliai szakasz? A 10. versben a krisztushívók ezt kérdik: *„... meddig nem ítélsz még, és nem állasz bosszút a mi vérünkért...”* Ez számunkra hasonló kifejezést idéz egy másik bibliai történetből. Az első gyilkosság után Isten így szólt az elkövetőhöz: *„... A te atyádfiának vére kiált én hozzám a földről”* (1Móz 4:10). Ahogy a kiomlott vért a költői nyelv itt is úgy ábrázolja, mint ami az égre kiált, ugyanez a helyzet Jel 6:9-ben is: a mártírok vére égis ható kiáltás. Maguk a mártírok Isten szemében igazolást nyertek (11. vers),

Isten tudja, mit tettek velük. Az ítélet napja és a megbosszulás azonban várat még magára. Még maguk a mártírok sem kapták meg jutalmukat (lásd Zsid 11:32-40).

A fenti szakaszban az *oltár alatt lévő lelkek* kifejezés is előfordul. Hogyan értsük ezt? Az ún. „lélek halhatatlanságá”-nak néphitben gyökerező tana sok embert arra indított, hogy elfogadja: a szöveg test nélküli lelkekről beszél, akik Isten jelenlétében örök boldogságban vannak. De mit is mond valójában ez az igeszakasz? A Jel 6:9-ben alkalmazott *lélek* szó jelentése egyszerűen: *élet*. Az oltár alatt levő lelkek kiáltása egy retorikai eszköz, egy megszemélyesítés. A mártírokat úgy mutatják be, mint akik beszélnek, jóllehet még a halál állapotában vannak.

A Bibliában újra és újra találkozunk ilyen retorikai fordulatokkal. Álljon itt erre két példa: Jak 5:4 szerint az aratók jogtalanul megkurtított béré az égbe kiált. Jól ismerjük Jézus kijelentését is: „*Mondom néktek, hogyha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani*” (Lk 19:40; vö. Hab 2:11).

Aki úgy véli, itt valóban az elhunytak lelkeiről van szó, akik bosszúért kiáltanak, csúfos ellentmondásba bonyolódik. Többször ugyanazon emberek képviselik azt a véleményt, hogy a megváltottak a mennyben vannak, istentelen üldözőik pedig a pokolban. De hogyan kiáltanának bosszúért a lelkek, ha a gonoszok már a pokolban vannak, miközben ők maguk meg a mennyben? Isten vajon ítélet nélkül az égő pokolba dobna azokat, akik az övéit kínozták? Nincs jogunk hozzá, hogy ilyen fals elképzelésekkel erőszakot tegyünk a Szentíráson.

Legyen szó bár Krisztus ún. pokolra szállásáról, a halottakért végzett helyettesítő keresztelezésről vagy akár az oltár alatti lelkekről, minden esetben a Biblia mérlegére kell tenni azokat a tanításokat, amelyek a népi vallásosságban gyökereznek, vagy talán már akár egy hitközösség központi tanításává váltak – és az így nyert kinyilatkoztatások előtt fejet kell hajtani. El kell fogadni azt a felismerést is, hogy a halál nem a remény

halálát jelenti, hanem választásunkat rögzíti: éltünk-e az Isten által felkínált szabadítással vagy sem. Minderről részletesebben a következő fejezetben lesz szó.

13. VAN-E MÉG LEHETŐSÉG MEGTÉRÉSRE A HALÁL UTÁN?

Ez a kérdés manapság sok bibliaolvasót foglalkoztat. Sokféle elképzelés forog közszájon, de az emberi vélekedés sohasem irányadó. A bibliai üzenet komolyságát nem szabad tompítani sem hamis sajnálkozással, sem pedig bármi egyéb mással. Csakis akkor találhatunk mindannyiunk számára kielégítő választ, ha a Szentírást alapos kutatásnak vetjük alá, és Isten kinyilatkoztatott akaratát alázattal elfogadjuk.

A legtöbb bibliaolvasó egyetért abban, hogy az örök életre nincs reményük azoknak az embereknek, akik egész életükben kategorikusan elutasították a számukra felkínált megváltást: *„A ki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül; a ki pedig nem hiszen, elkárhozik”* (Mk 16:16).

Mi a helyzet azonban azokkal az emberekkel, akiknek életükben látszólag nem volt lehetőségük az evangélium oly mértékű megismerésére, hogy mellette vagy ellene dönthettek volna? Nem kellene ezek számára – amit az igazság is diktálna – haláluk után még egy újabb megtérési lehetőséget biztosítani? Az emberek nagy többsége igennel válaszol erre a kérdésre, már csak az igazságérzete miatt is, és aztán azzal foglalatoskodik, hogy bizonyos ígehelyek segítségével igazolást találjon elgondolására.

Általánosságban elmondható, hogy különösen két felfogás képviselteti magát. Az egyik szerint a halál után lenne lehetőség a megtérésre egy közelebbiről nem meghatározható túlvilági helyen; a másik szerint az ezeréves békekorszakban lenne lehetőség a megtérésre, mert ekkor Sátán meg van kötözve. Itt most nem áll módunkban részletesebben taglalni az eseményeknek azt a sorrendjét, amelyek Jézus Krisztus visszajövetelével veszik kezdetüket. A Függelékben azonban röviden kitérünk erre (lásd

III. sz. Függ.). Az evangélium hirdetése az ó- és az újszövetségi időben választ adhat a feltett kérdésre. Sok ember óhajtja az Úr visszatérésének napját, anélkül, hogy tisztában lenne annak komolyságával. Oly könnyen elfeledjük, hogy a felkészületlenek számára az Úr napja szörnyű valóság lesz. „¹⁸*Jaj azoknak, a kik kívánják az Úrnak napját! Mire való néktek az Úrnak napja? Sötétség az és nem világosság.* ¹⁹*Mintha valaki oroszlán elől szaladna, és medve bukkanna rá; vagy pedig bemenne a házba és kezét a falhoz támasztaná, és kígyó marná meg.* ²⁰*Nem sötétség lesz-e az Úrnak napja és nem világosság?! Sötétség lesz az, s még hajnalfénye sem lesz*” (Ám 5:18-20).

Ez az oka annak is, hogy Jézus és az apostolok miért beszéltek olyan sokat a szükséges felkészülésről. Nem lenne értelme Jézus oly gyakori figyelmeztetéseinek, amelyek az éberségre és az imádkozásra vonatkoznak, ha később mégis csak lehetne egy újabb lehetőségünk – egyesek szerint mindez ráadásul még kedvezőbb körülmények között. Példázataiban Jézus nyomatékosan bemutatta, hogy később nem lesz újabb lehetőség a megtérésre azok számára, akik az evangélium hívását földi életükben visszautasították.

Üzenetével Jézus minden bizonnyal nagyon meglepte kortársait. Ez kiviláglik abból a kérdésből is, amelyet egy nap feltettek neki: „*Uram, avagy kevesen vannak-e a kik idvezülnek?*” (Lk 13:23). Jézus válasza semmiképpen nem tompította további kijelentéseit. A Mester hangsúlyozta: „*Igyekeztek bemenni a szoros kapun: mert sokan, mondom néktek, igyekeznek bemenni és nem mehetnek*” (24. vers). Jézus nem tárta ki nagyobbra a mennyei kapukat. Így folytatja: „¹³*Menjete be a szoros kapun. Mert tágas az a kapu és széles az az út, a mely a veszedelemre visz, és sokan vannak, a kik azon járnak.* ¹⁴*Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, a mely az életre visz, és kevesen vannak, a kik megtalálják azt*” (Mt 7:13-14).

Jézus semmi kétséget nem hagy afelől, hogy ez nagyon komoly kérdés. Sőt, egy még komolyabb figyelmeztetéssel folytatja, és hangsúlyozza, hogy elérkezik az idő, amikor már nem lesz megtérés: „²⁵*Mikor már a gazda felkél és bezárja az ajtót, és kezdetek kívül állani és az ajtót zörgetni, mondván: 'Uram! Uram! nyisd meg nekünk,' és ő felelvén, ezt mondja néktek: 'Nem tudom honnét valók vagytok ti.'*”²⁶*Akkor kezditek mondani: 'Te előtted ettünk és ittunk, és a mi utcáinkon tanítottál.'*”²⁷*De ezt mondja: 'Mondom néktek, nem tudom honnét valók vagytok ti; távozzatok el én tőlem mindnyájan, kik hamisságot cselekesztek!'*”²⁸*Ott lesz sírás és fogak csikorgatása, mikor látjátok Ábrahámot, Izsákot és Jákóbot, és a prófétákat mind az Isten országában, magatokat pedig kirekesztve*” (Lk 13:25-28). A kirekesztetés mindenkre vonatkozik, aki saját döntése nyomán megvetette Jézus hívását.

Az a rész, amikor „... a gazda felkél és bezárja az ajtót...” azt az ünnepélyes pillanatot jelenti, amikor Jézus befejezi közbenjárói szolgálatát. Eljövetelekor Jézus a királyok Királyaként jelenik meg, mindennek következtében többé már nem Közbenjárónk és Képviselőnk. Közbenjáró nélkül nincs bűnök bocsánata. Jézus visszatérése után már többé nem lehetséges bűneink eltörlése Isten előtt. Ezt jól megvilágítja Zsid 9:27-28: „²⁷*És miképen elvégezett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet:*”²⁸*Azonképen Krisztus is egyszer megáldoztatván sokak bűneinek eltörlése végett, másodszor bűn nélkül jelen meg azoknak, a kik őt várják idvességökre.*”

A nagy vacsoráról szóló példázatban a házigazda ismételten azokról beszél, akik minden lehetséges kifogást előhoztak, csak hogy kimentsék magukat a meghívás alól: „Mert mondom néktek, hogy senki azok közül a hivatalos férfiak közül meg nem kóstolja az én vacsorámat” (Lk 14:24).

Ugyan hogyan lehet Jézus ily világos kijelentései ellenére még egy megtérési lehetőségről beszélni halálunk, ill. Jézus visszatérése után? Ezeknek az igazságoknak vajon nem arra kellene ösztönözniük minket,

hogy a gonosz Ellenség mézesmadzagját – azaz a második kegyelemidő lehetőségét – végérvényesen visszautasítsuk, és elinduljunk, hogy magunk is őszinte komolysággal kövessük Jézus tanácsát, hogy aztán másokat is megtérésre szólítsunk fel?

Megtérni az Úr nagy napja *előtt* kell. Újjászületés nélkül nincs bebocsátás a mennyek országába (lásd Jn 3:3, 5). Péter apostol arról beszél, hogy Isten napja látszólag késik, és ezt Isten hosszútűréssel magyarázza: *„Nem késik el az ígérettel az Úr, mint némelyek késedelemnek tartják; hanem hosszan tűr érettünk, nem akarván, hogy némelyek elveszzenek, hanem hogy mindenki megtérésre jusson”* (2 Pét 3:9).

Ha maga az Úr is vár Isten napjának az eljövetelével, mivel nem óhajtja, hogy bárki figyelmeztetés nélkül elveszen, akkor ez világos bizonyítéka annak, hogy az Úr napjának az eljövele után nem lesz újabb lehetőség a megtérésre azok számára, akik nem akartak bűnbánatot gyakorolni.

Adódik a kérdés, hogy mi történik azokkal a pogányokkal, akik sohasem hallhattak Krisztusról. A Biblia elegendő támpontot nyújt nekünk ahhoz, hogy a fenti kérdésre kielégítő választ adhassunk. Az Igében található válasz azonban nem az, hogy halálunk vagy Jézus eljövele után újabb lehetőséget kapnánk a megtérésre.

A megtérés lehetősége mindenkié

Egy dolgot világosan kell látnunk: Isten Lelkének munkája nem korlátozódik a zsidókra és a keresztényekre. Jóel arról prófétál, hogy a Szentlélek kitölteti minden emberre (lásd Jóel 2:28). Pál apostol arról tesz bizonyosságot, hogy Isten *„megítéli az emberek titkait”* (Róm 2:16). Tudja, hogy a pogányok mit tettek azzal a kevés istenismerettel, amely nekik adatott. Milyen keményen feddte meg azonban Jézus azok hűtlenségét és felelőtlenségét, akik nagy ismeretben részesültek, de mégsem e szerint éltek! *„²⁰Ekkor elkezdé szemökre hányni ama városoknak,*

a melyekben legtöbb csodái lőnek, hogy nem tértek vala meg: ²¹Jaj néked Korazin! Jaj néked Bethsaida! Mert ha Tirusban és Sidonban történnek vala azok a csodák, a melyek bennetek lőnek, rég megtértek volna gyászruhában és hamuban. ²²De mondom néktek: Tirusnak és Sidonnak könnyebb dolga lesz az ítélet napján, hogynem néktek. ²³Te is Kapernaum, a ki az égig felmagasztaltattál, a pokolig fogsz megaláztatni; mert ha Sodomában történnek vala azok a csodák, a melyek te benned lőnek, mind e mai napig megmaradt volna. ²⁴De mondom néktek, hogy Sodoma földének könnyebb dolga lesz az ítélet napján, hogynem néked” (Mt 11:20-24).

Igen figyelemreméltó ebben az összefüggésben Pál apostolnak az athéni tudósvilág előtt tett kijelentése: „³⁰E tudatlanságnak idejét azért elnézvén az Isten, mostan parancsolja az embereknek, mindenkinek mindenütt, hogy megtérjenek: ³¹Mivelhogy rendelt egy napot, melyen megítéli majd a föld kerekességét igazságban egy férfiú által, kit arra rendelt; bizonyosságot tévén mindenkinek, az által, hogy feltámasztá őt halottaiból” (ApCsel 17:30-31). Az ismerettel felelősség is jár együtt, és Isten ennek megfelelően ítél majd.

Isten képes arra, hogy minden egyes ember életét az általa befogadott kevés vagy több világosság alapján megítélje. Diákja értékelésénél a tanár tekintettel van arra, hogy egy elsősőről vagy egy felsőbb osztályos tanulóról van-e szó. Minden ember – még a hitetlen is – tud Isten mindenhatóságáról és nagyságáról, még ha az írott Igéről semmi ismerete sincs: „¹⁸Mert nyilván van az Istennek haragja mennyből, az embereknek minden hitetlensége és hamissága ellen, kik az igazságot hamissággal feltartóztatják. ¹⁹Mert a mi az Isten felől tudható nyilván van ő bennök; mert az Isten megjelentette nékik: ²⁰Mert a mi Istenben láthatatlan, tudniillik az ő örökké való hatalma és istensége, a világ teremtetésétől fogva az ő alkotásaiból megértetvén megláttatik; úgy, hogy ők menthetetlenek. ²¹Mert bár az Istent megismerték,

mindazáltal nem mint Istent dicsőítették őt, sem néki hálákat nem adtak; hanem az ő okoskodásaikban hiábavalókká lettek, és az ő balgatag szívök megsötétedett” (Róm 1:18-21).

A hitetlenek lelkiismeretében döntések születnek, amelyek alapján Isten ítélni tud. Lelke azokban is munkálkodik, akik a Szentírást még nem ismerik. Az a hitetlen, aki Isten Lelkének befolyására megszorodik gonosz tettei miatt és a megváltás után vágyakozik, felkészültebb a mennyek országára, mint az a keresztyén, aki nem éli azt, amit hite szerint élnie kellene.

Ugyancsak találó, amit *Jézus élete* című könyvében E. G. White leír: „*Illés idejében Izrael elszakadt Istentől. Ragaszkodtak bűneikhez, elutasították az Úr küldöttei által szóló Szentlélek figyelmeztetéseit. Így elvágták magukat attól a csatornától, melyen át Isten áldásban részesíthette volna őket. Az Úr elhaladt Izrael otthonai mellett, s szolgájának pogány földön talált menedéket, egy olyan asszonynál, aki nem tartozott a választott néphez. Mégis ezt az asszonyt tisztelte meg, mert követte a kapott világosságot, és szíve nyitva állt a még nagyobb világosság számára is, melyet az Úr prófétája által küldött. Ugyanezért nem történt semmi Izrael bélpoklosaival Elizeus idejében. Naámán, egy pogány főember azonban hű volt az igazságról kialakított meggyőződéséhez, és átérezte, mennyire szüksége van a segítségre. Alkalmas volt Isten kegyelmi ajándékainak befogadására. Nemcsak hogy megtisztult leprájából, de még az igaz Isten ismeretének áldásában is részesült. Isten előtti állapotunk nem attól függ, hogy mennyi világosságot kaptunk, hanem hogy a kapottat hogyan használtuk fel. Így azok a pogányok, akik a jó utat választják – már amennyire ismerik –, kedvezőbb helyzetben vannak, mint azok, akik nagyobb világosságot kaptak, és vallják, hogy szolgálják Istent, ám a világosságot semmibe veszik, és mindennapi életük ellentmond hitvallásuknak.*”⁵⁸

És ha a római levél 1. fejezete nyomán a hitetlenek sem hozhatnak fel semmit mentségül, mivel mentegetőznek majd egykor azok a Bíró előtt, akik ma a kezükben levő Szentírásból megértik Jézus hívását, ám azt mégsem veszik komolyan? Jó, ha mindenképpen tisztában vagyunk azzal, hogy a kegyelem ideje egyszer végérvényesen le fog járni! „...*Ímé itt a kellemetes idő, ímé itt az üdvösség napja*” (2Kor 6:2).

Jézus kijelentése a föld learatásáról szintén arról tesz bizonyosságot, hogy halálunk után nincs mód további megtérésre. Az aratás egybeesik Jézus visszajövetelével, és Mt 13:39 szerint ez egyúttal a világ vége is. Nagyon sokatmondó Jézus visszatérésének a bejelentése és az ezzel összefüggő aratás, majd a gonoszok és a jók elválasztása. „*És látám, és ímé vala egy fehér felhő; és a felhőn üle valaki, hasonló az embernek Fiához, a fején arany korona, és a kezében éles sarló.* ¹⁴*És más angyal jöve ki a templomból, nagy szóval kiáltván annak, a ki a felhőn ül vala: Indítsd a sarlódat és arass; mert a földnek aratni valója megszáradt.* ¹⁶*Bocsátá azért, a ki a felhőn ül vala az ő sarlóját a földre; és learattaték a föld*” (Jel 14:14-16). Jel 14. és Mt 13. fejezetében a búza az igazakat jelképezi. A Mt 13-ban szereplő konkolynek a jelenések könyvében a szőlő a megfelelője: „¹⁷*És más angyal jöve ki a mennyben való templomból, s annál is éles sarló vala.* ¹⁸*Más angyal is jöve ki az oltártól, a kinek hatalma vala a tűzön, és kiálta nagy szóval annak, a kinél vala az éles sarló, ezt mondván: ¹⁹Bocsásd a te éles sarlódat, és szedd meg a föld szőlőinek gerézdeit; mert megértetek annak szőlői. Bocsátá azért az angyal az ő éles sarlóját a földre, és a földnek szőlőit megszedé, és veté az Isten haragjának nagy borsajtójába*” (Jel 14:17-19).

Jézus eljövetele előtt vizsgálat zajlik a mennyben az élet könyve alapján. Aki benne találta az élet könyvében, az megmenekül; aki nincs benne,

---

⁵⁷ De Pury, Roland: im., 126-127. o

annak már túl késő, hogy korábbi rossz döntését megváltoztassa. Aki hallgat Jézus szavára és teljesen átadja magát neki, az nem megy az utolsó ítéletre, hanem az élet könyvébe jegyeztetik be (lásd Lk 10:20; Jel 21:27). Az utolsó, illetve végső ítélet előtt megvizsgálják, hogy ki találta beírva az élet könyvébe: *„A ki győz, az fehér ruhákba öltözik; és nem törölöm ki annak nevét az élet könyvéből, és vallást teszek annak nevével az én Atyám előtt és az ő angyalai előtt”* (Jel 3:5). Annak eldöntése, hogy ki marad benne az élet könyvében, még az előtt lezárul, mielőtt Jézus visszajönne, hiszen Jézus magával hozza a jutalmat a benne megigazultak számára (lásd Mt 16:27; Jel 11:18; 22:12). Azokra az emberekre, akik kitöröltetnek az élet könyvéből, az utolsó ítélet vagy másképpen az örök kárhozat vár (lásd Jel 20:15).

Jézus azonban nemcsak az ítéletről beszélt, hanem megmutatta annak az útját is, hogyan kerülheti el az ember a végső kárhoztatást. Amikor a zsidók Jézus szemére vetették, hogy Istennel egyenlővé teszi magát, és hogy Istent az Atyjának nevezi, kimerítő választ adott isteni teljhatalmáról. Nemcsak meggyógyított egy beteget a Bethesda tavánál, hanem el is magyarázta a zsidóknak, hogy az Atya még nagyobb dolgokat fog neki mutatni, hogy ők csodálkozzanak. Ezek a nagyobb dolgok azt a képességet jelentették, hogy Jézus *„életre kelti azokat, akiket akar”* (Jn 5:21, MBT), és azt a teljhatalmat, hogy ítéletet tartson (lásd Jn 5:20-22).

Ugyanennek a fejezetnek a 24-29. versei Jézusnak arról a hatalmáról szólnak, hogy feltámasztja a halottakat. Azonban csak a 28. és a 29. vers beszél az utolsó napon történő feltámasztásról. Az előtte levő versekben Jézus arról a fontos feltételről beszél, ami által az ember megmenekülhet a kárhozat feltámadásától, és joga lesz az élet feltámadására: *„Bizony, bizony mondom néktek, hogy a ki az én beszédemet hallja és hisz annak, a ki engem elbocsátott, örök élete van; és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre”* (24. v.).

Ez az igevers az ember megtéréséről beszél; arról van szó benne, hogy a megtért bűnös Krisztus követője lesz. A megtéretlen emberek állapotáról a Szentírás így ír: „... *halottak voltatok vétkeitek és bűneitek miatt*” (Ef 2:1, MBT; lásd még Kol 2:13). Jézus megmutatja az utat, amelyen ha vele járunk, az élet feltámadásában részesülünk. Ezt a folyamatot a Biblia úgy jellemzi, hogy feltámadtunk Krisztussal (Kol 3:1) és újjá születtünk (Jn 3:3-7). „*Annakokáért mondja: Serkenj föl, a ki aluszol és támadj fel a halálból, és felragyog tenéked a Krisztus*” (Ef 5:14).

Jézus szavában újjáteremtő erő van. Aki befogadja szavát, az Jézust fogadja be, és új emberré válik. Ez a változás, illetve megtérés meglátszik az ember életében. Ahol Jézust és szavát hittel fogadják, ott Szentlelke által megtöri a bűn uralmát a szívben, és új életet ajándékoz az embernek, aki eddig a bűn rabszolgája volt. A megtérés tapasztalata az új élet kezdetét jelenti. János első levele így számol be a Krisztussal való közösség eredményéről: „Mi tudjuk, hogy általmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük a mi atyánkfiait. A ki nem szereti az ő atyjafiát, a halálban marad” (Jn 3:14).

Jn 5:25 szerint Jézus még részletesebben kifejti ezt a kérdést: „*Bizony, bizony mondom néktek, hogy eljő az idő, és az most vagy, mikor a halottak hallják az Isten Fiának szavát, és a kik hallják, élnek.*” Rendkívül fontos az a rész, miszerint: „... *eljő az idő, és az most vagy...*” Az idő szó jelentését a 28-29. versek közelebből a feltámadás napjával azonosítják. Az „... *és az most vagy...*” rész pedig a 24. versben említett tapasztalatra utal, amely során a hívő „*általment a halálból az életre*”, és azokra a példákra, amelyekben Jézus földi szolgálata során *halottakat támasztott, és ezzel „még nagyobb dolgokat” vitt véghez, mint a betegek gyógyítása.*

Már a samáriai asszonnyal a Jákób kútjánál folytatott beszélgetésében is ugyanezt a kifejezést használta Jézus, amikor így szólt: „*De eljő az óra, és az most vagy...*” (Jn 4:23). Ebben a részben arról az időről beszél,

amikor a jeruzsálemi templom már nem fog állni, és ezért az istenimádat helye végül elveszíti szerepét, nem úgy azonban a mikéntje. Amikor Jézus e szavakat szólta, már elérkezett a „*most vagon*”, hisz Jézusnak voltak igazi imádói. Jn 5. fejezetében az Úr az utolsó napon történő feltámadás idejéről beszél, valamint az újjászületés vagy lelki megújulás mostjáról.

Egy, a Jn 5:25-höz fűzött magyarázat szerint (mintha Krisztus ezt mondaná — szerk.): *„Hogy azok az emberek, akik eddig a bűnök és a hitetlenség miatt halottak voltak, az evangéliumom által megtérésre jussanak. Itt tehát Krisztus éppen a szellemi feltámadásról beszél, amelyet a testi később követ majd, noha a 28-29. versek szerint valamelyest utal arra, hogy szavával és felszólításával néhány halottat feltámasztott.”*⁵⁹

Amikor a bűnös új életre támad fel és Jézus követőjévé lesz, egy másik jelentős változás áll be: a Krisztust befogadó és a hit által megigazult embernek nem kell a kárhozattól tartania. Ő már nem megy arra az ítéletre, amely a bűnöst az örök halálra ítéli (lásd Jn 5:24). Az iménti versben szereplő ítélet szót helyesebb itt kárhozatnak, illetve pusztulásnak fordítani, hiszen ez szemben áll azok életével, akik Jézust követik. Krisztus fontos ígérését Battier és Bernler a következőképpen magyarázza: *„Aki az evangéliumomat hittel befogadja és engedelmeskedik annak, az sohasem jut a kárhozatra.”*⁶⁰

Ez az ígérlet pontosan megegyezik a Róm 8:1-ben találhatóval: *„Nincsen azért immár semmi kárhoztatásuk azoknak, a kik Krisztus Jézusban vannak, kik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint.”* Azonban: *„... a ki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében”* (Jn 3:18).

⁵⁹ Battier, Friedrich M. és Bernler, Theodor: *János 5:25-höz fűzött megjegyzés*, Luther fordítású Biblia. Basel, 1798, Verlag Emanuel Thurneysen.

⁶⁰ Ibidem, Jn 5:25-höz fűzött megjegyzés

Minden azon múlik, hogy az ember átélte-e halála előtt a szellemi újjászületést, és általment-e a halálból az életre Krisztus által (lásd Jn 5:24). E kérdés megválaszolásától függ, hogy majd egykor az élet vagy a halál feltámadásában részesül-e: „²⁸*Ne csodálkozzatok ezen, mert eljön az óra, amelyben mindazok, akik a sírban vannak, meghallják az ő hangját, és kijönnek.* ²⁹*Akik a jót tették, az életre támadnak fel; akik pedig a rosszat cselekedték, az ítéletre támadnak fel*” (Jn 5:28-29, MBT).

Továbbra is megmagyarázhatatlan, hogyan mondhatják egyesek a Biblia kijelentése ellenére, hogy halálunk, valamint Jézus visszatérése után lenne még egy lehetőség a megtérésre. Ez a hamis reménység nem Isten Igéjéből származik, hanem a gonosz Ellenségtől, aki azt szeretné, hogy halogassuk Isten melletti döntésünk meghozatalát.

14. ÖRÖKKÉ KELL-E SZENVEDNIÜK A BŰNÖSÖKNEK A POKOLBAN?

A Biblia félreérthetetlenül tanítja: Isten ítélkezni fog azok felett, akik Krisztus megváltási munkáját semmibe veszik és kitartanak hitetlenségükben. Minden ember számára két út létezik, és Jézus világossá teszi, hogy ezek hova vezetnek: „¹³*Menjetek be a szoros kapun. Mert tágas az a kapu és széles az az út, a mely a veszedelemre visz, és sokan vannak, a kik azon járnak.* ¹⁴*Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, a mely az életre visz, és kevesen vannak, a kik megtalálják azt*” (Mt 7:13-14). Ez a képlet érvényesül tehát: keskeny út = élet, széles út = veszedelem. A kárhozatnak fordított görög szó, az apoleia, egészen pontosan az élet ellentétét jelenti: veszedelem, megsemmisülés, romlás; de azt is jelentheti, hogy: elveszni (lásd Jn 17:12).

Pálnál ezt találjuk: „*Az Isten pedig nem haragját akarta-e megmutatni és hatalmát megláttatni, és nem ezért hordozta-e türelemmel a harag eszközeit, amelyek pusztulásra készültek?*” (Róm 9:22, MBT). Az apoleia jelentése itt tehát pusztulás. A Fil 1:28-ban a megmentéssel van szembe állítva a veszedelem; a 3:19-20-ban a mennyei polgárjoggal áll szemben a kárhozat. A 2Thessz 2:3 szerint a „*bűn embere, a veszedelem fia*”. A következő szöveg is figyelmet érdemlő: „*Akik pedig meg akarnak gazdagodni, kísértésbe meg csapdába, sok esztelen és káros kívánságba esnek, amelyek az embereket pusztulásba és romlásba döntik*” (1 Tim 6:9, MBT). Az apoleia szó fordul elő 2Pt 2:1, 3 versekben, valamint a 3:7, 16 versekben is, ahol egyértelműen elpusztulást, megsemmisülést, kárhozatot jelent. Jel 17:8. és 11. versében a szó a kárhozat jelentéssel szerepel.

Ugyanebben a gondolatkörben egy másik görög kifejezés is előfordul: *alethros aiónosz*. 2Thessz 1:9 ezt az összetételt az „örök veszedelem” kifejezéssel adja vissza. Ezek a bibliai példák teljes összhangban vannak Jézus olyan kijelentéseivel, amelyek szerint csak azoknak van életük, akik hisznek benne (lásd Jn 3:15-16, 36). E helyen ismételten ki kell emelnünk azt a tényt, hogy nekünk nincs életünk önmagunkban, hanem csak Krisztusban és Krisztus által. Krisztus nélkül nincs semmilyen élet. Aki Krisztus áldozatát nem fogadja el és nem békül meg az Atyával, annak semmi reménye sincs az örök életre, csak borús kilátásai vannak a jövőre nézve: az ítélet várja majd (lásd Jn 5:29). „²⁶Mert ha szándékosan vétkezünk az igazság teljes megismerése után, nincs többé bűneinkért való áldozat, ²⁷hanem az ítéletnek valami félelmes várása, amikor tűz lángja fogja megemészteni az ellenszegülőket” (Zsid 10:26-27, MBT).

Most vegyük elő azt a kérdést, hogy a Szentírás beszél-e vég nélküli, vagy másképpen örök szenvedésről a pokolban? A fentebb már taglalt bibliaszövegek alapján Isten ítélete a végső megsemmisítést jelenti azok számára, akik nem akartak bűnbocsánatban részesülni. De talán csak akad néhány olyan szöveg, amely világosan beszélne az örök szenvedésről? Most nézzük meg ezeket az igehelyeket! A következő szakaszokban van szó az „örök tűz”-ről, „az olthatatlan tűz”-ről vagy az „örök gyöttelelem”-ről: Mt 3:12; 18:8; 25:41, 46; Lk 3:17; Jud 7. Aztán még az is írva találtatik, hogy a szenvedés füstje felmegy „örökkön örökké” (Jel 14:11; 20:10).

Ezek a bibliaszövegek alátámasztani látszanak az örökké tartó pokol tanítását. Mindenesetre a katolikus egyház és később a reformált egyházak is szinte egységesen képviselték ezt a tanítást. Amennyiben ezeket közelebbről megvizsgáljuk, kétségeink csak nőnek aziránt, hogy valóban a Biblián alapszik-e ez a tanítás. Tényleg így kell-e érteni a felsorolt igehelyeket?

A fenti szövegek tényleges mondanivalója szempontjából hasznos az *örökké*, az *örök* és az *olthatatlan* stb. szavak héber és görög megfelelőit azok előfordulási helyén megvizsgálni. Az ószövetségi héber szöveg az örök szóra az *‘ólám*, míg a görög szöveg az *aión*, illetve melléknévi jelentésében az *aiónosz* kifejezést használja. E kifejezések az egész Bibliában 541 alkalommal fordulnak elő.

A különböző újtestamentumi szótárakban az *aión* szónak számtalan jelentését találjuk. Az *aión* és az *aiónosz* melléknévi alak jelölhet hosszú időt, réges-régi időt, pl. azt, hogy *„öröktől fogva”* (ApCsel 15:18); negatív értelemben sohasem, soha örökké, bizonyos idő végét (pl. az aratását, a világot), élethossziglan, generációkon átnyúló időtartamot, eljövendő korszakot, vagy azt, hogy állandóan, illetve folyamatosan. Álljon itt néhány példa e szónak bibliai előfordulására. Mózes második könyve 21. fejezetében ezt olvassuk a héber rabszolgák jogairól: *„De ha a szolga azt mondaná: Szeretem az én uramat, az én feleségemet és fiaimat, nem akarok felszabadulni: ‘Akkor vigye őt az ő ura a bírák elé, és állítsa az ajtóhoz vagy az ajtófélhez, és az ő ura fúrja által az ő fülét árral; és szolgálja őt mindörökké’”* (5-6). Az itt használt örökké, illetve mindörökké szó egészen egyszerűen azt jelenti, hogy addig, amíg a rabszolga él. 2Móz 29:9 szerint Áronnak és fiainak a papságot örökkévaló rendtartás gyanánt kellett betölteniük. Tudjuk azonban, hogy az ószövetségi papság és az egész áldozati rendszer Krisztusra mutatott, és megszűnt, miután ő a törvényt betöltötte. Itt az örök szó egy bizonyos időt jelent.

Világos jelentéssel szolgál 5Móz 23:3 verse is az örök szó értelméről: *„Az Ammoniták és Moábiták se menjenek be az Úrnak közösségébe; még tizedízig se menjenek be az Úrnak közösségébe, soha örökké...”* Tized ízig sem volt szabad valaha az Úrnak közösségébe bemenniük. Az új Luther fordítású Biblia pontosan adja vissza a szó értelmét: *„Leszármazottaik tized ízig ne menjenek be az Úrnak közösségébe.”* Az örök itt azt jelenti tehát, hogy a tizedik generációig.

Sámuel édesanyja eltökélte, hogy fiát az Úr szolgálatára szenteli. Szándékát a következő szavakkal fogalmazta meg: „*Mihelyt a gyermeket elválasztándom, felviszem őt, hogy az Úr előtt megjelenjen, és ott maradjon örökké*” (1Sám 1:22). Egy másik fordítás szerint a vers utolsó része ez: „... és végleg ott maradjon” (MBT). A 28. vers egészen világossá teszi, hogy mit kell érteni az örökké, illetve a végleg szó alatt: „*Most azért én is az Úrnak szentelem; teljes életére az Úrnak legyen szentelve!*”

Amikor Jónást a nagy hal elnyelte, így imádkozott a hal gyomrában: „*A hegyek alapjáig süllyedtem alá; bezáródtak a föld závárjai felettem örökre...*” (Jón 2:7). Jónás már e vers második felében kifejezi azt a reménységét, hogy az örökre nem végleg jelentésben szerepel: „*Mindazáltal kiemelted éltetemet a mulásból, oh Uram, Istenem!*”

Minden keresztény, aki hisz a feltámadásban, azt várja, hogy az ember ne maradjon „örökre” a sírban. Salamon is ezt várta, amikor ezt írta: „... *elmegy az ember örök otthonába, és az utcán körös-körül siratók járnak*” (Préd 12:5, MBT. A Károli fordítású Bibliában a 7. vers – a szerk.). Az örök szó ebben a versben azt jelenti, hogy „*sokáig*” vagy „*különböző időtartamú*”, hiszen nem ugyanabban az időben hal meg minden ember, noha az élet feltámadásakor vagy a kárhozat feltámadásakor egyszerre támadnak fel.

Ézsaiás könyvében is találunk arra példát, hogy az „örök” szóval egy bizonyos időtartamot is ki lehet fejezni: „¹⁴*A paloták elhagyatvák, a város zaja elnémult, torony és bástya barlangokká lettek örökre, hol a vadszamar kedvére él, a nyájak meg legelnek.* ¹⁵*Míglen kiöntetik reánk a lélek a magasból, és lészen a puszta termőfölddé, és a termőföld erdőnek tartatik*” (Ézs 32:14-15). Az örökre, ill. míglen kifejezés itt is egy bizonyos időtartamot jelenthet.

Hasonló példákat találunk az Újszövetségben is. Mt 12:32-ben ez olvasható: „... annak sem ezen, sem a más világon meg nem bocsáttatik.” A világnak fordított szó az eredetiben az aión, ami azt jelenti: örökké.

Nem mondhatjuk: „*sem ezen, sem a más örökkévalóságban*”. A szöveg értelme egyszerű, hiszen a világ szó a jelenlegi, evilági időtartamot jelenti. Hasonlóan értendő a Lk:16:8 is. Mennyire érthetetlen lenne Gal 1:4, ha a világ szóval fordított aión az örökkévalóság szóval ültetnék át! Pál a Timóteusnak címzett levelében azt írja Démászról, hogy „e jelen való világhoz” (2Tim 4:10) ragaszkodott. Lehetne-e azt írni: „*e jelen való örökké tartó világhoz*” ragaszkodott, ha az elmúlандó világra gondolt az apostol?

Az *örökké* szó jelenthet *időtleniséget* is, de csakis akkor, ha Istennel van kapcsolatban, illetve azzal, ami Istentől származik, pl. az élet. Ezért jelent az *örök élet* olyan életet, amelynek soha sincs vége. Ezt az életet azonban nem bírhatják azok, akik Istent elhagyták vagy Istent kizárták életükből. Az *aión* szó akkor hordozza az *időtleniség* fogalmát, ha minden időtlen dologra kihatással van. Ez megfelel pl. Jézus megváltói munkájának: „És tökéletességre jutván, örök idvesség szerzője lett mindazokra nézve, a kik neki engedelmeskednek” (Zsid 5:9). Továbbá: „*És nem bakok és tulkok vére által, hanem az ő tulajdon vére által ment be egyszer mindenkorra a szentélybe, örök váltságot szerezve*” (Zsid 9:12). Ezt az örök üdvösséget, ezt az örök váltságot a kereszten bemutatott áldozati halálával hozta meg. Ez egy egyszeri áldozat, amelynek örökkévaló és örökre érvényes a hatása (lásd Róm 6:10; Zsid: 9:28).

Ebben az értelemben értendők az „*örök tűz*”, az „*örök ítélet*”, az „örök halál” vagy az „örök kárhozat” kifejezések. A hatásuk örök, illetve végleges, és nem az időtartamuk, tehát ameddig a tűz ég, ameddig az ítélet vagy a büntetés tart. „*A Szentírásban csak két fogalom létezik, amelyeknél éppen maga a fogalom természete határozza meg, hogy a mellette álló aiónosz vagy cólám kiegészítések a végtelenség jelentésében állhatnak és kell állniuk: Isten és az élet.*”⁶¹

⁶¹ Keller, Samuel: Das Los der Toten. Berlin, én., Verlag der Vaterländischen Verlags- und Kunstanstalt, 36. o.

„... soha többé ne prédikáljatok olyat, ami oly kevésbé állja meg a helyét a Biblia fényében...!”

A bibliai bizonyítékok alapos vizsgálata e témában egyértelműen mutatja, mennyire távol áll a Szentírástól az „örökké égő pokol” tanítása. Manapság sok, mélyen hívő keresztény fedezi fel, mily kevésbé felel meg e tanítás az igei kinyilatkoztatásnak. Azok a bibliai kifejezések, amelyekre mindeddig olyan szívesen hivatkoztak, nem támasztják alá ezt a tanítást. Nem beszélve arról, hogy aláassa Isten fő jellemvonásait, hiszen szemben áll szeretetével. A Sátán által félrevezetett embert, aki természeténél fogva nem halhatatlan, Isten ugyanis nem fogja időtlen időkig szenvedtetni. Szemben áll igazságosságával is: jogtalan lenne, ha Isten ezért a kevés, bűnben töltött földi életidőért örökkévaló szenvedéssel fizetne. Ez a tanítás nem szolgálja Isten dicsőségét sem: az örökké tartó szenvedés a pokolban nem jár együtt a bűnös megjobbításával – ezért e tanítás értelmetlen, hátborzongató, és megfosztja Istent a neki járó tisztelettől. Sátán kezében viszont a legjobb eszköz arra, hogy Isten jellemét bemocskolja, és az embereket elidegenítse Isten szeretetétől.

Minden józan ember számára világossá kellett, hogy váljon: a bűnösök büntetése még az örökké égő pokol nélkül is elég nagy lesz, ha az van feljegyezve, hogy az istentelenek számára *„... léssen sírás és fogcsikorgatás”* (Mt 13:42), és végig kell nézniük, hogyan pusztul el végleg minden, és hogyan lesz semmivé minden kívánságuk (lásd Zsolt 112:10). Már ezek a bibliai kifejezések is rámutatnak az utolsó ítélet komolyságára – amit ugyan nehéz számunkra elképzelni –, mint pl. *„kivettetni a külső sötétségre”, „sírás és fogcsikorgatás”, „Isten kegyelméből kiesni”, „a Bárány haragja”, „Isten haragjának a beteljesedése”* stb.

Jézus a világtörténelem utolsó felvonását a következő szavakkal fejezte ki: *„³⁹Az ellenség pedig, a ki a konkolyt vetette, az ördög; az aratás pedig a világ vége; az aratók pedig az angyalok. ⁴⁰A miképpen azért összegyűjtik a konkolyt és megégetik: akképpen lesz a*

világnak végén. ⁴¹*Az embernek Fia elküldi az ő angyalait, és az ő országából összegyűjtik a botráncokozásokat mind, és azokat is, a kik gonoszságot cselekesznek.* ⁴²*És bevetik őket a tüzes kemenczébe: ott létszen sírás és fogcsikorgatás.* ⁴³*Akkor az igazak fénylenek, mint a nap, az ő Atyjoknak országában. A kinek van füle a hallásra, hallja”* (Mt 13:39-43).

A választás valójában nem nehéz aközött, hogy az ember a tüzes kemenczébe dobatik és aközött, hogy tökéletes testi-lelki frissességben örök élete lesz egy olyan világban, ahol a bűnnek és rontásának nyoma sincs többé. A hitetlen ember neveléségesnek tartja, hogy egy új földön, amely semmilyen formában nem viseli magán az átok nyomait, békében és igazságosságban éljen! Ráadásul dicsőíteni sem tudja azt, aki felfoghatatlan áldozata által meghalt értünk, és ezzel az örökkévaló örökséget kínálja fel nekünk: Jézus Krisztust. Ugyan ki akarna még tovább merengeni azon, milyen döntést hozzon?

Mindazok, akik hivatva érzik magukat arra, hogy kárhoztassák azokat, akik a Biblia alapján elutasítják az örökké égő pokol tanítását, szívleljék meg Samuel Keller alábbi szavait: *„Azok is, akik képtelenek szabadulni ezen (ti. a szerző által a könyvben felsorolt) bizonyítékok és azok meggyőző erejének súlyától, úgy vélik, hogy vallásosságukból fakadóan ki kell tartaniuk az egyház tradicionális tanításai mellett, mi által szembefordulnak másokkal; azt gondolják, hogy az örökké égő pokol tanításának elutasítása a gyakorlati életben a legszerencsétlenebb következményekkel járna. A hitetlenek elveszítenék az utolsó, még zsigereikben meghúzódó félelmüket, és annál pimaszabb módon vétkoznának; a langymeleg és szunnyadó hitű emberek azzal vigasztalhatnák magukat, hogy végső soron a minden bűnükért kirótt büntetés nem is annyira borzasztó, ha az embert az örökkévaló szenvedés helyett egy mindent lezáró vég várja.*

Erre csak röviden reagálnék. Milyen gyümölcsöt hozott az egyház eddigi gyakorlata? Annak ellenére, hogy az örökké tartó kárhozát kínjait szörnyű módon ecsetelték a középkorban – és néhány szektában napjainkig –, az ateista azáltal még nem lett jobbá, hogy tagadja a halál utáni élet minden formáját, Istent és az utolsó ítéletet. Éppen ellenkezőleg: néhányan közülük csakis azért váltak hitetlenné, mert a szeretet Istenét egy despotával azonosíthatták, aki újra és újra olyan halhatatlan lényeket teremt, akikről tudja, hogy legnagyobb részük időtlen időig kínoztatni fog. Megfélemlítéssel, ami a legfelszínesebben gondolkodók számára azt közvetíti, hogy az igazság, erkölcs és igazságosság minden formája ellen vétenek, nem lehet azt elérni, hogy a hitetlen világ megtérjen; különben a sötét középkorban a tömegeknek a legmélyebb és legátfogóbb megtérést kellett volna átélniük...

Végezetül e tanítás sok őszinte követéjéhez szeretnék szólni. Ámbár éveken át azon a véleményen voltatok, hogy ez egy ortodox és biblikus tanítás, mégis: sohasem éreztétek titokban azt a nyomasztó ellentmondást magatokban, és sohasem szakadt fel belőletek a legmélyebb sóhajként: 'Ó, bárcsak másképp lenne ez!?' Vagy nem úgy vagytok, mint az a buzgó prédikátor, aki minden prédikációjában szórta a villámokat, és olyan különös erővel volt képes taglalni a végtelen szenvedést, míg egyszer csak ez a ridegség tovatűnt igehirdetéséből, mivel egyetlen szeretett fia megtéretlenül vetett véget önkezelésének? Akkor most képzeljétek magatokat azok lelkébe, akik benneteket hallgatnak, és egy ilyen fájdalmas terhet kell maguk előtt görgetniük, és soha többé ne prédikáljatok olyat, ami oly kevésbé állja meg a helyét a Biblia fényében, és ami Isten szeretetét és igazságosságát ily szörnyű módon állítja be!"⁶¹

---

⁶² Ibidem, 47-48., 50.

15. A POKOL TÉMÁJA A SZENTÍRÁSBAN

Egykor a pokol volt az igehirdetők kedvelt témája. A mai ember számára szinte érthetetlen, mennyire megfélemlítették az embereket, amikor a pokollal fenyegették őket, majd annak részletekig menő kínjait ecsetelték előttük. Voltak szónokok, akik a pokol borzalmairól olyan „eredményes” prédikációt tartottak, hogy a hallgatóság közül egyeseket az örültek házába kellett szállítani. Ezen kívül még a különböző áhítatos könyvekben is rendkívül aprólékosan írták le az „örökké tartó szenvedés” témáját. A Richard Baxter által írt áhítatos könyvben, amelynek előszavát egy német prelátus és prédikátor írta, a következőt találni: *„Maga Isten az, aki a pokol kárhoztatásával büntet... A legeslegborzasztóbb ezekben a kínokban az, hogy örökké tartanak. Örökké! Minő elviselhetetlen gondolat! Évmilliók múltával sem csillapodnak a kínok, oly borzasztóak, mint a szenvedés első napján. Halhatatlan lelkük vétkezett, ezért hát férgük soha sem fog meghalni.”*⁶³ (Kiemelés a szerzőtől.) Ugyanebben a részben viszont ez olvasható: *„Azonban így az élő Isten kezébe estek, akinek örök haragja megemészti őket... Hisz’ minő megemészto tűz az Ő haragja!”*⁶⁴

A legtöbb ember számára nyilvánvalóan nem tűnt fel az ellentét az örök szenvedés és a megemészto tűz kifejezések között. A pokol témája már csak azért is foglalkoztatott annyi hívőt, mert a bibliafordításokban gyakran olyan helyeken volt szó a pokolról, ahol elő sem kellett volna fordulnia. Valójában csak egy tucat bibliai szöveg van, ahol a pokol az

⁶³ Baxter, Richard: *Die ewige Ruhe der Heiligen*. Stuttgart, 1856, Verlag der Belserschen Verlagsbuchhandlung, 107-109. o.

⁶⁴ Ibidem

istentelenek majdani büntetési helyét jelöli. A korábbi Luther fordítású Bibliák azonban a pokol szót 60 alkalommal használják.

Tisztázzuk azonban először, hogy a Luther és más fordítók által „pokol”-al visszaadott szónak – héberül *seol*, görögül *Hadész* – semmi köze az istentelenek büntetési helyéhez. E két kifejezéshez nem társul a tűz és a szenvedés gondolata. Ez pl. Jónás tapasztalatából is látszik, amikor a nagy hal elnyelte: „²És könyörge Jónás az Úrnak, az ő Istenének a halnak gyomrából. ³És mondá: Nyomorúságomban az Úrhoz kiálték és meghallgata engem; a Seol torkából sikolték és meghallád az én szómat” (Jón 2:2-3). (Az MBT Biblia így adja vissza az utolsó verset: „A halál torkából kiáltottam segítségért, és te meghallottad hangomat.” – A ford.)

A *seol* szó egészen egyszerűen annyit jelent: sír, halottak nyugvóhelye, illetve birodalma. A *Duden – Etimológiai szótár*⁶⁵ lehetőségként megemlíti, hogy az indogermán nyelvek értelmezése szerint a pokol szó mögött „... a halottak birodalmáról vallott azon elképzelés húzódik meg, amely szerint az egy »kerítéssel vagy kőlapokkal elzárt törzsi sír«”. Más szóval: a halottak birodalma azt jelenti, hogy nyugvóhely vagy temető. A *seol*ba mind a jókat, mind a gonoszokat eltemetik. „Kicsoda oly erős, hogy éljen és ne lásson halált s megszabadítsa magát a Seolnak kezéből” (Zsolt 89:49)? A kegyes Jóbnál ezt olvassuk: „Ha reménykedem is, a sír már az én házam...” (Jób 17:12). A jámbor Anna imádsága pedig ez: „... Sírba (*seol*ba) visz és visszahoz (az Úr)” (1Sám 2:6). Az általánosan elfogadott nézet szerint a pokolból senki sem tér vissza. Ha azonban maga a Szentírás mondja, hogy az Úr sírba visz és visszahoz, akkor a sír (*seol*) nem jelentheti a poklot (vagyis az istentelenek büntetési helyét – a szerk.).

---

⁶⁵ Günther Drosdowski [Herausgeber]: *Duden, Das Herkunftswörterbuch*. Etymologie der deutschen Sprache. In: *Der Duden in zwölf Bänden*. Band 7., Dudenverlag, Mannheim/Wien/Zürich, 1963 – a ford.

A görög *Hadész* szónak ugyanaz a jelentése, mint a héber *seol* szónak. Ha összehasonlítjuk Zsolt 16:10-et az ApCsel 2:27-tel, akkor azt találjuk, hogy az *Elberfeldi Biblia*⁶⁶ meghagyta a *seol* és *Hadész* szavakat a fordításban, így mindkét szó ugyanazon jelentéssel szerepel: „*Mert nem hagyod lelkemet a Seolban; nem engeded, hogy a te szented rothadást lásson*” (Zsolt 16:10). „*Mert nem hagyod ott lelkemet a Hadészben, sem nem engeded, hogy Szented rothadást lásson*” (ApCsel 2:27, Elberfeldi Biblia). Az ApCsel 2:29-31 versekből aztán egészen világossá válik, hogy mind a *seol*, mind a *Hadész* egész egyszerűen magát a sirt jelenti: „²⁹*Atyámfiak férfiak, szabad nyilván szólanom ti előttetek Dávid pátriárkáról, hogy ő megholt és eltemettetett, és az ő sírja mind e mai napig minálunk van.* ³⁰*Próféta lévén azért, és tudván, hogy az Isten néki esküvéssel megesküdü, hogy majd az ő ágyékának gyümölcséből támasztja a Krisztust test szerint, hogy helyeztesse az ő királyi székibe.* ³¹*Előre látván ezt, szólott a Krisztus feltámadásáról, hogy az ő lelke nem hagyatott a sírban (Hadészben – a szerző megjegyzése), sem az ő teste rothadást nem látott.*” Krisztus is, akire ez a messiási prófécia vonatkozott, a hádeszbe temettetett el (amit gyakran „*pokol*” szóval adnak vissza különböző fordítások – a ford.). Jézust tehát egy sírkamrába fektették, ahol feltámadásáig volt.

Moulton és Milligan szerint, akik mindketten az ógörög nyelv nagytekintélyű ismerői, „*a Hadész szó gyakran megtalálható kisérségi sírköveken.*”⁶⁷ F. D. Nichol, akinek az előbbi utalást köszönhetjük, hozzáteszi még: „*Semmi kétség sem fér ahhoz, hogy az elhunyt hozzátartozói bizonyára nem vették volna fel a sírkövekre a Hadészt, ha a szó azt jelentené, amit sok keresztény a pokol szó alatt ért.*”

⁶⁶ Mind az Elberfeldi, mind a Károli Biblia meghagyta e versben a *seol* kifejezést, így kézenfekvőbb volt a Károli fordítást alapul vennem – a ford.

⁶⁷ Moulton und Milligan: *The Vocabulary of the Greek New Testament*, *Hadész* címszó.

Amit a „pokol” szó takar

Hogy valóban megértsük annak a szónak a jelentését, amely az istentelenek majdani megbüntetésének a helyét jelöli, és ezért a „pokol” szóval fordítható, vizsgáljuk meg most közelebbről magát a szót. A „gyehenna” szó (eredetileg Ge-Hinnom, azaz a Hinnom-völgy) az Újszövetségben 12 alkalommal fordul elő a következő helyeken: Mt 5:22, 29, 30; 10:28; 18:9; 23:15, 33; Mk 9:43 (2x), 47; Lk 12:5; Jak 3:6.

A „gyehenna” szónak igen érdekes története van, amely messze visszanyúlik az ótestamentumi időkig. A Jeruzsálem déli szélén levő völgy szoros neve Hinnom volt. Akház király, aki nagyon gonosznak számított Isten szemében, ebben a völgyben a legvisszataszítóbb bálvány-istentiszteletet vezette be. Ez van feljegyezve róla: „²... az Izráel királyainak útján járt, és öntött bálványokat is csináltatott a Baál tiszteletére. ³Annakfelette tömjéneze a Hinnom fiának völgyében; fiait is megégeté tűzben, a pogányok útálatosságai szerint, a kiket az Úr az Izráel fiai elől kiűzött volt” (2Krón 28:2, 3). Ugyanezen könyv 33. fejezetében ez olvasható Manasse királyról: „*És fiait átvitte a tűzön a Hinnom fiának völgyében; és az időnek forgására ügyelt, jóvendőmondásokat, varázslásokat és szemfényvesztéseket űzött, ördögösöket és jóvendőmondókat szerzett, és sok gonoszságot cselekedett az Úr szemei előtt, hogy őt haragra indítaná*” (2Krón 33:6).

Jósiás, a későbbi király, hű maradt Istenhez, és Jeruzsálemet újra megtisztította a pogány undokságoktól; a város körül felállított bálványáldozati oltárokat porrá törette. Ami pedig Hinnom völgyével történt, arról a 2Kir 23:5, 10 számol be: „⁵És kiirtá a bálvány papokat is, a kiket Júda királyai állítottak be, hogy a magaslatokon tömjénezzenek Júda városaiban és Jeruzsálem körül, és mindazokat is, a kik a Baálnak, a napnak, holdnak, égi jeleknek és az egész mennyei

seregek tömjénezték ...¹⁰ Megfertőztette a Tófetet, a Hinnom fiainak völgyében, hogy senki az ő fiát, vagy leányát át ne vihesse a tűzön Moloknak.”

A Hinnom-völgyet már az ószövetségi időkben az isteni ítélet fogalmául választották, és ezt igazolják Jeremiás próféta szavai: „³² Azért ímé eljönnek a napok, azt mondja az Úr, a mikor nem beszélnek többé a Tófetről, sem a Ben-Hinnom völgyéről, hanem az öldöklés völgyéről; és temetkezni fognak Tófetben, és hely sem lesz elég. ³³ És e nép holtteste az ég madarainak és a mezei barmoknak lesz eledelökké, és nem lesz, a ki elriassza azokat! ³⁴ És megszüntetem Júda városaiban és Jeruzsálem utcáin az örömmek szavát és a vígasságnak szavát, a vőlegény szavát és a menyasszony szavát; mert elpusztul a föld!” (Jer 7:32-34).

A Hinnom-völgyben évszázadokon át gyakorlat volt, hogy Jeruzsálem szemetét itt égették el, sőt még a gonoszok tetemeit is, és a füst éjjel-nappal gomolygott az ég felé, amit Jeruzsálemből is látni lehetett. Végül ez a völgy adta a pusztulás helyének, a „gyehenna”-nak a nevét. Ez a szó fordul elő a fentebb említett 12 újszövetségi igében. Az a tény, hogy éppen a Jeruzsálemen kívül található Hinnom-völgy személyesítette meg az isteni büntetés majdani helyszínét, világosan mutatja, hogy a Biblia szerint ez nem valamilyen földalatti pokol.

Ézsaiás próféta a gyehenna képét az istentelenek felett tartott utolsó ítéletre alkalmazta. Miután az új égről és az új földről beszámolt (Ézs 66:22), az új Jeruzsálem lakóiról ezt a látomást kapta: „És kimenvén, látni fogják azoknak holttesteit, a kik ellenem vétkeztek, mert az ő férgek meg nem hal és tűzők el nem aluszik, és minden test előtt borzadásul lesznek” (24. vers). Ezután a beszámoló után világos, hogy ma még egyáltalán nem létezik a pokol, hanem az majd csak az ezer év végén lesz, amely alatt Sátán meg lesz kötözve (lásd III. számú Függelék). A Jelenések könyve a következő igékkel világítja meg Ézsaiás szavait:

„⁹És feljövénék a föld szélességére (ti. a feltámadt gonoszok, lásd Jel 20:5 – a szerző megj.), és körülvék a szentek táborát és a szeretett várost; és Istentől a mennyből tűz szálla alá, és megemészti azokat. ¹⁰És az ördög, a ki elhitette őket, vetteték a tűz és kénkö távába, a hol van a fenevad és a hamis próféta; és kínoztatnak éjjel és nappal örökkön örökké ... ¹⁵És ha valaki nem találta beírva az élet könyvében, a tűznek távába vetteték” (Jel 20:9, 10, 15). A 14. versben a tűznek tava félreérthetetlenül a második halállal van azonosítva. Ez megerősíti a 9. verset, amely szerint az égből leszálló tűz emészti meg a gonoszokat.

Már az előző fejezetben megtárgyaltuk, hogy az „örökkön örökké” kifejezés ebben az összefüggésben nem jelenthet végtelen hosszú időt, elvégre a gonoszokról van szó, akiknek nincs örök életük. A gyeheha eseményei átmenetet képeznek egyik időszakból a másikba, azaz a földi történelmet lezáró utolsó ítélet után nem más következik, mint az új ég és az új föld megteremtése, amely a szó szerinti örökkévalóságot jelenti. Ez után már nem következhet egy másik örökkévalóság!

Mk 9:44, 46, 48 versei az Ézs 66:24-et idézik, és csak annyit mondanak, hogy a „férgök meg nem hal” és a „tűzők el nem aluszik”, azaz amíg a férgeket és a tüzet táplálja valami. A Hinnom-völgygel is pontosan ugyanez a helyzet. Amikor Jeruzsálem városát elpusztították, soha többet nem vittek ki szemetet és hulladékot a Hinnom-völgybe, így az örök (aióni) tűz kialudt.

A gyeheharól szóló szövegeket éppen így kell érteni. Ráadásul az a mondat, hogy „A hol az ő férgök meg nem hal, és tűzők el nem aluszik” csak Márk evangéliumában található meg (9:48). A 44. és 46. versek hiányoznak a legrégebbi bibliai kéziratokból. A két várost, Sodomát és Gomorát szintén az örök tűz büntetésének példaként említi a Szentírás (Júd 7), miközben 2Pét 2:6-ban mégis azt olvassuk, hogy Isten ezeket a városokat „elhamvasztotta”. Ezek tehát már nem égnek!

Mt 5:29-30 versei szerint az egész test, azaz a bűnbocsánatot elutasító gonosz vettetik majd a gyehennára, és nem egy halhatatlan lélek. A gyehennában mind a lélek, mind a test el fog pusztulni (lásd Mt 10:28). Jézus és a próféták szavaiból világosan látszik, hogy a gonoszok nem örökké fognak szenvedni, hanem egyszer végleg el fognak pusztulni. Ahogy a gazt kigyomlálják és elégetik, ugyanígy járnak majd az utolsó napon azok, akik az isteni kegyelmet visszautasították (lásd Mt 13:40-42, 49-50). Világosan beszél erről Keresztelő János is: „... a polyvát pedig megégeti olthatatlan tűzzel” (Mt 3:12). Egy gonosz sem menekedhetik meg a tűz pusztító hatalmától; csak akkor alszik majd ki a tűz, miután minden elégett. Ugyanennyire félreérthetetlenül tesz minderről bizonyosságot Malakiás próféta is: „¹Mert ímé, eljön a nap, lángoló, mint a sütő-kemencze, és olyanná lesz minden kevély és minden gonosztevő, mint a pozdorja, és megégeti őket az eljövendő nap, azt mondja a Seregeknek Ura, a mely nem hagy rajtok gyökeret, sem ágat ... ³És széttapodjátok a gonoszokat, és porrá lesznek lábaitok nyomása alatt azon a napon, a melyet én szerzek, azt mondja a Seregeknek Ura” (Mal 4:1, 3). A gyehennáról szóló tanítás teológiai kialakulásáról bővebben a könyv végén található IV. sz. Függelékben olvashatunk.

Az új föld, ahol nem lesz szenvedés és gyász

Beteljesedne vajon Istennek az új égről és az új földről szóló kijelentése, ha a gonoszoknak időtlen időig szenvedniük kellene? Ez összeegyeztethetetlen lenne Isten ígéretével: „*És az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az elsők elmúltak*” (Jel 21:4).

Maga az új föld sem fogja magán viselni az átok nyomait többé, annál is inkább, mivel ott igazság és béke fog lakozni. A legnagyobb dolog

mindenekelőtt azonban az lesz, hogy a megváltottaknak megadatik majd annak a **VALAKINEK** a dicsőítése, aki mérhetetlen áldozatot hozott értük, és olyan örökséget készített számukra, amelyet a szó legteljesebb értelmében örökké bírni fognak.

Prof. Dr. Th. Zahn nagyon világosan foglalja össze azokat az okokat, amelyekért az örökké égő pokol tanítását el kell utasítanunk: *„Az ún. ’második halál’ a tüzes tóba vetett lények állapotát jelenti. Ez a büntetés nem vonatkozna sem az ördögre (jóllehet Jel 21:10 alapján erre a sorsra jut majd), sem pedig az ördögsorsában osztozó emberekre, ha nem a (végső – a ford.) megsemmisítést jelentené. Hiszen, tartson bármennyig is a megégetés folyamata, attól az még, ahogy fentebb mondtuk, a tűzbe került lények megsemmisülése – ami ez esetben tehát mind a mennyei testtel bíró ördögöt (és a bukott angyalokat, lásd Mt 25:41 – a szerk.) jelenti, mind pedig a javíthatatlan és ezért a tüzes tóba vetett embereket, testestül-lelkestül. A második halálnál nem lehetett volna szerencsétlenebb kifejezést, a tüzes tó esetében pedig szerencsétlenebb képet találni, ha az a vélemény uralkodna, hogy az abban hosszú időn keresztül égő emberek még tovább is léteznek, és ezeknek az élő embereknek kínokat kell kiállniuk – az elhunytak ugyanis nem éreznek semmit. Ezen túlmenően mind a pokolnak (Hadész), mind a halálnak meg kell szűnnie, hogy az ördög és követői megtapasztalják a második halált. És mindeközben vajon milyen cél vezérelné Istent abban, hogy az ördögöt és cinkostársait – emberi követőivel együtt – a halhatatlanság ilyen iszonyatos formájában részesítse? Isten gyermekeinek örök boldogságát a legmesszebbmenőkig veszélyeztetné az a tudat, hogy a gonoszok az örökké égő pokolban kínoztatnak. Az újjáteremtett földdel kapcsolatban nincs helye az ilyen téves elképzelésnek.”*⁶⁸

---

⁶⁸ Zahn, Th.: *Kommentar zum Neuen Testament*, XVIII. Leipzig und Erlangen, 1926, A. Deichertsche Verlagsbuchhandlung Dr. Werner Scholl, 608. o.

Sose feledjük el, hogy nem a pokoltól való félelem az, ami az embereket megtérésre indítja. Egyedül Isten szeretete képes erre, ami végtelen és felfoghatatlan! Csak ez a szeretet tud valódi szemléletváltozást létrehozni. *„Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”* (Jn 3:16).

16. VAN-E TISZTÍTÓTŰZ?

Az őskeresztényeknek nem volt miért aggodalmaskodniuk, ha az ember halál utáni állapota került szóba. Számukra szeretett Mesterük mielőbbi visszatérése volt a fontos, aki azzal bizonyította, hogy mind az élet, mind a halál Ura, hogy többeket feltámasztott a halálból, végül pedig ő maga legyőzte a halált. Amikor azonban Krisztus feltámadásának szemtanúi azzal szembesültek, hogy Jézus még mindig nem tért vissza, mindenféle hamis elképzelés lopódzott be a gyülekezet soraiba.

Mindenekelőtt a görög világ kínált gazdag táptalajt az efféle elképzeléseknek. A Platón által képviselt halhatatlan lélek tana és a görög Hadész mind kedvezőbb színben való feltüntetése, úgylátszott, különösen alkalmas arra, hogy kitöltse azt az űrt, amely Jézus visszatérésének kitolódása miatt keletkezett. Annak az elképzelésnek az elfogadása, hogy valamilyen módon létezik egyfajta köztes létállapot az ember halála és Jézus visszatérése között, számtalan lehetőséggel kecsegtetett, hogy ezt a „köztes mezsgyét” vonzóvá tegyék, és az isteni ígéretekre várakozva annak teljesedését megkönnyítsék. Amennyiben ugyanis az elhunyt személyek lelke tovább él, akaratlanul is gondolkodóba esett az ember, hogy vajon akkor hogyan érzik magukat. Sokan úgy vélték, hogy a hívők lelke nyomban haláluk után a mennybe száll. Mindenesetre mindez sehogy sem egyezett Isten szavával, ami szerint igenis lesz ítélet, mielőtt az ember elnyeri végső sorsát, jutalmát vagy büntetését.

Ezen túl jó néhány keresztény kétes értékű életet élt, így egyáltalán nem voltak készek arra, hogy haláluk után a menny egyből befogadja őket. Olyan alkalomra áhítoztak, amikor az elmulasztott dolgokat a haláluk után még rendbe hozhatják. Ez egyúttal felvetette annak a kérdését is,

hogy mit lehetne tenni azokért a halottakért, akiknek lelki üdvéért talán jogos aggodalmakat tápláltak. Az apostolok idejében élő keresztényeket még nem foglalkoztatták ilyen gondolatok és félelmek. Minél távolabb került azonban az ember a Jézus és igazsága által közvetített üdvösség nagyszerű evangéliumától, annál jobban bízott saját cselekedeteiben.

Mindez előkészítette a talaját annak a tanításnak, aminek központi gondolatát abban a lehetőségben látták, hogy halála után az ember a hiányzó tökéletességet *„bepótolhatja”*. Arról volt szó tehát, hogy az ember *„megszabadulhat minden olyan szennytől, ami földi vándorlása során még a lelkéhez tapad és meggátolja őt a tökéletesség elérésében”*.

Tertullianusz volt az első keresztény (a 2. század közepétől a 3. sz. elejéig élt), akinek kijelentései egyben olyan utalásként értelmezhetőek, miszerint ebben a köztes állapotban megtisztul a lélek. Mindazáltal vélekedései még elég ellentmondásosak voltak, mert azt is tanította egyúttal, hogy „a Hadészben minden lélek őrizet alatt van az Úr napjának eljöveteléig”. Beszélt az elhunytakért mondott imádságról is. Később az őskeresztények még sokáig nem tudtak dűlőre jutni, hogy elutasítsák-e vagy elfogadják ezeket az eszmefuttatásokat.

Végül aztán az egyház a különböző zsinatokon kidolgozta azt a dogmát, amely szerint a halál után a lélek megtisztulási folyamaton megy keresztül, ami lerövidíthető a hívők imádságos közbenjárása és az egyház által támogatott búcsú gyakorlatával. *„A középkor óta egyértelműen tanítja (ti. a katolikus egyház – a szerző kiegészítése), hogy azon igaz lelkekre, akik még nincsenek teljesen megtisztulva, haláluk után egy bizonyos ideig tartó vizsgálat vár, ami után aztán a mennybe jutnak – anélkül, hogy várniuk kellene testük feltámadására és az utolsó ítéletre.”*⁶⁹

A bibliai igazságok elferdítésének veszélye

A katolikus egyház nem részletezi egyértelműen sem a tisztítótűz pontos helyét, sem annak időtartamát, sem pedig módját. A tridenti zsinat javaslata szerint körültekintően kell eljárni, amikor annak fogalmát magyarázzuk, és a folyamatot leírjuk. Mindennek ellenére a tisztítótűz tanát még ma is a legellentmondásosabban prédikálják és képviselik a keresztény irodalomban. (A tannak számtalan képi megjelenítése létezik.)

Most pedig elérkeztünk ahhoz a kérdéshez, hogy a tisztítótűz tana igazolható-e a Bibliából. Előtte azonban újracsak szeretnénk hangsúlyozni, hogy a Szentírás egyedül a mostani életünket és a feltámadás utánit ismeri. Bizonyára az egyházi írók is tisztában vannak azzal, hogy e tanigencsak nehezen magyarázható a Bibliából. Henry Rondet S. J. ezt jegyzi meg ezzel kapcsolatban: *„Hogyan lehetséges egy tanítás rendszerbe foglalása, ha nem megyünk vissza forrásához, eredetét pedig nem találjuk meg a Szent Íratokban? Meg kell tehát határoznunk, amit a Szentírás a tisztítótűzről tanít. Előtte azonban fel kell számolnunk egy téves nézetet.*

Amennyiben ugyanis a Szentírásban 'dolgokat', részleteket akarunk fellelteni a tisztítótűzről, mindez azt jelentené, hogy vállalkozásunk elejétől kezdve kudarca van ítélve. Nem találunk ugyanis valójában semmit, vagy szinte egyáltalán semmit annak helyéről, az ottani büntetésről és annak időtartamáról etc... A Szentírást a tisztítótűz tanáról kérdezni tehát abszolút nem azt jelenti, hogy 'bibliaszövegeket' ollózzunk ki, amelyek az igaz lelkek állapotát bizonyítanák vagy írják le a tisztítótűzben...

---

⁶⁹ Rondet, Henry S. J.: *Das Mysterium des Fegefeuers*. Achaffenburg, 1958, Verlag Paul Pattloch, 52. o.

Ráadásul, amennyiben az a szándékunk, hogy erről a dogmáról részleteket olvassunk ki a Bibliából, nagy a veszélye annak, hogy belemagyarázunk valamit a bibliaiszövegbe; ez ugyanis azt jelentené, hogy olyan valamit olvasok ki az Igéből, amit valójában nem is mond. Összefoglalva tehát megállapítható, ami ugyanakkor már mások által is megállapítást nyert: Isten Igéje vajmi keveset mond a tisztítótűzről.”⁷⁰

Amikor hiányoznak a bibliai fogódzók

Nemcsak hogy nem találunk a Szentírásban semmilyen részletet a tisztítótűz tanáról, de teljesen hiányoznak azok a támpontok is, amelyek e tan igazolására szolgálnának. Most tekintsük át azokat a bibliai helyeket és nézzük meg azokat az érveket, amelyekkel megpróbálják ezt a tant bizonyítani. Hadd utaljunk itt egy apokrif iratra is. Ezt a módszert követi pl. Karl Adam is, aki a következőket írja: *„Erre a lehetőségre már Makkabeus Júdás is gondolt, aki ajándékot (2000 drahmát, lásd 43. v.) küldött Jeruzsálembe a halottakért »engesztelő áldozat bemutatására«, midőn a Gorgiasz ellen vívott hadjáratban seregéből elestek, mivel, megszegve a mózesi törvényeket bálványáldozati ajándékokat rejtettek ruhájuk alá. Imádkozott is értük, hogy »megszabaduljanak bűneiktől« és hitt az »elesettek feltámadásában» (lásd 2Makk 12:38-45).*

A tisztítótűz tanát a fenti apokrif iratban található versekre építették, mint ahogy az a Hamp, Stenzel és Kürzinger professzorok fordításában szereplő, 2Makk 12:39, 45 versekhez fűzött megjegyzésből is kitetszik. (Munkájuk az aschaffenburgi Paul Pattloch Kiadó gondozásában jelent meg.) Ez olvasható a lábjegyzetben: *„Ezek a zsidók babonából*

⁷⁰ Ibid, 148. o.

amuletteket (bálványtárgyakat) használtak, amiket zsákmányoltak vagy megvásároltak... Amennyiben ezekért az esetekért áldozatot mutattak be, akkor mindez azt feltételezi, hogy hittek a halottak túlvilági életében. De nemcsak ezt jelentette. Júdás szentül hitt abban is, hogy a halottakért engesztelő áldozatot lehet bemutatni, és ez a hit tovább él a mi tisztítótűz dogmánkban is.”⁷¹

A fenti hivatkozás teljesen világossá teszi, hogy ezek a zsidók hogyan álltak a hit kérdésében. Gondolkodásukat teljesen a görög szellemiség hatotta át, habár még a zsidó kultúrához sorolták magukat. Az örökké élő léleknek ebben a görög felfogásában keresendő a tisztítótűz tanítása is.

De miről is van szó az apokrif írásokban, tehát a Makkabeus könyvekben is? Elsőként megemlítendő, hogy négy Makkabeus könyv van. Érdekes módon még maga a katolikus egyház is csak kettőt fogad el ezek közül ihletettnek és ezeket sorolja a bibliai könyvek közé. Az apokrifeket a Júdában élő zsidók sohasem fogadták el szent írásoknak; elsősorban azért nem, mert a zsidó diaszpórában olyan dolgokat is tanítottak, amelyek nem egyeztethetőek össze az Ószövetséggel. Az egész Bibliában – tehát mind az Ó-, mind az Újszövetségben – nem létezik egyetlen egy olyan szöveg sem, amely a halottakért mondott imádságot elfogadná. Az apokrifek íróit befolyásolta a görög filozófia, aminek következtében inkább pogány módon gondolkodtak, sem mint biblikusan. Ennek ellenére figyelembe kell venni, hogy a fentebb tárgyalt apokrif szövegben egy olyan pénzgyűjtésről is szó van, amit Júdás azért szervezett meg, *„mivel gondolt a feltámadásra”* (2Makk 12:43b).

A továbbiakban egy jézusi kijelentést tárgyalunk, hogy igazoljuk a megbocsátás lehetőségét a jelenvaló világban. Karl Adam ezt fűzi ehhez: *„Jézus is ezt a lehetőséget emeli ki, amikor egy bizonyos bűntől éppen*

---

⁷¹ Adam, Karl: *Das Wesen des Katholizismus*. Düsseldorf, 1928, Verlag von L. Schwann, 129. o.

azért óv minket, mert az »...sem ezen, sem a másvilágon meg nem bocsáttatik« (Mt 12:32); továbbá, amikor arról a tömlőcről beszél, ahonnan senki ki nem fog jönni, »...mígnem [megfizet] az utolsó fillérig.» (Mt 5:26)

Most kövessük nyomon az egész verset: *„Még a ki az ember Fia ellen szól, annak is megbocsáttatik; de a ki a Szent Lélek ellen szól, annak sem ezen, sem a más világon meg nem bocsáttatik.”* A világ szó helyett ezt kellene olvasnunk: *„sem ebben az aiónban, sem az eljövendőben”* (Mt 12:32). Az eljövendő *aión*, azaz világkorszak alatt nem a halottak hazája, hanem a mennyek országa értendő. Ezért írja Pál is: *„²⁰A melyet megmutatott a Krisztusban (ti. erejének ama munkáját – a szerző megjegyzése), mikor feltámasztotta Őt a halálból, és ültette Őt a maga jobbára a mennyekben. ²¹Felül minden fejedelemségen és hatalmasságon és erőn és uraságon és minden néven, mely neveztetik nemcsak e világon, hanem a következőkben is”* (Ef 1:20-21). Lásd még a következő igéket: Mk 10:30; 1Tim 4:8; Zsid 6:4-6!

Újabb lehetőség a halál után?

Mt 12:31-32 verseivel érdemes összevetni a Lk 12:10-et és a Mk 3:28-29-et. Előbbi teljesen kizárja annak lehetőségét, hogy a vétkezők esetleg később bocsánatban részesülhetnek. Világosan olvasható ugyanis: *„... de annak, ... meg nem bocsáttatik”*. Még kijózanítóbbnak tűnhet Márk fenti szövegében: *„²⁸Bizony mondom néktek, hogy minden bűn megbocsáttatik az emberek fiainak, még a káromlások is mind, a melyekkel káromlanak: ²⁹De a ki a Szent Lélek ellen szól káromlást, nem nyer bocsánatot soha, hanem örök kárhozatra méltó”* (Mk 3:28-29). Az alapszövegben így hangzik Mt 12:32 jelentőségteljes mondata:

„Az nem kap bűnbocsánatot ebben az időben.” Most már teljesen nyilvánvaló tehát, hogy az a feltételezés, miszerint a tisztítótűz során a bűneink bocsánatot kaphatnak, illetve hogy azokat végleg le tudjuk tenni, nem más, mint egy veszélyes ámitás. Az a mondat, hogy „... *annak sem ezen, sem a más világon meg nem bocsáttatik*” egészen egyszerűen azt jelenti, hogy sohasem fog bocsánatban részesülni.

A következő szövegünk ebben a témában Mt 5:25-26: „²⁵*Légy jóakarója a te ellenségednek hamar, a míg az úton vagy vele, hogy ellenséged valamiképpen a bíró kezébe ne adjon, és a bíró oda ne adjon a poroszló kezébe, és tömlöczbe ne vessen téged.* ²⁶*Bizony mondom néked: ki nem jössz onnét, míglen megfizetsz az utolsó fillérig.*”

Jézusnak ez a kijelentése arra vonatkozik, hogy az embereknek meg kell békülniük egymással; felszólít, hogy ügyeljünk cselekedeteinkre, nehogy tömlöcbe vagy börtönbe jussunk. Mi rajtunk múlik tehát, hogy börtönbe kell-e mennünk vagy sem. A fentebb bemutatott két igeszakasz nem a mennyei ítélekezésről beszél, arról, hogy halálunk után közvetlenül ítélet következne, hanem a földi ítélekezést mutatja be. Ezekben a szövegekben tehát nincs utalás Isten ítéletére. Jézus azt hangsúlyozza, hogyan viszonyuljunk ahhoz az emberhez, aki ellenséges velünk. Ez az „ellenség” azonban nem maga Isten, hanem egy embertársunk, akivel rendeznünk kell a vitás kérdést.

A tisztítótűz tanának igazolásául leggyakrabban felhozott igeszakasz az 1Kor 3:10-15. Amennyiben ezeket az igeverseket szövegösszefüggésükben olvassuk, máris világosabban látszik néhány dolog: „¹⁰*Az Istennek nékem adott kegyelme szerint, mint bölcs építőmester, fundamentomot vetettem, de más épít rá. Kiki azonban meglátja módjára épít rá.* ¹¹*Mert más fundamentomot senki nem vethet azon kívül, a mely vettetett, mely a Jézus Krisztus.* ¹²*Ha pedig valaki aranyat, ezüstöt, drágaköveket, fát, szénát, pozdorját épít rá erre a fundamentomra;* ¹³*Kinek-kinek munkája nyilván lészen: mert ama nap megmutatja,*

mivelhogy tűzben jelenik meg; és hogy kinek-kinek munkája minémű legyen, azt a tűz próbálja meg. ¹⁴Ha valakinek a munkája, a melyet ráépített, megmarad, jutalmát veszi. ¹⁵Ha valakinek a munkája megég, kárt vall. Ő maga azonban megmenekül, de úgy, mintha tűzön keresztül” (1Kor 3:10-15).

Pál Isten országának a munkásairól beszél, akik az evangélium hirdetői. Maga Pál, az építőmester, biztos alapot fektetett le a korinthusi gyülekezetben: Jézus Krisztust. Egyszer csak olyan tanítók és prédikátorok bukkannak fel, akik bár az evangélium hirdetésekor őszintén úgy vélik, hogy alapos munkát végeznek, azonban a valóságban rossz módszereket alkalmaznak, vagy olyan dolgokat hirdetnek, amelyek nem egyeznek a Szentírás tartalmával. A gyülekezetek megalapításakor nem alaposak, munkájuk felszínes, vagy hiányzik belőlük a bátorság, hogy megfeddjék a tévedést és a bűnt – útba igazítva ezzel a vétkezőt. A hűség és bizalom építőanyaga tartós, mint maga a fundamentum. Pál itt a megbízhatatlan evangélistákkal foglalkozik, és azt magyarázza nekik, hogy munkájuk a próba idején nem fog megállni. Végső soron az ilyen igehirdetőnek azt a fájdalmas megállapítást kell majd megtennie, hogy a szükség idején mindene összedől. Az a munkás, akinek munkája megmarad, jutalmat nyer, míg az, akinek munkája nem marad meg, eljuttatja vagy elveszíti a jutalmat (1Kor 3:14-15). Talán még megtérésre juthat és meg is lehet menteni, amikor látja, hogy munkája oda van, éppen úgy, mint amikor egy tüzesetnél pusztán az életünket tudjuk megmenteni.

A 13. versben szereplő *„... ama nap majd megmutatja...”* ígérés utalhat egyrészt arra a napra, amikor az építő saját munkáját összedőlni látja, másrészt arra a napra is, amikor Urunk visszatér, *„... a ki egyrészt világra hozza a sötétségnek titkait, másrészt megjeleníti a szíveknek tanácsait...”* (1Kor 4:5). Ebben az igeszakaszban sincs szó tehát a tisztítótűz tanáról.

Felettébb sajátságos az a tény, hogy miközben a katolikus egyház elutasítja a spiritizmust, mégis arra bátorít, hogy segítsünk e „*szenvedő lelkek*”-en. Nagy különbséget tesznek aközött, hogyha valaki az „*elhunytak lelkei*”-vel próbál meg kapcsolatba kerülni, és aközött, ha ezek a lelkek maguk jelentkeznek. Hadd álljon itt példaként a következő idézet: *„Vajon szükséges arra az éles ellentétre rámutatni, amely a neo-spiritizma üzenetek és azon kijelentések között feszül, amelyeket elhunyt szentek, a tisztítótűzben leledző vagy kárhozatra ítélt lelkek spontán módon, Isten különleges megbízásából közvetíthetnek? Nem lenne ez valóságos csoda? Teljesen másmilyen összefüggést kell tehát feltételeznünk...”*

*A katolicizmus elfogadja azt, hogy a halottak szellemi létformában jelen vannak. Tanítja, hogy munkálkodnak, hogy közbenjárásuk révén hatást gyakorolhatnak Isten jóindulatára; továbbá, hogy Isten engedélyével és az ő nevében ezek a lények segítségünkre lehetnek.”*⁷²

A katolikus egyház tanítása szerint az élők és a halottak között nagyon aktív kapcsolat áll fenn. Az élők képesek tenni a tisztítótűzben levő szenvedő lelkekért, míg fordítva is igaz: a megváltott lelkek „Isten megbízása”-ból támogatják az élőket. Vajon alátámasztja a Biblia ezt a feltevést vagy inkább elutasítja? A Szentírás világos kijelentései szerint az elhunytak a sírban nyugodnak, egészen feltámadásukig. Mégis újra és újra előcitálnak bibliaszövegeket, hogy valami mást bizonyítsanak. Ez történik az Élményeim a szenvedő lelkekkel című brosrúrában is. A szerző a következő magyarázattal szolgál benne: *„Az elhunytak lelkei megjelenhetnek, ezt kifejezetten tanítja az Újszövetség. Mát 27:52-54 versek bemutatják, ahogy Krisztus halála után az elhunyt emberek lelkei sokaknak megjelentek.”*⁷³

---

⁷² Reginald-Omez: *Kann man mit den Toten in Verbindung treten?* Aschaffenburg, 1957, Paul Pattloch Verlag, 119. és 147. o.

Olvassuk el a fent idézett bibliaszöveget a Szentírásban! A Hamp-Stenzel-Kürzunger-féle katolikus fordításban az 52. és 53. vers szó szerint így hangzik: „⁵²A sírok megnyíltak és sok szentnek teste, akik már elaludtak, feltámasztatott; ⁵³feltámadásuk után kijöttek sírjukból és bementek a Szent Városba és sokaknak megjelentek.” Tartsuk szem előtt: a szövegben nem az elhunytak lelkeiről, hanem az elaludt szentek testéről van szó! Testi feltámadásról beszél a bibliavers, nem a lelkek feltámadásáról! Mi szükségük lenne a halhatatlan lelkeknek a feltámadásra?! Így tehát nem is az elhunytak lelkei jelentek meg, hanem a testben feltámadott szentek, vagy egészen egyszerűen: az új életre feltámasztott emberek. Ez a biblikus tehát, nem pedig az, hogy az elhunyt lelkek megjelenhetnek.

Amikor vétenek Isten egyik parancsa ellen

Vajon nem különös, hogy a katolikus egyház a gyakorlatban mégis szembefordul azzal az Istennek tulajdonított parancsolattal, miszerint a halottaktól tilos tudakozódni? Maria Simma szolgált egy példát a sok közül. Alphons Matt lelkész minderről igen kimerítően nyilatkozott a fentebb említett brosrában, ahol többek között ez olvasható: „Aggodalmat keltett, hogy Maria Simma a szenvedő lelkeket meg tudta kérdezni, és kérdéseire válaszokat is kapott. Joggal tartunk attól, hogy ezt a kíváncsi emberek szenzációkeltésre fogják használni. Először egyes személyek keresték meg Maria Simmát, hogy vegye fel a kapcsolatot elhunyt hozzátartozóikkal. Október közepén kinyilatkoztatást kapott, hogy mindenszentek hetében minden egyes lelket megkérdezhet, akik számára hozzátartozóik jó cselekedeteket vállaltak át és el is végezték azokat, amelyek ezeknek a lelkeknek

⁷² Simma, Maria: *Meine Erlebnisse mit Armen Seelen*. Stein am Rhein, é.n., Christina Verlag, 13. o.

a javukat szolgálták. Kétségtelen, hogy kedves Istennek, ha az élő hozzátartozók törődnek elhunyt szeretteikkel.” Még mindig erősen tartja magát az a gondolat, hogy az adomány megmentheti a szegény lelket a tisztítótűztől. „Nem mindig és nem mindenhol tartották meg a szükséges diszkréciót, aminek következtében az egész história szóbeszéd tárgya lett. Az igazságot összemosták a hazugsággal. Két eset különösen foglalkoztatta az embereket és nagy megütközést keltett. Egy S. nevű helyen élő parasztgazda 1954 októberében nagy hirtelenséggel elhunyt. Nem volt az a templomba járás fajta, nem különösebben buzgott a vallásos dolgok iránt. A kérdésekre az a válasz érkezett, hogy azok a szent misék, amelyeket érte mondtak, nem sokat használnak neki, mert közömbös volt velük szemben. Később Maria Simma azt a választ kapta, hogy egy 3000 dolláros adomány a világmisszió javára feloldozhatná a parasztgazdát. A földműves bátyja és felesége sokat imádkoztak azért, hogy még Mária évében megváltásban részesüljön, és egyúttal gondoskodtak az adomány befizetéséről. Ennek eredményeképpen az elhunyt hamarosan teljes bűnbocsánatot kapott, és pedig azért, mert beszélgetéseiben gyakran kiállt hite és Mária szeplőtelen fogantatása mellett.”⁷⁴

„Egy nap a heves tisztítótűzben sokkal nyomorúságosabb, mint tíz másik az enyhe tisztítótűzben. A szenvedés időtartama nagyon különböző. Egy kölni pap 555-től egészen az 1954-es Krisztus mennybemenetele ünnepnapjáig volt a tisztítótűzben, és ha Maria Simma közbenjárása nem mentette volna meg, akkor még sokáig szörnyű szenvedéseket kellett volna kiállnia. Vannak olyan lelkek is, akiknek az utolsó ítélet napjáig kell nagyon fájdalmas szenvedéseken keresztül menniük. Másoknak csak fél órát kell szenvedniük, vagy még kevesebbet, és hamarsággal végigmennek a tisztítótűzön.”

---

⁷⁴ Ibidem, 28-30, 37. o.

Egyedüli támaszunk és megváltónk: Krisztus

A Biblia határozottan elutasítja az efféle nézeteket. Sok katolikus is kellemetlenül érzi magát a fentebb olvasható kijelentések hallatán. Egyetlenegy ember sem vásárolhatja meg maga vagy a másik számára alamizsnával vagy más adományokkal az üdvösséget. A 49. zsoltár 8. és 9. verse ezzel összefüggésben világosan tanítja: „⁸*Hiszen önmagát senki meg nem válthatja, senki sem fizethet az Úrnak váltságdíjat.* ⁹*Az élet ára túl magas volna, meg nem fizetheti senki soha*” (SZIT). A megtérés csak addig lehetséges, ameddig az ember még él – utána már túl késő. „Senki sem válthatja meg atyafiát, nem adhat érte váltságdíjat Istennek” (Zsolt 49:8). „*Pedig az ember nem válthatja meg magát, senki sem adhat Istennek váltságdíjat magáért*” (Zsolt 49:8, KNB). Az eredeti héber szövegben a fenti szakasz így hangzik: „*Bizonyára egy atyafi sem képes magáért a váltságdíjat kifizetni (vagy önmagát megváltani): egy ember sem adhatja oda magáért a váltságdíjat a Mindenhatónak* (Istennek – zárójeles részek a szerző kiegészítései; a ford.). *Túl drága a váltságdíj a lelkükért...*”

Éppen ezért továbbra is igen kétséges, amikor az ún. „segítségért folyamodó” lelkek élő emberekhez fordulnak, hogy járjanak közbe azért, hogy megszabaduljanak a tisztítóüzből, vagy más nagy nyomorúságból. Csak egyetlen közbenjáró létezik Isten és ember között: Jézus Krisztus. „*Mert egy az Isten, egy a közbenjáró is Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus*” (1Tim 2:5). Vajon a Második Helvét Hitvallás rossz nyomon járna, amikor a következőket írja? „*Amit pedig a szellemekről vagy a holtak lelkéről mondanak, hogy néha megjelennek az élőknek és tőlük olyan szolgálatokat kérnek, amelyek által megszabadulhatnának, az ilyen kísértéseket az ördög incselkedései, mesterkedései és csalásai közé soroljuk. Ahogy az ördög a világosság*

*angyalának tudja magát álcázni, úgy törekszik az igaz hitet vagy felforgatni, vagy kétségessé tenni.”*⁷⁵

Halálunk után már semmi olyat nem tudunk bepótolni, amit elmulasztottunk, és halálunk pillanatában örökre lezárult annak lehetősége, hogy Jézus mellett vagy ellene döntsünk (lásd 2Kor 5:10).

A Bibliában nem található meg az a gondolat, hogy purgatóriumból egyikünk a másik után a mennybe jutna. A megváltottak Jézus visszatérésekor együtt fognak a mennybe ragadtatni, amit a Biblia több helyen is kiemel, mint pl: Jn 14:1-3; 1Kor 15:51-52; 1Thessz 4:13-18; Zsid 9:27; 11:39-40. Ezeknek a bibliaszövegeknek az értelmében, amelyeket később majd részletesebben átgondolunk, egy ember sem – még ha az a legszentebb is valamennyi közül – jut rögtön halála után a mennybe, hiszen az ember megváltása mind a sírból, mind a halálból majd csak Jézus visszajövelekor fejeződik be.

A Biblia elutasítja azt a tanítást is, miszerint a bűnbánó és buzgó embernek bűneiért vezekelnie kellene. Krisztus mindenért megbűnhődött a kereszten (bár nem követett el soha bűnt – a ford.), ezért cselekedeteinkkel semmit sem tehetünk hozzá Jézus érdeméhez: *„És ő engesztelő áldozat a mi vétkeinkért...”* (1Jn 2:2); *„Az által lett nyilvánvalóvá Isten szeretete bennünk, hogy az ő egyszülött Fiát elküldte az Isten e világra, hogy éljünk általa.* ¹⁰*Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért”* (1Jn 4:9-10); *„Az Isten pedig a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus érettünk meghalt.* ⁹*Minekutána most megigazultunk az ő vére által, sokkal inkább*

---

⁷⁴ Bullinger Henrik: *Második Helvét Hitvallás* (Kézirat, szerk. Juhász Tamás): XXVI. **A hívők temetése, gondoskodás a halottakról, a purgatórium és a szellemek megjelenése** (5. pont). Kolozsvár, 2010, 63.o.

megtartatunk a harag ellen ő általa. ¹⁰*Mert ha, mikor ellenségei voltunk, megbékéltünk Istennel az ő Fiának halála által, sokkal inkább megtartatunk az ő élete által minekutána megbékéltünk vele.* ¹¹*Nemcsak pedig, hanem dicsekedünk is az Istenben a mi Urunk Jézus Krisztus által, a ki által most a megbékélést nyertük*” (Róm 5:8-11). A vezekelni és megbűnhődni szavak nem is találhatók meg az Újszövetségben, míg a bűnbánatot gyakorol kifejezés igen, tehát ezt az utóbbi kifejezést átértelmezték!

Egyedül csak Jézus nevében van üdvösségünk (lásd ApCsel 4:12). Az Istennek tetsző cselekedetek csakis hitből fakadhatnak, hiszen az igaz hit a jó cselekedetekben mutatkozik meg és azoktól elválaszthatatlan. Ezek a jó cselekedetek azonban nem teszik lehetővé, hogy adósságunkat kifizessük, vagy Isten előtt olyan érdemeket szerezzünk, amelyek által valaki önmagáért vagy egy másik emberért felhalmozhatná a jó cselekedeteket. Ebben a kérdésben a Szentírás világosan állást foglal: „... tudjuk, hogy az ember nem a törvény cselekedetei alapján igazul meg, hanem a Krisztus Jézusba vetett hit által. Ezért mi is Krisztus Jézusban hittünk, hogy megigazuljunk a Krisztusban való hit, és nem a törvény cselekvése által, mert a törvény cselekvése által nem igazul meg egy ember sem” (Gal 2:16, MBT). Továbbá: „²¹*Most pedig a törvény nélkül jelent meg Isten igazsága, amelyről bizonyosságot is tesznek a törvény és a próféták.* ²²*Isten pedig ezt az igazságát most nyilvánvalóvá tette a Krisztusban való hit által minden hívőnek. Mert nincs különbség:* ²³*mindenki vétkezett, és híjával van az Isten dicsőségének.* ²⁴*Ezért Isten ingyen igazítja meg őket kegyelméből, miután megváltotta őket a Krisztus Jézus által.* ²⁵*Mert az Isten őt rendelte engesztelő áldozatul azoknak, akik az ő vérében hisznek, hogy igazságát megmutassa. Isten ugyanis az előbb elkövetett bűnöket elnézte* ²⁶*türelme idején,*

hogy e mostani időben mutassa meg igazságát: mert ahogyan ő igaz, igazzá teszi azt is, aki Jézusban hisz. ²⁷Hogyan lehetséges akkor a dicsekvés? Lehetetlenné vált. Milyen törvény által? A cselekedeteké által? Nem, hanem a hit 'törvénye' által. ²⁸Hiszen azt tartjuk, hogy hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül” (Róm 3:21-28, MBT); „⁸Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által; és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez; ⁹Nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék” (Ef 2:8-9).

Az Ige fényében tehát egyáltalán nem áll meg az a vélemény, miszerint egy hívő vagy szent ember hozzátehet bármit is üdvösségéhez; egyedül Jézus érdeme által van üdvösségünk. A hívő ember tehát végső fokon Jézus érdeme által él, és senki sem hozhatja létre a *jó cselekedetek kincsesházát*, hogy oszthasson abból a *szenvedő lelkeknek*.

A tisztítótűz tanítása nem áll bibliai alapokon. Elhomályosítja Isten dicsőségét, megfosztja az ember megváltására kigondolt isteni tervet annak szépségétől, veszélyezteti az evangélium tisztaságát. Ha a purgatórium a legborzalmasabb kínok helye lenne, csorbát szenvedne az isteni szeretet; amennyiben pedig a felhőtlen öröm és boldogság helye lenne, elveszne a jó hír üzenetének komolysága. A tisztítótűz emberi tanítás, amit olyan növényhez hasonlíthatunk, amelyet nem Isten ültetett. Nem árt tudni azonban, hogy „... *Minden plánta, a melyet nem az én mennyei Atyám plántált, kitépetik*” (Mt 15:13).

17. A SPIRITIZMUS KIALAKULÁSA ÉS TÖRTÉNETE

Az ember túlvilági létének kérdésével foglalkozó egyetlen könyv sem lenne teljes, amennyiben nem foglalna állást a spiritizmusról. A spiritizmus az okkultizmus részterülete. Utóbbit az érzékfeletti erőkkel foglalkozó tanításként definiálják, miközben felöleli a „titkos tudományok” sok önálló ágát. Manapság sokszor találkozunk a parapszichológia kifejezéssel is. Ennek tárgya az emberi lelkivilág azon területeinek vizsgálata, amelyek érzékeinkkel nem megfoghatóak és „titkosak”.

A spiritizmus fogalma általánosan ismert. A Nagy Duden szótár definíciója szerint: „*Hit az élő lelkek állítólagos megjelenéseiben.*” Ennek a hitnek a követői közül sokan protestálnának az állítólagos szó hallatán, mivel meggyőződésük, hogy elegendő bizonyítékot ismernek ebben a témában. A valóságban azonban ezek a jelenségek igen vitatottak.

Már a középkorban is elterjedt volt a spiritizmus. Sok ősnép történetében találunk olyan médiumokról szóló beszámolókat, akik igyekeztek kapcsolatot teremteni az élők és a szellemvilág között. Izrael népének prófétái óva intettek az efféle pogány világban szokásos praktikáktól. A *modern spiritizmus*nak nevezett mozgalom a 18. században indult világhódító útjára. Vizsgáljuk meg először egy kicsit ennek a jelenségnek a történelmi hátterét.

A spiritizmus szülőhelyének a New York állambeli Hydesville-t nevezhetnénk. 1848-ban egy farmer lakott itt, akit John D. Fox-nak hívtak. Hat gyermeke volt, akik közül ketten még hajadonként otthon éltek. Ez a két leány, Margaretta és Katie különösen éjszakánként szenvedett bizonyos zajoktól. A család még nem régen költözött oda, és az éjszakai

⁷⁶*Der Große Duden - Wörterbuch und Leitfaden der deutschen Rechtschreibung [Nagy Duden - A német helyesírás szótára és vezérelve].* Leipzig, 1967, VEB BI – a ford.

hangokat először az egerek és patkányok tevékenységének, majd a nem megfelelően megerősített ablakoknak tudták be. Feltűnt nekik, hogy a kopogás egy bizonyos ritmust követve ismétlődött. 1848. március 1-jén a két lány, szüleivel együtt ugyanabban a szobában aludt. Hirtelen még hevesebb kopogás volt hallható, mint korábban. Ekkor apjuk felkelt, hogy utánajárjon a zaj forrásának. Amikor azonban nem talált semmit, újra nyugovóra tért. Katie ekkor megrázogatta az ablakokat, hogy megfejtse a talányt. Odament arra a helyre, ahonnan a hangokat jönni vélte, majd megkopogtatta ujjával az ablakkeretet, miközben felkiáltott: „Öreg ablak, tedd azt, amit én!”

A kopogást rögtön viszonozták, ami megijesztette a két lányt. De ekkor már az anyjuk is érdeklődött a jelenség iránt. Kérdéseket tett fel, amikre egy állítólagos szellemtől, aki magát Charles B. Rosma-nak nevezte kapta meg a választ. A szellem elmondta nekik, hogy néhány évvel ezelőtt ebben a házban gyilkolták meg, és még azt a helyet is pontosan leírta, ahova testét temették. Amikor e helyet kiásták, sok emberi csontot bukkantak. Mint később kiderült, évekkel korábban egy utazó kereste fel a házat, akinek azóta színét sem látták.

Margaretta Fox nemsokára folyamatosan kommunikált a szellemvilággal, és hamarosan valóságos okkult erők birtokába jutott. Sok kérdést tett fel, amelyekre túlnyomó részben helyes válaszokat is kapott, így pl. eltűnt tárgyak újra előkerültek. A Fox család házában zajló események nem maradtak titokban a szomszédok előtt. Közülük többen azon a meggyőződésen voltak, hogy a Fox nővérek valóban kapcsolatban állnak az elhunytak lelkeivel.

Mindez egy új mozgalom kezdetét jelentette, ami hamarosan futótűzként terjedt. Néhány év leforgása alatt a titokzatos kopogás az USA egész keleti részén ismertté vált. Már 1851-ben egyedül New Yorkban nem kevesebb mint száz médium működött. Az emberek hamar elsajátították az asztaltáncoltatás praktikáját, és a levegőbe emeltek

tárgyakat, állítólag anélkül, hogy kezüket használták volna. A zongora magától játszott, és bizonyos médiumok transzállapotban olyan sebesen jegyeztek le dolgokat, mint még korábban soha. Egész könyvek születtek így. Hudson Tuttle a „halottak irányítása”-val egy olyan könyvet írt meg, amelyet később Darwin idézett híres fajelmélete alátámasztására.

A spiritiszták az egész világon folyamatosan olyan hírekről számolnak be, amelyeket, médiumok segítségével állítólag a túlvilágról kapnak. Ezeknek a nagyon gyakran egészen banális és mindennapi dolgokat érintő kijelentéseknek alapijában véve csak egy témája van: „Én már odaát vagyok. Én mondom nektek, van élet a halál után.” Vagy: „El kell mondanod, hogy élek.” Továbbá: „Halálunkkal nem pusztul el a lélek, hanem egy magasabb szintre jut.”

A Fox-nővéreket még ma is úgy tekintik a buzgó spiritiszták, mint akik nagy missziót töltek be az emberiség javára. Tragikus példájuk már önmagában is elég bizonyítékot szolgáltat arra, mennyire veszélyes próbálkozás a „halottak”-kal kapcsolatot keresni. Katie, a három aktív Fox testvér közül a legfiatalabb, harminc éven át fáradhatatlanul gyakorolta médiumi tevékenységét. Margaretta 1856 és 1867 között nem működött médiumként. James Burns, az angol spiritisza, 1893-ban bekövetkezett halála után azt írta róla, hogy egy „képmutató és nem őszinte” ember. *„Van egy hölgy, aki másoknak szellemi kinyilatkoztatásokat közvetít, miközben meghasonlott önmagával és félre lett vezetve. Teljesen oda lett erkölcsi tartása és uralma gondolatai és vágyai felett...”*⁷⁷

Margaretta 1858-ban csatlakozott a katolikus egyházhoz. Később azonban ismét médiumként tevékenykedett. 1888-ban fogott a spiritizmus leleplezésébe. Ekkor Katie, csatlakozva nővére álláspontjához, szó szerint ezt nyilatkozta egy riporternek: *„A spiritizmust az emberiség egyik legnagyobb átkának tekintem... A legrosszabb az összes közül (ti. a*

⁷⁷Burns, James: *The Medium and Dayberak*. 1893. ápr. 28., 258.o.

spiritiszták közül; a szerző megj. – a ford.) *legidősebb nővérem, Lea, aki Daniel Underhill felesége.*⁷⁸

1888. október 21-én Margaretta Fox, Dr. Kane özvegye, felállt egy nagygyűlés közepette, és nőtestvérének jelenlétében felolvasott egy magyarázatot a természetfeletti jelenségek kérdését illetően. Ebben a következő szerepelt: *„Többben Önök közül kétségtelenül tisztában vannak azzal, hogy főszerepet játszottam abban, hogy a spiritizista csalást a hiszékeny közönségre ráerőltettem. Hogy a dolog így áll, életem legnagyobb keserűségévé vált. Noha sok ideig tartott, most már kész vagyok arra, hogy elmondjam az igazságot, a teljes igazságot és csakis az igazságot. Isten engem úgy segítjen!... A spiritizmus egyik megalapítójaként azzal a szándékkal állok itt ma Önök előtt, hogy azt elejétől a végéig szemenszedett hazugságnak, csupa hazugsággal teli babonának, valamint a világban ismert legotrombább istenkáromlásnak minősítsem.*”⁷⁹

A spiritizmus tönkreteszi az embert

Egy évvel később visszavonta ezt a vallomását. Mindkét leánytestvér tragikus véget ért. Katie 1892 júniusában túlzott alkoholfogyasztás áldozata lett, és maga Margaretta is alkoholistaként hunyt el.

Ezek a tények kijózanítóak és gondolkodásra késztetnek. A spiritizmusnak nemcsak a fent említett két alapítója vált emberi ronccsá azért, hogy a spiritizmus oldalára álltak. A témában szaktekintélynek számító katolikus J. Godfrey Raupert ezt a megállapítást tette: *„Egyszer s mindenkorra lássuk meg tisztán, hogy ezek a »kedves lelkek a másik oldalon« családokat tesznek tönkre és pusztítanak el; hogy férfiakat*

---

⁷⁸ *New York Herald*, 1888. okt. 9

⁷⁹ Davenport, R. B.: *The Deathblow to Spiritualism*. 76. o. ; lásd még *New York World*, 1888. okt. 21.

és asszonyokat döntenek romlásba és küldenek örültek házába; hogy aláássák az Istenbe vetett hitet és bizalmat; hogy ezerszámra írhatók számlájukra a mindennapi élet kötelességeinek elhanyagolása és elutasítása...

*Az utóbbi tíz esztendőben sok időt fordítottam arra, hogy olyan személyek kérdéseire adjak választ, akiknek az élete a spiritiszta praktikák által hajótörést szenvedett. Véggövetkeztetéseimet és véleményemet megdönthetetlen bizonyítékokra és fájdalmas tényekre alapozom.”*⁸⁰

E tragédiát fokozza egy másik, súlyosbító körülmény is: a Biblia igazságainak és kijelentéseinek a kiforgatása és tagadása. Indulásakor a modern spiritizmus még a képzetlen emberek szórakozásának számított. Főleg abból az időből származik a spiritiszta körök sok olyan kijelentése, amelyek nyíltan és félreérthetetlenül szembefordultak a keresztény hittel. Az évek során a spiritizmus bizonyos mértékben „szalonképesebb” lett. Mi több, vallásos köntösben jelenik meg, azt állítva, hogy a szellemvilággal fenntartott kapcsolat megerősíti az Istenbe vetett hitet. Számptalan magas rangú, jó nevű tudós és sok értelmiségi is vonzódik a spiritizmusához. Sőt, még orvosi körökben is igyekeznek ezeket az okkult „módszerek”-et kiaknázni. Vannak olyan emberi vélemények is, amelyek szerint a parapszichológiát valamennyi tudomány fölé kellene emelni.

Még keresztény körökben is az a gondolkodás uralkodik, hogy ezzel a „titkos tudomány”-nyal – a párbeszéd elmélyítésén túl – a közös pontokat is ki kellene emelni. A spiritizmus nevében manapság nagyon rámenős „evangelizációs módszerek”-et vetnek be, amelyek során, pl. Angliában nagy termeket töltenek meg az érdeklődő hallgatósággal. Az előadásokat énekkel és imádsággal kezdik, és meglepő gyógyulásokkal igyekeznek sokak bizalmát megnyerni.

⁸⁰ Raupert, J. Godfrey, idézve E. Lickey: *God speaks to Modern Man*. Washington, 1952, Review and Herald, 519. o.

A spiritiszták bevallják, hogy léteznek „hazug és képmutató szellemek”, és hogy az ember csalásuk áldozatává válhat. Még az is előfordul, hogy valaki „szelleme” megjelenik, akiről azt gondoljuk, hogy már meghalt, miközben ez egyáltalán nem így van. Klasszikus példája ennek egy bizonyos Dr. Soal, akiről Anthony Flew tudósít.⁸¹ Dr. Soal abban a hitben élt, hogy barátja, Davis elesett a háborúban, mígnem egy spiritiszta szeánszon Blanche Cooper, a médium azt mondta Dr. Soal úrnak, hogy egy Gordon nevezetű szellem óhajtana vele beszélni.

Amikor a „kapcsolat” létrejött, az idegen hang pontosan megfelelt az állítólag már elhunyt hangjának. Megdöbbenve állapították meg, hogy a „szellem” olyan pontossággal adta vissza Davis személyiségét, hogy ez még egy szakértőt is lenyűgözött. Dr. Soal pedig később megtudta, hogy barátja egyáltalán nem halt meg!

A spiritizmus tagadja a Biblia alapvető igazságait

Ha megértjük, hogy a spiritizmus tagadja a Biblia alapvető igazságait, akkor még világosabbá válik, hogy miért óv nyomatékosan a Szentírás azoktól, akik halottakkal akarnak kapcsolatba lépni. Ekkor rádöbbenünk, hogy a spiritisztáknak – bárhogy is nevezzék magukat – semmiféle joguk nincs arra, hogy Jézus nevét maguk számára igényeljék. Elegendő bizonyíték áll ugyanis rendelkezésre annak bemutatására, hogy a spiritizmus esküdt ellensége a kereszténységnek, még ha minden erejével azon fáradozik is, hogy igazolja keresztény mivoltát.

Talán emlékszünk még Sir Arthur Conan Doyle-ra, aki a világhírűvé vált Sherlock Holmes detektívfigurát kitalálta. Ő idős korában a spiritizmushoz fordult. Az 1930-ban elhalálozott Sir Arthur csak hosszú

---

⁸¹ Chaij, Fernando: *Exploring the World of Psychic Powers*. Nashville, 1971, Southern Publishing Association, 160. o.

ellenállás után vált a spiritizmus buzgó védelmezőjévé. Kijelentései kifejezetten nagy súllyal esnek a latba ott, ahol a spiritizmusnak a kereszténységhez való viszonyulásáról van szó. Ezt írja egy helyen: *„Nem találhatunk semmiféle igazságot a helyettes áldozatban, így Istenben sem, akit ilyen eszközökkel ki lehetne engesztelni... Sokan pedig nem is képesek megérteni azokat a kifejezéseket, mint pl. »büntől való szabadulás«, »megtisztítva a Bárány vére által« stb... Soha nem volt bizonyíték a bűnesetre. Ha pedig nem is létezett, akkor meg mi szükség van az engesztelésre?...”*⁸² Majd még hozzáfűzi: *„A spiritizmus kisöpri a világból a pizskot, és egy élhetőbb helyé fogja tenni... Amikor pedig már uralkodni fog világunkban, nem lesz szükség Krisztus vérére.”*

A mozgalom egy vezető lapja néhány évvel ezelőtt ezzel a magyarázattal állt elő: *„Elutasítjuk, hogy keresztény spiritisztáknak nevezessünk, mert a kereszténység egy ember halála által hozott üdvösség dogmája mellett áll ki, hisz tehát az engesztelés vérében. Miközben több olyan nemes dolgot szívesen elfogadunk, amelyeket Jézus is tanított, nem engedhetjük meg magunknak a keresztény jelzőt. Ez azt feltételezné, hogy hiszünk abban, hogy vére valóban lemossa bűneinket – mi azonban elutasítjuk ezt. A spiritizmus egy vallás, ami ráadásul nem viseli magán azokat az abszurd és babonás jegyeket, amelyek a kereszténységnek nevezett vallási rendszerre vezethetők vissza.”* Ezt követően az imént idézett író felsorolja, mit ért babonás jegyek alatt: *„Elvetem a következőket, úgy mint helyettes áldozatot és az általa végzett engesztelést, az örökké tartó büntetés tanítását, a test szó szerinti feltámadását, Jézus szűztől való születését, a Biblia tévedhetetlenségét, az egyedül hit által történő megváltást. Nos, a spiritiszták vallása annyira különbözik ettől a keresztény vallástól, mint a világos nappal a sötét éjszakától.”*⁸³

⁸² *Cosmopolitan Magazine*, 1918. január. 69. o

Hasonlóan ír Ernest Thompson a *The Teachings an Phenomena of Spiritualism* című művében: *„Kategorikusan és határozottan elutasítjuk azt a gondolatot, hogy Jézus és a kereszten meghozott nemes áldozata meg tudna bennünket menteni.”*⁸⁴

Zarathusztra, Mózes, Homérosz, Platón, Buddha és Jézus – a spiritiszták szerint egy szinten állnak. Miközben a spiritiszták az egyik oldalon igehelyeket sorakoztatnak fel annak igazolására, hogy a lélek tovább él halálunk után, a másik oldalon mégis azt hangoztatják, hogy a spiritizmusnak nincs szüksége Isten Igéjére. A spiritizmus elutasítja Jézus istenségét, és tagadja engesztelő áldozatát; Jézusra olyan médiumként tekint, aki elfogadta és gyakorolta e mozgalom alaptanításait. A Szentlélek pünkösdi idején történt kiáradása nem más, mint egy spiritishta esemény. Egyik újságjukban, a *Banner of Light*-ban ez olvasható: *„Az ember saját maga üdvözítője és megváltója.”* A spiritizmusban tehát az ember isteni méltóságra emeltetett, miközben Istent leszállították a közönséges ember szintjére.

Milyen ítéletet is mondott az aggastyán János azokról, akik tagadják Jézus istenségét és a megváltásunkért hozott testet öltését? Ítélete világos: *„Ki a hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy a Jézus a Krisztus? Ez az antikrisztus, aki tagadja az Atyát és a Fiút”* (1Jn 2:22).

A spiritiszták médiumnak tekintenek bibliai személyeket is, mint pl. a prófétákat. Az okkultizmus tanítása szerint a médium olyan személy, aki a spiritishta összejövétel alkalmával kapcsolatba lép az elhunytak lelkével. Így szerintük Mózes, Illés, Elizeus és a többi próféta minden bizonnyal médium volt, tehát úgy állítják be őket, mint akik éppen azt tették, amit maga Isten ezeken a prófétáin keresztül megróni kívánt. Ez a felelőtlen feltételezés viszont megfosztaná e bibliai tanúkat az Istentől

---

⁸³ The Progressive Thinker, idézve Dr. R. Allan Andersontól in: These Times, Nashville, Dez. 1966, Southern Publishing Association, 18. o.

⁸⁴ Thompson, Ernest: The Teachings and Phenomena of Spiritualism, 84. o.

kapott méltóságuktól (sőt attól, hogy az általuk küldött isteni üzenetet komolyan vegyük – a szerk.).

Szinte istenkáromlással ér fel azonban magát Jézust úgy tekinteni, mint aki hatalmas kisugárzással bíró médium. Hogy mily kevésbé becsülik a spiritizmus képviselői az Újtestamentum örömmüzenetét, jól mutatja, hogy Jézus elváltozását egy spiritisza együttlétté, egy „szeánsz”-szá alacsonyítják le. A Szentírásban így van feljegyezve ez az esemény: „*1És hat nap múlva Jézus magához vevé Pétert, Jakabot és ennek testvérét, Jánost, és felvivé őket magokban egy magas hegyre. 2És elváltozék előttök, és az ő orcája ragyog vala, mint a nap, ruhája pedig fehér lőn, mint a fényesség. 3És ímé megjelenék ő nékik Mózes és Illés, a kik beszélnek vala ő vele. 4Péter pedig megszólalván, monda Jézusnak: Uram, jó nékünk itt lennünk. Ha akarod, építsünk itt három hajlékot, néked egyet, Mózesnek is egyet, Illésnek is egyet. 5Mikor ő még beszél vala, ímé, fényes felhő borítá be őket; és ímé szózat lőn a felhőből, mondván: Ez az én szerelmes Fiam, a kiben én gyönyörködöm: őt hallgassátok. 6És a tanítványok a mint ezt hallák, arczra esének és igen megrémülének. 7Jézus pedig hozzájok menvén, illeté őket, és monda: Keljetek fel és ne féljetek! 8Mikor pedig szemeiket fölemelék, senkit sem látának, hanem csak Jézust egyedül*” (Mt 17:1-8).

Lukács beszámolója szerint imádkozni mentek fel a hegyre. Az imádság során Jézus arca elváltozott (lásd Lk 9:28-29). A két másik elváltozott lényt férfiaknak nevezi a Biblia (30. vers) és nem szellemeknek. Semmi esetre sem lehet állítani, hogy csupán egy „akusztikus kontaktus”-ról volt szó, amelyet oly gyakran „létrehoznak” a spiritisza médiumok. Máté evangéliumának 16. fejezete arról tudósít, hogy Jézus első ízben beszél majdani szenvedéseiről. Ennek során megemlíti azokat is, akik majd odaadják érte életüket (25. vers). Jézus azonban nem ígéri ezeknek a mártíroknak, hogy haláluk után rögtön „jutalma”-t kapnak, mint ahogy azt oly gyakran tanítják. Sokkal inkább eljövételének az ígérével bátorítja

őket, és azzal, hogy azon a napon majd megkapják jutalmukat.

Hogy tanítványai közül néhánynak a legmélyebben szívébe vesse ígéretét, azzal bátorítja őket, hogy haláluk és maga Jézus halála előtt betekintést kapnak Isten eljövendő országának dicsőségébe: „²⁷*Mert az embernek Fia eljő az ő Atyjának dicsőségében, az ő angyalaival; és akkor megfizet mindenkinek az ő cselekedete szerint.* ²⁸*Bizony mondom néktek: Azok között, a kik itt állanak, vannak némelyek, a kik nem kószolják meg a halált, a míg meg nem látják az embernek Fiát eljönni az ő országában*” (Mt 16:27-28). Jóval Jézus halála előtt tehát némelyek – kik alatt a három tanítvány, Péter, Jakab és János értendő – ízelítőt fognak kapni Isten országának dicsőségéből. Mózes és Illés a megváltottak két osztályát képviselik. Illés, aki nem látott halált, hanem közvetlenül a mennybe ragadtatott (lásd 2Kir. 2:11-12), az élők csoportjának a képviselője, akik Jézus visszajövelekor még életben vannak, és ezt követően dicsőséges testet kapnak. Mózes, aki bár meghalt, később mégis feltámasztatott, azoknak a képviselője, akik Jézus visszajövelekor feltámadásban részesülnek majd. Tartsuk szem előtt, hogy Mihály arkangyal magának igényelte Mózes testét (lásd Júd 9). Ugyanennek az arkangyalnak a hangja az, ami Jézus visszatérésekor előszólítja majd az elhunytakat sírjaikból (lásd 1Thessz 4:13, 16).

Mózes és Illés arról beszélgettek Jézussal, hogy nemsokára szenvedéseket kell kiállnia Jeruzsálemben (lásd Lk 9:30-31). Jézus és tanítványai bátorítást kellett kapjanak, hogy a nehéz próba és a csüggedés idején kitartsanak. A megdicsőülés hegyi esemény magasan felette áll minden spiritiszta összejövetelnek, ahol a médium transzba esik, és utána már nem is tudja, mi történik közben. A három tanítvány élménye a megdicsőülés hegyén teljesen más kategória, hiszen tudatában voltak mindannak, amit láttak, hallottak. Jézus pontosan ezért tiltotta meg nekik, hogy feltámadásaig beszéljenek róla bárkinek is: „*Mikor pedig a hegyről leszállának, megparancsolá nékik, hogy senkinek se beszéljék el, a*

mit láttak vala, csak a mikor az embernek Fia a halálból feltámad” (Mk 9:9). Ez az élmény annyira mélyen érintette a tanítványokat, hogy egész későbbi hitéletüket döntően meghatározta. Péter évekkel később így emlékezik vissza erre: „¹⁶Mert nem mesterkéltem meséket követve ismertettük meg veletek a mi Urunk Jézus Krisztus hatalmát és eljövetelét; hanem, mint a kik szemlélői voltunk az ő nagyságának. ¹⁷Mert a mikor az Atya Istentől azt a tisztességet és dicsőséget nyerte, hogy hozzá a felséges dicsőség ilyen szózata jutott: Ez az én szeretett Fiam, a kiben én gyönyörködöm: ¹⁸Ezt az égből jövő szózatot mi hallottuk, együtt lévén vele a szent hegyen” (2Pt 1:16-18).

Egy lényeges különbség

Gondoljunk bele: az Istentől származó prófécia és világos kinyilatkoztatás nem kapcsolja ki a próféta tudatát. Isten eszközként használja azt, amennyiben megnyílik mindarra, amit Isten Lelke közölni szándékozik vele. Isten prófétáinak nem kell tudtuk és hozzájárulásuk nélkül kiszolgáltatni magukat egy idegen hatalom akaratának. A spiritizmusnál azonban nem így áll a dolog, ahogy arról Alfred Blum-Ernst is beszámol: *„A spiritizmusban a tudatalatti dominanciája annyira világosan jelenik meg, mint sehol máshol. Mindazáltal az is nyilvánvaló, hogy a médiumok számára a kereszténység nem fontos, és Isten Lelkét sem veszik figyelembe. Minden vallásban és rasszban vannak használható médiumok. Sem a hit, sem az erkölcsös vagy erkölcstelen élet nem befolyásolja döntően, hogy ki alkalmas médiumnak. A médium szelleme vagy tiszta tudatalattija sem játszik szerepet. Ami a legfontosabb: felszabadítani a tudatalatti, illetve a teljesen ismeretlen erőket. Sok esetben a médium öntudatlan állapotban van, és egy idegen vagy fantomi akarat irányítása alatt áll. Alapos megfigyelések alapján úgy tűnik, hogy valójában*

*démoni hatalmak állnak a háttérben, miközben az is feltűnő, hogy a szeánszokon kevésbé erkölcsös légkör uralkodik, és állandóan résen kell lenni a tisztességtelen és rosszindulatú dolgok miatt.”*⁸⁵

A spiritizmus nem hivatkozhat a Bibliára, ha egyszer azt tanítja, hogy képes az elhunytak lelkével kapcsolatba kerülni és velük állandó kapcsolatban maradni. A Szentírás arról beszél, hogy lesz feltámadás, arról viszont nem, hogy a lélek halhatatlan. A természeténél fogva halhatatlan lélek tanításának gondolata a nem-keresztény vallások és a filozófia terméke. Isten Igéje számára idegen az, hogy a materiális valóságon túl létezik a lélek, amit a halál nem illet, az „utolsó ellenség” nem fenyeget. A halál az egész embert érinti, és nem csupán a nem-keresztény világszemlélet által gonosznak és haszontalannak tekintett testet. Egyszer mindenestől áldozatul esünk a halálnak: akaratunk, gondolataink, tudatunk, céljaink – teljes valónk.

Ezért Isten az egész emberen akar segíteni. Erről szól a Szentírás örömmüzenete. Az evangélium a feltámadás üzenetét kínálja fel, amely Isten szabadításának az útja, hiszen a mi helyzetünk teljességgel menthetetlen. A keresztények nem arról beszélnek, hogy halhatatlan lélekkel rendelkeznek, hanem arról, hogy Isten belépett az életükbe és újjáteremtette az egész embert. Nem egy részünk, hanem teljes emberi valónk áll a halál uralma alatt. Éppen ezért egyedüli reményünk, ami az egész embert megszabadítja a halál uralma alól, az nem más, mint a halottak feltámadása.

Minden kísérlet, ami a halál utáni életet a „halottak megjelenése”-vel akarja „bizonyítani”, kudarcra van ítélve, mert csupán csalóka sejtésekre alapoz. Nagyon találóan jegyzi meg C. G. Jung ezzel kapcsolatban: *„A parapszichológia abban látja a halál utáni lét tudományosan igazolt bizonyítékát, hogy az elhunytak megjelennek – akár szellemként, akár*

---

⁸⁵ Blum-Ernst, Alfred: *Die Übermacht des Unterbewussten, eine Gefahr für unser Geistesleben*. Schwerin (in Meckl. Vorpr.), 1927, Verlag Friedrich Bahn, 69. o.

*egy médium által – és olyan dolgokat közölnek, amelyeket kizárólag maguk ismernek. Még ha léteznek is valószínűleg ilyen esetek, sok kérdés nyitva marad...”*⁸⁶

E témában kifejtett gondolatáról pedig így nyilatkozik: *„Amit Önöknek a túlvilágról és a halál utáni életről elmesélek, azok visszaemlékezések. Képek és gondolatok sejlenek fel, amelyekben éltam és amelyek nyugtalanítanak. Bizonyos értelemben ezek is munkáim alapját képezik; mert ezek alapján véve egyenlők azokkal az újabb és újabb kísérletekkel, hogy választ adjak az e- és a túlvilág közötti kapcsolat kérdésére. Mindazáltal sohasem írtam kifejezetten a halál utáni élet létéről, hiszen akkor igazolnom kellett volna gondolataimat, ezt viszont nem tudom megtenni.”*⁸⁷

A Szentírás helyre tesz mindent

Ennek az elismert tudósnek a fenti nyílt vallomása megerősíti, mennyire kevésbé hagyatkozhatunk ebben a kérdésben emberi sejtésekre. Ezért szükséges és akaratunkkal egyezik, hogy a Biblia kijelentéseihez forduljunk, mert akkor nem esünk áldozatul semmilyen veszélyes csalásnak.

A zsoltáriró a következő alapvető kijelentést tette hajdan: *„Kimegyen a lelke; visszatér a földébe, és aznapon elvesznek az ő tervei”* (Zsolt 146:4). Az „ő (ti. ember) tervei” kifejezést valószínűleg helyesebb lenne így fordítani: az „ő gondolatai”. Mindezek értelmében, amikor az ember egyszer már a szemét lehunyta, akkor utána már nincs lehetősége semmiféle továbbfejlődésre. A „távozó lélek” alatt az Istentől jövő lehetetet kell érteni, ami a test nélkül nem él tovább; az ember halálakor

⁸⁶ Jung, C. G. : *Erinnerungen-Träume-Gedanken*. Zürich, 1962, Buchclub Ex Libris. 303-304. o.

⁸⁷ Ibidem, 302. o.

ugyanis megszűnik az emberi lét. Ezért a halottak már nem tudják Istent dicsőíteni: *„Nem a meghaltak dicsérik az Urat, sem nem azok, a kik alászállanak a csendességbe”* (Zsolt 115:17). Isten Igéjének világos kijelentései alapján valóban érthetetlen, hogyan lehet mégis arról beszélni, hogy 1. az elhunytak tudják, mi történik a földön; 2. osztoznak örömről és szenvedésről; 3. képesek értünk közbenjárni Isten előtt; 4. megjelennek és szólnak hozzánk. Mindez teljeséggel lehetetlen! *„Úgy fekszik le az ember és nem kél fel; az egek elmúlásáig sem ébrednek, nem költetnek föl az ő álmukból”* (Jób 14:12).

A halál, mint alvás semmiféle tudatos kapcsolatot nem jelent az Úrral, ahogyan a Biblia több helyen be is mutatja. Nemcsak az Ótestamentumból látszik nagyon világosan, hogy a lélek halhatatlanságának kérdése a Bibliától távolálló, merész emberi tanítás, hanem maga az Újtestamentum sem fejezhetné ki magát e témában egyértelműbben. Miután Pál apostol Jézus eljövételéről beszélt, így folytatta tovább: *„¹⁵A mit a maga idejében megmutat ama boldog és egyedül hatalmas, a királyoknak Királya és az uraknak Ura, ¹⁶Ki egyedül a halhatatlanság, a ki hozzáférhetetlen világosságban lakozik; a kit az emberek közül senki nem látott, sem nem láthat: a kinek tisztesség és örökké való hatalom. Ámen”* (1Tim 6:15-16).

Mi emberek, akik életünket csak kölcsönbe kaptuk, halandók vagyunk. Amikor annak idején a tömeg Pálnak és Barnabásnak áldozatot akart bemutatni, ezt ők határozottan visszautasították. Így számol be erről a Biblia: *„¹⁴Mikor azonban ezt meghallották az apostolok, Barnabás és Pál, köntösüket megszaggatván, a sokaság közé futamodának, kiáltván ¹⁵És ezt mondván: Férfiak, miért mívelitek ezeket? Mi is **hozzátok hasonló természetű emberek vagyunk...**”* (ApCsel 14:14-15; kiemelés a szerzőtől).

A spiritizisták állításai kibékíthetetlen ellentétben állnak az imént bemutatott bibliai kijelentésekkel. Egyrészt ők maguk bevallják, hogy

léteznek megtévesztő médiumok; ráadásul maguk a médiumok kijelentései is ellentmondásban vannak egymással. Másrészt a „szellemek megjelenése” során előfordulnak olyan dolgok, amelyeket a legerősebb kritikával illetve sem tudunk megmagyarázni.

Mindenekelőtt azonban az a tragikus, hogy sok, a spiritizmus által félrevezetett ember már nem képes, vagy már nem hajlandó a Biblia álláspontját megvizsgálni ebben a kérdésben. George Vandeman evangelizátor egyik beszámolója szerint egy barátja Skóciában lelki gondozóként járt házról házra. Munkája során az egyik háznál szokatlanul hűvösen és elutasítóan fogadták. A beszélgetés során azonban mégis sikerült az asszony bizalmát megnyernie, és nemsokára kiderült, hogy miért is ennyire elutasító minden vallással szemben.

A második világháború idején kapott egy táviratot a kormánytól, amely szerint a férje eltűnt egy ütközet során. Hónapokig abban a reményben élt, hogy újabb hírt hall róla. De mindhiába! Ezt követően ismerősei – akik szilárdan meg voltak győződve, hogy férje elesett a háborúban – arra bátorították, hogy próbáljon meg kapcsolatba kerülni férjével egy spiritiszta szeánszon. Az asszony arra az elhatározásra jutott, talán megvigasztalhatná ez a kapcsolatfelvétel. Legnagyobb meglepetésére a szeánszon férje ismert arca és hangja fogadta, majd megbeszélték egymással néhány személyes élményüket.

Ám hónapokkal később férje lépett be váratlanul a kertkapun át a házukba, sértetlenül és egészségesen. Nem halt meg, és még csak komolyabb sérülést sem szenvedett. Az asszony boldog volt, ugyanakkor elkeseredett is amiatt, hogy becsapták. Ezt követően soha többé nem akart hallani a vallásról. Hiszen – és ebben teljesen igaza volt – gátlástalan játékot űztek keserűségéből. De vajon akkor kivel vette fel a kapcsolatot a spiritiszta összejöveten, ahol állítólag „az elhunyt férj”-jel beszélt, ha az egyáltalán meg sem halt?

Hasonló tapasztalatban volt része annak az értelmiségi asszonynak is, aki korábban a spiritizmus útját járta, mára azonban Vandeman evangelizátorral tanulmányozza a Bibliát. Az ő kérdése ez volt: „De hát akkor kitől származott az a titokzatos írás a palatáblámon?”

E két esetről szóló beszámolóját George Vandeman a következő kérdésekkel zárja, amelyeket itt mi is közzé szeretnénk tenni: *„Látja Ön ezeknek az asszonyoknak a dilemmáját? Kitől származtak az üzenetek abban a sötét teremben, amennyiben igaz az, amit a Bibliában olvastunk? Ki jelent meg a szeretett elhunytak és segélykérő lelkek alakjában és öltözetében? Ki utánozza oly tökéletesen eltávozott szereteteink hangját? Kik ezek a hatalmak, akik ezt a csalást bemutatják? Tisztában van Ön a veszéllyel? Ki jelenik meg, ha szemünknek hiszünk? – Szeretett hozzátartozóink! Ki jelenik meg, ha fülünknek hiszünk? – Szeretett hozzátartozóink! És ki jelenik meg, ha érzéseinknek hiszünk? – Szeretett hozzátartozóink! De ki jelenik meg, ha Isten Igéjére hallgatunk?”*⁸⁸

A Szentírás alapján eljutottunk arra a felismerésre, hogy az ember nem rendelkezik sem halhatatlan szellemmel, sem pedig halhatatlan lélekkel. Ilyeténképpen halála után sem szelleme, sem pedig lelke nem jelenhet meg. Ebből következően teljességgel kizárt, hogy az ember halottakkal kerüljön kapcsolatba. A következő fejezetben ezért a Vandeman által feltett kérdéssel kell foglalkoznunk: Kicsoda áll végső soron az ún. „halottak” megjelenése és az állítólag általuk közvetített üzenetek mögött?

---

⁸⁸ Vandeman, George E. : *Destination Life. Mountain View*, 1966, Pacific Press Publishing Association, 35. o

18. MI VAN A SPIRITISZTA „SZELLEMLÉLEZÉS” MÖGÖTT?

A közhiedelemben gyakran találkozunk azzal a véleménnyel, hogy az ártatlan kisgyermek a halála után angyalka lesz. Az angyalokat sok hívő ember is az elhunytak szellemének tekinti. Mit mond Isten Szava erről a felfogásról? Már a Biblia első lapjain felbukkannak az angyalok, és pedig még az előtt, hogy ember haláláról első ízben tudósítana a Szentírás. Az 1Móz 3. fejezetében említett kerubok, akik az Éden kertjéhez vezető utat „*villogó pallos*” lángjával őrizték, Isten angyalai voltak.

Az angyalok olyan teremtmények, akik másféle testtel rendelkeznek (mint mi – a szerk.), és Isten már az ember létezése előtt megteremtette őket. Az angyalok szolgálata a Bibliában széles spektrumban mozog. Szolgálatuk annyira szerteágazó, hogy a bibliai időkben élő ember mindennapjaitól elválaszthatatlan. Mennyire vigasztaló *A zsidókhoz írt levél*ben olvasható következő utalás: „*Avagy nem szolgáló lelkek-e mindazok, elküldve szolgálatra azokért, a kik örökölni fogják az idvességet?*” (Zsid 1:14). Ők azok az erős hősök, akik Isten parancsát kihirdetik. Az angyalok munkája sokoldalú: egyrészt isteni üzeneteket közvetítenek, miközben óvják és védelmezik az embert. Ugyanakkor Isten ítéletének végrehajtóiként is fontos feladatot töltenek be Isten tervében. A figyelmes bibliaolvasó találkozik azzal a ténnyel, hogy a Szentírás különbséget tesz jó és rossz angyalok között. A jó angyaloknak a hívők érdekében végzett szolgálata vigasztaló ígért, és a keresztény ember halálával veheti tudomásul Krisztus győzelmét a gonosz hatalma felett.

A gonosz angyalok vezére, Sátán eredetileg egy kerub volt, aki magas tisztséget töltött be a mennyben. A Biblia számos névvel illeti (lásd pl. Jel 12:9). Sátán elbukott a próbában, amit Jézus így fejez ki: „*Ti az ördög*

atyától valók vagytok, és a ti atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Az emberölő volt kezdettől fogva, és nem állott meg az igazságban, mert nincsen ő benne igazság. Mikor hazugságot szól, a sajátjából szól; mert hazug és hazugság atyja” (Jn 8:44). Sátán és az őt követő angyalok elvesztették mennyei tisztségüket, majd végül kivették a mennyből (lásd Júd 6). Azóta két dolog jellemzi tevékenységüket: Krisztus gyűlölése és az emberiség félrevezetése (lásd Jel 12:12; 1Pt 5:8). Amikor Isten megteremtette földünket, Sátán máris hozzálátott ahhoz, hogy az első emberpárt szembefordítsa Teremtőjével (lásd 1Móz 3:1-7). A bűneset története az emberiség véget érni nem akaró tragédiájának a kezdetét nyitotta meg. Aki a Paradicsomban megkísértette az embert, ugyanaz, mint aki Jézust is kísértette a pusztában. Egyetlen ember sem győzedelmeskedhet felette Krisztus segítsége nélkül.

Az első médium

Az Éden kertjében történt kísértés bemutatja, hogy a Kísértő egy kígyót használt fel médiumnak, amely az isteni parancsolattal szembehelyezkedő engedetlenséget úgy tűntette fel, hogy az teljesen világosan egyetlen elérendő célt szolgál: olyanná lenni, mint az Isten: „⁴*És monda a kígyó az asszonynak: Bizony nem haltok meg; ⁵Hanem tudja az Isten, hogy a mely napon ejéndetek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek mint az Isten: jónak és gonosznak tudói*” (1Móz 3:4-5). A kígyó üzenete egészen pontosan a spiritizmus tanításának felel meg.

Ezékiel próféta egyik látomásában ítéletet hirdetnek Tírusz királya felett, mert mindenki fölé helyezte magát. A bibliamagyarázók ezt a képet már nagyon hamar Sátán bukására vonatkoztatták. Ezékiel leírja, mi vezetett bukásához: „*Embernek fia! monddjad Tírus fejedelmének: Ezt mondja az Úr Isten: Mivelhogy felfuvalkodott szíved és ezt mondtad: Isten vagyok én, Isten székében ülök a tengerek szívében, holott csak*

ember vagy és nem Isten, mégis olylyá tevéd szíved, minő az Isten szíve” (Ez 28:2).

Olyan lenni, mint az Isten azt jelenti, hogy az ember maga isten, saját maga ura és bírója; más szóval, azokat az embereket foglalja magába, akik saját igyekezetükkel istenekké, isteni lényekké akarnak fejlődni. Sátán pontosan ezt a csábító és elérhetőnek látszó célt lebegtetette meg az első emberpár szemei előtt – még az Istennel szemben való engedetlenség árán is. A bukott angyalok pedig pontosan ugyanazt az ördögi üzenetet hirdetik a spiritisztá médiumokon keresztül.

Mindannyian tudjuk, hogy a kígyó, mint médium által közvetített ígéretből semmi sem lett. Éppen ellenkezőleg: az ember Sátán rabszolgájává vált, helyett, hogy olyanná lett volna, mint az Isten. Sátán másik merész kijelentése is, miszerint: *„Bizony nem haltok meg”* (1Móz 3:4), szemenszedett hazugságnak bizonyult. Isten ítélete teljesen másként hangzott: *„Orczád verítékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe, mert abból vétettél: mert por vagy te s ismét porrá leszel”* (1Móz 3:19).

Isten döntése akkor éri el csúcspontját, amikor kimondja az ember felett a halálos ítéletet. Az ember azonban még mind a mai napig ez ellen kapálódzik, mint egy sérült féreg, helyett, hogy alázattal meghajolna Isten kegyelme előtt és elfogadná azt. A lélek halhatatlanságának a tanítása nem egyéb, mint amikor az ember szembefordul a bukása felett kimondott isteni ítélettel. A spiritiszták azon állítása pedig, hogy a halál a földi élet folytatása, valamint, hogy a halál tulajdonképpen egy magasabb rendű fejlődés, ami egészen az *„olyanná leszek, mint az Isten”*-állapot eléréséig tart, nem más, mint a kígyó, mint médium által kimondott hazugság hangoztatása.

A Biblia tiltja a „szellemvilág”-gal történő kapcsolatfelvételt

A Szentírás állásfoglalása erről az egész problémakörrel teljesen világos. Elutasítja ugyanis annak gondolatát, hogy közvetlenül halálunk után „tovább élünk”, és ezzel együtt minden olyan kísérletet, amely arra irányul, hogy felveszük a kapcsolatot a „szellemek”-kel. Mielőtt Izrael az ígéret földjét elfoglalhatta volna, Isten a következő utasítást adta: *„⁹Ha bemegy arra a földre, amelyet Istened, az ÚR ad neked, ne tanuld el azokat az utálatos dolgokat, amelyeket azok a népek művelnek. ¹⁰Ne legyen köztetek olyan, aki a fiát vagy leányát áldozatul elégeti, ne legyen varázslást űző, se jelmagyarázó, kuruzsló vagy igéző! ¹¹Ne legyen átokmondó, se szellemidéző, se jövődömondó, se halottaktól tudakozódó. ¹²Mert utálatos az ÚR előtt mindaz, aki ilyet cselekszik. Ezek miatt az utálatos dolgok miatt űzi ki előled ezeket is Istened, az ÚR”* (5Móz 18:9-12, MBT).

Ez a szöveg nem igazolja azt, hogy lehetséges lenne a „halottakat megkérdezni”, ahogy azt némelyek állítják. Azért tiltja a „halottak megkérdezése”-t, mert az ember minden olyan alkalommal, amikor a halottakkal kapcsolatba akar lépni – amely egyébiránt a Biblia szerint nem lehetséges –, Sátán hálójába kerül. Pontosan úgy van ez, mint ahogy a Biblia óv a bálványoktól is, ámbar *„... egy bálvány sincs a világon...”* (1Kor 8:4). Isten Igéje tehát óv az „elhunytak szellemé”-vel való kapcsolatfelvétel minden formájától, noha sem a spiritizmus, sem pedig a lélek halhatatlanságának tanításában szereplő „elhunyt lelkek” nem léteznek.

Amennyiben figyelembe vesszük Ézsaiás próféta idevágó szavait a bálványok hiábavalóságáról (44. fej.), akkor megértjük, hogy az Istentől való elszakadástól óv. Eközben teljesen mellékes, miért fordulunk el Tőle. Isten tehát óva int, noha a bálványok épp oly kevésbé élnek, mint a halottak.

A spiritiszták persze ezt a szöveget átértelmezik, és szerintük itt csak olyan halottidézőkről van szó, akiknek „etikai felelősségtudatuk kívánnivalót hagy maga után”. Mivel az egész dologban „inkább csaló, mint komoly szándékú médiumok” érintettek, különbséget kell tenni a jellemükben labilis és a jellemükben stabil médiumok között. A fentebb idézett bibliaszöveg azonban az efféle „csúsztatás”-t teljességgel kizárja. Isten Igéje a napnál világosabban mondja ugyanis, hogy „... *mind útálja az Úr, aki ezeket műveli...*” (kiemelés a fordítótól). Vagy egy másik fordítás szerint: „*Ne akadjon közted senki, aki... lelket kérdez...*” (SzIT, kiemelés a szerzőtől). Itt tehát szó sincs kivételről!

Isten tilalma világos és teljes érvényű, amikor a szellemidézőkről vagy a halottaktól tudakozókról szól. Ezek a tettek utálatosak voltak Isten szemében. Bizonyára sokbibliaolvasó megütközött azon, amikor a kánaáni és más népek kiirtásáról olvasott. Amennyiben azonban belegondolunk ezeknek a népeknek az iszonyatos szokásaiba, amelyek magukba foglalták többek között a szellemidézést, a halottak megkérdezését és a gyermekáldozatokat, akkor már egyáltalán nem vagyunk meglepve Isten eme büntető ítélete miatt.

Nem szabad ezeken a jelenségeken gyorsan túllépni, hiszen túlságosan is veszélyesek. Ézsaiás próféta határozottan óvott a spiritizmus által gyakorolt „elhunyt lelkek” megkérdezésétől. Eközben nyomatékosan rámutatott az efféle praktikák következményeire is: „¹⁹*Ha majd azt mondják nektek, hogy forduljatok a halottidézőkhöz és jövőmondókhoz, akik suttognak és mormolnak, ezt feleljétek: Nem Istenéhez kell fordulnia a népnek? A holtakhoz kell fordulni az élő helyett?* ²⁰*A törvényre és intelemre figyeljétek! Hiszen ők olyan dolgokról beszélnek, amelyeknek nincs jövője.* ²¹*Szomorúan és éhesen bolyong a nép az országban. Ha éheznie kell, fölháborodik, gyalázza királyát és Istenét. Fölfelé néz,* ²²*majd a földre tekint, de csak nyomorúságot és sötétséget lát, nyomasztó borút, homályba taszítva*” (Ézs 8:19-22, MBT).

Lamsa a 19. vers utolsó részét a következőképpen fordítja: „*These men are not God's people, who inquire of the dead concerning the living.*” (Nem tartoznak Isten népéhez azok az emberek, akik az élőkrol a halottaktól tudakozódnak.)

Próbáljuk meg Ézsaiás üzenetének a komolyságát e probléma kapcsán megragadni. Először nagyon találóan jellemzi a spiritiszta összejövetel történeteit, amikor arra utal, hogy ott „... *suttognak és mormolnak...*” Ezt követően leírja, mennyire hiábavaló az élő Isten helyett a halottakat megkérdezni, mivel ennek eredménye nem lehet más, mint hogy az ember „szomorúan bolyong”, azaz reményt veszítve és kétségbeesetten, miközben mind az evilági, mind a jövőbe vetett reménységét elveszíti. Sem a halottidézők, sem pedig az őket megkérdezők „*nem tartoznak Isten népéhez*”. Nem lehet elégszer óva inteni mindattól, aminek köze van a spiritizmusoz.

Sokan sétálnak bele a sátáni megtévesztés csapdájába, és ezért boldogtalanok lesznek. Nekik szeretnénk elmondani, hogy van megoldás a megmenekülésre: maga Jézus Krisztus! A fentebb idézett szövegben Ézsaiás próféta felszólít, hogy térjünk vissza Istenhez. Ezt mondja: „*A törvényre és az intelemre figyeljete!*” De ezt is mondhatnánk: a Szentírásra és a tanácsaira figyeljete! E versek után pedig rögtön Krisztusra történik utalás, aki a nagy Világosság, és mindenkit képes megszabadítani (lásd Ézs 9:1).

Tragédia Éndórban

A Biblia, hogy megóvjon minket a spiritiszta praktikák veszélyétől, feljegyzi Saul király esetét (1Sám 28), aki az elhunyt Sámuel prófétával próbált kapcsolatba kerülni. Sámuel befolyásos próféta volt, és szolgálatának volt köszönhető, hogy maga Saul elűzte az országból a halottidézőket és jóvendőmondókat.

Saul magától valószínűleg sohasem tett volna ilyet, hiszen kedély-, illetve elmeállapota elég változó volt. Különösen a Dáviddal szemben táplált gyűlölet emésztette, aki sikeresen legyőzte Góliátot, így Saul emiatt bosszúhadjáratba kezdett. Isten végül megfosztotta királyi méltóságától, és ettől kezdve Isten Lelke is elhagyta. Amikor a filiszteusok aztán újra csatába indultak ellene, balsejtelmek törtek rá.

Most mi legyen? Talán megmaradt még valahol elrejtőzködve egy halottidéző asszony. Némi kutakodás után elhatározta, hogy felkeresi a megtalált asszonyt. *„⁸Saul ekkor elváltoztatta magát, más ruhát vett magára, és elment két emberével. Amikor éjjel odaértek az asszonyhoz, ezt mondta: Jövendölj nekem halottidézéssel, és idézd meg nekem, akit mondok neked! ⁹De az asszony ezt felelte: Magad is tudod, mit tett Saul. Kiirtotta az országból a halottidézőket és a jövendőmondókat. Miért akarsz csapdába ejteni és megöletni engem?”* (1Sám 28:8-9, MBT).

Az asszony aggodalmára adott válaszában Saul elárulta, hogy mennyire kevésbé becsüli az Úr nevét, ugyanis könnyelműségében Isten nevében esküdött. Még azt is megengedte magának, hogy sértetlenséget ígért a szellemidéző asszonynak, ördögi ténykedése ellenére (10. vers). Ennek tudatában az asszony feladta ellenállását, és kész volt elvállalni a médium szerepét. A spiritiszta szeánsz kezdetét vehette, és az asszony sietve kérdezte: *„...¹¹Kit idézzek föl neked? Ő így felelt: Sámuelt idézd föl nekem! ¹²Amikor az asszony meglátta Sámuel, hangosan felkiáltott, és ezt mondta Saulnak: Miért csaltál meg, hiszen te vagy Saul!? ¹³De a király ezt mondta neki: Ne félj! Mit láttál? Az asszony ezt felelte Saulnak: Isten-félét látok feljönni a földből. ¹⁴Saul megkérdezte tőle: Milyen az alakja? Az asszony így felelt: Egy vén ember jön fölfelé palástba burkolózva. Ebből megtudta Saul, hogy Sámuel az; ezért arccal a földig hajolt, és leborult előtte”* (11-14. versek).

Valóban „felidézte” a halottidéző asszony Sámuel? Csak Isten képes visszahozni az embert a halálból és senki más, legkevésbé egy médium, aki olyan dolgokat tesz, amiket Isten megtiltott. Az éndóri asszony üzenetében ugyanakkor volt egy olyan elem is, amely azok álláspontja szerint, akik hisznek a lélek halhatatlanságában, teljességgel lehetetlen. Szerintük ugyanis a hívő embereknek a lelke – mint amilyen Sámuel is – a mennyben van. Sámuel „szellemé”-t vagy „lelké”-t tehát nem lehetett volna fölidézni, hanem le kellett volna hívni a mennyből.

Saul nem látja magát a szellemet, csak a halottidéző asszony állítja, hogy látja feljönni a földből. Ekkor Saul a szellem alakja felől kérdez. A halottidéző asszony már előtte tudja, hogy Sámuel prófétáról van szó, akit minden bizonnyal maga is ismert (12. vers). Ezek után lehet csodálkozni azon, hogy a próféta külsejét le tudja írni? Nem véletlen tehát, hogy az „alak”-ot palástba burkolózva látja.

Némely bibliafordítás (így pl. a Károli-féle is – a ford.) az 1Sám 28:14-ben a „megismerni” kifejezést használja Saullal kapcsolatban (*„És megismeré Saul, hogy az Sámuel...”*), az eredeti héberben azonban az itt használt ige más jelentéssel bír: Saul a kapott leírásból következtette ki, hogy ez nem lehet más, mint Sámuel. Hadd világítsuk meg két példával a fenti héber ige jelentését. 2Sám 12:19-ben ez olvasható: *„Látván pedig Dávid, hogy az ő szolgálói sottognak, eszébe vevé Dávid, hogy meghalt a gyermek, és monda Dávid az ő szolgálóinak: Meghalt-e a gyermek? Azok mondának: Meghalt.”* Mivel az emberek „sottogtak”, azért „vette eszébe”, azaz ismerte fel Dávid, hogy mi is történt. Környezete viselkedéséből vonta le a király azt a következtetést, hogy a gyermek minden bizonnyal meghalt.

A másik példát 2Sám 19:7-ben találjuk: *„Szeretvén azokat, a kik téged gyűlölnek és gyűlölvén azokat, a kik téged szeretnek; mert kijelentetted ma, hogy előtted a vezérek és szolgák mind semmik; mert tapasztaltam ma, hogy csak élne Absolon, ha mi mindnyájan*

meghaltunk volna is ma, jobbnak tetszenék néked.” Joáb Dávid viselkedéséből „tapasztalta” meg, jutott arra a következtetésre, hogy a király szívesebben vette volna, ha ő és katonái vesznek oda a csatában.

Pontosan így következtette ki tehát Saul is az asszony beszámolójából, hogy csak Sámuelről lehet szó. Kikerülhetetlen a következő fontos kérdés is: vajon összeegyeztethető lenne Isten prófétájának a viselkedésével és magasztos szolgálatával az, hogy pont egy halottidéző asszony idézze föl, miközben egész életében ezek ellen küzdött?

Az egész történet nem más, mint Sátán kegyetlen játéka egy olyan tévelygő emberrel, aki elszakította magát Istentől. Saul átadta magát a sötét hatalmaknak, akik megfosztották őt utolsó reményétől és emberi méltóságától. Amikor azt olvassuk, hogy *„Sámuel pedig monda Saulnak...”* (15. vers), akkor ez alatt csupán a halottidéző asszony által leírt alakot kell érteni, s nem magát az elhunyt prófétát. Vajon engedné Isten, hogy egy elhunyt szolgálja egy halottidéző játékszere legyen?

Lehull az álarc

Ekkor Sátán megmutatja igazi arcát, mivel ő áll az egész színjáték mögött. Sault a végső kétségbeesésbe taszítja azzal, hogy az ál-Sámuelen keresztül ezt mondja: *„... az Úr... ellenségeddé lőn!”* (16. vers). Így bánná Isten az emberekkel? Nem! Maga Saul tért el az Úrtól, és nem akart többé rá hallgatni. Isten senkit sem vet meg, aki bűnbánattal megy hozzá, kövessen el még oly sok hibát is!

A szöveg tartalmaz még egy utalást, ami *„...az Úr...ellenségeddé lőn”* részhez kapcsolódik: *„És az Úr Izráelt is veled együtt a Filiszteusok kezébe adja, te pedig holnap fiaiddal együtt velem leszesz. Izráelnek táborát is a Filiszteusok kezébe adja az Úr”* (19. vers). A hang azt

mondja, hogy „... *holnap fiaiddal együtt velem leszesz...*” és ezzel bejelenti Saul halálát.

A spiritizista összejövétel után Saul, fiaival együtt tényleg arra a helyre került azon a bizonyos napon, ahol Sámuel volt? Ebben az esetben nem ártana tudnunk, hogy hol is van Isten jámbor prófétája. Hogyan férne azonban össze Isten igazságosságával, ha Saul, akitől Isten végleg elfordult, rögtön a mennybe jutna, ahol állítólag Sámuel is van a közhiedelmen alapuló teológia szerint?! 1Sám 25:1 feljegyzí, hogy Sámuelet Rámában, a házában temették el. Saul és fiai is temetésben részesültek (lásd 1Sám 31:13).

A Jeruzsálemi Biblia 1Sám 28:19-hez fűzött kommentárja eligazítást adhat. Ott ugyanis ez olvasható: „*Nálam, azaz a seolban, ahol minden halott pihen – úgy a gonoszok, mint a jók; vö. 4Móz 16:33.*”

4Móz 16:33-ban Kórera és csoportjára történik utalás. Ebből az esetből egészen világosan kitetszik, hogy mit is kell a seol alatt érteni: „³¹*És lőn, a mint elvégeze mind e beszédeket, meghasada a föld alattok. ³²És megnyitá a föld az ő száját, és elnyelé őket és az ő háznépeiket: és minden embert, a kik Kóréei valának, és minden jószágukat. ³³És alászállának azok és mindaz, a mi az övék, elevenen a pokolra (seol): és befedeze őket a föld, és elveszének a község közül*” (4Móz 16:31-33).

A seol a földet jelenti, azt a helyet, ahová a halottakat temetik el. Magát a sírt kell alatta érteni, ami a költői nyelvben a halottak birodalma vagy a halottak nyugvóhelye. A seolban elenyészik minden, éppen ezért a seol és a sír szinonim fogalmak. Jól példázza ezt Ézs 38:18 verse: „*Mert nem a sír dicsőít Téged, és nem a halál magasztal Téged, hűségedre nem a sírverembe szállók várnak!*” Egy halottidéző nem képes arra, hogy bárkit is előhívjon a seolból, mert egyedül csak Isten tud megeleveníteni és előhozni bárkit is a seolból (vö. 1Sám 2:6).

A halottidézés keserű következményei jól láthatóak Saul reakciójából, aki nem bírja már tovább a feszültséget, és végső kétségbeesésében elveszti eszméletét és elterül a földön. 1Sám 28. fejezete ezzel a tömör mondattal zárul: „... és *evének; azután felkeltek és elmenének azon az éjszakán*”. Saul végül öngyilkosságával (lásd 1Sám 31:4) pecsételi meg az endóri spiritiszta szellemidézését, amelyet végig az ördög irányított.

1Krn 10:13-14-ben világos magyarázatot találunk arra, hogy miért ért Saul ilyen tragikus véget: „¹³*Meghala azért Saul az ő gonoszága miatt, mivel vétkezett az Úr ellen, az Úrnak ígéje ellen, melyet nem őrzött meg, sőt az ördögöst is megkereste, hogy megkérdezze; ¹⁴És nem az Urat kérde. Ezért elveszté őt, és adá az ő országát Dávidnak, az Isai fiának.*”

Sátáni erők működése Jézus visszatérése előtt

A Szentírás előre kijelenti, hogy közvetlenül Jézus visszatérése előtt az egész világon Sátán és angyalai fokozott erővel lépnek majd működésbe. Ezek a kijelentések mind az Ó-, mind az Újszövetségben megtalálhatóak. Pálnál például azt olvassuk, hogy Sátán átváltoztatja magát a világosság angyalává (lásd 2Kor 11:14-15), és ugyanígy tesznek angyalai is. Jézus megjövendölte a hamis krisztusok és hamis próféták fellépését, akiknek vonzereje az általuk bemutatott jelekben és csodákban rejlik (lásd Mt 24:24). Sátán olyan erővel végzi a hitetést, hogy a hívők csak Krisztus segítségével állnak majd meg a próbában, a „*kísértés órájában*”. Bárcsak kegyelmet találnánk és komolyan vennénk az erről szóló bibliai igazságokat! Bárcsak ott keresnénk segítséget, ahol az valóban megtalálható! Pál apostol ezt írja: „*A Lélek pedig nyilván mondja, hogy az utolsó időben némelyek elszakadnak a hittől, hitető lelkekre és gonosz lelkek tanításaira figyelmeztvén*” (1Tim 4:1).

Pál egy másik helyen ezt jegyezte le: „⁹A kinek eljövetele a Sátán ereje által van, a hazugságnak minden hatalmával, jeleivel és csodaival, ¹⁰És a gonoszságnak minden csalárdságával azok között, a kik elvesznek; mivelhogy nem fogadták be az igazságnak szeretetét az ő idvességökre” (2Thessz 2:9-10). Mózes 3. könyvében pedig ez található: „Ne menjetek ígézőkhöz, és a jövendőmondókat ne tudakozzátok, hogy magatokat azokkal megfertőztessétek. Én vagyok az Úr, a ti Istenetek.”; „A mely ember pedig az ígézőkhöz és a jövendőmondókhoz fordul, hogy azok után paráználkodjék, arra is kiontom haragomat, és kiirtom azt az ő népe közül” (19:31; 20:6).

Ezek az ördögi lelkek minden oldalról támadást indítanak majd, és egy világméretű hitetés veszi kezdetét: „¹³És láték a sárkány szájából és a fenevad szájából és a hamis próféta szájából három tisztátalan lelket kijőni, a békákhoz hasonlókat; ¹⁴Mert ördögi lelkek azok, akik jeleket tesznek; akik elmennek a földnek és az egész világnak királyaihoz, hogy egybe gyűjtsék azokat a mindenható Isten ama nagy napjának viadalára” (Jel 16:13-14).

Felettebb érdekes, hogy még a vezető spiritiszták is bevallják, mennyire veszélyes az a hatalom, amelyet ezek a lelkek az emberre gyakorolni képesek: „A megszállottakhoz hasonló, révületszerű állapot gyakori és veszélyes, mivel a médiumot teljes mértékben megköti a sátáni erők. A démoni lélek így a médium bizalmába férkőzik, és megbénítja annak saját ítélőképességét. Mindez hatással van a kommunikációra is, ami eljut arra a szintre, amikor a médium megtanul a legabszurdabb dolgok közül néhányat elfogadottnak tekinteni... A médium révületben alárendeli magát a démoni hatalomnak – ezt némely korokban megszállottságnak titulálták –, és erre teste kényszeríti. E »testi kényszer« mögött a leggonoszabb démoni lelkek vannak működésben, amelyek még a médium szabad akaratát is képesek semlegesíteni. Egyes esetekben ez kimerül egyszerű,

kellemetlen benyomásokban. Előfordul azonban néha az is, hogy a médium mozgása koordinálatlanná válik, nevetséges dolgokat tesz, kiált, valamint összefüggéstelen vagy sértő szavakat ejt ki. Maga az áldozat is érzékeli, hogy ezek a dolgok mennyire értelmetlenek. Az ember azonban, amikor mindennek áldozatává válik, képtelen másként cselekedni.”⁸⁹

Dr. Franz Völgyesi, a híres, hipnózissal foglalkozó orvos egy időben spiritiszta jelenségeket vizsgált. Esetei között volt egy László nevű médium is. Ez az orvos a következőképpen írta le a spiritiszta tevékenység fenti alanyra gyakorolt hatását: *„Ezután Lászlót sok, súlyos sorscsapás, betegség és lelki zavar érte. Sok embert taszított az öngyilkosságba, és egy alkalommal maga is önkezével akart véget vetni életének. Barátnőjével együtt: összeölelkeztek, majd László szívmagasságban keresztüllőtte magukat. Barátnője ebbe belehalt, míg László túlélte, és egy enyhe bírói ítélettel megúszta az egészet.”⁹⁰*

Maga Völgyesi doktor arról is állást foglalt, hogy a spiritiszta tevékenység milyen következménnyel van az emberi pszichére: *„A László nevű médiummal szerzett tapasztalataim után felhagytam az e területen megkezdett személyes vizsgálataimmal és kutatásaimmal. Meggyőződésem, hogy ez az örült bolyongás a tudatalatti birodal-mában sok veszélyt rejt magában a médium végletekig igénybe vett és túlfeszített, ugyanakkor finom és érzékeny idegeire nézve.”⁹¹*

A kutató Rawcliffe a következő szavakkal fejezte ki megfigyeléseit ebben a témában: *„Sok médium szellemileg is olyannyira labilis, hogy az már valóban az örület határát súrolja, és változó megrendelői körükből csak a leghiszékenyebbek maradhatnak e ténnyel szemben*

⁸⁹ Kardec, Allen: *Qué Es el Espiritismo?* Buenos Aires, 1957, 95-96. o.

⁹⁰ Völgyesi, Franz: *El Alma lo Es Todo?* Barcelona, 1956, 289. o.

⁹¹ Ibidem, 292. o

*vakok. Nagyon sok médium egyértelműen a kényszerképzet jeleit mutatja. Ilyen klinikai eset volt a német médium, Mina Müller is, akit a Frankfurter Pszichiátriai Egyetemen vizsgáltak.*⁹²

A sátáni erők visszaverése

Vajon nem az a legeslegfontosabb, hogy figyeljünk a Bibliában kinyilatkoztatott figyelmeztetésekre, ha nem akarunk áldozatul esni ezen gonosz démonok tevékenységének? A küzdelemhez ugyanis rendelkezésünkre áll a fegyver: „*Végül pedig: erősödjétek meg az Úrban és az ő hatalmas erejében!*”¹⁰ *Öltsétek magatokra az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög mesterkedéseivel szemben*” (Ef 6:10-11, MBT). Isteni fegyvertárunkat képezi az igazság, az igazságosság, a hit, a Szentlélek, Isten Igéje és az imádság (lásd Ef 6:14-17).

Csakis az Isten által megígért és rendelkezésünkre bocsátott „fegyverek”-kel lehetséges, hogy különbséget tudjunk tenni a jó és a rossz között. Így tudjuk megállapítani azt is, hogy ki áll ezek mögött az ún. spiritiszta „szellemidézések” mögött: nem más, mint Sátán és a gonosz angyalok serege! Erről a Jel 16:14 is bizonyosságot tesz: „... *ördögi lelkek azok, a kik jeleket tesznek...*” Más helyen pedig ezt olvassuk: „¹²*Mert a mi harcunk nem test és vér ellen folyik, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak.*”¹³ *Éppen ezért vegyétek fel az Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, és mindent leküzdvé megállhassatok*” (Ef 6:12-13, MBT).

---

⁹² Rawcliffe, D. H.: *Illusions and Delusions of the Supernatural and the Occult*. 172. o., In: F. Chaji: *Exploring the World of Psychic Powers*. Nashville, 1971, Southern Publishing Association.

Szembe kell néznünk a következő kérdésekkel: használják-e a mai keresztények és keresztény egyházak ezt a fegyverzetet? Vagy sokan a spiritizmus csalása révén nem inkább Sátán kezére játszanak? Vajon nem őt engedik be éppen egyházukba? Ezekre a kérdésekre a következő fejezetben keressük a választ.

19. A MINDEN KERESZTÉNYT ÉRINTŐ FENYEGETÉS

Az okkultizmus és – különösen az annak részterületét képező – spiritizmus megítélésében nagyon meglepő változások történtek az elmúlt évtizedekben. Tapasztalhatjuk ezt annak ellenére, hogy a technika és a tudomány virágkorát éljük, és azzal dicsekedünk, hogy minden idők legfelvilágosultabb nemzedéke vagyunk. Rendkívül szembeszökő, hogy a kereszténységet egyre szélesebb körben utasítják el, miközben meglepő módon a látszatkereszténység egyre nagyobb teret hódít. Nagyon sok helyen kíséri csekély érdeklődés azokat a rendezvényeket, amelyek a keresztény hit és értékrendszer továbbadását és elmélyítését célozzák, mialatt a pszichológia határterületeiről szóló előadások és demonstrációk nagy visszhangra találnak az emberek között.

Az Amszterdamban 1971-ben megtartott Európai Evangelizációs Kongresszuson Richard Kiese *Spiritizmus és okkultizmus* címmel tartott referátumot. Ebből kölcsönzünk néhány igencsak érdekes részletet:

A spiritiszta és okkult praktikák feltörekvőben vannak. Az NSZK-ban több mint hárommillió gyakorló okkultista van, akik azonban a biztonság kedvéért nem fordítottak hátat a nagy egyházaknak. Felbecsülhetetlen azonban azoknak az embereknek a száma, akiknek felfogásában a babonáság dominál. A felnőttek 30%-a hisz a horoszkópoknak, és 25%-nak az a véleménye, hogy léteznek olyan emberek, akik „szemmel verés”-sel, kábító anyagokkal vagy csupán a pusztá érintés által egyfajta varázslatot tudnak végrehajtani.

Megszállottak, varázslók, imával gyógyítók és jósok – számuk Turintól Palermóig ezerszámra tehető. Egy olasz hetilap arról tudósít, hogy emberek százezrei, sőt talán milliói menekülnek a mágia világába. Ugyanez a kép

fogad bennünket más európai országokban és a többi kontinensen is. Az amerikai színésznő, Sharon Tate és barátai meggyilkolása Hollywoodban és az azt kísérő letartóztatások a boszorkányság és a sátánizmus újbóli megjelenésére irányították az emberek figyelmét az USA-ban, és főképp néhány amerikai egyetemen. Arról beszélnek, hogy az okkultizmus reneszánszát éli. Brazíliában a közéletet már-már a spiritizmus uralja. A lakosság 36%-a spiritiszta! Miközben az umbanda vallás tagjai (afro-amerikai spiritizmus – a ford.) fehér mágiát folytatnak, elfogadják Jézust emberként és a Bibliából idéznek, addig a macumba kultusz hívei (spiritiszta praktikákat folytató ősi, afrikai vallás – a ford.) fekete mágiát űznek, és újabban szociális intézményeket tartanak fenn. Teljes képet akkor kapunk, ha tisztában vagyunk azzal, hogy Kelet-Ázsiában egymilliárd ember él a halottkultusz szerint, és háromszázmillió afrikai meggyőződése, hogy a világot a démonok irányítják.

Ez a rövid áttekintés alátámasztja azt, hogy az okkultizmus és a spiritizmus világméretű jelenséggé vált. Miközben a hamis teológiában és a racionális gondolkodásban az ördögöt a középkorba száműzik, addig a babonaság, a mágia és a halottidézés a köz- és magánélet majd minden területére beszivárgott. A helyzet hasonlít a 19. század végére jellemző állapotokhoz: miközben azt állították, hogy az ördög elpusztult, Nietzsche pedig Isten halálát hirdette, addig a világ nyugati része belemerült a kopogtató szellemek mocsarába.

A spiritiszták globális propagandát indítottak, és arról beszélnek, hogy a spiritizmus a „jövő világvallása”. A spiritizmus követőinek számát manapság már százmillióra becsülik. A Materialdienst nevű folyóirat így tudósít erről a helyzetről: *„Nemcsak az egyes ember iránt érzett aggodalom készíttet bennünket arra, hogy a spiritizmust és az okkultizmust komolyan vegyük. A végidők eseményeit csak akkor tudjuk megfelelően beazonosítani és értelmezni, ha tudatában*

vagyunk annak, hogy egy sátáni erők uralta világdiktatúra felé haladunk, amely a sátánizmusba fog torkollni. Mindez világosan körvonalazódni látszik. Mint ahogy már oly gyakran a történelemben, ma is sok politikust vezetnek félre a halottlátók, mágusok, jósok és csodagyógyítók. A művészetekben keveredik a kaotikus és a labilis, a torz és a kínzóan fájó, a rideg üresség és az obszcenitás, hogy aztán egy felismerhetetlen eleggyé álljon össze. Ez a stílus nátron módjára marja szét emberi vonásainkat, míg végül az elmosódott kontúrok lépnek az eredeti helyébe.

A tudósok tucatjai fogadják el a horoszkópok prognózisait, a teológusok pedig gyakran észre sem veszik, hogy olyan eredményre jutnak, amilyeneket az umbada spiritizista irányzat gondolkodás nélkül magáénak vall. A tévtanítások beszivárgása és a pogány vallások előretörése jól illeszkedik ebbe az összképbe, amelyet végső soron csak a spiritizmus és az okkultizmus háttérén lehet megfelelően megítélni.”⁹³

Ez a folyamat fele annyira sem lenne veszélyes, ha maguk a Krisztusban hívő keresztények hitbeli meggyőződésüket e területen is Isten Igéjére alapoznák. Sajnos, a spiritizmusnak sikerült jól befészkelnie magát a hívő közösségekbe. Erről azonban még e fejezetben szólni fogunk, hogy megértsük az idő komolyságát. Már az sem számít ritkaságnak, hogy még a teológusok is a spiritizmus malmára hajtják a vizet. A jól csengő parapszichológia név alatt – ami a lelki élet érzéken túli, okkult területeivel foglalkozik – már az egyházak, ill. egyházi közösségek is olyan előadásokat tartanak, amelyek a halottak megidézését népszerűsítik.

Néhány éve egy cikk jelent meg az amerikai sajtóban, amelyet az Associated Church Press közölt a következő címmel: Psychic Knock at

---

⁹³ *Materialdienst: Aus der Evangelischen Zentralstelle für Weltanschauungsfragen. Stuttgart, 1966. 05. 05., Quell-Verlag.*

the Church' Door. (Szó szerint: Érzéken túli kopogás az egyház ajtaján.) A cikk alapjául szolgáló sztori pedig a következő volt. Egy 19 éves fiatalember, akit Donnak hívtak, 1959. augusztus 22-én tüdőrákban elhunyt. Néhány évvel később a szülei állítólag beszéltek vele. Az emberek sorra vették meg azt az újságot, amelyik leköszölte a „halottal folytatott beszélgetés”-t. A vásárlók között volt James A. Pike, az episzkopális egyház püspöke is, akinek a Bibliával szembeni szkepticizmusa országsherte közismert volt. Nemcsak a Biblia hitelességét tagadta, hanem egyáltalán Isten létét is, valamint abban sem hitt, hogy van feltámadás.

1966-ban James nevű fia önkezével vetett véget életének. Elkeseredettségében egy Ena Twigg nevű médiumhoz fordult. Pike beszámolt róla, hogy első alkalommal egy londoni szeánsz során került Jimmel kapcsolatba, aki ezt vallotta: „Nem vagyok a tisztítóűzben.” Ettől kezdve Pike bátran menetelt a spiritizmus zászlaja alatt.

1956-ban ismert amerikai hívők egy csoportja azzal a kimondott céllal alapította meg a chicagói Spiritual Frontiers Fellowship-et, hogy a pszichikai jelenségek tanulmányozására szenteljék magukat. Programjuk egy része tartalmazta a médiumok által történő gyógyítást is. Sőt, a közismert, régi Foundry Methodist Church lehetőséget biztosított a világhírű médium, Arthur Ford számára, hogy szóljon a hívekhez. Ford hallgatására a Dél-Karolina állambeli Greenwoodban a minden reggel 7 órakor tartott közös reggeli alkalmával – több más közösség mellett – valamennyi protestáns és katolikus lelkész összegyűlt. Különösen népszerűek a csodás gyógyulások bemutatató előadások. (Megköszönjük E. J. Folkenberg evangelizátornak az e témában végzett, kiterjedt gyűjtőmunkáját.)

Meg kell említenünk Gordon Turnert is, akinek nagy-londoni csodagyógyító előadása jól szemlélteti a spiritizmus növekvő térhódítását a fizikai gyógyítás terén. Turner vezetésével számtalan spiritiszta rendezvényt hívtak életre egész Londonban. Ezek a rendezvények azt a

határozott propagandát szolgálják, hogy a spiritiszták által bemutatott csodás gyógyulások minél több hívet hozzanak be a spiritiszta egyházakba. Turner spiritiszta teamje, amely a saját 10-15 gyógyítójából, valamint a helyi közösségek gyógyítóiból áll, gyakran a legnagyobb helyi előadótermet béreli ki. E rendezvényekről nem hiányozhatnak a megindító, dicsőítő énekek sem, amelyeket különleges, hangszeres betétek követnek. A nyilvánosság nagy érdeklődést tanúsít ezek iránt a rendezvények iránt. Rendszerint hosszú sorok várnak az előadások előtt a bebocsátásra, gyakran pedig azok az embertömegek, akik már nem tudtak bejutni a bejáraton a nagy előadóterembe, a folyosókon préselődnek. Mindazáltal mindenki kénytelen beérni azzal, hogy maga Turner csak rövid időre jelenik meg. A Nagy-Londonban tartott előadása akkora tetszést aratott, hogy máris egy egész Angliára vonatkozó előadás-sorozat terveit fektették le. Eközben minden várost hasonló módon és szisztematikusan akarnak bedolgozni.

Anglia spiritiszta gyógyítóinak feje valószínűleg Harry Edwards, aki – brit sajtójelentések szerint – különböző alkalmakból közvetített üzenetet a királyi család több tagjának. Edwardsnak és a különösen képzett segítő csapatának nincs egyszerű dolga, amikor a London szélén berendezett tágas termükben igyekeznek megbirkózni azoknak a kérelmeknek az áradatával, amelyeket a gyógyulni vágyó emberek küldtek hozzájuk. Több alkalommal kapott már meghívást az anglikán egyháztól, hogy a vasárnap esti istentiszteleteken mutassa be a csodás gyógyításait. Nehéz elfelejtetni azt a képet, amint egy idős, nyomorék, köszvényes asszonyt, akinek arcát a fájdalom eltorzította, a szónoki pulthoz visznek, majd azt látjuk, hogy egy ötperces, fájdalommentes és minden segédeszköz nélküli spiritiszta gyógyítás után, még ha bizonytalanul is, de visszamegy a helyére. Mindez azonban nem más, mint látszólagos gyógyulás!

Hosszútávra terveztek a spiritiszták, amikor liceum-mozgalmukat elindították. A vasárnapi iskoláktól némileg eltérő programjuknak

megfelelően az a szándék vezérelte őket, hogy *„átadják a fiatal lelkeknek a spiritizmus természeti alapelveit, olyannyira, hogy amikor felnőnek, természetes legyen számukra a hozzá való közeledés”*. Igencsak szokatlan élmény összezsúfolva látni a liceumi nebulókat a városi nagycsarnokban, és közben hallani, amint vallásos dalaikat átszellemülten énekelik! A dalok, az áhítatok gyakorlása, a testi pihenés és a halott-látás mind a líceum-program részei.

Nem nehéz elképzelni, milyen hatással van a gyermek érzékeny szellemi világára egy olyan szeánsz, ahol háziállatokat idéznek meg. Egy fiatal fiú elmesélte egyszer kedvenc kutyájának, Princnek a történetét, amelyet hat hónappal korábban egy autó halálragázolt. Az ember elképzei ennek a fiúnak az érzéseit, amint a szeánszon egyszer csak megjelenik előtte kedvenc kutyusa, majd előad néhányat kedvenc mutatóváltásából és kifejezi kis gazdája iránti szeretetét. Ugyan milyen eredményt érünk el, ha ezt a fiút arról akarnánk meggyőzni, hogy az, amit látott és hallott valójában egyáltalán nem az ő szeretett kutyája volt?!

A természetfeletti nem feltétlenül Istentől származik

A fentebb tárgyalt esetek számtalan kérdést vetnek fel bennünk. Valóban az a spiritiszták célja, hogy az egész világot behálózzák? Tényleg kezet nyújtanak a keresztény egyházak annak a szellemi hatalomnak, amelyet a Biblia egyértelműen a sátáni lelkek ténykedéseként ír le? Vajon a gyászolóknak az ördögi hatalmak megtévesztő kijelentéseivel kellene megvigasztalódniuk, ahelyett, hogy az evangélium megbízható ígéreteiből merítenének bátorságot és reménységet? Szükséges, hogy a keresztények sátáni eszközökhöz folyamodjanak gyógyulásuk érdekében, és így a sötétség hatalmainak befolyása alá kerüljenek, miközben utóbbiak a csodagyógyító szerepében tetszelegnek?

Lássuk George Vandeman válaszát a fenti kérdésekre: „*Magam is pontosan tisztában vagyok vele, mennyire nehéz megérteni, hogy a gonosz angyalok valóban képesek csodát tenni. Ez azonban mégis így van. És meg vagyok győződve, hogy ez a kulcsa annak, hogy megértsük az okkult tudományokat, amelyekkel manapság bombáznak bennünket. Egyet világosan lássanak, kérem: a természetfeletti és csodás dolgok nemcsak Istentől eredhetnek...!*

Egy bukott angyal minden további nélkül át tudja változtatni magát egy másik lényé, valóban fel tudja venni elhunyt szerettünk alakját. Ezek az angyalok magasabb intelligenciával bírnak, mint az emberek, és több évezrednyi tapasztalattal rendelkeznek, ami által a megszemélyesítés mesterei – ráadásul semmiféle információban nem szenvednek hiányt. Amennyiben azt az utasítást kapják, hogy éveken át figyeljenek meg egy családot, miért csodálkozunk azon, ha pl. ismerik a nagypapa hangját vagy Susanne nagynéni hajviseletét, illetve azt is tudják, hova rejtette Ezsdrás nagypapa a végrendeletét? ...

Hadd mondjam a legnagyobb jóindulattal és komolysággal: Isten Igéje szerint azok az angyalok, akik azzal az igénnyel lépnek fel, hogy elhunyt hozzátartozóinkat megszemélyesítik, se nem halott, se nem élő emberek! Ezek egyáltalán nem is emberek, hanem bukott angyalok! És e bukott angyalok jelennek meg elhunyt szeretteink alakjában!

Isten üzenete, ami erre a kritikus időre szól, éppen hogy nem ezeknek a – néha igazságot, néha hazugságot szóló – lelkeknek a triviális üzenetében keresendő... Egyáltalán nem! Az ember reménysége az élő Krisztusban van, és nem az okkult jelenségekben, a rideg és lehangoló szellemvilág üzeneteiben, vagy a halottak állapotában! Az embert nem a halottak szavai éltetik, hanem minden ige, amely az Istennek szájából származik (lásd Mt 4:4). Igéjében találjuk a legvigasztalóbb ígéretet is, amely a szenvedő embernek valaha adatott: '... ismét

eljövök és magamhoz veszek titeket; hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek' (Jn 14:3).

Urunkat szemtől szembe látni, szeretteinkkel egy soha véget nem érő nap dicsőségében egyesülni és soha többé egymástól el nem szakadni – ez jelenti az evangéliumot és a jövőt, amelyet a Golgota tett elérhetővé számunkra!”⁹⁴

Micsoda kihívást jelent a spiritizmus gyors térhódítása mindazok számára, akik szívükön viselik Krisztus ügyét! Legyen minden keresztény szent kötelessége, hogy Isten Igéjének az igazságával forduljon szembe Sátán minden igényével és hazugságával! A halhatatlan lélek tanítása utat nyitott a bukott angyalok tevékenységének, és lehetővé tette, hogy bukott angyalok az elhunytak szellemeként jelenjenek meg, miközben szentségtelen tevékenységüket űzik. Éppen ezért égetően szükséges, hogy a halálról és a feltámadásról szóló bibliai tanítást újra meg újra hangsúlyozzuk. A lélek halhatatlanságának tana, ami a görög filozófiából származik, szinte teljesen kiszorította a Biblia által hirdetett feltámadás-üzenetet. Sok keresztény számára, akik szerint a halál után a lélek tovább él, a feltámadás csupán egy kétségbe vonható „melléktermék”. Miután a halottak feltámadásáról szóló központi üzenet háttérbe szorult, fatális módon ennek a spiritizmus és más különböző rokonterület térnyerése lett a következménye.

Isten minden keresztényt felszólít, hogy Lelke által felfegyverkezve üzenjenhadataspiritizmusnak, Sátánrégiésújkoricsalásainak, ababonaság és varázslás minden formájának. Ebben a küzdelemben Isten Igéjére kell támaszkodnunk. Élő hittel és egy olyan új szemlélettel kell rendelkezünk, amely visszatükröződik a bibliai hitkincshez való viszonyulásunkban és az üdvözítő Jézus Krisztusba vetett reménységünkben.

⁹⁴ Vandeman, George E. : *Destinaiton Life. Mountan View* (California), 1966, Pacific Press Publishing Association, 36-40. o.

20. MIT BIZONYÍTANAK EGYESEK HALÁLKÖZELI ÉLMÉNYEI?

Aki figyelmesen olvassa a Bibliát, bizonyára megállapította már, hogy az igen komolyan veszi a halált, és ellenségnek tekinti azt. Az emberiség történetében azonban számtalan kísérlet történt abból a célból, hogy a halál komor valóságát ellensúlyozzuk. Pár éve különös híresztelések kaptak szárnyra, amelyek olyan emberek beszámolóival foglalkoztak, akik „átélték” a halált. Az ilyen beszámolókból levont végkövetkeztetések – amennyiben elfogadjuk őket – alapjaiban rengethetik meg a kereszténység hitbeli meggyőződését. Olyan élménybeszámolókról van tehát szó, amiket az alábbiak szerint lehetne felosztani:

1. Olyan emberek beszámolóí, akik halottnak számítottak, mivel az életnek már semmi jelét sem mutatták. Az orvosok megállapították a klinikai halál beálltát, azonban újra tudták élesztetni őket.

2. Olyanok beszámolóí, akik súlyos balesetet szenvedtek el, vagy súlyos betegségük következményeként a halál torkában voltak. Náluk azonban nem állapították meg a klinikai halál állapotát, illetve a halál beálltát.

3. Olyan emberek kijelentései, akik haláluk pillanata előtt röviddel még be tudtak számolni legeslegutolsó élményeikről.

A sarkalatos kérdés tehát az, hogy a fenti három csoportba tartozó emberek valóban szolgálhatnak-e bárminemű érdemi információval arról, amit a „halál kapuján” túl átéltek. Lehetséges-e a tényleges halál beállta előtti élményekből olyan megbízható következtetéseket levonni, amelyek a halál utáni közvetlenül beálló túlvilági létet igazolnák? Mert hiszen olyan emberekről szólnak a beszámolók, akik biológiailag nem haltak meg, amikor élményeikhez jutottak. Igazából minden gondolkodó

embernek el kellene fogadnia azt a megállapítást, amit H. Martensen-Larsen – aki úgy vélte, hogy a halált az „élet bejáratá”-nak tekintheti – a könyve bevezetőjében leír: *„Tudásunkat lepel korlátozza, és ami azon túl van, az a hit tárgyát képezi.”*⁹⁵

Nagyon merész és megkérdőjelezhető tehát a hitet a betegágyon vagy a műtőasztalon fekvők „tapasztalatai”-ra vagy „víziói”-ra építeni. Dr. med. Raymond A. Moody elismeri: *„A tudományos beállítottságú olvasóimnak üzenem: teljes tudatában vagyok annak, hogy az, amit én itt tettem, nem ér fel egy tudományos tanulmánnyal... Nem áltatom magam azzal, hogy bebizonyítottam volna: az élet folytatódik a halál után.”*⁹⁶

Maga Dr. med. Elisabeth Kübler-Ross, aki Dr. Moody könyvéhez az előszót írta, szintén elismeri: *„Manapság rengeteget tudunk a halál folyamatáról; azonban, hogy mi történik a halál bekövetkezte után, valamint hogy milyen élmények érik azokat a pácienseinket, akiknél megállapítják a klinikai halál beálltát, nos, erről alig vannak információink, de annál több a nyitott kérdés.”*⁹⁷

A Der Spiegel c. folyóirat egyik cikkében olvasható a következő: *„Az orvosok, a pszichológusok és a halálélményekről tudósító szerzők közül senki sem állítja, hogy beszélt volna halottakkal. Még Elisabeth Kübler-Ross is – aki tudományosan bizonyítottnak tartja az élet folytonosságát a halál után – ezen a ponton nagyon világosan fogalmaz (még ha négy szemközt is teszi): »Ezek közül az emberek közül senki sem volt valóban halott.»*⁹⁸

A halálközeli élményekkel foglalkozó német kutató, Johann Christoph Hampe újra csak megerősíti a fentieket: *„Gyakran hangoztattam, hogy*

⁹⁵ Martensen-Larsen, H.: *An der Pforte des Todes*. Berlin, 1931, Furcht-Verlag, 23. o.

⁹⁶ Moody, Dr. med. R. A.: *Life after Life*, 123. o.

⁹⁷ Ibidem

⁹⁸ *Der Spiegel*, Hamburg, 20. Juni 1977., 91. o.

a halálközeli élményeket leíró beszámolók semmilyen bizonyító erővel nem bírnak.” Három oldallal előbb pedig kihangsúlyozza: *„Akik élményeikről beszámoltak, a halálból tértek vissza. Egészen közelről tapasztalták meg a halált, de küszöbét nem lépték át. A halálról, ahogy azt már az elején kijelentettük, semmit sem tudunk elmondani. Nem tudjuk beilleszteni az életbe, az élet oldaláról sem tudjuk megérteni, hiszen az élettel szemben áll.”*⁹⁹

Ahelyett azonban, hogy a fenti tények előtt meghajolnának, a halálközeli élményekből olyan végkövetkeztetéseket vonnak le, amelyek majdhogynem elhitetnék velünk, hogy az igazi élet a halál után veszi kezdetét. Mindehhez társul még, hogy az emberek csak egy elhanyagolhatóan kis hányada él át ilyen élményeket, mégis úgy tekintik őket, mint akik bizonyították a halál utáni élet továbbfolytatódását.

Nem mindegy, hogyan állunk a halálközeli élmények kérdéséhez, hiszen nem arról van szó, hogy ezekkel az emberekkel a tudatuk ártatlan játékot folytat, hanem arról, hogy olyan, egészen centrális kérdéseket kell megválaszolnunk, amelyek vagy igazolják az egyes keresztény ember hitét, vagy rácăfolnak arra. Mindez a következő sorokból világosan kivehető.

A kiválasztott halálközeli élményekről szóló tudósítások középpontjában rendszerint „egy fényes lény” áll, akinek a jelenlétében az ember úgy érzi, hogy múltja egy nyitott könyv, miközben életének legfontosabb eseményei villámgyorsan leperegnek előtte, mint egy film képkockái. A fényes lény rendkívül szeretetteljesen viselkedik, és úgy tűnik, semmiféle szemrehányással nem illeti az embert elkövetett bűnei miatt. Éppen ellenkezőleg: *„Legnagyobb megrökönyödésükre úgy találták* (ti. a lényt szemlélők – a ford.), *hogy amikor a láthatólag legszörnyűbb és legbűnösebb tetteik nyilvánvalóvá váltak a lény előtt,*

---

⁹⁹ Hampe, Johann Christoph: *Sterben ist doch ganz anders*. Berlin, 1977, Kreuz-Verlag Stuttgart, 131. o.

*akkor ő nem indulatosan és mérgesen reagált, hanem sokkal inkább megértően, sőt, mi több, humorosan.”*¹⁰⁰

A Spiegelben még a következőt találjuk erről: „*Manapság akaratlanul is adódik számára (ti. Kübler-Ross számára – a szerző megj.) a kérdés, hogy akkor mi értelme van egész életünkben ’jó’-nak (kiemelés a szerzőtől) lenni, ha a halál küszöbét átlépve egyáltalán nem is morális alapon történik a számadás.”*¹⁰¹

Majd fentebbi könyvében Moody a következőt jelenti ki: „*A legtöbb esetben a jutalmazó-büntető túlvilági modellt elutasítják és tagadják, mégpedig még azok közül is sokan, akiknél bevettnek számított, hogy ezekben a fogalmakban gondolkodjanak.”*¹⁰²

Az imént bemutatott idézetek értelmében tehát semmiféle számadási kötelezettségünk sincs tetteink és mulasztásaink miatt. A morális fogalmak semmiféle szerepet sem játszanak, elvégre ezek teljes mértékben Isten igazságának a pecsétjét viselik. A döntés csakis a mienk, és talán még a legcsekélyebb okunk sincs arra, hogy jók legyünk... Alapozzuk-e mindezt bizonyos „halálközeli” élményekről szóló beszámolókra, amelyek ráadásul olyan emberektől származnak, akik valójában nem is haltak meg?! A Spiegelben a következő megjegyzést találjuk a halálközeli élményekkel foglalkozó kutatók hiányos logikája kapcsán: „*És ha azok, akik halálközeli élményeikről számoltak be, valójában nem is voltak halottak, úgy akkor nem is tudósíthatnak arról, mi van a halál után. A halál mezsgyéjén szerzett tapasztalatok valójában semmit sem bizonyítanak.”*¹⁰³

¹⁰⁰ Lásd Moody fentebb idézett könyvének 70. oldala.

¹⁰¹ Lásd a *Der Spiegel* fentebbi számának 90. oldala.

¹⁰² Lásd Moody fentebb idézett könyvének 70. oldala.

¹⁰³ Lásd a *Der Spiegel* fentebbi számának 101. oldala.

Keserves kapaszkodó

Hogyan is lehetséges egyáltalán, hogy egyesek a halálközeli élményeknek ilyen nagy jelentőséget tulajdonítanak? A válasz egészen egyszerű: kapaszkodót jelentenek és vigaszt nyújtanak az ember számára, mert az ember a Biblia üzenetét vagy már nem ismeri, vagy nem hiszi, vagy teljesen félreérti. Dr. Kübler-Ross szerint ezek az élmények jelentik *„a reményt mindazok számára, akik segítségre szorulnak, mert számukra a hit kevés, és tudományos magyarázatot keresnek”*.¹⁰⁴ E tudományos magyarázat olyan emberek halálközeli élményének beszámolóján alapszik, akik meg sem haltak. Teljesen bizonyosan azonban nem lehet mondani, így ennél aligha van veszélyesebb és kiszámíthatatlanabb metódus. Másodszorban az ember igyekszik a hit jelentőségét háttérbe szorítani, és a hitet egy olyan dologgal helyettesíteni, amely legalább ugyanannyi, sőt talán még több hitet igényel, mint a Bibliában található üzenet. Ráadásul az ember egy egészen elhibázott feltételezésből indul ki. Azt gondolja, hogy a halált barátunkká tehetjük. A halálközeli élményeket kutató tudós, Hampe is ebből a félreértésből indul ki, amikor a következőket írja: *„A keresztényeknek jó okuk lehetett volna megszeretni a halált, hiszen az nyitotta meg az Isten örök országába vezető utat. Ezt mutatta be Krisztus is halálával. Az első keresztényeknek ez a felfogása azonban kérészéletűnek bizonyult. Augustinus óta a halált büntetésként értelmezzük, a testi elmúlást pedig a bűneset következményeként.”*¹⁰⁵

Tény, hogy a Bibliában a halál sehol sem fordul elő úgy, mint az ember barátja, vagy mint amit szeretni lehet. Az Ótestamentum elejétől az Újtestamentum végéig – tehát már régen Augustinus előtt – a halál ellenségként szerepel, amit majd elpusztítanak (lásd 1Kor 15:26).

---

¹⁰⁴ Lásd Moody fentebb idézett könyvének előszava.

¹⁰⁵ Lásd Hampe fentebb idézett könyvének 18. oldala.

Éppen ezért téves azt feltételezni, hogy az első keresztények a halált úgy tekintették volna, miszerint az nem más, mint a mennyek országába vezető út. Számukra egyedül Krisztus volt az örök élethez vezető út (lásd Jn 14:6). A halál szeretete egyáltalán nem létezett az első keresztények között, különben nem lett volna szükségük vigasztalásra, amikor egy-egy szerettüket elvesztették (lásd 1Thessz. 4:13-18). Elevenen élt bennük azonban a remény, hogy Jézus visszatér és fel fogja támasztani azokat (is), akik a belé vetett hittel aludtak el.

Mindazáltal e reménységük idővel megfakult, aminek következtében átvették a lélek halhatatlanságának pogány tanát. Az eljövendő eseményekbe vetett reménységük feladása ugyanakkor nagy lelki sivárságot is vont maga után. Az ember ezért megpróbálja az így keletkezett lelki űrt a halhatatlan lélekről szóló tanítás „bizonyítékai”-val betölteni. Mindeközben tanácsért és segítségért fordul a pogány filozófiához, a tibeti halottaskönyvekhez, a megkérdőjelezhető halálközeli élmények témájához, vagy akár még a spiritisza médiumokhoz is.

Van-e hasonlóság a halálközeli élmények pszichológiai lefolyása és a drogfogyasztás hatása között?

A halálközeli élmények megbízhatatlansága már pusztán abban is megmutatkozik, hogy természetes okokkal is teljesen meg lehet magyarázni őket. Ezt olvassuk erről a fentebb már idézett Spiegel folyóiratban: *„Igenis lehetséges az összes halálközeli élményre orvosi magyarázatot találni, hiszen ezek kizárólag pszichológiai esetek, amelyeknek a 'szellemvilággal vagy egyáltalán az ember egyéb más definíciójával' (Kübler-Ross) egyáltalán semmilyen kapcsolatuk sincs. A legegyszerűbb és legelterjedtebb magyarázat ezekre az élményekre az agyban fellépő oxigénhiány. Az összes fentebb idézett orvos legalább is lehetségesnek tartja, hogy*

*a haldoklók víziói – amiket az agyban fellépő egyre nagyobb oxigénhiány vált ki – összefüggésbe hozhatók eufórikus állapotukkal... Bizonyított, hogy az oxigén hiánya, ami ugyanakkor a széndioxid magasabb koncentrációjával jár együtt, abnormális szellemi állapotot idézhet elő. Grof és Hallivan, az LSD-drog szakértői arról számolnak be, hogy az oxigén és széndioxid 70:30%-os arányú inhalációja olyan vizionális jelenségeket képes produkálni, amelyek az LSD fogyasztása során is fellépnek.”*¹⁰⁶

A Life after Life (azaz Élet az élet után) című könyvben leírt halálközeli élményekről szóló beszámolók meglepő hasonlóságot mutatnak azokkal az érzécsalódásokkal, amelyeket a hallucinogén drogokat fogyasztók élnek át. A Moody által említett „tetszhalottak” élményleírásának majd minden részlete visszaköszön a drog-irodalomban is.

Miután Timothy Leary – a Harvard Egyetem egykori professzora – Mexikóban kábítószer hatása alatt első alkalommal tapasztalta meg a pszichedelikus élményt, ezt írta: *„Tudatosult bennem, hogy meghaltam; hogy én, Timothy Leary, eltávoztam; hogy számomra vége a játéknak. Vissza tudtam tekinteni, és láttam saját testemet az ágyon feküdni. Lepergett előttem életem, átéltem újra sok élményemet, amelyeket réges-rég elfeledtem.”*¹⁰⁷

Aldous Huxley pedig ezt írta, miután meszkalint (egy másik pszichedelikus drog – a ford.) vett be: *„Természetesen nagyon különös volt érezni, hogy (én) nem az vagyok, mint azok a karok és lábak, (amelyek ott és rajtam kívül feküdtek); hogy nem az vagyok, mint az előttem levő törzs és nyak, vagy még inkább az a fej. Sajátos érzés, ám az ember hamar megszokja. Mindenesetre úgy tűnt, hogy a test teljes mértékben képes önmagáról gondoskodni.”*¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Lásd a Spiegel fentebbi számának 93-94. oldala.

¹⁰⁷ Timothy Leary-t John Kohler idézi in: *Saturday Evening Post*, 1963. nov. 2., 31-32.o

¹⁰⁸ Huxley, Aldous: *The Doors of Perception*. New York, 1954, Harper and Row, 52. o. A zárójeles kiemelések a szerzőtől származnak.

Dr. Moody így ír könyvében erről a kérdésről: *„Például az USA nyugati részén élő indiánok a vallási rituáléjuk során a pejot (peyote) kaktusz csúcsát fogyasztják – ami számtalan alkaloidát tartalmaz, köztük a már ismert meszkalint is –, hogy látomásokat éljenek át és a tudati felismerés új dimenzióit fedezzék fel. Hasonló kultuszt a világ minden táján gyakorolnak, és a kultusz követői szerint az általuk használt tudatmódosító szer megkönnyíti az átmenetet egy másik dimenzióba. Amennyiben helyt adunk ennek a megközelítési módnak, megkockáztathatnánk azt a hipotézist, miszerint a kábítószeres használata csak az egyik útja a magasabb szintű észlelés és új tudatformák elérésének. A halálközeli élmények más módon, de ugyanazt a célt szolgálják, ami magyarázatot adhatna arra, hogy az előbbiek és a tudatmódosító szerek okozta élmények között szoros kapcsolat áll fenn.”*¹⁰⁹

Hampe utalásából is jól kiviláglik, hogy egy igen nagy ellentmondással találjuk szemben magunkat. Ezt írja: *„Hiszen első megfigyelésünk ez: a halálközeli élmények mindenekelőtt képek és víziók formájában jelentkeznek. Láthattuk, hogy az érzékelés minden területen működött, jelentős részben a hallás is. De elsősorban és szinte kizárólagosan a látomásoké volt a főszerep.”*¹¹⁰ Mindez különösen annak fényében elgondolkodtató, hogy a halálközeli élmények nyílt ellentmondásban állnak a Bibliában lejegyzett isteni kinyilatkoztatással.

Érthető, hogy mindez fejtörést okoz, mert hiszen – a fenti leírás szerint – a halálközeli élmények során minden érzékszerv működött, miközben azonban Hampe maga is megvallja, hogy a „testből kilépett én” nem öltött semmilyen testi formát. Mindez azt jelenti, hogy a Hampe és mások által leírt halálközeli élmények magyarázata ellentmondásban áll

¹⁰⁹ Moody, Dr. med. R. A.: *Life after Life.*, 123. o.

¹¹⁰

a tudomány mai ismereteivel. Dr. med. Jürg. Wunderli még hozzáfűzi: *„Abból indulunk ki, hogy a testi és a lelki funkciók – mai ismereteink szerint – elválaszthatatlan egységet képeznek. Gondolkodásunk, akaratunk, észlelésünk és emlékezetünk egyetlen egy folyamata sem játszódhat le anélkül, hogy mindez ne lenne kölcsönhatással a testi-idegi folyamatokra, illetve az idegrendszerre. Még az én-tudat is a normális agyműködéstől függ: ha az agy funkcióiban zavar keletkezik, ennek egyenes következménye a lelki funkciók zavara. Az agyműködés krónikus zavara esetén (pl. már egy 10-20 mp-es szívzműködés-leállásnál is) teljes eszméletvesztés lép fel. Egy másik példával élve: az agyi erek elmeszesedése nyomán fellépő krónikus funkciózavar az agyban maga után vonja az ember szellemi leépülését, az időskorban jelentkező demenciát. Amennyiben az összes agyi funkció működése teljesen leáll (agyhalál), elkerülhetetlen az egész test összeomlása: néhány perc vagy nap leforgása alatt elhalnak a szervek, és az agyhalott már semmiféle lelki reakciót nem mutat.”*¹¹¹

Habár a kábítószer fogyasztók és a halálközeli élményeket átélő emberek „látomásai” között bizonyos különbségeket lehet felfedezni, mégsem szabad elfeledkezni a kiváltó okokról. Pontosan ez a tény kényszerít bennünket arra, hogy ezeknek az élményeknek a magyarázatát a legnagyobb fenntartással fogadjuk. Legyen szó az emberi tudat ilyen vagy olyan élményeiről, ezek minden esetben gyakorlatilag még életben levő emberek képzelgésesei, amelyek illetéknéppen nem igazolják „A halál egészen más”-állítást. Még kevésbé van okunk feltételezni, hogy az emberi tudat a halál után tovább él.

Egyet kell értenünk Lepsziusz-szal, aki 1910-ben az alábbi megállapítást tette: *„A görög filozófia beolvasztását a kereszténységbe, amit az akkori nyugati világ a kereszténység vívmányának tekintett, Jézus*

---

¹¹¹ Wunderli, Dr. med. Jürg.: *Aargauer Tagblatt*, 1977. aug. 27.

nem támogatta. Jézus számára a halál az halál, mint ahogy az élet az életet jelent. A görög filozófia és a kereszténység – legalábbis nagyobb része – számára az életet a halál lezárja, viszont a halál után az élet tovább folytatódik. Jézus osztotta azon kegyes zsidók nézetét, akik szerint az ember – halála pillanatától feltámadása napjáig – halott, azaz a halál állapotában van; ez az állapot azonban nem méltó arra, hogy életnek nevezzük. Az élet ugyanis mostani életünket jelenti, ámbár az a halál alá van vetve. Másodszorban az élet jövőbeni életünket is jelenti, amikor, elhagyván a halottak birodalmát (azaz a sírt – a ford.), az örökké élők birodalmába térünk vissza. A halál azonban sohasem méltó arra, hogy az élet elnevezéssel illessük.”¹¹²

Vajon természetfeletti hatalmak állnának a háttérben?

E téma kapcsán még egy további, nagyon hangsúlyos nézőpontot is figyelembe kell venni. A kérdés egészen pontosan így hangzik: a halálközeli élményeknél vajon működhetnek-e közre gonosz, természetfeletti erők vagy hatalmak? Ez a kérdés döntő fontosságú számunkra, ugyanis ha erre igennel kellene felelnünk, akkor azok, akik ezzel a témával foglalkoznak, nagyon veszélyes területre merészkednek. Azoknak a szerzőknek a nagy része, akik a halálközeli élmények magyarázatának terjesztését tűzték ki célul, közvetlenül vagy közvetve bevallják: maguk is foglalkoznak okkultizmussal. Az egyik szerző, Dr. Kübler-Ross beismeri, hogy amikor háttérkutatót végzett könyvéhez, kikérte spiritista médiumok tanácsát.¹¹³ A Spiegel ezzel kapcsolatban ezt írja: „Kübler-Ross asszony meggyőződése sokkal inkább nagyon személyes tapasztalataiból

¹¹² Lepsius, Dr. J.: *Das Reich Christi. Monatsschrift für Verständnis und Verkündigung des Evangeliums*, Nr. 1., Potsdam, 1910, Tempelverlag, 12kk.

¹¹³ Kübler-Ross, Dr. med. Elisabeth, in *National Enquirer*, 1977. febr. 1

*táplálkozik, amelyeknek azonban az igazi tudományokhoz valójában semmi közük sincs, hanem a misztika, vagy még inkább az okkultizmus világához tartoznak (mi végett ezekről az ember nem is beszél szívesen).*¹¹⁴

A halálközeli jelenségek és az okkultizmus közötti kapcsolatot Dr. Moody is beépítette műveibe, amikor végkövetkeztetéseit a tibeti halottaskönyvekkel és Swedenborg írásaival igyekezett alátámasztani. Többek között ez a mondat olvasható nála: *„A halálközeli élményeket átélő emberek képesek voltak elhunytak lelkeivel találkozni, akiket még életükből ismertek.*”¹¹⁵ Ezzel azonban olyan állítást fogalmaz meg, ami ellentmond a Szentírás kijelentéseinek. Figyeljük meg, mit mond a Biblia: *„Mert az élők tudják, hogy meghalnak; de a halottak semmit nem tudnak...”* Továbbá: *„... semmi cselekedet, okoskodás, tudomány és bölcsesség nincs a Seolban, ahová menendő vagy”* (Préd 9:7, 12). Ezekből az igeversekből világosan kivehető, hogy az összes olyan kijelentés, amely a lélek tudatos továbbéléséről beszél, ellentmond a Bibliának. A halál nem nyitja meg egy másik élet kapuját, ahogy azt egyesek újból és újból előhozzák.

Bizonyára már feltűnt minden, a Bibliát valamennyire ismerő olvasónak, hogy a fentebb említett halálközeli élménybeszámolókból egy szó sem esik a halál okáról, valamint a bűnökről. Pálnál azonban világosan olvasható: *„Mert a bűn zsoldja a halál...”* (Róm 6:23). Az ember sokkal inkább úgy akar tudakozódni a halottak birodalmáról, hogy közben nem kéri ki a Biblia tanácsát; az ember ezt úgy akarja kikutatni, hogy közben ne legyen szükséges hinnie a bibliai kinyilatkoztatásban. Nem kellene-e bennünket, keresztényeket megijesztenie, ha a Krisztus általi megváltás itt még csak meg sem említették és számításba sem jön? Ehelyett egy

---

¹¹⁴ Lásd *Spiegel* fentebbi számának 101. oldala.

¹¹⁵ *Das Beste*, 1977. márc., 220. o.

„fényes lény” – aki a legszörnyűbb bűnök előtt egyszerűen „becsukja szemét”, hogy ezzel bizonyítsa „szeretetét”-t és elvegye halálfélelmünket – akarja háttérbe szorítani és helyettesíteni azt a VALAKI-t, aki szeretetét azzal mutatta meg, hogy bűneink megváltásáért az életét áldozta a Golgota keresztnél! Az újszövetségi örömhír egy jobb utat mutat a halálfélelemtől való szabadulásra: Krisztus az embert nem olcsó „humor” által szabadította meg a „legszörnyűbb és legbűnösebb tetteitől”, hanem odaszentelődése és áldozata által. Ahogy írva találjuk: „¹⁴*Mivelhogy tehát a gyermekek testből és vérből valók, ő is hasonlatosképpen részese lett azoknak, hogy a halál által megsemmisítse azt, a kinek hatalma van a halálon, tudniillik az ördögöt.*¹⁵*És megszabadítsa azokat, a kik a haláltól való félelem miatt teljes életökben rabok valának*” (Zsid 2:14-15).

Erős a gyanúja annak, hogy az utóbbi években híressé vált „fényes lény” nem más, mint Jézus ösellenége. Ő az a gonosz hatalom, aki tragikus és álnok játékot űz az emberekkel.

Annak a ténynek is el kell gondolkodtatnia, hogy a halálközeli élményekről szóló tudósításokban gyakran tagadják az isteni ítélet valóságát, miközben a Biblia világosan kijelenti: „²⁷*És miképpen elvégzett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet:* ²⁸*Azonképpen Krisztus is egyszer megáldoztatván sokak bűneinek eltörlése végett, másodszor bűn nélkül jelen meg azoknak, a kik őt várják idvességükre*” (Zsid 9:27-28). Továbbá: „*Mert nekünk mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélőszéke előtt, hogy kiki megjutalmaztassék a szerint, a miket e testben cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt*” (2Kor 5:10).

A „fényes lény” a gyanú árnyékában

Annak gyanúja, hogy a halálközeli élményekben, valamint a spiritiszta szeánszokon megjelenő fényes lény az ördögi hatalmak műve, abban nyer megerősítést, hogy ez a lény a Szentírásnak teljesen ellentmondó kijelentéseket és kinyilatkoztatásokat tesz. Midőn az első emberpárt az Éden kertjében Sátán bűnre csábította, a médium a kígyó volt, amely kétségbe akarta vonni a kilátásba helyezett halálbüntetést, amennyiben az ember áthágná az isteni parancsolatot. Isten ezt a kijelentést tette: *„... amely napon ejéndel arról, bizony meghalsz”* (1Móz 2:17). A kígyó azonban kihívóan ezt vetette oda Évának: *„Bizony nem haltok meg”* (1Móz 3:4). Adott a kérdés: az isteni kijelentést fogadjuk el, vagy azoknak az embereknek a halálközeli élménybeszámolóját, akik valójában nem is haltak meg? Másképpen fogalmazva: a Bibliának higgyünk-e, vagy egy fényes lénynek? Vagy talán egy médiumnak, aki mögött Sátán áll?

A fényes lény pusztá megjelenése is óvatosságra és komoly vizsgálatra int. Hogyan is fogalmazza meg figyelmeztetését Pál apostol? *„Nem is csoda; hisz maga a Sátán is átváltoztatja magát világosságangyalává”* (2Kor 11:14). A kígyó a Paradicsomban szintén csábító ajánlattal vette le Évát a lábáról, és nem mutatta rögtön az elején méregfogát. Azt ígérte ugyanis, hogy ha Éva megeszi a tiltott gyümölcsöt, akkor szemei meg fognak nyílni, és eléri az ismeret magasabb fokát, mi több, olyan lesz, mint maga Isten! A halálközeli élmények magyarázói is azt ígérik, hogy magasabb ismeretekkel rendelkezünk majd olyan dolgokról, amelyek megismerése nem adatott meg számunkra, emberek számára. Mind e mögött az őcsaló áll, aki bár a *„világosság angyalá”*-nak adja ki magát, Jézus szavai szerint nem más, mint *„a hazugság atyja”* (Jn 8:44). Pál apostol így figyelmeztetett: *„Félek azonban, hogy a miként a kígyó a maga álnokságával megcsalta Évát, akként a ti gondolataitok is*

megrontatnak és eltávolodnak a Krisztus iránt való egyenességtől” (2Kor 11:3).

A halálközeli élmények létezésének magyarázatában az ember a halhatatlan lélek tanának bizonyítékát látja, amellyel végső fokon arra tesz kísérletet, hogy semlegesítse a Biblia tanítását. Mindazáltal az összes spiritizma csalással szemben a legnagyobb védelmet az ember hármas egységét kinyilatkoztató, szintiszta ó- és újszövetségi igék jelentik, amelyek összecsengenek a tudomány mai ismereteivel.

Az *Evangelical Newsletter* című folyóiratban nagyon nyomatékos figyelemztetés olvasható: *„Pontosan ez az a pont tehát, ahol az ördög a legádázabb ellenállást tanúsítja. Azáltal, hogy olyan feltételeket képes teremteni, amelyek tudatunkat megbéníthatják, vagy érzéketlenné tehetik a halál keserű valóságával szemben, teljesen elzárja az embert Istentől és Jézus evangéliumától. Mindez jól látszik a korábbi idézetekben, ahol a halál egyfajta menekülést testesít meg, és felette áll az isteni igazságszolgáltatásnak (lásd Kübler-Ross, Monroe, Moody vagy mások írásai).”*¹¹⁶

Félelmetes, hogy Sátán milyen sok régi és új praktikáját vonultatja fel a modern ember előtt, hogy elterelje figyelmét a Biblia üzenetéről! Napjaink ördögi csalásainak nagy része arra vezethető vissza, hogy elfogadottá vált az emberi testtől független és halhatatlan lélek tanítása. E csalások közé sorolható az ún. „lélekvándorlás” is, amellyel a következő fejezetben óhajtunk foglalkozni.

¹¹⁶ *Evangelical Newsletter*, 4. kötet, Nr. 10., 1977. május 20.

21. A KERESZTÉNY HIT ÉS A „LÉLEKVÁNDORLÁS”

Számtalan ember számára a lélekvándorlás tanítása amolyan időutazás, aminek során a fantázia szárnyán a talán kissé komor jelenből letűnt korokba repülnek vissza, és közben örvendeznek az egészen különleges, korábbi létformájuknak. Példának okáért egy asszony megpillantja az újságban egy csinos férfi képét, majd rögtön levelet ír neki, amiben közli vele, hogy tagadhatatlanul felismerte benne férjének korábbi inkarnációját. Vagy egy allergiától szenvedő polgár csak azzal tudja ezt a kellemetlen örökségét megmagyarázni, hogy évszázadokkal korábban egy bányában dolgozott, ahol a sok por miatt allergiássá vált. Egy másik esetben pedig egy hölgy azzal igyekszik megindokolni a ruhatárára fordított jelentős kiadásokat az emiatt némileg nyugtalanná vált férjének, hogy korábbi létformája szerint ő nem más, mint maga Kleopátra. Amerikában se szeri, se száma azoknak az embereknek, akik korábbi létformájukban híres indián törzsfőnökök voltak. Ha az ember a mostani életben nem viszi annyira, hogy sikert sikerre halmozzon, akkor szüksége van valamire, ami növeli önbizalmát. A hírneves médiumot, Arthur Fordot először egy buddhista szerzetes, később egy indiai guru, végül pedig Lázár apja reinkarnációjának tartották.

Aki ezeket a dolgokat elég gyakran hallja, végül felteszi a kérdést, mi ebben az igazság. Ezért szeretnénk ezt a fejezetet a lélekvándorlás vagy másképpen reinkarnáció kérdésének szentelni. Maga a kifejezés a görög és latin nyelvhasználatból átvett szó. A latin „reinkarnáció” szó azt jelenti, hogy újbóli megtestesülés (*re* = ismét, *inkarnation* = megtestesülés), míg a görög *metempsychosé* kifejezés tulajdonképpen a következő jelentéseket hordozza: lélekváltás vagy lélekvándorlás, a lélek újraszületése egy másik testben.

A lélekvándorlás tana régi időkre nyúlik vissza, amit gyakran annak igazolásául hoznak fel, hogy akkor valószínűleg helytálló is. Mindez azonban már önmagában vitatható, mert hiszen egy tanítás kora nem állhat egyenes arányban annak igazságtartalmával.

A „lélekvándorlás” tanának pogány eredete

A tanítás azon az elképzelésen alapszik, hogy a lélek a halál során elhagyja a testet, és képes egy másik testet keresni magának lakóhelyül. Sok követője és képviselője elsősorban az indusok, a görögök és a kelták közül került ki. Hérodotosz feljegyzése szerint az egyiptomiak voltak a lélekvándorlás tanításának az első képviselői. Ez azonban így első hallásra nagyon kétséges, még ha néhány merész utalásuk így is értelmezhető lenne. Mindazáltal bizonyos, hogy az egyiptomiak inkább a túlvilági léthez vonzódtak. A tanítás hazájaként Indiát és Görögországot nevezhetnénk meg. A görögök közül Pitagorasz volt az első legjelentősebb képviselője. Platón viszont igencsak erősen kiszínezte e tanítást: szerinte ugyanis az ember földi élete határozza meg sorsát, amelyet aztán a lélek el kell fogadjon, amikor újra testet ölt.

*„Földi életünk minősége határozza meg a test újraszületését: aki csak az evés-ivásra gondolt, egy szamár vagy egy hasonló állat testébe költözik. Az igazságtalan, zsarnoki és mohó lelkek farkas, héja vagy keselyű formájában öltenek újra testet. Azok az emberek pedig, akik igazságosságukkal és megfontoltságukkal igaz polgároknak bizonyultak, méhként, darázsként, hangyaként, vagy megint emberi formában születnek újra. Ezek tehát a pogány elképzelések a reinkarnációról, és Platón minden bizonnyal nagy sikert aratott ezzel a tanításával. Azonban ki kell hangsúlyoznunk, hogy ő volt az értelmi szerző.”*¹¹⁷

„A lélekvándorlás hitre tipikusan jellemző annak a 6. században élt kelta bárdnak a vallomása, aki azt mondta, hogy először hiúz, majd szarvas, később ásó, fejsze, kakas, bak volt, míg végül egy mag lett belőle, amit lenyelt egy tyúk; itt időzött addig, míg végül újra nem született emberként. De idézhetnénk a görög Empedoklész szavait is: »Így tehát voltam kisleány, leány, bozót és madár is, majd egy szótlan hal a sós vízben«.¹¹⁸

A lélekvándorlásba, illetve magába az újraszületésbe vetett hitet olyan sok ellentmondásos vélemény kíséri, hogy lehetetlen megállapítani, melyik teóriát fogadjuk el igaznak a sok közül. Még a legalapvetőbb fogalmakban sincs egyetértés, és hiányzik világos meghatározásuk is. Csak egyetlen dologhoz nem fér semmi kétség: a lélekvándorlás tanának alapja a halhatatlan lélek pogány tanítása. Innentől azonban a különböző vélemények kavargó sokasága következik, amiben a tisztán látni szerető ember sem tud zöld ágra vergődni, és úgy érzi, ebből a labirintusból nincs kiút.

Vitatható pótelméletek

Ahogy azt már említettük, a lélek újra testet öltése az emberre korlátozódik, más felfogás szerint azonban a lélek állatok, rovarok vagy akár növények testébe is beköltözhet. De ebben az esetben sem a lélek dönt szabadon, hanem pontosan azt a testet kell elfogadnia, amelyben a léleknek szüksége van bűnhődésre, illetve a megvilágosodásra, miközben az sem világos, hogy ki határozza meg, melyik testbe kell költöznie a léleknek.

---

¹¹⁷ Stettner, Walter: *Die Seelenwanderung bei Griechen und Römern*. Stuttgart-Berlin, 1934, Verlag von W. Kohlhammer, 23. o.

¹¹⁸ Bertholet: *Wörterbuch der Religionen*. Stuttgart, 1962, Alfred Kröner Verlag, 504. o.

Az alábbiakban felsorolunk néhány elgondolást, amelyek többé-kevésbé a lélekvándorlás valamennyi variációjának az alapját képezik:

1. A halál valójában nem zárja le végérvényesen az életet, hanem csak átmenetet képez egy új, földi létformába. A lélek ilyenképpen halhatatlan, és a testtől függetlenül tud tovább élni.

2. A lélek új „szállásadója”-t az határozza meg, amit a lélek korábbi életében tett. Ha vezekelnie kell, akkor egy alacsonyabb rendű testbe kell költöznie, ha pedig nem, akkor egy magasabb rendű testben ölthet újra alakot.

3. Rendszerint létezik a lelkek egy folyamatosan fennálló létszáma, amely sem nem növelhető, sem nem csökkenthető.

4. A lélekvándorlás alapja önmagunk megjobbítása, ezért a léleknek számtalan inkarnáción kell átesnie. E testet öltések száma meghatározatlan, akár egymilliószor is megtörténhet.

Ez a felsorolás csak nagyvonalakban adja vissza e tanítás sarkalatos pontjait. Ám belőlük kiindulva e tanítás óriási fává ágazik szét, amely mindig más „fakoroná”-t mutat, aszerint, hogy az ember éppen Ázsiában vagy Európában, illetve egyik vagy másik országban tartózkodik; de aszerint is változik a kép, hogy a mi korunkból, vagy az elmúlt évezredekéből indulunk-e ki. Nagy súllyal esik a latba az is, ha feltételezzük: a lelkek létszáma állandó, így ezeknek folyamatosan új és új testbe kell beköltözniük. Ha azt feltételezzük: a lelkek létszáma korlátlan, így testet öltésüknek egy meghatározott időben kell végbemennie, vagy a lelkek végtelen számú újraszületést élnek meg a végtelen időben.

Amikor Friedrich Nietzsche 1881 nyarán a svájci Engadin völgyében fekvő Sils-Mariában megérintette az ember újraszületésének gondolata, vitatható nézetét, amely az általa elvetett keresztény feltámadástan helyét volt hivatott elfoglalni, e szavakkal fejezte ki: *„Az életben minden visszatér kiindulási helyére. A lét kereke örök*

*körforgásban van, s az életünk is; a mostani életedet, s ami már elmúlt, számtalanszor kell majd újraélned. A jövő nem változtat semmit ezen – minden fájdalom, öröme, gondolatod, sóhajod, és életed minden kimondhatatlan apró és nagy története vissza kell térjen hozzád, ugyanabban a sorrendiségben. Így ennek a póknak is, és ennek a fák között látszó holdfénynek is, ennek a pillanatnak is – és én magamnak is.”*¹¹⁹

Napjainkban a hagyományosan kereszténynek számító országokban is egyre nagyobb tért hódít a lélekvándorlás tanítása. Mindazáltal a kereszténység egyáltalán nincs arra felkészülve, hogy felismerje ennek a tanításnak a tisztán pogány elemeit. A legtöbb ember túlságosan járatlan a Biblia és az általa bemutatott értékes megváltási terv témáiban. Ehhez társul még, hogy a halhatatlan lélek pogány tanítása előkészítette az utat ezeknek a téves elképzeléseknek az elterjedéséhez. A következmények azonban semmiképpen sem jelentéktelenek: A lélekvándorlás tanának hívei nem a bibliai üdvösség útján járnak; olyan kutakat keresnek, amelyek nem adnak vizet, és ezért nem csillapítják a megváltás utáni vágyat.

Demitismonda Szentírás ebben a témában? Különösen fontos mindezt tudni, annál is inkább, mivel egyes bibliaverseket gyakran alkalmaznak a lélekvándorlás igazolására. Nézzünk meg először mégis egy apokrif szöveget, miközben ne feledjük, hogy ezeket a szövegeket a Palesztinában élő zsidó nép fogadta el, viszont sohasem fogadták el ezeket Isten szavaként! Salomonnak tulajdonítják a következő szavakat: „¹⁹*Tehetséges ifjú voltam ugyan, és jó lélek jutott részemül,* ²⁰*vagy helyesebben, mivel jó voltam, jutottam tiszta testhez*” (A bölcsesség könyve 8:19-20, SzIT). Ezek a versek jól tükrözik azt a pogány-görög gondolkodást, ami teljes ellentmondásban áll Salamon többi kijelentésével, nem beszélve a Szentírásról. A bölcsesség könyvének 9. fejezetében így folytatódik

---

¹¹⁹ Nietzsche, Friedrich: idézve in Th. Traub: *Von den letzten Dingen*. Stuttgart, 1928, Quell-Verlag der Evang. Gesellschaft, 125. o.

tovább az idézet: „⁵*Hiszen szolgád vagyok, szolgád fia, gyöngye és rövid életű ember, és édeskeveset értek a joghoz és a törvényhez...* ¹⁴*Hisz a halandók gondolatai bizonytalanok, és terveink ingatagok.* ¹⁵*Mert a romlandó test gátolja a lelket, és a földi sátor ránehezedik a sokat tűnődő elmére*” (9:5, 14-15, SzIT). Először tehát azt olvassuk Salamonnál, hogy tiszta lélekhez jutott, majd pedig azt, hogy a romlandó test gátolja a lelket, valamint a földi sátor ránehezedik a sokat tűnődő elmére. De hát ha egyszer a lelke jó volt, hogyan akadályozhatta és nyomaszthatta saját teste? Hasonlítsuk össze mindezzel pl. Dávid imájának egy versét: „*Salamonnak pedig, az én fiamnak adj tökéletes szívet...*” (1Krn 29:19). Ha Dávid azt gondolta volna, hogy Salamon már születése óta jó, akkor ezt nem kellett volna kérnie imában. Ráadásul maga Salamon is imádkozott az engedelmes szívért, és imádsága meghallgattatott (lásd 1Kir 3:9, 10-12, MBT). Salamon tehát csak imája után kapott „*bölcs és értelmes szívet*” (1Kir 3:12), és nem már születése előtt!

Amikor Salamon azt írja A prédikátor könyvében az 1:9-11 versekben, hogy „*.... a mi történt, ugyanaz, a mi ezután is történik; és semmi nincs új dolog a nap alatt*”, akkor ez csupán azt jelenti, hogy az emberek semmit sem tanultak a korábbi generációk tapasztalataiból, és újra és újra elkövették a múlt hibáit. Ennek azonban semmi köze sincs ahhoz, hogy a lélek visszatér azért, hogy a korábbi életében elkövetett hibáit elrendezze. Ez a lehetőség éppen azért kizárt, mert „*semmi nincs új dolog a nap alatt*”. Salamon nem beszél arról, hogy „emlékezetben lenne a lélek egy vagy több korábbi inkarnációja”, hanem éppen ellenkezőleg: „*Nincs emlékezet az előbbiekről...*” (Préd 1:11).

Mind az Ó-, mind pedig az Újszövetség bizonyoságot tesz a halottak feltámadásáról, amely azonban teljesen más, mint a lélekvándorlás szerinti testet öltés. A feltámadás során ugyanis nem egy különálló lélek költözik bele egy testbe, hanem az egész ember – testestül-lelkestül

– egy új életre támad fel. Itt tehát arról van szó, hogy a napok végén Isten mindent újjáteremt, nem pedig arról, hogy a lelkek minduntalan újraszületnek. A feltámadásról azonban később még részletesebben lesz. Fatális tévedés a feltámadást összetéveszteni a reinkarnációval.

Amikor Jézus földi élete idején a zsidókat az foglalkoztatta, hogy Jézus lenne-e a feltámadt Keresztelő János (lásd Mt 14:1-2), Illés, Jeremiás vagy egy a feltámadt próféták közül (lásd Mt 16:13-14), akkor feltevésük nem a lélekvándorlásba, illetve reinkarnációba vetett hiten nyugodott, hanem azon a hiten, amelyet már az Ószövetség is bemutat, amikor Isten, különleges beavatkozása folytán halottakat támasztott fel.

Érdemes néhány gondolat erejéig Jézus és tanítványai beszélgetésénél időzni, ami a vakon született ember meggyógyítása után történt: *„¹És a mint eltávozék, láta egy embert, a ki születésétől fogva vak vala. ²És kérdezők őt a tanítványai, mondván: Mester, ki vétkezett, ez-é vagy ennek szülei, hogy vakon született? ³Felele Jézus: Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülei; hanem, hogy nyilvánvalókká legyenek benne az Isten dolgai”* (Jn 9:1-3). Erre az igehelyre hivatkozva azt állítják, hogy a zsidók hittek abban, hogy a lélek már földi léte előtt képes vétkezni. Valóban erről van-e szó? Az uralkodó zsidó felfogás ugyanis elutasítja ennek lehetőségét. Sokkal inkább azzal törődtek, hogy milyen következményekkel jár: 1. ha valaki áthágja Isten törvényét; 2. ha valaki a szüleire kimondott átok után születik. Lamsa ezzel kapcsolatban megjegyzi: *„A Keleten uralkodó, általános felfogás szerint a gyerekeknek bűnhődniük kell azért, ha valaki megátkozta szüleiket, vagy ha ezek áthágtak bizonyos vallási törvényeket. Ott tehát teljesen elfogadott, hogy a gyerekeknek kell megfizetniük szüleik vétkei miatt.”*¹²⁰

A zsidók tehát hittek abban, hogy a gyerekeknek kell megbűnhődniük szüleik bűnei miatt, abban azonban nem hittek, hogy egy gyermek már

¹²⁰ Lamsa, George M.: *Die Evangelien in aramäischer Sicht*. Gossau-St. Gallen, 1963, Max Burri, Neuer Johannes-Verlag, 402. o

születése előtt tudna vétkezni. Igaz ugyan, hogy voltak zsidók Jézus idejében és előtte is, akiket megfertőzött a platonista filozófia – ahogy azt láttuk is A prédikátor könyve 8. fejezetének témájánál. Továbbá elképzelhető, hogy Jézus tanítványai is hallottak ezekről a nézetekről. Ám egyfelől az az elgondolás, miszerint a lélek már földi megjelenése előtt képes lenne vétkezni, egyáltalán nem azonos a reinkarnációval, másfelől a Szentírás (ahogy azt már korábban elegendő bizonyítékokkal alátámasztottuk) nem tud olyan lelkekről, amelyek a testtől függetlenül léteznének. Az élet lehelete teszi élővé az egész embert, és csak a test és az élet leheletének egyesüléséből jött létre az élő lélek (vagyis az élőlény – a ford., lásd 1Móz 2:7, MBT).

Ne veszítsük egyáltalán szem elől, hogy a tanítványok nem azt kérdezték: a vakon született „lelke” vagy a szülei „lelke” vétkezett-e! Ők egyáltalán nem osztották a görögök nézetét, ami kimondja, hogy az ember halandó testre és halhatatlan lélekre osztható. Ők azt kérdezték, hogy „ez-é” vagy „ennek szülei” vétkeztek-e. A zsidók tudták, hogy a méhben fejlődő magzat érzékeny a külső behatásokra. Gondoljunk csak azokra az utasításokra, amelyeket Sámson édesanyja kapott (lásd Bír 13:4)! Még a bálvány-istentisztelet gyakorlásának harmadik-negyedik generációig elérő negatív következményei sem voltak előttük ismeretlenek (lásd 2Móz 20:3-5). Ez azonban szintén nem reinkarnáció, hanem az öröklődés törvényszerűségének a kihatása. Amennyiben ugyanis a szülők gyerekei Isten útján jártak, megtapasztalhatták Isten jóságát (lásd 6. vers). Bárhogy is vizsgáljuk a dolgot, egy szó sem esik a reinkarnáció tanítása szerinti megtisztulásról. Keserű következményekkel jár, ha a szülők bűnös életet élnek gyermekeik előtt, mindazáltal sem a szülők, sem pedig gyermekeik „lelke” nem büntethető azzal, hogy az újraszületést – egy alacsonyabb rendű testben – elszenvedjék.

Ezen túlmenően Jézus elutasítja mind a vakon született gyermek, mind pedig szüleinek bűnösséget, és nem megy bele mélyebben a kérdésbe.

Fontos kiemelni, hogy a 3. vers helyesebben így fordítható: „Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülei; hanem azért van ennek szenvedése, hogy nyilvánvalókká legyenek benne Isten dolgai.” Theodor Zahn a következőt jegyzi meg ezzel kapcsolatban:

*„Gyógyítása végső okaként Jézus nem azt nevezi meg – ahogy azt régtől fogva félre is értik –, mármint hogy Isten hatalma nyilvánvalóvá legyen benne, vagy hogy Isten munkája meglátszódjon benne, hanem, hogy Isten cselekedete látható valósággá váljon benne.”*¹²¹ (Jézus tehát nem csupán fizikai gyógyulásban akarta részesíteni a vakon született férfit, hanem lelki megtérésben is. A megtérésnek pedig mindig „látható” cselekedetei vannak – a ford.)

Jézus kijelentését követőinek ígért jutalmáról (lásd Mt 19:28-30), amelyben előfordul az „újjászületés” kifejezés, szintén kisajátította a reinkarnáció tanítása, noha itt Jézus az új ég és az új föld megteremtéséről beszél, tehát egyértelműen a világ újjáteremtéséről és helyreállításáról. Egy szó sem esik itt a lelkek inkarnációjáról. A lélekvándorlás tanítása, annak valamennyi formájában egyértelmű és kétségbevonhatatlan cáfolatot nyer A zsidókhoz írt levél következő versében: *„És miképpen elvégzett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet”* (9:27). Ezt a tényt az egész Újszövetség hangsúlyozza.

A reinkarnáció alapgondolata a kereszténységen kívül eső vallások és világnézetek önmegváltásra épülő tanítása. A kulcskifejezés a „karma”, ami a *Svájci Lexikon* szerint a következő jelentést hordozza: *„A karma (szanszkrit nyelven = cselekedet) az összes indiai vallásban (az iszlámot kivéve) az ember cselekedetét jelöli, annak következményeivel, és ide sorolhatók a szellemi tettek is. Az ember összes cselekedete dönti el, hogy újjászületése után jó vagy rossz élet jut-e osztályrészül neki.”*

---

¹²¹ Zahn, Theodor: *Kommentar zum Neuen Testament*, IV., Leipzig und Erlangen, 1921, Deichertsche Verlagsbuchhandlung, 436. o.

Bertholet a karma kifejezést így definiálja: *„A karma (cselekedet), eredetileg rituális értelemben indiai kifejezés, és azt a hitet jelöli, hogy cselekedeteink kölcsönhatásban állnak egymással; az ember azzá lesz, amit a múltban tett. Tetteinek következménye »az anyaméh, mely őt újra kihordja« – mármint a következő újjászületése – , hiszen a karma és a lélekvándorlást nem választhatók el egymástól. Ezáltal a karma az emberi sors irányítója, és természetsszerűleg következik az emberi cselekedet által létrehozott felállásból. Ez azt jelenti, hogy az adott ember testi-lelki állapota kiolvasható korábbi tetteiből.”*¹²²

Vajon ez a feltevés nem azt vonná maga után, hogy keményen ítélnénk meg olyan embereket, akiknek mások szerint rosszul megy a sora? Vajon nem nyitnánk-e meg ezzel a szívtelen ítélkezés zsilipjét? Ráadásul olyanok felett törnénk pálcát, akik nem is emlékeznek korábbi életükre, és így nem tudhatják, mit is kellene törleszteniük! Vajon nem fojtja el csirájában az emberi együttérzést ez a gondolkodás azok iránt, akik sorsukat maguk döntötték romba?

Gerhard Bergmann a *Tagebuch einer Indien- und Ceylon-Reise* című könyvében megrendítő képet fest a karma kihatásáról. Az Ó-Delhiben tett látogatásáról ezt írja: *„Itt lüktet az élet Indiában igazán. Szent tehenekkel és kéregető emberekkel találkozunk lépten-nyomon a legforgalmasabb közlekedés közepette. Ezek az emberek kiteszítettak, az ún. kasztnélküliek, akik korábbi életükben nem tették jóvá bűneiket. Szemben állnak azokkal a mesebeli maharadzsákkal, akik minden bizonnyal nagyon jó emberek lehettek korábban. Nem tűnik valahogy ellentmondásosnak, ha ezek nem törődnek a kasztnélküliekkel? Mert hiszen valóban nem törődnek velük. Egyre világosabbá válik bennem a felismerés: **a kasztrendszer borzasztó.**”* (Kiemelés a szerzőtől.)

¹²² Lásd Bertholet fentebbi könyvének 280. oldala

Wurm-Blum részletes meghatározása a karmáról: „Az újraszületést a karma törvénye határozza meg (karma = Hátsó-India szent nyelvén [páli]: kamma). Ez nem más, mint a test és a lélek cselekedeteinek végső eredménye, az ember tetteinek erkölcsi ítélet alá eső summája, amely a karma törvénye szerint megmarad, és amelyet az általános értelemben egyszerűen karmának neveznek. Az ember személyisége megszűnik – annál is inkább, mivel csak a mulandó létállapothoz kötődött –, és nem vesz részt az újjászületésben, karmája azonban marad, hiszen állandó, és ez határozza meg az újraszületést. Ez az a biztos pont, amelyre felépül az evilági élet, és amely az élet után is megmarad – a karma ugyanis új meg új egzisztenciákat terem. Mint valami személytelen és rideg törvény, számon kéri összes jó és rossz cselekedeteinket, majd tetteink summáját aztán a lélek mérlegére veti. A karma miatt van az, hogy minden elmúlást megújulás követ a világban. A karma azonban mégsem egy őslélek, hanem egy mindent uraló törvény. A karma miatt van az is, hogy az ember újraszületik, de mégsem egyenlő lelkével, ami testet ölt; erkölcsi tetteink summáját jelenti, amely egy teljesen más individuumban születik újjá.”¹²³

E felfogás szerint minden egyes cselekedetünk felelős azért, hogy a következő testet öltés során a lélek milyen alakban szülessen újra. Sorsunkat ezek a tettek határozzák meg, úgyhogy nem a lélek, hanem a karma dönt sorsunkról. Ez tehát nem egy személyes Isten, aki megbocsát vagy elítél; sokkal inkább egy erő, „cselekedeteink hatalma”, amely az ember következő létformáját meghatározza. Ezzel létrejön egy olyan körfogás, amelyből szabadulni lehetetlen – legalább is a régi buddhista tanítók véleménye szerint. Mindezek után az sem világos, hogy az ember karmája személyes vagy személytelen. C. G. Jung így ír erről: „Nem tudok válaszolni arra a kérdésre, hogy az a karma, amelyet éppen élek, az

---

¹²³ Wurm-Blum: *Religionsgeschichte*. Stuttgart, 1929, Calwer Vereinsbuchhandlung, 561. o.

*összes korábbi életemben véghezvitt tetteim, vagy sokkal inkább őseim cselekedeteinek eredménye, amelyet megörököltem tőlük. Őseim életének kombinációja lennék, azáltal, hogy életüket egy új testben élem? Már korábban léteztem volna önálló személyiségként, majd minden újjászületett életemben annyival jutottam volna előbbre, hogy most tudok megoldást keresni? Nem tudok felelni ezekre a kérdésekre. Buddha ezt nyitva hagyta, és szeretném feltételezni, hogy maga sem tudta biztosan.”*¹²⁴

Alapjában véve ebben a tanításban a hangsúly az istenhit nélküli önmegvalósításon van, amiben végül teljesen feloldódik és eltűnik az ember személyisége. Nem jelenik meg benne Isten szeretete, sem pedig az ember egyedisége, amit Isten gondolt el az ember számára. Annie Besant így jellemzi mindezt: *„Így jön létre lépésről lépésre az ember fejlődése, a jellem egyik személyiségen keresztül formálódik a másik után, a nyereségek és veszteségek szilárdan rögzülnek az asztrális és mentális formában, és ezek irányítják a következő fizikai megnyilvánulásokat. Minden erény tehát egy előre megtett lépésnek, az alsó természet fölött aratott diadaloknak külső jele, jelképe, a veleszületett minőség, a mentális vagy erkölcsi jellegzetességek pedig, amelyekkel egy gyermek megszületik, elmúlt harcok, elmúlt győzelmek, vagy elmúlt kudarcok kétségtelen bizonyítéka. Elégge visszataszító elmélet a mentálisan és erkölcsileg renyhék és gyávák számára, de a legnagyobb mértékben bátorító és lelkesítő tanítás azoknak, akik nem tartanak igényt semmiféle emberi vagy isteni jóindulatra, hanem megelégednek azzal, ha türelmesen és szorgalmasan megdolgoznak mindenért, amire igényt tartanak.”*¹²⁵

¹²⁴ C. G. Jung: *Emlékek, álmok, gondolatok*. Budapest, 2006, Európa Könyvkiadó, 320? o.

¹²⁵ Besant, Annie: *Reinkarnáció*. Online forrás: <http://terebeess.hu/keletkultinfo/ujraszulet.html> (Az újjászületés folyamata c. fejezet.)

A szövegben tehát egy véget nem érő személyiségfejlődésről van szó, ami azonban meg sem említi, hogy mi az elérendő cél. Mennyivel másképp néz ki a Jézus evangéliumába vetett reménység! Aki feladja ezt a reménységet, az nincs irigylésre méltó helyzetben.

A lélekvándorlás tanításának alapja az a feltételezés, hogy az ember mostani életében vissza tud emlékezni korábbi létére. Valójában azonban ez nem lehetséges. Az álmok és az önszuggesztió nem alkalmasak arra, hogy megbízható eszközök legyenek az igazság megállapítására. Az ember mindig is megpróbált a hipnózis segítségével utat találni az egyén korábbi életének emlékeihez. Példaként hadd álljon itt most Bridey Murphy esete. Kurt Hutten és Siegfried von Kortzfleisch beszámolóiból tudjuk, hogy rendkívüli feltűnést keltettek Murphy mélyálomban közölt kijelentései, amelyek hat alkalommal, 1952. december 18-a és 1953. október 10-e között zajlottak. Úgy hírlík, számtalan apró részlettel szolgált korábbi inkarnációjáról. Azt mondta, hogy 1798. december 20-án született Írországbán, majd adatokkal szolgált szüleiről, testvéreiről, az akkori kor helységneveiről, valamint az akkor élt emberekről. Az egyező adatok száma meglepően magas volt, és ezzel megszületett a reinkarnációs hipnózis. Az egyező adatok mellett sok hamis információ is napvilágot látott. Riporterek és pszichológusok hada foglalkozott az esettel, azzal a szándékkal, hogy tisztázzák azt. Hutten szó szerinti feljegyzése következik: *„A rejtélyt végül nem a riporterek, és nem is a pszichológusok oldották meg, hanem egy chicagói pap, akit Wally White-nak hívtak. Ő leásott Virginia Tighe múltjába, és közben rájött, hogy Virginia gyermekkorában a chicagói Corkell család gyermekeivel játszott, akiknek az édesanyja nem volt más, mint maga Bridey Murphy. Mrs. Corkell előszeretettel mesélt a gyerekeknek hazájáról, Írországról, és a kis Virginia minden bizonnyal a legfigyelmesebb*

hallgatói közé tartozott. White lelkész kinyomozta, hogy Mrs. Corkell gyakran adott elő ír szövegeket és mutatott be ír táncokat az utcán, amelyekkel még pénzt is gyűjtött. Ebből az időből származtak a médium, Virginia Tighe emlékei »Sean«-ről, aki Bridey Murphy életében nem kis szerepet játszott: ez a »Sean« ugyanis egy fiatal fiú, aki a tízéves Virginiának nagy gyermekkori szerelme volt.

A mélyálomban fekvő médium elbeszélései tehát megegyeztek a gyermekkorából származó emléképekkel Chicagóról és gyermekségéről, amelyeket a hipnózis újra felhozott (a tudatalattiból – a ford.). Virginia gyermekkori játszótársa így nyilatkozott az esetről: »Virginiának olyan élénk volt a fantáziája, hogy mindig is azt gondoltam, egyszer biztosan egy könyvet fog írni«.

Hutten később így folytatja írását az e témában végzett kísérletekről: „A reinkarnációs hipnózis során feltárt számtalan inkarnációt állítólag írásos bizonyítékokkal teljesen alátámasztottak. Több más kísérlete ismert a svájci hipnotizőrnek, Franz Turminak, valamint számtalan kísérletet folytatott még a svéd teológus, pszichológus és orvos, Dr. John Björkhem is. Utóbbi harminc évvel ezelőtt végzett kísérleteket több mint ezer kísérleti személyen, akiknek a kijelentései rendkívül banálisak voltak. Amikor mindezt publikálta, kénytelen volt szembesülni a dán hipnózisprofesszor, Thorson kritikájával, aki szerint Björkhem még mindig nem a megfelelő szkepticizmussal járt el. Thorson közzétette saját kísérletét, amelynek alanya egy svéd cselédleány volt. Amikor a szolgáló mélyálomba került, játszi könnyedséggel adta elő egy 16. századi udvari hölgy szerepét. Néha azonban olyan szavakat használt, amelyek az akkori időkben még teljesen ismeretlennek számítottak. Amikor pedig megkérdezték tőle: »Mondja csak, honnan hozza a vizet?«, teljesen természetesen ezt válaszolta: »Micsoda kérdés, hát a vízcsapból!«

*Thorson szerint itt egyáltalán nincs szó tudatos csalásról; azonban számtalan eset létezik, amikor teljesen őszinte kísérleti személyeket megcsalt a tudatalattijuk. Mindez többnyire a tudatalatti elfojtott komplexusaira vezethető vissza. Hasonlóan a munkahelyén szerényen viselkedő, otthon azonban vadállattá válni képes emberhez, az elfojtott vágykomplexusok a hipnózisban a másik végletbe csaphatnak át. A cselédlány esetében tehát ez úgy jelent meg, hogy a hipnózis során előkelő udvari hölgyként viselkedett.”*¹²⁷

A fentebb leírt példák minden józan gondolkodású embernek megmutatják, mennyire támadható és cáfolható, amikor hipnózissal, emlékképekkel, önszuggesztióval akarnak valami olyat bizonyítani, aminek bizonyítása nem lehetséges. Még nagyobb tévedés, amikor az ember efféle eszközökkel védelmez olyan elgondolást, amely a Szentírás tanításával homlokegyenest ellenkezik.

Karma helyett: Krisztus

Marjorie Lewis Lloyd néhány nagyon értékes megállapítást tett közzé az Insight című folyóiratban. Először arról számol be, hogy egyedül az teszi elviselhetővé a reinkarnáció és karma tanítását a nyugati népek hívei számára, hogy csak félig hisznek benne, és némi idő elteltével gyakran már semmi kedvet sem éreznek rá, hogy foglalkozzanak vele. Amikor belefáradnak, akkor le tudják tenni ezt a keleti elméletet. Nem igaz ez azonban azokra a „szegény tibeti emberekre, akiknek soha eszükbe nem jutna kétségbe vonni ezt a tanítást”¹. Ezután így folytatja: „A lélekvándorlás tanában hívő emberek egyáltalán nem találhatnak megnyugvást. Számukra ez olyan, mint a sors kereke, ami állandóan forog. Annak gondolata pedig, hogy az ember egyik életet éli a másik

---

¹²⁷ Ibidem, 42. o.

után, miközben sohasem képes minden adósságát letörleszteni, olyan teher, amely nyomasztja és elcsüggeszti az embert. Mindent megtennének azért, hogy szabaduljanak ebből a mókuserékből.

De miért is népszerű annyira a reinkarnáció tanítása? Mi teszi a karmát olyan vonzóvá? Vajon nem az lehet a háttérben, hogy az ember nagyon büszke teremtmény, aki szeret fürdeni a függetlenségben? Még Istentől is szeretné függetleníteni magát, hiszen nem óhajtja, hogy a Megváltó törődjön szükségleteivel. [Ugyan ki ne gondolna e helyen a kígyó hazugságára: »... olyanok lésztek, mint az Isten...« (1Móz 3:5)? Az ember saját maga istene szeretne lenni.]

Az ember bevallhatja, hogy vétkezett, hiszen ezt nehéz lenne elkendőznie. Mégis: amikor az ember vétkezik, helytelen cselekedetért maga akar megfizetni, és nem akar Isten bűnbocsánatától függni. Itt van a karmával is a probléma, hiszen az a golgotai kereszt helyébe akar lépni! Ilyen értelemben a karma nem más, mint az ember által kigondolt út, hogy saját vétkeit önmaga rendezze el.

A karma annak az embernek vonzó, aki előnyben részesíti, hogy saját bűneiért maga törlesszen – kerüljön neki akár ezer inkarnációba is, amíg mindent elrendez; ahelyett, hogy letenné büszkeségét, térdet hajtana a régi, durva kereszt előtt, és Isten bocsánatát kérné.

Megváltásunkat Isten a saját Fiának vére által vásárolta meg. Jézus vére a legnagyobb érték az egész világmindenségben! Gondolj arra, ahogy Urunk a kereszten kitárt karjával felkínálja bűnbocsánatát a hozzá esdeklőnek; és gondolj arra is, hogy mit kell éreznie, amikor a közömbös férfiak és nők következő szavait hallja: »Köszönöm, nem, Uram. Bűneimért magam akarok fizetni«!

A karma útja kemény és hosszú; olyan út ez, amely sohasem ad békességet, és sohasem vezet haza. Ám az az ember, aki ezt kéri:

»Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek!«, az megigazulva tér vissza az atyai házhoz. Nem csoda, ha Jézus azt mondja, hogy az ő igája gyönyörűséges, és az ő terhe könnyű! A kereszténynek nem kell megvárnia, amíg a sors könyörtelen kereke újra fordul egyet!»¹²⁸

---

¹²⁸ Lloyd, Marjorie Lewis: *Insight*. Washington, 1974. dec. 3., Review and Herald. (Az idézet utolsó bekezdésében eredetileg nincsenek megadva az ízei hivatkozások. Lásd ezeket: Lk 18:13 és Mt 11:30 – a ford.)

¹²⁹ Jüngel, Eberhard: *Tod*. Stuttgart, 1971, Kreuz-Verlag, 11. o.

22. VAN SZABADULÁS A HALÁLBÓL!

Az orvos, mielőtt gyógyszert írna fel, vagy elkezdené egy kezelést, felállítja a diagnózist. A Szentírás is ezt az elvet követi: először feltárja a halál okát, és csak ezután kínálja fel a halálból, valamint a halálfelelemtől való szabadulást. De hogyan kísérli meg az ember a halál titkát megmagyarázni és felfedni? A halál mind a képzett, mind a képzetlen emberek számára olyan, mint az áthatolhatatlan sötétség, amelyet egyikük sem képes eltüntetni. Az életet és a halált le tudjuk írni, de megmagyarázni nem lehet. Számptalan kísérlet született ennek a nagy rejtélynek a megmagyarázására; de a probléma gyökere valójában feltáratlan marad. Kutatásai során az emberi elme minduntalan szembe kerül két választóvonalal, amelyek megálljt parancsolnak: a „Honnan jöttem?” és a „Hova megyek?” kérdésekkel.

Egyet tudunk érteni Eberhard Jünger következő kijelentésével: *„Aki definiálni tudná a halál fogalmát, az képes lenne úrrá lenni rajta. Ám úgy tűnik, hogy ennek az ellentéte áll. Nem mi uralkodunk a halálon, hanem a halál uralkodik rajtunk.”*¹²⁹

A halál tényére maga a biológia is igyekszik magyarázatot találni, modern módszerekkel. A biológusok szerint a halál azért van, mert a sejtek megsérülhetnek a reprodukció során; a sejtek folyamatosan lemásolják magukat, és – véli a mai tudomány – a másolatok másolása során hibák léphetnek fel. A hibák másolása végül ahhoz vezet, hogy az egész szervezet működésképtelenné válik. De ugyan mit használ nekünk ez a felismerés? A halál kiváltó oka ezzel még nincs feltárva, még kevésbé megszüntetve. Nem beszélve arról, hogy a halál pillanatában hiábavaló minden orvosi igyekezet.

A csodadoktorok és -gyógyítók hada vereséget szenvedve éppen visszavonul; majd ezek az örök fiatalságot és halhatatlanságot ígérő mágusok egy újabb áldozatnál akarják kipróbálni hatástalan receptjüket. Felfoghatatlan, hogy közülük mégis milyen sokan sikerrel járnak. A legszomorúbb mindebben az, hogy még mindig nagy azok száma, akik lyukas vödörrel akarnak vizet meríteni, és az élet vizét a keserű vízű forrásnál keresik. Esetleg már mi is megpróbálkoztunk azzal, hogy egy jól csengő és kellemes magyarázatot eszeljünk ki a halálról? Ugyan milyen ócska üzletekből vásároltuk össze az anyagokat a saját verzióink szerint felépülő elméletünkhöz? Talán a görög filozófusoknál vásároltunk be, vagy az indiai íróknál, illetve azok európai követőinél, akik a keresztény hitigazságokból és mindenféle pogány tanításból keverték ki valamiféle balzsamot? Bárhová nézünk, mindenütt azt látjuk, hogy vehemensen igyekeznek a halál „halálosan komor” arcát eltakarni. Az emberek a halált egy teljesen más, barátságosabb színben tűntetik fel, hogy a szegény áldozatok legalább egy időre megfeledkezzenek a komor valóságról. Mily sokan elmulasztják időben felkeresni a gyógymódot valóban ismerő Orvost, hogy segítséget, tanácsot és gyógyulást nyerjenek! Pedig általa valóban újra egészségesek lehetnének!

E témában is igaz, amit bölcs Salamon megjegyzett: „¹*Mikor adám az én szívemet a bölcsességnek megtudására, és hogy megvizsgáljak minden fáradságot, a mely e földön történik, (mert sem éjjel, sem nappal az emberek szeme álmot nem lát):* ²*Akkor eszembe vevém az Istennek minden dolgát, hogy az ember nem mehet végére a dolgoknak, a mely a nap alatt történik; mert fáradozik az ember, hogy annak végére menjen, de nem mehet végére: sőt ha azt mondja is a bölcs ember, hogy tudja, nem mehet végére*” (Préd 9:1-2).

A bennünket foglalkoztató kérdésben a modern ember nincs előrébb, mint Salamon, ugyanis nem tudja sem az életet, sem a halált megmagyarázni. Az ismeretszerzés azon forrására vagyunk utalva, ami

kívül esik az emberi kutatáson: Isten kinyilatkoztatására, aki az élet és halál Ura. Isten önkinyilatkoztatása a Szentírásan keresztül sok mindent megmutat számunkra, amiket különben sohasem ismerhetnénk meg. Így pl. már rögtön az emberiség története leírásának az elején megtudjuk, honnan ered a halál uralma a teremtettségben.

Isten az embert életre teremtette, nem pedig halálra. Ezt a szándékát jól mutatja az élet fájának megteremtése, amely az embernek az állandó megújulás lehetőségét ajánlotta fel. Az embernek csak akkor van örök élete, ha az élet forrásával kapcsolatban marad, ugyanis az embernek önmagában nincs élete. A Teremtő sohasem ígért az engedetlennek életet. Isten az első emberpárnak közvetlenül a teremtés után választási lehetőséget adott két út között, így szabadon eldönthették jövőbeni sorsukat: vagy az Úrnak szolgálnak és élni fognak, vagy önmaguknak élnek és elveszítik az életet. Így jegyzi fel a Biblia: „¹⁶*És parancsola az Úr Isten az embernek, mondván: A kert minden fájáról bátran egyél.* ¹⁷*De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél; mert a mely napon ejéndel arról, bizony meghalsz*” (1Móz 2:16-17).

Ez a korlátozó parancs semmiképpen sem isteni önkényből származik, hanem az ember védelmét és jólétét kellett szolgálnia. Ahogy a védőkerítés megóv a szakadékba zuhanástól, úgy védi az embert Isten parancsolata. Az idézett bibliaszövegben az olvasható az engedetlenség büntetéseként, hogy „*bizony meghalsz*”. Ez pontosan megfelel annak, amit a mai tudomány megállapít: az emberi test elhasználódik, szervei elkopnak, végül pedig meghal. Az ember hallgatott a kígyó csábítására, illetve hazugságára, ami arra irányult, hogy őt engedetlenségre bírja Isten törvényével szemben. Ennek az lett a következménye, hogy el kellett szakadnia Istentől, és a halál várt rá. A német *Sünde* (bűn) kifejezés a *sondern* szóból ered, ami azt jelenti, hogy elválaszt, elkülönít. A bűn tehát elválaszt Istentől, és letérít a hozzá vezető útról. Aki megveti a parancsolat védőkerítését, az saját szakadékba zuhanását készíti elő.

Isten ítélete nem sokáig váratott magára az ember bűnbeesése után: „²³Kiküldé őt az Úr Isten az Éden kertjéből, hogy művelje a földet, a melyből vétetett vala. ²⁴És kiűzé az embert, és oda helyezteté az Éden kertjének keleti oldala felől a Kerúbokat és a villogó pallos lángját, hogy őrizzék az élet fájának útját” (1Móz 3:23-24).

Ami előtt Isten végrehajtotta volna ítéletét, egy ígéretet adott még a szomorú, saját útjára térő emberpárnak, ami reménységgel töltötte el őket. Csak akkor tudjuk a maga mélységében megérteni Istennek ezt a kijelentését, ha az igazságot teljesen őszintén és leplezetlenül szólaltatjuk meg. Ez az igazság ugyanis első hallásra kemény és mélyenszántó; mégis csak ez tud bennünket kisegíteni és megszabadítani. Nem használ, ha eltakarjuk bűneinket, hiszen úgyis zsigereinkben hordozzuk azokat. Nincs még egy olyan könyv, amely annyira nyíltan és tisztán szólna az emberhez, mint a Szentírás. A Biblia helyes diagnózist állít fel, és mindazok számára, akik ezt akarják, felkínálja az egyedüli hathatós segítséget. Lepödjünk csak meg nyugodtan kijelentésén, mert akkor annál értékesebbnek fog tűnni ezután az „*élet víze*”, ami megmenti az embert az örök haláltól!

Miért is van akkor halál? A Biblia tanúsága szerint: „*Mert a bűn zsoldja halál...*” (Róm 6:23). A halál tehát bűneink következménye, a bűn pedig Isten parancsolatának az áthágása. Olyan ez, mint amikor a sínekre rámegyünk, átbújva a sorompó alatt, mert okosabbnak véljük magunkat lelkiismeretünk figyelmeztető hangjánál. És ekkor történik a nagy szerencsétlenség: a vonat kerekei alá kerülünk. A nekünk adatott néhány év itt a földön nyomorúságos, amiért is keressük a szórakozást, kikapcsolódást; jókedvünkbe azonban némi öröm vegyül, hiszen lelkünk mélyén teljesen reménytelennek érezzük életünket. Nem segít, ha azt mondjuk: senki sem figyelmeztetett minket; vagy: nem láttuk a védőkerítést, illetve semmi közünk hozzá! Isten ítélőszéke előtt azonban be kell majd ismernünk: „*Igen, ezt mi tettük.*” A lelkiismeret – legyen az a tiéd vagy az enyém – elegendő bizonyítékkal fog majd akkor szolgálni.

Érezzük, mennyire igaz, amit Isten szolgálja lejegyzett: „⁵*Elragadod őket; olyanokká lesznek, mint az álom; mint a fű, a mely reggel sarjad; ⁶Reggel virágzik és sarjad, és estvére elhervad és megszárad. ⁷Bizony megemésztetünk a te haragod által, és a te búsulásod miatt megromlunk! ⁸Elédbe vetted a mi álnokságainkat; titkos bűneinket a te orczádnak világa elé. ⁹Bizony elmúlik minden mi napunk a te bosszúállásod miatt; megemésztjük a mi esztendeinket, mint a beszédet. ¹⁰A mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy ha feljebb, nyolczvan esztendő, és nagyobb részök nyomorúság és fáradtság, a mely gyorsan tovatűnik, mintha repülnénk. ¹¹Ki tudhatja a te haragodnak erejét, és a te félelmetességed szerint való bosszúállásodat? ¹²Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk*” (Zsolt 90:5-12).

Isten nem hagy bennünket kétségek között

Amikor Isten bejelentette ítéletét az ember engedetlensége miatt, nem hagyta, hogy az emberpárt kétségek gyötörjék. Teljes gyógyulást jelentő ígéretet adott az embernek, és meghirdette szabadulásukat is: „És ellenségeskedést szerzek közötted [ti. a kígyó] és az asszony között, a te magod között, és az ő magva között: az neked fejedre tapos, te pedig annak sarkát mardosod” (1Móz 3:15; beszúrás a szerzőtől). De mit is jelent ez a kódoltnak tűnő ígéret? Nem kevesebbet, mint hogy Isten ígéretet tett arra, hogy eljön a Megváltó, aki felszabadítja az embert a kígyó, Isten ősellenségének a rabszolgasága alól, és ezzel újból visszaadja az embernek szabadságát és (örök) életét. Ezzel az ígérettel Isten áthidalta a bűn okozta szakadékot közte és az ember között, és biztos úton akarta visszavezetni önmagához az összezavarodott embert.

Ha a Bibliához fordulunk, megtaláljuk benne Isten Fiának megindító történetét, aki a mennyből jött közénk, hogy élete feláldozásával

megépítse az üdvösség hidját, amelyen át a halál birodalmából az örök élet országába juthatunk. A bűneset óta itt a földön minden embernek halál az osztályrésze, ámde *„úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”* (Jn 3:16). Isten Fia annyira szeretett téged és engem, hogy meghozta ezt a felfoghatatlan áldozatot, amivel megmenthet bennünket kilátástalan helyzetünkből.

Isten megváltó tette óta, amelyet Krisztusban vitt végbe, újra remélhetünk: *„5A reménység pedig nem szégyenít meg; mert az Istennek szerelme kitöltetett a mi szívünkbe a Szent Lélek által, ki adatott nekünk. 6Mert Krisztus, mikor még erőtelenek valánk, a maga idejében meghalt a gonoszokért. 7Bizonyára igazért is alig hal meg valaki; ám a jóért talán csak meg merne halni valaki. 8Az Isten pedig a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus érettünk meghalt. 9Minekutána azért most megigazultunk az ő vére által, sokkal inkább megtartatunk a harag ellen ő általa”* (Róm 5:5-9).

Jézus testet öltésének céljáról a Biblia így tesz tanúságot: *„14Mivel tehát a gyermekek testből és vérből valók, ő is hasonlatosképpen részese lett azoknak, hogy a halál által megsemmisítse azt, a kinek hatalma van a halálon, tudniillik az ördögöt, 15És megszabadítsa azokat, a kik a haláltól való félelem miatt teljes életökben rabok valának”* (Zsid 2:14-15).

A félelmet a jelen kor nagy pestisének lehetne nevezni, amely már nemcsak a természeti népek életét keseríti meg. A technika világában élő emberek is tele vannak bizonytalansággal és félelmekkel. A mindennapi élettől és a jövőtől való félelem majdhogynem erősebb, mint a haláltól való félelem. Krisztus minden helyzetben nagy Szabadítónak bizonyul, aki egymaga felszabadít az élet gondjaitól és a haláltól való félelem szolgaságából. Nemcsak legyőzte a halált, hanem a tévútra tért embert

– aki emiatt félelmeitől szenved – visszavezeti Istenéhez, nyugalmat hoz szívébe, továbbá olyan reménységet ajándékoz neki, amely nem csal meg.

Ézsaiás próféta olyan szavakkal írta le a Megváltó munkáját, amelyeknél mélyebben és elevenebben aligha lehetne kifejezni: „⁴*Pedig betegséginket ő viselte, és fájdalmainkat hordozá, és mi azt hittük, hogy ostoroztatik, verettetik és kínoztatik Istentől!* ⁵*És ő megsebesítettett bűneinkért, megrontatott a mi vétkeinkért, békességünknek büntetése rajta van, és az ő sebeivel gyógyulánk meg.* ⁶*Mindnyáján, mint juhok eltévelyedtünk, kiki az ő útára tértünk; de az Úr mindnyájunk vétkét ő reá veté*” (Ézs 53:4-6).

Jézus Krisztus, aki az „*utolsó Ádám*” (1Kor 15:45) volt, büntelen életet élt, és ezzel jóvátette az első ember bukását. Krisztus által az emberek megszabadulhatnak bűneiktől, és győzedelmes életet élhetnek: „¹⁸Mindez pedig Istentől van, a ki minket magával megbékéltetett a Jézus Krisztus által, és a ki nekünk adta a békéltetés szolgálatát; ¹⁹Minthogy az Isten volt az, a ki Krisztusban megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneiket, és reánk bízta a békéltetésnek ígését. ²⁰Krisztusért járván tehát követségben, mintha Isten kérne mi általunk: Krisztusért kérünk, béküljete meg az Istennel. ²¹Mert azt, a ki bünt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk ő benne” (2Kor 5:18-21).

Reménység a halálon túl

A halál bűneink következménye; azáltal azonban, hogy Krisztus vétkeinket magára vette, a halál más megvilágításba került. Jézus ugyanis érettünk nemcsak meghalt, hanem fel is támadott. Isten szemében azok az emberek, akik hittel elfogadják a megváltás ajándékát, olyan reménységgel bírnak, amely túlmutat a halálon. Elkerülhetné talán a bibliaolvasó

figyelmét, hogy a halál Isten Igéjében alvásként jelenik meg? Már Dániel próféta is kinyilatkoztatta, hogy „... *sokan azok közül, a kik alusznak a föld porában, felserkennek...*”, továbbá önmagáról, hogy „... *majd nyugszol, és felkelsz... a napoknak végén*”, azaz a feltámadáskor (Dán 12:2, 13). István is, aki mártírhalált szenvedett, „*elaluvék*”, ám előtte még imádkozott ellenségeiért (ApCsel 7:59-60). A thesszalonikai gyülekezet elhunyt szentjeit Pál apostol úgy jellemzi: „... *a kik elaludtak...*” (1Thessz 4:13).

Isten számára a halottak feltámasztása éppen olyan egyszerű, mint amikor mi felkeltünk egy alvó embert. Ebben az összefüggésben figyeljük meg jól Jézusnak a szadduceusokhoz intézett válaszát, akik azt remélték, hogy a feltámadást firtató kérdésükkel zavarba hozzák majd Jézust. Mt 22:23-33, Mk 12:18-27, valamint Lk 20:27-40 versek szerint a szadduceusok azt állították, hogy nincs feltámadás. Most olvassuk el az egész erről szóló feljegyzést: „²³*Ugyanazon a napon menének hozzá a sadduczeusok, a kik a feltámadást tagadják, és megkérdézik őt, ²⁴Mondván: Mester, Mózes azt mondta: Ha valaki magzatok nélkül hal meg, annak testvére vegye el annak feleségét, és támaszson magot testvérének. ²⁵Vala pedig minálunk hét testvér: és az első feleséget vevén, meghala; és mivelhogy nem vala magzata, feleségét a testvéreére hagyá; ²⁶Hasonlóképen a második is, a harmadik is, mind hetediglen. ²⁷Legutoljára pedig az asszony is meghala. ²⁸A feltámadáskor azért a hét közül melyiké lesz az asszony? Mert mindeniké vala. ²⁹Jézus pedig felelvén, monda nékik: Tévelyegtek, mivelhogy nem ismeritek sem az írásokat, sem az Istennek hatalmát. ³⁰Mert a feltámadáskor sem nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az Isten angyalai a mennyben. ³¹A halottak feltámadása felől pedig nem olvastátok-é, a mit az Isten mondott néktek, így szólván: ³²Én vagyok az Ábrahám Istene, és az Izsák Istene, és a Jákób Istene;*

az Isten nem holtaknak, hanem élőknek Istene. ³³*És a sokaság ezt hallván, csodálkozáék az ő tudományán*” (Mt 22:23-33).

A szadduceusok különösen jártasnak vélték magukat az Írásokban. Úgy gondolták, Mózes egyik parancsát alapul véve be tudják bizonyítani, mennyire ellentmondásos a fenti parancs alkalmazása, ha van feltámadás. Véggkövetkeztetésük az volt tehát, hogy nincs feltámadás.

Jézus, mielőtt közelebből megvizsgálta volna a kérdést, elmondta a szadduceusoknak, hogy hibás a probléma megközelítése: *„Tévelyegtek, mivelhogy nem ismeritek sem az írásokat, sem az Istennek hatalmát”* (29. vers). Mindenekelőtt az volt a gond: nem hittek abban, hogy Istennek van hatalma halottakat feltámasztani. Ide vezethető vissza, hogy az írásmagyarázatuk is csorbát szenvedett. Hitetlenségükből végül az következett, hogy téves elképzeléseket melengettek.

Jézusakövetkezőszavakkal tette helyre kificamodott gondolkodásukat: *„Mert a feltámadáskor sem nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az Isten angyalai a mennyben”* (30. vers). Lukács evangéliumában ez a vers némileg részletesebben szerepel: *„De a kik méltókká tétetnek, hogy ama világot elvegyék, és a halálból való feltámadást, sem nem házasodnak, sem férjhez nem adatnak”* (Lk 20:35). Majd így folytatja tovább: *„... meg sem halhatnak többé..., mivelhogy a feltámadásnak fiai”* (36. vers). A vers tehát azoknak a feltámadásáról beszél, akik halhatatlanságot nyernek és örökké élni fognak. Akinek ez jut osztályrészül, annak csak az első halált kell elszenvednie, a másodikat azonban nem (lásd Jel 20:6).

Jézus ebben az összefüggésben sem beszél arról, hogy létezne egy köztes létállapot a halál és a feltámadás között; számára csak a halál és az abból való feltámadás létezik. A szadduceusok kérdésére adott válaszában Jézus áttér Mózesre, hogy kiemelje: már az általuk rendkívüli módon tisztelt próféta is hitt a feltámadásban. Ennek magyarázatát Lukács a következő szavakkal vezeti be: *„Hogy pedig a halottak feltámadnak, Mózes*

is megjelentette a csipkebokornál...” (37. vers; kiemelés a szerzőtől). Máténál pedig ez olvasható: „*A halottak feltámadása felől pedig nem olvastátok-é, a mit az Isten mondott néktek, így szólván...*?” (Mt 22:31). Márk evangéliumában pedig a következő bevezetés található: „*A halottakról pedig, hogy **feltámadnak**, nem olvastátok-é a Mózes könyvében, a csipkebokornál, hogy mi módon szólott néki az Isten, mondván...*” (Mk 12:26; kiemelés a szerzőtől). Jézus szavai tehát itt a **feltámadásra** vonatkoztak, nem pedig arra, hogy az ember a halála és feltámadása közötti időben tovább élne!

E bevezetés után található Jézusnak a **feltámadásról** adott legkifejezőbb magyarázata: „²⁶... *Én vagyok Ábrahám Istene, és Izsák Istene, és Jákób Istene.* ²⁷*Az Isten nem holtaknak, hanem élőknek Istene...*” (Mk 12:26-27). Jézus a feltámadás igazságát hangsúlyozza a feltámadásban nem hívő szadduceusoknak. És ezen nem változtat a Lukács által hozzátett kiegészítés sem: „... *mert mindenek élnek ő néki*” (Lk 20:38). Ez a mondat ugyanis sokkal inkább azt emeli ki, amit Jézus mondott a szadduceusoknak „*Istennek hatalmá*”-ról (Mt 22:29).

Amennyiben Ábrahám, Izsák és Jákób valóban élt volna Jézus idejében – amint azt néhány bibliaolvasó feltételezni vélne –, akkor ez az isteni erő megnyilvánulásának, tehát a feltámadásnak lett volna köszönhető, és nem annak, hogy bennük, állítólag halhatatlan lélek lakozott. Amikor pedig ők majd egykor újra élni fognak, akkor csakis Jézus eljövetelkor következik az be, amikor a feltámadás lesz. Jézus kijelentése, „... mert mindenek élnek ő néki” tehát nem az elhunytakról szól, hanem sokkal inkább Istenről, illetve az ő hatalmáról. Nem jelenti viszont azt, hogy a halottak nem lennének a sírban. Csakis Isten számára élők ők, és nem számunkra, emberek számára, hiszen egyedül ő az, „...a ki a holtakat megeleveníti, és azokat, a melyek nincsenek, előszólítja mint meglevőket” (Róm 4:17).

Friedrich M. Battier és Theodor Bernler nagyon találóan jegyzik meg a Lk 20:38-hoz fűzött magyarázatukban: „*Isten szemében ők élők, mivel elhatározta, hogy feltámasztja őket.*”¹³⁰ Isten úgy beszélhet azokról a dolgokról, amelyekről úgy határozott, hogy az emberek számára a jövőben bekövetkeznek, mintha azok már a jelenben megtörténtek volna. Ő képes dolgokat a jelenben életre hívni, miközben azok most még nem léteznek; hasonlóképpen beszélhet a nem létezőkről úgy, mintha azok már meglennének.

Luther ezt mondta az Állhatatos János szász választófejedelem temetésén tartott gyászbeszédében: „A keresztények nem halott emberek hírében állnak, hanem olyan emberek hírében, akik alusznak; a halál így már nem is halált jelent, hanem alvást, és pedig olyan mély alvást, amikor az ember semmi álmot sem lát.” Luther néhány helyen határozottan különbséget tett: a halál Isten szemében nem az elmúlás, hanem az alvás állapota; „*sámunkra, akik meghalunk, a halál halált jelent, és az is; ám Isten szemében ez olyan, mint mikor az ember békésen alszik – a legbékésebben.*”¹³¹

A Szentírás sok más helyen hasonlóan beszél a halálról. 2Tim 1:10-ben azt a kijelentést találjuk Jézusról, hogy legyőzte a halált, noha mindannyian tudjuk, hogy a halál még uralkodik. Pál apostol másutt azt írja, hogy a halál feletti diadal majd csak Jézus visszatérése napján lesz teljes (1Kor 15:51-55; lásd még a 26. vers). Azok a keresztények, akikről János a Jel 7:14-ben így ír: „*Ezek azok, a kik jöttek a nagy nyomorúságból, és megmosták az ő ruháikat, és megfehéřítették ruháikat a Bárány vérében*”, abban az időben, amikor János ezt leírta – Kr. u. az 1. században –, még csak meg sem születtek. Isten azonban Jánosnak bepillantást engedett a jövőbe, aki így sok évszázaddal előre megláthatta Isten országában a későbbi

¹³⁰ Battier, Friedr. M és Bernler, Theodor: *Anmerkung zu Lk 20:38. Basel*, 1798, Verlag Emanuel Thurneysen.

¹³¹ Traub, Th., idézve in: Von den letzten Dingen. Stuttgart, 1928., 69-70. o.

korok hűségeseit, akik győzedelmeskedtek bűneik és a halál felett. Róm 4:18 szerint Ábrahám „a reménység ellenére reménykedve hitte” Isten ígérését. Továbbá: „¹⁹... *nem gondolt az ő már elhalt testére, mintegy százesztendőös lévén, sem Sárának elhalt méhére;* ²⁰*Az Istennek ígéretében sem kételkedett hitetlenséggel, hanem erős volt a hitben, dicsőséget adván az Istennek,* ²¹*És teljesen elhitte, hogy a mit ő ígért, meg is cselekedheti*” (Róm 4:19-21).

Amikor Isten azt az ígérletet adta Ábrahámnak, hogy sok nép atyjává teszi, ez kilátástalannak látszott; éppúgy kilátástalannak érezzük azt a helyzetet, amikor szeretett embertársunk sírja mellett állunk. Ábrahámnak nem volt örököse, és már nem reménykedhetett utódban. Mindazáltal hitt abban az Istenben, aki a számunkra lehetetlent meg tudja cselekedni, és aki úgy tud beszélni az általa megígért dolgokról, mintha azok már léteznének. Az egész megváltási terv alapja ez a megingathatatlan, gyermeki hit. Ez az a hit, amely bízik Istenben, hogy meg tudja tenni azt, amire ígérletet tett (lásd Róm 4:21).

Az a hit, ami a halált egyáltalán nem veszi komolyan, a Biblia szerint nem hit; az Ige szerinti hit az, amely a „... *reménység ellenére reménykedve...*” (Róm 4:18) hisz. A feltámadás nem más, mint Isten újjáteremtő hatalmának megnyilatkozása ott, ahol mi, emberek semmit sem tudunk tenni. Noha az elhunytak számunkra már nem élnek, Isten szándéka, terve és döntése nyomán a feltámadás olyan, mintha már meg is történt volna. Aki hisz Isten teremtő hatalmában, valamint Krisztus megváltói tetteinek erejében, az szilárdan hisz abban is, hogy Isten képes életet lehelni a halottakba. A feltámadásba vetett reménységünk akkor éri el csúcspontját, illetve akkor teljeseedik be, amikor Jézus visszatér. A keresztyén ember számára ez az ígérlet örömet és bátorítást kell hogy jelentsen.

23. „... A KI HISZ ÉN BENNEM, HA MEGHAL IS, ÉL”

Lázár halála megadta Jézus számára annak lehetőségét, hogy az Újszövetség egyik legfontosabb igazságát a legdicsőségesebb módon mutassa be. Az Úr ezzel azt üzenete, hogy ő *„a feltámadás és az élet”*. A történet szerint Jézust értesítik, hogy Lázár nagyon beteg. Ez az üzenet felért egy kimondatlan segélykiáltással. Lázár Bethániából való volt, *„Máriának és az ő testvérének, Márthának falujából”*. Jézus azonban még két napig azon a helyen maradt, ahol tartózkodott. *„Ez után aztán monda tanítványainak: Menjünk ismét Júdeába...”*¹¹*Ezeket monda; és ezután monda nékik: Lázár, a mi barátunk, elaludt; de elmegyek, hogy felköltsem őt.*¹²*Mondának azért az ő tanítványai: Uram, ha elaludt, meggyógyul.*¹³*Pedig Jézus annak haláláról beszélt; de ők azt hitték, hogy álomnak alvásáról szól.*¹⁴*Ekkor azért nyilván monda nékik Jézus: Lázár megholt.*¹⁵*És örülök, hogy nem voltam ott, ti érettetek, hogy higgyetek. De menjünk el ő hozzát! ...*¹⁷*Elmenvén azért Jézus, úgy találá, hogy az már négy napja vala sírban”* (Jn 11:7, 11-15, 17). Eddig tehát a történet. Jézus azonban még titokban mondott tanítványainak valamit: *„... Ez a betegség nem halálos, hanem az Isten dicsőségére való, hogy dicsőíttessék általa az Istennek Fia”* (Jn 11:4). Miről is van szó tehát ebben az egész történetben?

Feltámadás nélkül nincs a halál után új életünk

Az Újszövetség több helyen is úgy beszél a halálról, mint alvásról (vö. Mt 27:52; Lk 8:52; Jn 11:11, 13). Az álomból fel kell ébredni, hogy öntudatunkat visszanyerjük. Ahogy az alvás alatt az emberi tevékenység és gondolkodás szünetel, ugyanez igaz a halál állapotára is. Jézus világossá

tette tanítványai számára, hogy az elhunytakat fel kell támasztani, hogy újra visszatérjenek az életbe (lásd Jn 11:11); feltámadás nélkül ugyanis nem létezik a halál után új élet. Jézus örvendezik azon, hogy tanítványai fejébe vésheti a következő igazságot: „¹⁴... *Lázár megholt. ¹⁵És örülök, hogy nem voltam ott, ti érettetek, hogy higgyetek...*” (14-15. vers). Lázár esetében minden magyarázkodás, miszerint tetszhalott lenne stb., értelmetlenné vált (lásd 38-39. vers). Lázár meghalt, és semmilyen emberi igyekezet nem képes visszaadni az életet egy ilyen, oszlásban levő hullának.

A történetben közben azok az emberek is megérkeztek Mártához és Máriához, akik tanúi lesznek Jézus teremtmői hatalma megnyilvánulásának. Márta, amint híret vette, hogy Jézus hamarosan megérkezik ennek a szomorú eseménynek a helyszínére, Jézus elé sietett. Márta, amikor Jézussal összetalálkozik, így fakad ki: „*Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem*” (Jn 11:21). Mártának és Máriának valószínűleg egész idő alatt ez lehetett a beszédtemája. Márta azonban egy lépéssel tovább megy: „*De most is tudom, hogy a mit csak kérsz az Istentől, megadja néked az Isten*” (22. vers). Van bátorsága finoman utalni arra, hogy hisz testvérének feltámadásában, és őszinte vágy fűti, hogy Isten valami nagy dolgot tegyen. Úgy tűnik, hogy válaszával Jézus lehűti ezt a vágyat, ugyanis ezt mondja: „*Feltámad a te testvéred*” (majd egyszer – a ford.; 23. vers).

Márta úgy tekint erre a kijelentésre, hogy az majd a távoli jövőben következik be; azokra a halottakra gondol ugyanis, akik majd az utolsó napon fognak feltámadni. Maga Jézus beszélt erről. Majd meggyőződéssel mondja ki, amit manapság, sajnos, már olyan sok keresztyén nem mer meggyőződéssel és reménységgel kimondani: „*Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor az utolsó napon*” (24. vers). Jézus számára most érkezett el a nagy pillanat, hogy egy hűséges, gyászoló követőjének az Újtestamentum nagy, központi igazságát kinyilvánítsa: „*Én vagyok a*

feltámadás és az élet...” (25. vers). Csak **EGYVALAKI** létezik, csak Ő egyedül, aki halottakat tud feltámasztani, hiszen egyedül Ő hordozza magában azt az életet, amely képes diadalt aratni a halál felett. Az emberek fiai közül csak Ő egyedül győzte le a bűnt, és ezzel együtt a halált, így joggal nevezheti magát az Élet Urának. A Szentírás tanúsága szerint: *„Mert a miként az Atyának élete van önmagában, akként adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában”* (Jn 5:26). Márta ezután Jézusra emeli tekintetét, mert egyedül Ő képes valódi, hathatós vigaszt nyújtani.

Az emberek két csoportja: akik feltámadnak, és akik elválnak

Nagyon vigasztaló az alábbi üzenet, amit az Élet Ura hirdet, ezért vizsgáljuk meg ezt most alaposabban: „²⁵*Monda néki Jézus: Én vagyok a feltámadás és az élet: a ki hisz én bennem, ha meghal is, él; ²⁶És a ki csak él és hisz én bennem, soha meg nem hal. Hiszed-e ezt?*” (Jn 11:25-26). Vajon Jézus azt akarja ezekkel a szavakkal mondani, hogy a hívőknek már nem kell meghalniuk? Szó sincs róla! Hisz maga jelentette ki korábban, hogy egyik követője – a hűséges Lázár – meghalt. E bibliai szakasz mondanivalója tehát más. A két versben az emberek két csoportjáról van szó, akikben közös a legfontosabb dolog: hisznek Jézusban. Foglalkozzunk először a 25. versben említett **első** csoporttal. Ez azokat az embereket jelenti, akik bár hisznek Jézusban, mégis el kell hogy szenvedjék a halált. Jézus nekik azt az ígéretet adja, hogy ők majd élni fognak, noha először még meg kell haljanak. Michaelis fordításában így hangzik a 25. vers: *„Aki hisz én bennem, még ha meg is kell halnia, élni fog.”* Menge-nél pedig így szerepel ez a vers: *„Aki hisz én bennem, még ha meghal is, élni fog.”* Mindez tehát a következőt jelenti: aki hisz én bennem, még ha meg is kellene halnia (vagy: még ha meg is hal), élni fog (vagy: élnie kell).

Jézus komolyan vette a halált, azonban a halál még nincs megsemmisítve. Egyetlen ember sem kerülheti el, és teljesen igaz, amit Pál mond a feltámadást hosszasan taglaló fejezetének a közepén: *„Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál”* (1Kor 15:26). Jézus nem azt mondja tehát: aki hisz én bennem, még ha meg is hal, tovább fog élni. Ha ilyen szavakat akarnánk Jézus szájába adni, akkor csúnyán félreértenénk őt. Jézus ígérete egészen más: élni fog! Ez az ígélet annál nagyobb súllyal esik a latba, minél komolyabban vesszük a halál kérdését.

Most már csak arra kell megfelelnünk, mikor fognak az elhunytak feltámadni. Jézus olyan félreérthetetlenül válaszolta meg ezt a kérdést, hogy senkinek sem kell sötétben tapogatóznia. Ráadásul ez a válasz János evangéliumának 6. fejezetében négy helyen is fel van jegyezve: 1. *„Az pedig az Atyának akarata, a ki elküldött engem, hogy a mit nekem adott, abból semmit el ne veszítsek, hanem feltámaszszam azt az utolsó napon”* (39. vers); 2. *„Az pedig annak az akarata, a ki elküldött engem, hogy mindaz, a ki látja a Fiút és hisz ő benne, örök élete legyen; és én feltámaszszam azt az utolsó napon”* (40. vers); 3. *„Senki sem jöhet én hozzám, hanemha az Atya vonja azt, a ki elküldött engem; én pedig feltámaszszam azt az utolsó napon”* (44. vers); 4. *„A ki eszi az én testemet és iszsa az én véreimet, örök élete van annak, és én feltámasztom azt az utolsó napon”* (54. vers). (Kiemelések a szerzőtől.)

A fenti igazsággal Márta is tisztában volt, hiszen ezt mondta: *„Tudom, hogy feltámad a feltámadáskor az utolsó napon”* (Jn 11:24). Jézus azonban szükségesnek tartotta, hogy még valamit hozzátegyen, amit Márta nyilvánvalóan még nem tudott: két csoport kapja meg az örök életet. Ám egyelőre maradjunk az **első** csoportnál. Battier és Bernler nagyon világosan magyarázza a Jn 11:25-öt: *„Amikor Jézusnak [az Élet Urának] tetszik, feltámasztja az embert, így az halála után újra meg fog elevenedni.”*¹³²

Ez az Istentől kapott élet, amely a feltámadás után következik, el van rejtve Krisztusban – halálunktól feltámadásunkig. Amint meg van írva: *„Mert meghaltatok, és a ti éltetek el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben”* (Kol 3:3; vö. Róm 6:4). A hívő számára vigasztaló lehet, hogy Krisztus mindent meg fog őrizni a feltámadás napjáig (lásd Jn 6:39-40). Feltámadás nélkül mindannyian elveszettek lennének, akik elszenvedték a halált. A Szentírás szerint: *„¹⁶Mert ha a halottak fel nem támadnak, a Krisztus sem támadott fel. ¹⁷Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok. ¹⁸A kik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát. ¹⁹Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk. ²⁰Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, kik elaludtak. ²¹Miután ugyanis ember által van a halál, szintén ember által van a halottak feltámadása is. ²²Mert a miképen Ádámban mindnyájan meghalnak, azonképen a Krisztusban is mindnyájan megelevenítettnek”* (1Kor 15:16-22). Azok is elveszettek lennének tehát a feltámadás nélkül, akik hittek Krisztusban. Ez is bizonyítja, mennyire komolyan vette Pál is a halál kérdését.

A **második** csoportról ezt jelenti ki Jézus: *„És a ki csak él és hisz én bennem, soha meg nem hal”* (Jn 11:26). Ez a vers azokról a hívő emberekről szól, akik élnek és hisznek, szemben azokkal, akik a 25. vers szerint hisznek, mégis el kell szenvedjék a halált. A második csoportról ezt is ki lehetne jelteni: soha sem fognak halált látni. Menge így fordítja ezt a részt: *„... soha örökké nem fog meghalni.”* A Jeruzsálemi Biblia is így fordítja e vers második felét. Az Elberfelder-féle és más bibliafordítások pedig így adják vissza ezt a részt: *„... nem fog meghalni örökre.”*

¹³² Battier, Friedr. M és Bernler, Theodor: *Anmerkung zu Johannes 11:25* (Lutherübersetzung). Basel, 1798, Verlag Emanuel Thurneysen.

Pál további magyarázata

Eljutottunk ahhoz a kérdéshez, hogy beszél-e még a Szentírás erről a két csoportról másutt is, és ha igen, hol. (A két csoport még egyszer: 1. Azok a hívők, akik meghaltak, és az utolsó napon feltámadnak. 2. Azok a hívők, akik élve élik meg Jézus visszajövetelét, és akkor átváltoznak.) A válaszuk: igen! Pál apostol két helyen is részletesen kitér a feltámadás kérdésére. Az első igeszakasz az 1Thessz 4:13-18, a másik pedig 1Kor 15:51-52. Az előbbinél pontosan az „*Úr szavával*” mondja el az eseményeket, ami azt jelenti, hogy eközben Jézus kijelentésére támaszkodik, amelyet még földi szolgálata során mondott el. Létezik egy igeszakasz, amelyik pontosan megfelel annak, amit az apostol a fenti két igeszakaszban leírt: Jn 11:25-26.

Olvassuk el először Pál első levele a thesszalonikaiakhoz 4. fejezetét, amiben Pál részletesen és félreérthetetlenül utal János evangéliumának 11. fejezetére: „¹⁶Mert maga az Úr riadóval, arkangyal szózatával és isteni harsonával leszáll az égből: és feltámadnak először a kik meghaltak volt a Krisztusban; ¹⁷Azután mi, a kik élünk, a kik megmaradunk, elragadtatunk azokkal együtt a felhőkön az Úr elébe a levegőbe; és ekképen mindenkor az Úrral leszünk” (1Thessz 4:16-17). Ezek a versek úgy beszélnek az elhunytakról, mint akik alusznak, és akiket majd Jézus egykor magához fog venni. Az apostol határozottan kiemeli, hogy mindez nem fog megtörténni addig, amíg az élők – akik megmaradnak – együtt nem lesznek a feltámadottakkal. A 16. vers tanúsága szerint az Úr „*riadóval, arkangyal szózatával és isteni harsonával leszáll az égből: és feltámadnak először a kik meghaltak volt a Krisztusban*”. Ezek tehát azok, akikről Jn 11:25 beszél (vagyis az első csoport – a ford.). A Jn 11:26-ban említett emberekről pedig az 1Thessz 4:17-ben van szó (ők tehát a második csoport – a ford.). Mindkét embercsoport, akikről a Jn 11:25-26 és az 1Thessz 4:13-17 tesz említést, egy időben, tehát egyszerre ragadtatik

el az Úr elébe a levegőbe, és ekképpen mindenkor az Úrral lesznek (lásd 1Thessz 4:17). Pál ezt az üzenetet olyan beszédeknek nevezi, amelyekkel a keresztényeknek vigasztalniuk kell egymást (lásd 1Thessz 4:18). Még ma is ezek az igék nyújtanak egyedüli vigaszt, amikor azok sírjánál állunk, akik hittek az Úrban, és Mártával együtt megvallották: *„Igen Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Istennek Fia, a ki e világra jöendő vala”* (Jn 11:27).

Az 1Kor 15:51-et is egy különösen ünnepélyes utalás vezeti be: *„Ímé titkot mondok néktek...”* Mindez az olvasó figyelmét igyekszik felkelteni, mivel itt valami rendkívüli dolog fog következni. A feltámadás és az átváltozás (illetve ezek sorrendisége – a ford.) Isten által kinyilatkoztatott titkok, az isteni üdvterv részei, amelyek mindeddig a korinthusiak előtt ennyire világosan talán még soha nem tárultak fel. Hogy is hangzik tehát ez a titok? Pál válasza: *„⁵¹... Mindnyájan ugyan nem aluszunk el, de mindnyájan elváltozunk. ⁵²Nagy hirtelen, egy szempillantásban, az utolsó trombitaszóra; mert trombita fog szólni, és a halottak feltámadnak romolhatatlanságban, és mi elváltozunk”* (1Kor 15:51-52). Az apostolnak ezek a szavai szintén egybevágóak Jn 11:25-26, valamint 1Thessz 4:13-17 verseivel. Aki Jézusban hívő keresztényként hunyt el, annak fel kell támadnia, hogy Jézus elé mehessen; aki pedig Jézusban hívő keresztényként még életben van Jézus eljövetelekor, annak először el kell változnia, mielőtt felemelkedhet az isteni dicsőségbe! A hívő nem közvetlenül halála után kerül Isten elé, hanem feltámadása, illetve elváltozása után.

Aki Jézust hittel befogadja, annak biztos ígérete van az örök életre. Ez tehát az övé, azonban mind a feltámadás, mind pedig az elváltozás az utolsó napon, azaz Jézus visszajövetelekor történik meg; ekkor öltözik a hívő halhatatlanságba és ragadtatik el oda, ahol Jézus van.

„Azon a napon...”

Mindennapi életünkben jól ismerjük, mit jelent valamit birtokolni, anélkül, hogy szabadon rendelkezni felette. Amikor valaki kiadó lakást keres, miután megtalálta azt, egy meghatározott napon aláírhatja a bérleti szerződést; ekkor örülhet, hogy van egy bérelt lakása. Azonban az előző bérlőnek talán ki kell még költöznie, és a lakást is a szerződésben foglalt feltételekkel kell átadnia az új bérlőnek. Csak ezután következik a költözés boldog napja. Így van ez Isten ígéreteivel is. Krisztus már a kereszten legyőzte Sátánt, és vele együtt az örök kárhozatot, a döntő ütközet tehát eldőlt. Mindazáltal a felhőtlen öröm és ünneplés nagy napja, amikor mind Sátán, mind pedig a halál átka eltűnik, még előttünk van. A keresztény osztozik Jézus kereszten véghezvitt győzelmében, és Jézus feltámadásában. Az Úr azzal a reménységgel ajándékozza meg a hívőt, amely a mennyekben már el van készítve. Pál szavaival kifejezve: *„A mennyekben néktek eltett reménységért, a melyet már előbb hallottatok az igazság beszédében, mely az evangéliom”* (Kol 1:5).

Saját üdvbizonyosságát így fejezte ki Pál apostol: *„... mert tudom, kinek hittem, és bizonyos vagyok benne, hogy ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra”* (2Tim 1:12). A versben szereplő „ama nap” nem más, mint Jézus visszajövetelének a napja. A győzelmi korona is el van készítve az apostol számára, amelyet majd szintén csak Jézus megjelenése napján vehet át: *„⁷Ama nemes harczot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam: ⁸Végezetre eltételezt nekem az igazság koronája, melyet megád nekem az Úr ama napon, az igaz Bíró; nemcsak nekem pedig, hanem mindazoknak is, a kik vágyva várják az ő megjelenését”* (2 Tim 4:7-8).

Lázár halálát senki sem vonta kétségbe. Még néhány hitetlen zsidó is megerősítette ezt, amikor a következőt kérdezte: *„Nem megtehetette volna-e ez, a ki a vaknak szemét felnyitotta, hogy ez ne haljon meg?”*

(Jn 11:37). Jézus pedig most ott áll a sírnál, mélyen megindulva, miközben mennyei Atyjához fohászkodik abban a biztos hitben, hogy imája meghallgatásra fog találni. Ezután fennhangon szólítja Lázárt: „Lázár, jöjj ki!” (43. vers). A halálnak meg kell hallania annak hívását, aki magát úgy nevezte, hogy *„a feltámadás és az élet”*. A halál birodalmának el kell engednie foglyát, legalább is, egy bizonyos időre, hiszen Lázár még nem a halhatatlanságra támadt fel, mert az csak az utolsó napon történik meg. A 44. vers szerint ekkor *„...kijöve a megholt, lábain és kezein kötélekkel megkötözve, és az orcája kendővel vala leborítva. Monda nékik Jézus: Oldozzátok meg őt, és hagyjátok menni.”* Mindennek eredményeként sokan, akik látták Jézusnak ezt a dicsőségét, hitre ébredtek.

A figyelmes bibliaolvasó e helyen észre kell vegyen valami nagyon fontosat. Jézus egy szóval sem említi, hogy Lázárnak csak a teste halt volna meg. Jézus nem ismeri ugyanis az ember ilyenfajta felosztását. Abban az időben, amikor feltámadásról beszéltek, mindig az egész embert értették alatta. Amikor Jézus azt mondja: *„... a ki hisz én bennem, ha meghal is, él”*, akkor ő az **aki** alatt, mindig az egész embert érti. Bárki tehát, aki Jézusban hisz, az élni fog, még ha itt meg is kell halnia. A halál az egész emberre vonatkozik, éppen így a feltámadás is. Amikor Lázár meghalt, majd feltámasztatott, akkor ez Lázár volt, teljes emberi mivoltában. Ezt a Lázárt szerették korábban a lánytestvérei, Jézus és tanítványai, feltámadása után pedig még inkább.

A *„... feltámasztom azt az utolsó napon...”* kijelentés nem a test feltámadására vonatkozik, amivel majd az azt túlélő lélek egykor újra egyesül. Így ugyanis a pogány görögök gondolkodtak, de nem a keresztények! Utóbbiak szerint az egész ember támad fel – testével, lelkével és szellemével együtt, hiszen a halállal is ezek szűntek meg létezni. Nem véletlenül mondja tehát Jézus: *„... feltámasztom azt az utolsó napon...”* (kiemelés a szerzőtől). A 26. vers második része (*„... ha meghal is, él”*) még egy további ígéretet tartalmaz, ami mindkét embercsoportra vonatkozik:

1. akik a halálból támadnak fel; 2. akik elváltoznak. Jn 5:28-29 szerint két feltámadás létezik: az egyik az életre, a másik a halálra. A Jézusban korábban elaludt, valamint a visszajövetelekor elváltozó hívőknek soha sem kell többé meghalniuk (lásd Jel 2:11). Ezzel szemben azok az emberek, akik visszautasították és eljátszották az isteni kegyelmet, a halálra támadnak majd fel, ami az örök, vagy második halál (lásd III. sz. Függelék). Augustin Arndt S. J. így ír erről a Jn 11:26-hoz fűzött megjegyzésében: *„Mind a krisztushívő, mind a hitetlen meghal. Ellenben az előbbi nem hal meg mindörökre, és halhatatlan életre fog feltámadni. Utóbbi is fel fog támadni ugyan, azonban a teljes pusztulásra.”*¹³³

Mindenkinek szól az ígéret, aki teljes szívvel hisz Jézusban, aki a Feltámadás és az Élet: *„... feltámasztom azt az utolsó napon...”* Jézus ugyanazt a kérdést intézi hozzánk, mint amit Mártához, hogy önvizsgálatra indítson, és az üdvbizonyosság örömeivel ajándékozzon meg: *„Hiszed-e ezt?”* (26. vers).

---

¹³³ Arndt, Augustin S. J. : *Das Neue Testament unseres Herrn Jesus Christus. Übersetzt und erklärt von Dr. theol. u. phil. Augustin Arndt S. J.* Regensburg-Köln-Rom-Wien, 1920, Fr. Pustet.

24. HALHATATLANSÁG EGYEDÜL KRISZTUS ÁLTAL!

Az Újszövetség olvasásakor egyetlen bibliaolvasónak sem kerülheti el a figyelmét az, hogy Jézus, majd később az apostolok sohasem beszéltek a halálról lekicsinylően. A halált olyan ellenségnek tekintették és nevezték, ami csak azért juthatott hatalomra az ember felett, mert az ember engedett a bűnnek. Azáltal, hogy az ember vétkezett és a maga útját választotta, minden rosszra fordult. A bűn elválaszt Istentől, és egyikünk sem képes felfogni, micsoda kínokat kellett Jézusnak kiállnia, amikor bűneink terhé hordozva haláltusáját vívta.

Jézus kimondhatatlanul szenvedett, amikor ezzel az *„utolsó ellenség”*-gel szembekerült. Az Ige feljegyzése szerint ezt mondta erről: *„De keresztséggel kell nékem megkereszteltetnem; és mely igen szorongattatom, míglen az elvégeztetik”* (Lk 12:50). Aki a halálra barátként vagy olyan szabadítóként tekint, ami a test tömlőcéből kiszabadítja a lelket, az értetlenül fog állni Jézus küzdelme előtt, ahogy azt Zsid 5:7-ben írva találjuk: *„Ő (ti. Jézus – a ford.) testi életének napjaiban imáit és könyörgéseit nagy kiáltás és könnyhullatás közepette vitte az elé, aki őt a haláltól képes megszabadítani; meg is hallgattatott, félelmétől pedig megszabadított”* (Menge bibliafordítása nyomán).

Egyikünk sem képes arra, hogy ettől az utolsó ellenségtől megszabadítsa magát. Ez éppen annyira lehetetlen, mintha önmagunkat akarnánk megváltani a bűn hatalmából. Ezért ünnepeltek annyira az első keresztények, mert az jött el, **AKI** megtörte a halál hatalmát. Jézus tanítványai semmiképpen sem voltak erre felkészülve, amikor lesújtottan és kiábrándultan ott álltak **ANNAK** a sírjánál, akit szerettek, és akitől legnagyobb földi reményeik beteljesülését vártak. Amikor pedig az emmausi tanítványokat megkérdezte kísérőjük, mi az oka

szomorúságuknak, ezt a választ adták: „¹⁹A melyek esének a Názáretbeli Jézuson, ki próféta vala, cselekedetben és beszédben hatalmas Isten előtt és az egész nép előtt... ²¹Pedig mi azt reméltük, hogy ő az, a ki meg fogja váltani az Izráelt. De mindezek mellett ma van harmadnapja, hogy ezek lettek” (Lk 24:19, 21).

A tanítványokat legalább annyira meghökkentette az üres sír híre, mint Jézus halála: „²²Hanem valami közülünk való asszonyok is megdöbbsentettek minket, kik jó reggel a sírnál valának. ²³És mikor nem találták az ő testét, haza jöttek, mondván, hogy angyalok jelenését is látták, kik azt mondják, hogy ő él. ²⁴És azok közül némelyek, kik velünk valának, elmenének a sírhoz, és úgy találák, a mint az asszonyok is mondták; őt pedig nem látták” (Lk 24:22-24).

Miután útítársuk az ótestamentumi próféciák felidézése és magyarázása által világosságot hintett lelki sötétségükbe, majd – ahogyan behívott vendégként az asztali áldást mondta és a kenyeret megtörte – felfedte magát, szomorúságuk elillant. Felismerték ugyanis Mesterüket, és még aznap visszatértek Jeruzsálembe, ahol a többi tanítvány előttük is megerősítette a húsvéti üzenetet, miszerint: „*Feltámadott az Úr bizonynyal....!*” (34. vers).

Az alábbi idézetben Cullmann világosan bemutatja, hogy a húsvéti üzenetet csak a kereszthalál hátterén lehet igazán méltányolni: „*Ott, ahol a halált Isten ellenségének tartják, nem lehet 'halhatatlanság'-ról beszélni valóságos Krisztus-esemény nélkül, üdvtörténet nélkül, amelynek közepe és vége a halál feletti győzelem. Ezt Jézus nem végezhetne úgy el, hogy közben egyszerűen tovább élt, mint halhatatlan lélek, tehát anélkül, hogy lényegében meghalt volna. Nem: nem győzhette le a Halált, csak úgy, hogy valóban meghalt, átadta magát a Halál birodalmának, az élet nagy megsemmisítőjének, a nemlétnek, az Istentől való elhagyatottságnak...*

Csak ha megismerjük a halál rettenetét az első keresztényekkel együtt, csak ha komolyan vesszük a halált, akkor tudjuk megérteni az őskeresztény egyház ujjongását húsvétkor. Megérthetjük tehát azt is, hogy az első keresztények egész életét és gondolkodását a feltámadásba vetett hit uralta...

*A feltámadás viszont **pozitív** kijelentés: a valóban meghalt ember teljes egészét hívja életre Isten új teremtmése. Valami soha nem hallott dolog történik. A teremtés csodája ez! Mert valami ezelőtt is történt, ami borzalmas dolog: egy Isten által teremtett élet pusztult el.”* ¹³⁴ (Kiemelések a szerzőtől.)

Ebben az összefüggésben Jézus sok kijelentése mindannyiunk számára új, mélyebb értelmet kap. Együttal még világosabban látjuk, hogy Isten saját Fiát az egész világnak ajándékozta, hogy bennünket megmentsen a pusztulástól – és ezzel az örök megsemmisüléstől. Ahogy az Ige több helyen mondja: „Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (Jn 3:16). „Bizony, bizony mondom néktek, hogy a ki az én beszédemet hallja és hisz annak, a ki engem elbocsátott, örök élete van; és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre” (Jn 5:24). „Monda azért nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek: Ha nem eszitek az ember Fiának testét és nem iszjátok az ő véré, nincs élet bennetek” (Jn 6:53). „Akié a Fiú, azé az élet: a kiben nincs meg az Isten Fia, az élet sincs meg abban” (1Jn 5:12). A Biblia világosan tanítja tehát, hogy Jézus nélkül nincs örök életünk. Azonban Vele már most biztosak lehetünk örök életünkben, amelyet majd megad a

¹³⁴ Cullmann, Oscar: *Unsterblichkeit der Seele oder Auferstehung der Toten?* Stuttgart, 1962, Kreuz-Verlag. S. , 29-30.; Karasszon István fordításában: *A lélek halhatatlansága vagy a holtak feltámadása?*; B) *Az utolsó ellenség: a halál. Szókratész és Jézus.* Elérhető online: <http://palheidfogel.gportal.hu/gindex.php?pg=26260365>

feltámadáskor: „²²Mert a miképpen Ádám-ban mindnyájan meghalnak, azonképpen a Krisztusban is mindnyájan megelevenítettnek... ²³... az ő eljövetelekor” (1Kor 15:22-23).

Meg kell halnunk, de nem örökre

A Krisztusban hívő örvendezhet emiatt! Amikor a keresztényt utoléri a halál, az többé már nem az Isten haragja miatti halál, hiszen Krisztus helyettünk vállalta a szenvedést, hogy megbékítsen minket Istennel. Ha meg is kell tehát halnunk, azonban nem örökre! Krisztus megfosztotta a halált uralmától, azáltal, hogy feltámadt; és feltámadása érettünk is történt. Amikor bűneinket – és egyúttal tehetetlenségünket a halállal szemben – megvalljuk és Krisztushoz járulunk kegyelemért, kiváltságunk hinni abban, hogy Isten nekünk ajándékozta az örök életet Krisztusban.

Örök sorsunkat dönti el, tehát élet-halál kérdése, hogy hiszünk-e Krisztusban. Bár a hívő meghal, élete „... *el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben*” (Kol 3:3). Istené az Élet Könyve, amelybe minden hívő neve be van írva arra a napra, amikor Krisztus dicsőségben visszatér. Minden hívő szíve vágya ez a nap! A Krisztusban elaludt hívő az örök életre támad fel, Oscar Cullmann szavaival élve: „*Krisztus föltámadott! – ez azt jelenti: már benne vagyunk az új korszakban, amelyben a halált legyőzi a Szentlélek, s ahol nincs többé romlandóság. Mert ha valóban van lelki test, amely felváltja a testit (= a halált), akkor a halál hatalma már megtört... A halál nem tudja érvénytelenné tenni a feltámadt test létét, bármily súlyos legyen is (most még a halál hatalma – a szerk. kiegészítése).*”¹³⁵

---

¹³⁵ Lásd Oscar Cullmann fentebbi művét. Karasszon István fordításában: *A lélek halhatatlansága vagy a holtak feltámadása?*; D) *A holtak zsengeje: Krisztus föltámadása és a halál megsemmisülése között.* Elérhető online: <http://palheidfogel.gportal.hu/gindex.php?pg=26263155>

A feltámadás azt jelenti, hogy a hívő felébred álmából és felkel; visszatér bele az élet, s feltámad (lásd Jn 5:28-29). Mindez érvényes úgy a hívőre, mint a hitetlenre, úgy az igazra, mint a gonoszra (lásd ApCsel 24:14-15).

A feltámadásról szóló üzenet az evangélium központi igazsága; a nagy igazság, ami a Jézusról szóló bizonyágtévést valóban a maga teljességében láttatja meg. Pál nem szűnt meg mindezt hangsúlyozni. Az 1Kor 15:13-18-ban pl. ezt találjuk: „¹³Mert ha nincsen halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadott fel. ¹⁴Ha pedig Krisztus fel nem támadott, akkor hiábavaló a mi prédikálásunk, de hiábavaló a ti hitetek is. ¹⁵Sőt az Isten hamis bizonyágtévéinek is találtatunk, mivelhogy az Isten fölől bizonyágot tettünk, hogy feltámasztotta a Krisztust... ¹⁶Mert ha a halottak fel nem támadnak, a Krisztus sem támadott fel. ¹⁷Ha pedig Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok. ¹⁸A kik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát.” Róm 10:9-ben pedig azt írja, hogy az tartatik meg, aki szívében hiszi Jézusról, „... hogy az Isten feltámasztotta őt a halálból”.

Jézus halálból való feltámadásába vetett hitünk a legfőbb pillére Isten megváltásunkért kigondolt tervének (lásd ApCsel 17:31). Krisztus „... a mi bűneinkért halálra adatott, és feltámasztatott a mi megigazulásunkért” (Róm 4:25). Feltámadása által vált lehetővé, hogy közbenjáróként szolgáljon érettünk (lásd Róm 8:34).

Értelmetlen lenne feltámadásról beszélni, ha az ember természete szerint halhatatlan lenne, azaz nem halna meg soha. Csak azt lehet feltámasztani, aki egyszer meghalt; azt kell feltámasztani, aki a sírban pihen. Jézus valóban meghalt, ezért jegyzi fel a Szentírás: „²⁰Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül... ⁵⁷De hála az Istennek, a ki a diadalmat adja néküink a mi Urunk Jézus Krisztus által” (1Kor 15:20, 57).

Jóbnál ezt találjuk: „¹⁰*De ha a férfi meghal és elterül; ha az ember kimúlik, hol van ő?* ¹¹*Mint a víz kiapad a tóból, a patak elapad, kiszárad:* ¹²*Úgy fekszik le az ember és nem kél fel; az egek elmúlásáig sem ébrednek, nem költetnek föl az ő álmukból*” (14:10-12). Ézsaiásnál pedig ezt olvashatjuk: „¹⁸*Mert nem a sír dicsőít Téged, és nem a halál magasztal Téged, hűségedre nem a sírverembe szállók várnak!* ¹⁹*Ki él, ki él, csak az dicsőít Téged, mint ma én! Az atya a fiaknak hirdeti hűségedet!*” (Ézs 38:18-19).

A feltámadás nem más, mint Isten újjáteremtő tette; hasonló ahhoz, mint amikor Isten megteremtette a világot. Isten a feltámadáskor az alvó szenteket új testben hívja elő, amit a földbe elvetett mag szemléltet: „*Az Isten pedig testet ad annak (ti. akit feltámaszt), a mint akarta, és pedig mindenféle magnak az ő saját testét*” (1Kor 15:38). Tartsuk szem előtt viszont, hogy Pál az 1Kor 15-ben csak a hívők, azaz a Krisztusban megigazult szentek feltámadásáról szól. Az igazak ugyanis Jézus eljövetelekor feltámadnak (lásd 1Thessz 4:13-18), míg az istentelenek feltámadása ezer évvel később lesz (lásd Jel 20:5).

Nem lesz többé halál!

Pál apostol fáradhatatlanul dicsérte Krisztust, amiért legyőzte a halált, megtörte hatalmát. A Mester diadalát dicsérő szavainak egyik leírása munkatársához, Timóteushoz írott második levelében található, ahol ez van feljegyezve: „⁹*A ki megtartott minket és hívott szent hívással, nem a mi cselekedeteink szerint, hanem az ő saját végezése és kegyelme szerint, mely adatott nekünk Krisztus Jézusban örök időknél előtte.* ¹⁰*Megjelentetett pedig most a mi megtartónknak, Jézus Krisztusnak megjelenése által, a ki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangéliom által*” (2Tim 1:9-10; kiemelés a szerzőtől).

Sajnálatos, hogy ezt az igeszakaszt is gyakran félreértik. Azt gondolják, Pál arról beszél, hogy a halál megsemmisítése már megtörtént, úgyhogy a keresztényeknek Jézus feltámadása óta már nem kell elszenvedniük a halált. Valóban ezt akarja-e mondani a fentebbi vers? Amennyiben megvizsgáljuk a szövegösszefüggést, akkor világos képet kapunk. A 9. vers arról beszél, hogy Isten bennünket már „örök időknél előtte” megajándékozott kegyelmével Jézus Krisztusban. Ezt a kegyelmet akkor jelentette be az Úristen, amikor az ember vétkezett (lásd 1Móz 3:15). Amikor Isten valamit megígér, akkor ez olyan isteni aktus, amire úgy tekinthetünk, mintha már meg is történt volna. Ez vonatkozik a fentebb említett kegyelemre is, amely csak Jézus Krisztus emberi alakban történő megjelenése után vált láthatóvá, noha létezett már „örök időknél előtte” is (vö. Tit 2:11).

Ezt a kegyelmet tehát Pál a következő szavakkal erősíti meg a 2Tim 1:10-ben: „*Megjelentetett pedig most a mi Megtartónknak, Jézus Krisztusnak megjelenése által...*” (vö. még Jn 1:14). Így áll a dolog a halál eltörlésével is. Habár Jézus megfosztotta a halált hatalmától, azonban az majd csak az istentelenek felett kimondott ítélet során fog végérvényesen megsemmisülni (lásd Jel 20:14). A Biblia ezt mondja: „*Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál*” (1Kor 15:26).

Földi életével Jézus bemutatta, hogyan lehet igaz életet élni, így számunkra az enyészhetetlen Élet példaképe. Életét pedig azzal koronázta meg, hogy megfosztotta hatalmától a halált, és ezzel mindenki előtt kinyilvánította, hogy létezik **EGYVALAKI**, aki sem életében, sem halálában nincs alávetve a halál hatalmának, hisz Ő maga volt az, aki kereszthalálával legyőzte a Halált. Jézusban és Jézus által az emberek megláthatták az „*életet és halhatatlanságot*” (2Tim 1:10). Azáltal, hogy a bűn nem szennyezte be életét, mindenki számára világosan demonstrálhatta, hogy feltámadása után a halál többé rajta nem uralkodik. És mint ahogy hosszú idő telt el azóta, hogy Isten az első bűnöstől

kezdvé minden egyes embernek kegyelmet kínál fel Jézus Krisztus által, úgy hosszú idő telik el Jézus feltámadásától visszajöveteléig is, amikor Krisztus győzelve végső diadalt arat majd a hívők halála felett.

Amióta Jézus Krisztus ezen a földön „... világosságra hozta... az életet és halhatatlanságot...”, azóta a halál, amit minden embernek el kell szenvednie, már csak alvás, amelyből egyesek azért támadnak fel, hogy **örökké élhessenek**, míg másoknak azért kell majd feltámadniuk, hogy az **örök halál büntetését elszenvedjék**. Azok az emberek ugyanis, akik krisztusi életet éltek, és akikben nemes jelleme kirajzolódott, az élet feltámadásában részesülnek, míg azok, akik a gonoszt művelték, kárhozatra támadnak fel (lásd Jn 5:29). Ez utóbbiak felett a halál továbbra is uralkodik, ezért ők a „*második halál*” során végleg megsemmisülnek (lásd Jel 20:14). Ekkor teljesedik be Istennek az az ígérete, amelyet a pátmoszi látnokon keresztül adott számunkra: „... és a halál nem lesz többé...” (Jel 21:4).

Jézus nemcsak meghalt érettünk, hanem fel is támadott érettünk. Minderről Pál több helyen is nagyon világosan ír: „²¹*Miután ugyanis ember által van a halál, szintén ember által van a halottak feltámadása is.*”²²*Mert a miképpen Ádám-ban mindnyájan meghalnak, azonképpen a Krisztusban is mindnyájan megelevenítettnek*” (1Kor 15:21-22). Továbbá: „¹⁴*Mert a Krisztusnak szerelme szorongat minket,*”¹⁵*Úgy vélekedvén, hogy ha egy meghalt mindenkiért, tehát mindazok meghaltak; és azért halt meg mindenkiért, hogy a kik élnek, ezután ne magoknak éljenek, hanem annak, a ki érettök meghalt és feltámasztatott*” (2Kor 5:14-15).

Jézus és a feltámadás elválaszthatatlan egymástól. Így prédikálta a pogányok apostola is az athéniaknak „... Jézust és a feltámadást...” (ApCsel 17:18). A feltámadás üzenete az **EVANGÉLIUM** – a szó legteljesebb értelmében. A feltámadás állt az első keresztények igehirdetésének a középpontjában. A feltámadás ténye Péter püünkösdi prédikációjában

is központi helyet foglalt el. Péter a béna meggyógyulásának csodáját a feltámadt Úrnak tulajdonította, akiről így tett tanúbizonyságot: „¹⁵Az életnek fejedelmét pedig megölétek; a kit az Isten feltámasztott a halálból, minek mi vagyunk bizonyosságai. ¹⁶És az ő nevében való hit által erősítette meg az ő neve ezt, a kit láttok és ismertek; és a hit, mely ő általa van, adta néki ezt az épséget mindnyájan a ti szemetek láttára” (ApCsel 3:15-16).

Péter és János letartóztatásának fő oka az volt, hogy Jézus és a halottak feltámadását hirdették (lásd ApCsel 4:2-3). A feltámadás üzenete tehát az apostolok tanításában a legelőkelőbb és legfontosabb helyet töltötte be. A Biblia beszámolója szerint: „³⁹És mi vagyunk bizonyosságai mindazoknak, a kiket mind a zsidóknak tartományában, mind Jeruzsálemben cselekedett; a kit megölének, fára feszítvén. ⁴⁰Ezt az Isten feltámasztá harmadnapon, és megadá, hogy ő megjelenjék nyilván, ⁴¹Nem az egész népnek, hanem az Istentől eleve választott bizonyságoknak, nekünk, kik együtt ettünk és együtt ittunk ő vele, minekutána feltámadott halottaiból. ⁴²És megparancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek, és tegyünk bizonytságot, hogy ő az Istentől rendelt bírása élőknek és holtaknak. ⁴³Erről a próféták mind bizonytságot tesznek, hogy bűneinek bocsánatját veszi az ő neve által mindenki, a ki hiszen ő benne” (ApCsel 10:39-43).

Csak kevés keresztényben tudatosodik, hogy mennyire ellentmond a lélek halhatatlanságának tanítása az újszövetségi feltámadáshitnek. Aki az evangéliumokat és a többi újszövetségi írást olvassa, annak nem kerülhetik el figyelmét a keresztény üzenet főbb pontjai. Egyikünk sem tudna az apostolok idejében élt egyetlen őszinte keresztényt sem olyannak elképzelni, mint aki ne vágyott volna teljes szívéből Jézus visszatérésére. E hívőknek ebben a váradalmában elválaszthatatlanul egyesült a testi feltámadás ígérete a mennyei királyság felállításával.

Feltéve azonban, hogy a „lelkek” a halál után rögtön az égbe, illetve a mennyei dicsőségbe jutnak, jelentőségét veszíti Jézus visszajövele és a feltámadás. Amennyiben az elhunyt hívő, halála után rögtön megérkezne a „mennyei hon”-ba, akkor már többé semmi értelme nem lenne arra várni, hogy Isten felállítsa eljövendő országát az újjáteremtett földön.

A lélek halhatatlanságába vetett hit elzárja az ember elől annak útját, hogy helyesen lássa Isten célját az emberiséggel. A feltámadás öröme ellenben világos betekintést enged mindannyiunk számára az Isten által elgondolt jövőbe, ahol majd örök élet és isteni igazságosság uralkodik.

25. A „LÉLEK”, AMIT AZ EMBEREK NEM TUDNAK MEGÖLNI

Jézus mestere volt annak, hogy nagy igazságokat röviden, tömören és világosan mondjon el, és ez alól a halál és feltámadás témája sem kivétel. Tipikus példa erre Mt 10:28. A versben található kijelentés egy hosszú időtartamot ölel fel, ami Jézus tanítványainak üldözésétől minden dolog teljes helyreállításáig tart. Az igevers így hangzik: *„És ne féljete azoktól, a kik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölhetik; hanem attól féljete, a ki mind a lelket, mind a testet, elvesztheti a gyehennában.”*

A versbeszélegrészt a hívők haláláról, másrészt pedig az istentelenekre kirótt ítéletről. Az első esetben azokról a mártirokról van szó, akik bármiféle üldözés miatt veszítik életüket. Nézzük meg azonban először Jézus eme kijelentésének a hátterét. *Máté evangéliumának* 10. fejezete arról számol be, hogy Krisztus kiküldi a tizenkettőt, és figyelmezteti őket az evangélium hirdetése során rájuk leselkedő veszélyekre. Egy ilyen veszélyforrás lehet az üzenetük visszautasításából fakadó elkeseredett üldözés is, ami miatt félelem szállhatja meg őket, és életükért aggódhatnak. Jézus azzal nyújt vigaszt tanítványai számára, hogy kifejezi: nincs korlátlan hatalmuk azoknak, akik életükre tudnának törni. Eközben különbséget tesz azok között, akiket az emberek megölnek (lásd az igevers első része – a ford.), és azok között, akiket Isten vet majd a gyehennára (lásd az igevers második része – a ford.).

Ez különösen jól látszik Lukácsnál, aki evangéliumában Jézusnak ezt a kijelentését a következőképpen adja vissza: „... ⁴*Ne féljete azoktól, kik a testet ölik meg, és azután többet nem árthatnak.* ⁵*De megmondom néktek, kitől féljete: Féljete attól, a ki minekutána megöl, van arra is hatalma, hogy a gyehennára vessen. Bizony, mondom néktek,*

ettől féljete” (Lk 12:4-5). Jézus követőinek attól kell tehát tartaniuk, aki nemcsak megölhet (mint az üldözők), hanem a gyehennára is vethet. Aki valamelyest járatos a Szentírásban, észreveszi, hogy Jézus itt megkülönbözteti a halált, ami minden ember osztályrésze, és a pusztulást a gyehennában, amit csak az istenteleneknek kell majd elszenvedniük. Jézus azt mondja továbbá, hogy az emberek – amennyire ezt Isten megengedi – előidézhetik az első halált, azonban nincs ember, aki a második halált előidézhetné. Ez utóbbinál ugyanis, amely a végső halál a gyehennában, a lélek is megsemmisül, ami nem történik meg az első halál során. (A végső, vagyis a második halál az, amikor majd tűz által minden, így az ember teljes valója is megsemmisül: testével, lelkével és szellemével együtt; lásd Jel 20:14-15 – a ford.) Azt jelentené-e mindez akkor, hogy az ember mégiscsak rendelkezik „halhatatlan lélek”-kel? Ez a kérdés csak akkor vetődhet fel, ha a „lélek” szót félreértjük, és olyan jelentéssel ruházzuk fel, amilyen jelentése nincs és nem is lehet. Vizsgáljuk meg ezért röviden még a szó jelentését!

A „lélek”-kel fordított görög szó, a *pszüché* életet is jelent (lásd I. sz. Függelék), ami az Újtestamentumban több helyen is világosan látszik. Ezt támasztják alá pl. Jézus Jn 10:17-18-ban feljegyzett szavai: „¹⁷*Azért szeret engem az Atya, mert én leteszem az én életemet [pszüché], hogy újra felvegyem azt.* ¹⁸*Senki sem veszi azt el én tőlem, hanem én teszem le azt én magamtól. Van hatalmam letenni azt, és van hatalmam ismét felvenni azt. Ezt a parancsolatot vettem az én Atyámtól.*”

János ezt írja azokról, akik mindvégig kitartottak Isten mellett: „És ők legyőzték azt a Bárány véreért, és az ő bizonyágtételöknek beszédéért; és az ő életüket [pszüché] nem kímélték mind halálíg” (Jel 12:11). Pál apostol az evangélium hirdetése iránti odaszentelődéséről ezt tudta írni: „Így felbuzdulva irántatok, készek valánk közleni veletek nemcsak az Isten evangéliomát, hanem a mi magunk lelkét [pszüché] is, mivelhogy szereteteinkké lettetek nekünk” (1Thessz 2:8). Továbbá

az összes keresztyénre igaz: *„Ezért: Akinek Isten akarata szerint kell szenvednie, helyezze lelkét [pszüché] hű Teremtője kezébe és igyekezzen jól cselekedni”* (1Pt 4:19, Wilckens bibliafordítása nyomán). A krisztushívőket megölhetik ugyan üldözőik, de a megígért, eljövendő örök életüket nem vehetik el.

Jézus értelmezése szerint az *élet* – ill. az e helyett szereplő lélek – kifejezés gazdagabb jelentéstartalommal bír. A *pszüché* jelentheti még az ember identitását, személyes jellemvonásait, karakterét, személyiségét és saját magát, az embert. Mindez jól kiviláglik néhány szöveg összehasonlításakor.

A fejezetünk legelején bemutatott alapigéhez Jézus még további kiegészítéseket tesz, amelyek a 38-39. versben találhatók: *„³⁸És a ki föl nem veszi az ő keresztyét és úgy nem követ engem, nem méltó én hozzám. ³⁹A ki megtalálja az ő életét [pszüché], elveszti azt; és a ki elveszti az ő életét [pszüché] én érettem, megtalálja azt”* (Mt 10:38-39). Jézus itt szembeállítja egymással a két életet: a földi életet és az eljövendő életet, amelyet meg kell találni. A 39. vers egy másik fordítás szerint így hangzik: *„Aki (nem vállalja a szenvedést, a keresztyét érettem és azzal) megtartja az ő (földi) életét, elveszti (mennyei) életét, de aki elveszti az ő (földi) életét én érettem (az én szolgálatomban), megtartja mennyei életét”* ¹³⁶ (Mt 10:39, Dr. Budai Gergely fordítása). Jézus ezt a vigaszt nyújtja azok számára, akik akkor sem tagadják meg őt, ha életük veszélybe kerül miatta.

A fenti igék megtalálhatók a másik három evangéliumban is. Márknál így olvasható: *„³⁵Mert aki (azzal, hogy nem mer engemet követni) meg akarja tartani az ő (földi) életét [pszüché], elveszti (mennyei) életét; aki pedig (a kereszthordozó úton) elveszti az ő (földi) életét én érettem*

¹³⁶ A fordítás elérhető online: biblia.jezusert.com. A német eredetiben a *Gute Nachricht* fordítás szerepel; a fenti, általam választott magyar fordítás adja talán legjobban vissza a német fordítás gondolatartalmát – a ford.

és az evangéliumért, megtartja (mennyei) életét.¹³⁷ Mert mit használ az embernek, ha mind az egész világot megnyeri, de jövőő élete [pszüché] kárt szenved?” (Mk 8:35-36, Dr. Budai Gergely fordítása).¹³⁷ Ebben a szakaszban is szembeállítva találjuk a földi és a mennyei életet.

Nagyon tanulságosak ebből a szempontból Lk 9:24-25 versei. Miután a 24. versben Lukács megismétli a Máténál levő párhuzamos vers kijelentését, így folytatja tovább: „Mert mit használ az embernek, ha mind e világot megnyeri is, ő magát pedig elveszti vagy magában kárt vall?” (kiemelés a szerzőtől). A pszüché helyett – amit a 24. vers az élet szóval ad vissza – a 25. versben az ő magát kifejezés szerepel, kétszer is. Önmagát vagy életét csak az tudja megmenteni, aki mostani életét átadja Jézusnak, hogy aztán a feltámadás reggelén Jézus ajándékként visszakapja.

Hasonlóképpen világosan fogalmaz János is: „²⁴Bizony, bizony mondom néktek: Ha a földbe esett gabonamag el nem hal, csak egymaga marad; ha pedig elhal, sok gyümölcsöt terem.²⁵ A ki szereti a maga életét [pszüché], elveszti azt; és a ki gyűlöli a maga életét [pszüché] e világon, örök életre tartja meg azt” (Jn 12:24-25). Tehát még egyszer: ez az örök élet nem ragadható el Jézus követőitől, még ha a földi életet el is lehet venni tőlük. Jézus kezében van ugyanis ez az örök élet, amelyet a feltámadás napján nyújt át ajándékba. Ezért mondja maga Jézus is: „Állhatatosságokkal megmentitek majd az életeteket” (Lk 21:19, Dr. Budai Gergely fordítása)¹³⁸.

Jakab szintén erről ír: „Tudja meg, hogy aki bűnöst térít meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment meg a haláltól és sok bűnt elfedez” (Jak 5:20). A megtérés nem menti meg attól a haláltól a bűnöst, amelyet minden embernek el kell szenvednie. (Vegyük észre: nem egy bennünk lakozó lélek megtéréséről, hanem az ember, a bűnös ember megtéréséről

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid.

van szó az Igében!) A megtérés nem ment meg tehát a haláltól, ellenben megőrzi az embert a kárhozat feltámadásától (lásd Jn 5:29), és ezzel a második vagy örök haláltól (lásd Jel 20:5-6).

Életünk céljának tekinthetjük, hogy Istennek tetsző jellemet fejlesszünk ki. Azáltal, hogy Szentlelke és élő Igéje által Isten bennünk lakozik, olyan jellemre tehet szert az ember, amely képessé teszi az „igazságban való engedelmesség”-re. Mindez egy egész élet munkája, és meghatározza nemcsak földi, hanem örök sorsunkat is. Jellemünk gyümölcsét már itteni életünkben is learathatjuk. Attól függően dől el: Isten országába kerülünk-e vagy sem, hogy milyen jellemet munkáltunk ki.

Első és második halál

A halál sem a Krisztus által kifejlesztett jellemet, sem pedig a gonoszok jellemét nem semmisíti meg. Amikor az utóbbiak feltámadnak az ítéletre, úgy állnak majd az egész világmindenség Bírāja előtt, mint amilyenek életükben voltak. A gyávákon, hitetleneken, utálatosakon, gyilkosokon, paráznákon, bűbájosokon, bálványimádókon és hazugokon (lásd Jel 21:8) a feltámadás mit sem változtat, hiszen a halál nem változtatja meg a jellemet.

Isten különféle képekkel és hasonlatokkal teszi számunkra érthetővé, hogy nem felejtkezik meg rólunk a halálban, és örködik személyiségünk felett a feltámadásunkig. Már Malakiás próféta ezzel az ígérettel vigasztalta az Istent szeretőket: „¹⁶Akkor *tanakodtak egymással az Úrnak tisztelői, az Úr pedig figyelt és hallgatott, és egy emlékkönyv iraték ő előtte azoknak, a kik félik az Urat és becsülik az ő nevét.* ¹⁷És azon a napon, azt mondja a Seregeknek Ura, a melyet én szerzek, tulajdonommá lesznek és kedvezek nékik, a mint kiki kedvez a maga fiának, a ki szolgálja őt” (Mal 3:16-17). Különös bátorítás rejlik abban, amikor az Ige az „Élet Könyvé”-re utal. A győzteseknek azt ígéri Isten,

hogy nem törli ki nevüket ebből a könyvből (lásd Jel 3:5). A Krisztusban hívó legnagyobb öröme annak bizonyossága, hogy neve fel van írva a mennyekben, tehát az élet könyvében (lásd Lk 10:20), így az újjászületett ember „*általment a halálból az életre*” (Jn 5:24). A Szentlélek általi újjászületés a feltétele annak, hogy az ember az örök életet elnyerje (lásd Jn 3:3, 5). Aki egyszer született, annak kétszer kell meghalnia, viszont aki kétszer született, az csak egyszer hal meg. Krisztus volt az, aki lehetővé tette az élet megigazulását minden ember számára (lásd Róm 5:18-19).

Pál egy hasonlatot használ arra, hogy valamivel világosabb fogalmunk legyen a mostani és az egykor Isten által nekünk ígért test közötti összefüggésről – miközben utóbbinál szó sincs arról, hogy ebben a testben egy halhatatlan lélek élne tovább. Szemléltetésül egy mindenki számára ismert természeti képet használ: a vetőmagét. Ennek megfelelően **a feltámadt ember olyan, mint a korábban földbe elvetett mag:** „³⁵*De mondhatná valaki: Mi módon támadnak fel a halottak? és minémű testtel jönnek ki?* ³⁶*Balगतag! a mit te vetsz, nem elevenedik meg, hanemha megrothadánd.* ³⁷*És abban, a mit elvetsz, nem azt a testet veted el, a mely majd kikél, hanem pusztá magot, talán búzáét, vagy más egyébét.* ³⁸*Az Isten pedig testet ad annak, a mint akarta, és pedig mindenféle magnak az ő saját testét*” (1Kor 15:35-38).

Minden vetőmag saját testet kap Istentől, amelyet azonban a következő képpel is szemléltethetnénk: Isten, a Jóság megnyilvánulásaként az egyik oldalon a feltámadottak fognak állni mennyei testben, míg a másik oldalon a halál szörnyűséges megnyilvánulásaként a kárhozottak, földi hústestükben. Isten nem azt ígérte Dánielnek, hogy a benne levő halhatatlan valami fog feltámadni, hanem hogy ő maga, „*Te...*” – azaz Dániel személyesen, a maga valójában: „*Te pedig menj el a vég felé; és majd nyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén*” (Dán 12:13). Ezért fogják megismerni a feltámadottak is egymást. A kárhozott feltámadásának leírása is jól mutatja, hogy kapcsolat áll fenn a földbe jutott

és a feltámadásban részesült ember között. A kárhozatra ítélt embereknek be kell ismerniük majd, hogy miért kell mindenki Bírāja előtt állniuk, és miért kell elszenvedniük a második halált. Be fogják ismerni tehát, hogy örök sorsukat földi életük „vetése”-nek köszönhetik (lásd 2Kor 5:10).

Az embernek halála után többé már nincs lehetősége arra, hogy az elmulasztott alkalmakat visszahozza. Létezik a kegyelemidő, és eljön a nap, amikor már túl késő lesz mindent megbánni (lásd Zsolt 69:14; Ézs 49:8; 2Kor 6:2). Nagyon igaz, amit E. G. White sok évvel ezelőtt leírt: *„Valami komoly dolog a halál, maga az élet azonban sokkal komolyabb dolog. Minden gondolatunk, szavunk és cselekedetünk újra és újra kihat életünkre, és amivé a felkészülés idején válunk, azok maradunk az örökkévalóságban is. A halálban elbomlik ugyan a testünk, azonban a jellemünk változatlan marad. Amikor Jézus újra eljön, nem kapunk Tőle másik jellemet, mivel Ő megőrzi, és nem megváltoztatja jellemünket.”*¹³⁹ Ahogy az ember álmában nem válik meg személyiségétől, ugyanúgy a halál sem foszt meg attól, mivel halálunk után személyiségünk csakis egyedül Isten kezében nyugszik. Pál tisztában volt vele, hogy majd csak Krisztus eljövedele napján kapja meg az élet koronáját, jóllehet az már el volt készítve számára (lásd 2Tim 4:8). Amennyiben Krisztus bennünk lakozik, új életet teremt bennünk. Amikor az ember meghal, az élet lehelete visszatér Istenhez, amint meg van írva: *„És a por földdé lenne, mint azelőtt volt; a lélek pedig megtérne Istenhez, a ki adta volt azt”* (Préd 12:9). Az élet lehelete Isten kezében van, és Ő vigyáz rá: *„Akinek kezében van minden élő állatnak élete, és minden egyes embernek a lelke”* (Jób 12:10). Ézsaiás pedig így ír erről: *„Így szól az Úr Isten, a ki az egeket teremte és kifeszíté, és kiterjeszté termésivel a földet, aki lelket ad a rajta lakó népnek, és lehetetet a rajta járóknak”* (Ézs 42:5).

¹³⁹ White, E. G.: *Aus der Schatzkammer der Zeugnisse*, II. Hamburg, 1980, Advent-Verlag, 149. o.

R. Allan Anderson evangelizátor ezt írja ebben a témában: „Az örök élet Isten ajándéka, amelyet már most elfogadhatunk hit által. Így olvassuk: »... örök életet adott nekünk az Isten, és ez az élet az ő Fiában van«. Csak ha Ő bennünk él, azaz halandó hústestünkben, csak akkor bírunk az élet ajándékával. Amikor halandó testünk meghal, akkor életünk »... el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben«, így ez nála marad, míg vissza nem tér az övéért. Pálnál ezt találjuk: »Mikor a Krisztus, a mi életünk [második eljövetelek] megjelen, akkor majd ti is, Ő vele együtt, megjelentek dicsőségben« (Kol 3:4). Azon az örömnapon a meghalt igazakat előhívják sírjukból, hogy a még élő igazakkal együtt elváltozzanak.”

Az újjászületett embernek nem kell örökre meghalnia. Th. Traub, a lutheránus prelátus a végidő témájában kifejtett magyarázatában idézi Jel 20:14-et, majd hozzáfűzi: „A második halál alatt aligha képzelhető el más, mint a teljes megsemmisülés, ami betetőzi a kárhozatot. Amikor a halál és a pokol a tűznek távába vettetének – még ha Pál azt is írja az 1Kor 15-ben, hogy utolsó ellenséggént a halál töröltetik el –, akkor ezeket ez a tűz meg kell hogy eméssze. Mindenesetre a Jelenések könyvében található ige önmagában nem szolgálna megdönthetetlen bizonyítékul. A második halál pusztá gondolata magának Jézusnak a szavaiban is visszacseng. Hiszen úgy beszél a lélek haláláról, mint ami rosszabb, mint a test halála (lásd Mt 10:28). Továbbá Jn 11:26-ban szintén szó van a második halálról, annál is inkább, mivel a Lutherfordításában szereplő »... soha többé meg nem hal« félmondat eredetileg így hangzik: »... nem fog meghalni örökre«, azaz annak nem tud ártani a második halál.”¹⁴¹

---

¹⁴⁰ Anderson, R. Allan: *Doctrinal Discussions*. Washington, Review and Herald, 123. o.

¹⁴¹ Traub, Th.: *Von den letzten Dingen*. Stuttgart, 1928, Quell-Verlag der Evang. Gesellschaft, 281. o.

Így már jobban érthető A jelenések könyvének egyik boldogmondása is: *„Boldog és szent, a kinek része van az első feltámadásban: ezeken nincs hatalma a második halálnak; hanem lesznek az Istennek és a Krisztusnak papjai, és uralkodnak ő vele ezer esztendeig”* (Jel 20:6).

Jutalmunkat – amely egyedül kegyelemből van – Jézus visszatérésekor kapjuk meg: *„... mert majd visszafizettetik néked az igazak feltámadásakor”* (Lk 14:14). Lesz egy feltámadás tehát, amikor meg-kapjuk az Isten által munkált jócselekedeteink jutalmát. Egy másik igeverssel élve: *„Mert az embernek Fia eljő az ő Atyjának dicsőségében, az ő angyalaival; és akkor megfizet mindenkinek az ő cselekedete szerint”* (Mt 16:27). A megváltottakat Jézus úgy nevezi, hogy *„a feltámadásnak fiai”* (Lk 20:36), akiken be fog teljesedni a zsoltáros óhaja, miszerint: *„Én igazságban nézem a te orczádat, megelégszem a te ábrázatoddal, midőn felserkenek”* (Zsolt 17:15). Azon a napon Isten visszaadja nekünk azt, amit kegyelme által Krisztus elvégzett bennünk. A Szentlélek munkálja az újjászületést, és képessé tesz arra, hogy megváltoztassuk gondolkodásmódunkat (lásd Gal 5:25). Az ilyen élet egyedül Krisztusban lehetséges (lásd 1Jn 5:11-12).

A Biblia tanúsága szerint azok, akik nem hittek Krisztusban és megvetették áldozatát, ítéletre támadnak fel: a második halált fogják elszenvedni (lásd Jel 21:8). A második halál nem pusztán azt jelenti, hogy másodszor is meghalnak majd, hanem hogy mind lelkük, mind testük, mind pedig szellemük végérvényesen elpusztul a gyehennában, így a második halálból többé már nincs feltámadás. Mivel a hitetlenek lelke elpusztítható, ez azt bizonyítja, hogy a lélek nem halhatatlan, hanem igenis halandó.

A Biblia úgy mutatja be az első halált, mint alvást. Teljesen szembetűnő, milyen gyakran beszél az Ige a bűneset óta minden embert sújtó halálról úgy, hogy azt alvásnak nevezi. A Bibliában mindez 17 könyvben összesen 66 alkalommal fordul elő. Ebből az alvásból aztán feltámadnak, *„... a*

kik a jót cselekedték, az élet feltámadására; a kik pedig a gonoszt művelték, a kárhozat feltámadására” (Jn 5:28-29).

Jézus szavait idézve: „⁴*Mondom pedig néktek én barátaimnak: Ne féljete azoktól, kik a testet ölik meg, és azután többet nem árthatnak. ⁵De megmondom néktek, kitől féljete: Féljete attól, a ki minekutána megöl, van arra is hatalma, hogy a gyehennára vessen. Bizony, mondom néktek, ettől féljete” (Lk 12:4-5).* Az ember teste és lelke tehát a pokolban, a gyehennában fog megsemmisülni az utolsó ítéletkor, amely a jövőben lesz. Ez azt bizonyítja, hogy a hitetlenek lelke, azaz identitása és jelleme sem semmisül meg, amikor az első halált elszenvedik.

Az összefüggés így már világos: 1. A Krisztusban hívőket megölhetik az evangélium ellenségei az üldözések során. 2. Életüket kiolthatják ugyan, de csak az első halált kell elszenvedniük, ami a Biblia szerint nem más, mint alvás, amiből aztán majd feltámadnak. 3. A hívő emberek lelkét, tehát identitását és jellemét nem tudják elpusztítani ellenségeik. 4. Nem tudják megakadályozni a halottak feltámadását. 5. Egyedül csak Isten képes az egész embert, annak testével, lelkével és szellemével együtt a gyehennában megsemmisíteni. 6. A második halálból nincs feltámadás.

26. ISTEN ALKOTÁSA: AZ ÚJJÁTEREMTETT EMBER

Két esemény kiemelkedő fontosságú az Újszövetségben: Jézus kereszthalála és feltámadása. Jézus küldetésében e kettő oly szorosan kapcsolódik össze, hogy külön-külön nem tudnák visszatükrözni a megváltás szentségét és szépségét. Pontosan azért, hogy Jézust nem tartotta fogva a sír, halála azzá válhatott számunkra, emberek számára, ami az újszövetségi írások szerint az egyedüli jó hír: megszabadulhatunk bűneinktől és a (második – a ford.) haláltól. Jézus halála és feltámadása győzelem, amelyet a démoni hatalmak felett aratott. Ez a záloga annak, hogy személy szerint megváltottak vagyunk, és örök életünk van.

Jézus apostolai fáradhatatlanul hirdettek két szorosan összetartozó eseményt: Uruk bibliai értelemben vett feltámadását és majdani eljövételét. Sem a helyszín, sem az idő nem szabott gátat igehirdetésüknek; sem pedig az, ha a legnagyobb ellenállásba ütköztek egy olyan kultúrában, ahol a platonista filozófia már régen gyökeret eresztett. Különösen sokatmondó ebből a szempontból, amikor Pál apostol Jézus Krisztus evangéliumát hirdette az athéniaknak az Areopáguszon. Amikor rátért a halottak feltámadására, a hallgatóság ellenállásába ütközött (lásd ApCsel 17:32). Nem kellene-e elgondolkodnunk azon, hogy a mi időnkben is sok helyen elutasítják azokat, akik a lélek halhatatlansága helyett – a keresztények egyedüli reménységeként – az egész ember feltámadását hirdetik? Mindenesetre Pál ma sem prédikálna mást, mint azt, hogy: *„Az Isten pedig az Urat is feltámasztotta, minket is feltámaszt az ő hatalma által”* (1Kor 6:14).

Jézus, az Emberfia Ádám helyébe lépett, hogy helyreállítsa mindazt, amit Ádám eljátszott azáltal, hogy engedett a kísértésnek. Jézus diadalt aratott minden kísértés és bűn fölött. Ő benne volt az élet, amit tovább

tudott adni. Ő vele vette kezdetét Isten új világrendje, amelyben Krisztus az Életadó. Jézus nemcsak a fizikai test megújulását hozta el, hanem örök életünk forrásává is vált (lásd 1Kor 15:45). Földi munkája jelentette mindazon dolgok helyreállításának a kezdetét, amelyeket a bűn szétrombolt. Küldetése az volt, hogy letörje a bűn rabigáját, és kezdetét vehesse lelki országának uralma.

Jézus már akkor megmutatta, hogy uralkodik a halál felett, amikor földi szolgálata során halottakat támasztott fel. A halottak utolsó napon történő feltámadása azonban különbözik mindazon halottak feltámadásától, akiknek a feltámasztása Jézus idejében történt. Amikor Lázár feltámasztatott, akkor nem az örök életre támadt fel, mint ahogy nekünk is egy életünk van itt a földön. Nem részesült tehát halhatatlanságban, és nem kapott dicsőséges testet sem. Amikor azonban Jézus visszatér, azok, akik a Megváltóba vetett hittel haltak meg, a feltámadáskor új testet kapnak; azok pedig, akik életben maradnak követői közül, átélik majd, ahogy földi testük átváltozik dicsőséges, halhatatlan testté. Pál nagyon világosan beszél erről a következő helyen: „⁵⁰*Ezt azért mondom, testvéreim, mert ezzel a földi hús-vér testünkkel nem vehetünk részt Isten Királyságában.* ⁵¹*De figyeljete, elárulok nektek egy titkot: nem fogunk mindannyian meghalni, de mindannyian át fogunk változni.* ⁵²*Ez nagyon hirtelen fog történni, egy szempillantás alatt, az utolsó trombita hangjára. Igen, felhangzik a trombitaszó, és azok, akik hitben haltak meg, feltámadnak a romlástól mentes örök életre. Mi pedig, akik akkor még élünk, át fogunk változni.* ⁵³*Ez a mostani testünk romlandó, ezért feltétlenül szükséges, hogy átváltozzon olyan testté, amely már mentes a romlástól. Mostani testünk halandó, ezért át kell változzon halhatatlan testté*” (1Kor 15:50-53, EFO, 2006).

E versekben meg van különböztetve a hús-vér, halandó test a romlástól mentes, halhatatlan testtől. Ádámnak büntelen teste volt, mivel azonban

vétkezett, leszármazottainak már csak a bűn és a halál örökségét tudta továbbadni.

A Szentírás félreérthetetlen módon hangsúlyozza, hogy a feltámadottak testben támadnak majd fel. Lukács így számol be feltámadt Urunkról: „³⁷Azok megrettentek, és félelmükben azt hitték, hogy valami szellemet látnak. ³⁸Ő azonban így szólt hozzájuk: »Miért rémültetek meg, és miért támad kétség a szívetekben? ³⁹Nézzétek meg a kezemet és a lábam, hogy valóban én vagyok. Tapintsatok meg, és lássatok. Mert a szellemnek nincs húsa és csontja, de amint látjátok, nekem van«. ⁴⁰És ezeket mondva, megmutatta nekik a kezét és a lábát. ⁴¹Mikor pedig még mindig nem mertek hinni örömlükben, és csak csodálkoztak, megkérdezte tőlük: »Van-e itt valami ennivalótok?« ⁴²Erre adtak neki egy darab sült halat. ⁴³Elvette és szemük láttára megette” (Lk 24:37-43, MBT).

Jézus feltámadt teste olyan tulajdonságokkal rendelkezett, amilyennel a mi halandó testünk nem rendelkezik. Ha egy embert néhány évvel később vizontlátunk, akkor már többé semmi sem ugyanolyan rajta, mint amikor legutoljára láttuk – ámbár ugyanaz az ember maradt. Uriah Smith megfogalmazása szerint: „*Miért lenne elképzelhetetlen, hogy a feltámadt test különbözhet attól a testtől, mellyel itt a földön rendelkezünk? Hiszen evilági testünk állapota is változik az idő múlásával, még ha személyiségünket megőrizzük is. Van, mikor egészségben vagyunk, s van, mikor betegek; van, mikor erősebbek, s van, hogy vékonyabbak; és előfordul, hogy tagjaink betegek, de az is, hogy teljesen egészségesek vagyunk – bárhogyan is legyen azonban, testünk ugyanaz. Miért is? Mert testünk közben megőrzi lényegi tulajdonságait, és szerveink működésben maradnak. Bármilyen nagy változásokon is megy át testünk a földi életünk során, mégis megmarad egyéniségünk; éppen így lehet a feltámadt test is minőségében más, miközben a testi forma megmarad. Még ha valaki gyors végtagpótlásban részesül is,*

*vagy beteg testrésztét meggyógyítják; esetleg teljesen kigyógyítják a tuberkulózis betegségéből, vagy ödémától megdagadt teste visszanyeri normális formáját, ő maga mégis mindig tudatában lesz annak, hogy ugyanaz a személy, aki volt.”*¹⁴²

Ellen G. White magyarázata szerint feltámadt testünk, ami megőrzi azonosságát, rendelkezni fog azzal a képességgel, hogy másokat újra felismerjünk: *„Jézus feltámadása előképe volt mindazok végső feltámadásának, akik őbenne aludtak el. A feltámadott Üdvözítő arckifejezését, modorát, beszédét a tanítványai valamennyien jól ismerték. Amint Jézus feltámadt a halottak közül, éppen úgy azoknak is fel kell majd támadniuk, akik őbenne aludtak el, és alusznak. Ráismerünk majd barátainkra, mint ahogy a tanítványok is megismerték Jézust. Lehet, hogy életük folyamán megváltoztak, s megbetegedtek vagy megcsúnyultak, de Jézus visszajövelekor tökéletes egészségben és testi-lelki arányosságban támadnak fel. Azonosságukat azonban megdicsőült testükben is tökéletesen megőrzik. Akkor úgy ismerünk majd, amint minket is megismernek (1Kor 13:12). Orcájukon, amelyet a Jézus arcáról fénylő világosság tesz sugárzóvá, felismerjük a megkülönböztető vonásait azoknak, akiket szeretünk.”*¹⁴³

A kereszteny feltámadáshit jelentősen veszített szépségéből és igazságtartalmából azáltal, hogy különböző bibliai kijelentéseket félreértelmeznek. Mivel Pálnál azt olvassuk, hogy *„... elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test”* (1Kor 15:44), néhányan úgy gondolják, hogy a feltámadottak láthatatlan szellemek lennének. Ráadásul ezt a hamis elképzelést oly módon mutatják be és prédikálják, hogy sokan egyáltalán nem is vágyakoznak arra, hogy lelki testben támadjanak fel. A

---

¹⁴² Smith, Uriah: *Here and Hereafter*. Battle Creek, 1889, Review and Herald, 275-276. o.

¹⁴³ Ellen G. White: *Jézus élete*. Budapest, 1993, Advent Kiadó, 708. o.

lelki test szemben áll az érzéki testtel, amelyben a bűn hatalmaskodott, amíg a Szentlélek át nem vette az uralmat az újjászületéskor. Ahogy írva találjuk: „²⁰**Mert a mi országunk mennyekben van, honnét a megtartó Úr Jézus Krisztust is várjuk; ²¹Ki elváltóztatja a mi nyomorúságos testünket, hogy hasonló legyen az Ő dicsőséges testéhez, amaz Ő hatalmas munkája szerint, mely által maga alá is vethet mindeneket**” (Fil 3:20-21, kiemelés a szerzőtől).

A feltámadt megváltottak „... meg sem halhatnak többé ..., mivelhogy a feltámadásnak fiai” (Lk 20:36). Továbbá: „⁴²Így van ez a halottak feltámadásával is. Az emberi test, amit »elvetünk« a földbe, romlandó, és el is pusztul. Az a test viszont, ami feltámad, nem romlik meg soha: elpusztíthatatlan! ⁴³Amikor eltemetjük a holttestet, az egyáltalán nem szép látvány. De amikor feltámad, dicsőséges lesz! Amikor eltemetjük, semmi erő nincs benne már. Amikor feltámad, telve lesz erővel! ⁴⁴Amikor eltemetjük, közönséges emberi testet temetünk el. Amikor feltámad, az már szellemi test lesz! Igen, ahogyan van hús-vér emberi test, van szellemi test is. ⁴⁵Erről beszél az Írás: »Az első ember, Ádám, élő lélekke lett.« Az utolsó »Ádám« (Jézus Krisztus) azonban életet adó szellem. ⁴⁶De nem ez a szellemi ember jött először, hanem a lelki, vagyis a természetes ember. Csak azután jött a szellemi ember” (1Kor 15:42-46, EFO, 2006).

Nem szabad elfelednünk, hogy a megváltottak feltámadásuk után is emberi lények lesznek, hiszen a feltámadás Isten újjáteremtő tette, miközben helyreállítja az eredeti, paradicsomi állapotokat. Mindazáltal nem árt tisztában lenni azzal, hogy nem pusztán testek támadnak fel, hanem valódi emberek. A feltámadás nem jelenti azt sem, hogy Isten újra összerakja az elhunytak sírba került és enyészetté lett részeit. A feltámadt test ugyanis nem azokból az elemekből tevődik össze, amelyek a sírban nyugszanak – jóllehet az egyén azonossága megmarad. A feltámadás

Isten csodája, az ő újjáteremtő tette. Jézus feltámadása a záloga annak, hogy megmásíthatatlan az az ígérete, miszerint feltámasztja majd az övéit.

Nikodémus, a „*zsidók főembere*”, egy éjszaka meglátogatta Jézust. Ekkor Jézus a legfontosabb döntés elé állította, feltárva előtte az Isten országába vezető egyetlen lehetséges utat. A Biblia feljegyzése szerint ezt mondta a főembernek: „...³*Bizony, bizony mondom néked, ha valaki újonnan (felülről) nem születik, nem láthatja az Isten országát...*⁵... *Bizony, bizony, mondom néked, ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába.* ⁶*A mi testtől született, test az, és a mi Lélektől született, lélek az (a Szentlélek szülötte).* ⁷*Ne csodáld, hogy azt mondom néked: Szükség néktek újonnan (felülről) születnetek.* ⁸*A szél fú, a hová akar, és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnan jó és hová megy; így van mindenki, a ki Lélektől született*” (Jn 3:3, 5-8).

Az újjászületés, vagy más néven megtérés, Isten Szentlelkének a munkája. Ő az, aki által új indul meg az emberben. Ezt követően tud az ember Krisztussal együttmunkálkodni. Amikor az ember megtér, és növekedik az ismeretben, mindez azzal a céllal történik, hogy az ember mindenét Isten Lelkének irányítása alá helyezze: tevékenységét, igyekezetét, gondolkodását és cselekedeteit. Ez a folyamat, valamint a Krisztussal való együttjárás eredményeként tapasztalható lelki növekedés olyan új jellemet fejleszt, amelyben a bűn uralmának és a testi kívánságoknak mind kevesebb hely jut. Amikor a lelki ember meghal, élete visszaszáll Istenhez, ahogy a Biblia írja: „³*Mert meghaltatok, és a ti életek el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben.* ⁴*Mikor Krisztus, a mi életünk megjelenik, akkor vele együtt ti is megjelentek dicsőségben*” (Kol 3:3-4, MBT).

A fenti versben szereplő meghaltatok szó az óember halálára vonatkozik, ami a keresztségekor történik meg; a régi ember halála (a

hullámsírban – a ford.) ugyanis megelőzi az új életet. Egyedül csak így lehetséges az újjászületés. A versben előforduló „élet” (illetve annak többes számú alakja: életetek – a ford.) nem jelent mást, mint a hívó új életét, amelyet megtérésekor kap. Más szóval: Isten a benne hívő embert napról-napra erejében és kegyelmében részesíti, hogy Isten gyermekeként új életet éljen. Olyan belső változás zajlik le tehát az emberben, ami a Krisztushoz hasonló jellemében mutatkozik meg.

A Szentlélek újjáteremtő hatalma teszi képessé az embert arra, hogy Krisztusban új életet éljen. A feltámadáskor pedig „*halandó testünk*” az örök életre fog megelevenedni. Pál apostol röviden bemutatja, hogyan is néz ki új életünk már itt a földön: „... *Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus; a mely életet pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, a ki szeretett engem és önmagát adta érettem*” (Gal 2:20). Krisztus élete és hite hozza létre bennünk ezt a változást, és a hívó így jut az örök élet birtokába, ahogy az Ige mondja: „*Az pedig annak az akarata, a ki elküldött engem, hogy mindaz, a ki látja a Fiút és hisz ő benne, örök élete legyen; és én feltámasszam azt az utolsó napon*” (Jn 6:40). János még jobban hangsúlyozza ezt az igazságot első levelében, és egyben világossá teszi, hogy mindez csak akkor válik valósággá számunkra, ha Krisztusban maradunk: „¹¹*És ez az a bizonyágtétel, hogy örök életet adott nekünk az Isten és ez az élet az ő Fiában van.* ¹²*A kié a Fiú, azé az élet: a kiben nincs meg az Isten Fia, az élet sincs meg abban.* ¹³*Ezeket írtam néktek, a kik hisztek az Isten Fiának nevében, hogy tudjátok meg, hogy örök életetek van, és hogy higgyetek az Isten Fiának nevében*” (1Jn 5:11-13).

Pál szerint a keresztyének örökösök: „*Ha pedig Krisztuséi vagytok, tehát az Ábrahám magva vagytok, és ígéret szerint örökösök*” (Gal 3:29). Hogy a különbséget jobban meg lehessen érteni az „örökös” kétféle jelentése között – mivelhogy örökös az is, aki már hozzájutott örökségéhez, és az is, akinek ez még csak ígéret –, az apostol a következő

magyarázatot fűzi hozzá: „¹Ezzel azt szeretném mondani, hogy amíg az örökös kiskorú, addig semmiben sem különbözik a rabszolgától, pedig már akkor is miden az övé. ²Mégis nevelőszülők és gondviselők felügyelete alatt él az apja által meghatározott ideig” (Gal 4:1-2, EFO, 2006). Mindez igaz Jézus követőire is: habár övék az örök élet öröksége, mégis el kell szenvedniük a halált; ellenben Jézus eljövetelkor feltámadnak majd, hogy átvegyék a megígért örökséget.

Egyesek számára teljesen elfogadhatatlannak tűnik az ellentét – és örömmel szeretnék tőle megszabadulni –, ami az alábbi két ígért között feszül. Egyfelől igaz az, hogy „*A kié a Fiú, azé az élet...*” (1Jn 5:12), másfelől igaz az is, hogy az örök életet, amit várunk, majd egyszer meg fogjuk kapni (lásd Tit 3:7). Ennek az ellentétnek az elvetése azonban ugyanannyira abszurd, mint ha azt mondanánk, hogy egy kiskorúnak nem kell várnia örökségére. A keresztények a várakozás emberei. Az Újszövetség úgy mutatja be a hívőket, mint akik teljes bizalommal tekintenek előre, az örök örömré, amely Jézus hatalommal és dicsőséggel kísért visszajövetelkor lesz látható. A várakozás ideje gyakran nagyon elviselhetetlen, látva, hogy a Gonosz az egész világon pusztít. Mindezt jól tudja az Úr. Hogy mégis örömmel és reménnyel hordozhassuk el a várakozás idejét, és készüljünk, míg el nem érkezik az örökség átvételének a napja, Isten jónak gondolta, hogy zálogot adjon számunkra, aki nem más, mint a Szentlélek. Ahogy meg van írva: „*A Szentlélek záloga annak, hogy megkapjuk a mi örökségünket, és annak, hogy Isten megváltja, tulajdonává teszi az ő népét, hogy az magasztalja Istennek dicsőségét*” (Ef 1:14, Dr. Budai Gergely fordítása).

Pál apostol a Szentlelket a feltámadás zálogának tekinti, és ezt írja a Róm 8:11-ben: „*De ha Annak a Lelke lakik bennetek, a ki feltámasztotta Jézust a halálból, ugyanaz, a ki feltámasztotta Krisztus Jézust a halálból, megeleveníti a ti halandó testeiteket is az ő ti bennetek lakozó Lelke által.*” A vers utolsó részét így is lehet fordítani: „... az ő

lelkéért, mely bennetek lakik” (P. Soós István fordítása). A Szentlélek tehát egyáltalán nem jelent biztosítékot arra nézve, hogy nem kell meghalnunk, arra nézve viszont igen, hogy feltámadhatunk (az első feltámadáskor – a szerk.). Pál nagyon világosan ír arról a Róm 8:24-25-ben, hogy a megváltás ajándéka már a miénk, miközben testünk megváltása még várat magára: „²⁴A teljes megszabadulásunk ugyanis magában foglalja ezt a reménységet: a testiünk megszabadulását is. Ez azonban még nem történt meg. Ha már látható lenne, akkor nem kellene remélni. Miért is remélné valaki azt, amit már lát?²⁵Mivel azonban olyan valamit várunk, amit még nem kaptunk meg, türelmesen és kitartással várunk rá!” (EFO, 2006).

A teológus Eduard Ellwein találó szavakkal írja le ennek a feszültségnek a feloldását: „*Ahogy evilági életünk minden pillanatát beárnyékolja a halál valósága, mert hiszen mindannyiunk élete a halállal zárul le, éppen úgy jelen van életünkben Jézus Krisztus, a Jövő, Aki reményt nyújt. A biztos jövőbe és feltámadásba vetett hitünk végigkíséri, megvilágítja és egyetlen cél felé vezérli életünket... Ha hittel hallgatunk Jézus szavára, akkor már itt és most magával ragad minket az örök élet – azaz a halált legyőző élet – bizonyossága, hogy aztán titokzatos módon bennünk lakozzon és átformáljon minket.*

Az eljövendő Krisztus és vele a feltámadás tehát már most jelenlevő valóság a hívő életében. Kálvin szavaival élve: az örök élet nem más, mint az az élet, amely már e világon elkezdődött... A **most**-ban már megvillan valami a jövőből, a **még meg nem történt** dolgok valóságából. Önmagában szemlélve ez a mostani lelki életünk bizonyára még nem a legutolsó (szó – a szerk.). A **most**-ban ugyanis a halál léte még nem szűnik meg végérvényesen, az élet még nem aratott teljes győzelmet felette – mint ahogy azt a korinthusi rajongók gondolták. A sírhalmok azonban másról beszélnek: állandóan a **még nem**-re emlékeztetnek. Mégis: evilági lelki életünk

*a mennyei előíze; az Istenben hívő, rá hallgató és tőle tanulni akaró ember számára az evilági élet az Eljövendőről szóló bizonyágtétel a jelenben, miközben már Itt és Most megtapasztaljuk a mennyei örömet... Ezért én komolyan veszem a halált, és nem próbálok meg elmenekülni előle. Kikérem magamnak, hogy »életemet a halálnak kell lezárnia, és miközben céljaim vannak, itt kell hagynom mindent«; hogy életem: »Mint a virág, kinyílik és elhervad, és eltűnik, mint az árnyék és nem állandó« (Jób 14:2). A halál igenis valóság számomra, mégis mindenkor alázattal hajtóm meg magam a földig **AZ** előtt, **AKI** az Életet adja és visszaveszi.»¹⁴⁴*

Jézus második eljövetele előtt minden keresztyén ki van szolgáltatva a halálnak, mégis érvényesek Pál szavai: „Megjelentetett (ti. Isten kegyelme) pedig most a mi Megtartónknak, Jézus Krisztusnak megjelenése által, a ki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által” (2Tim 1:10). Életünk egyedül Krisztus által van, ahogy az Ige mondja: „²⁷Az én juhaim hallják az én szómat, és én ismerem őket, és követnek engem. ²⁸És én örök életet adok nékik; és soha örökké el nem vesznek, és senki ki nem ragadja őket az én kezemből” (Jn 10:27-28).

Mindebből világosan levezethető a következő tény: az örök élet biztosítva van a hívő számára, amelyet már most örökségének tekinthet. A neki ígért örökséget azonban majd csak Krisztus eljövetelekor veheti át, amikor Jézus feltámasztja őt „az utolsó napon” (Jn 6:54). A Biblia tanúsága szerint: „²⁸Ne csodálkozzatok ezen; mert eljő az óra, a melyben mindazok, a kik a koporsókban vannak, meghallják az ő szavát. ²⁹És kijőnek; a kik a jót cselekedték, az élet feltámadására; a kik pedig a gonoszt művelték, a kárhozat feltámadására” (Jn 5:28-

¹⁴⁴ Ellwein, Eduard: *Die Antwort christlichen Glaubens und Hoffens auf das Rätsel des Todes*; idézi August Strobel: *Der Tod – ungelöstes Problem oder überwundener Feind?* Stuttgart, 1974, Calver Verlag, 169-171. o.

29). A feltámadás napjáig örökségünk fenn van tartva számunkra a mennyben. Péter apostol így ír erről: „³*Áldott az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, a ki az ő nagy irgalmassága szerint újonnan szülte minket élő reménységre Jézus Krisztusnak a halálból való feltámadása által,* ⁴*Romolhatatlan, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre, a mely a mennyekben van fenntartva számunkra,* ⁵*A kiket Isten hatalma őriz hit által az idvességre, a mely készen van, hogy az utolsó időben nyilvánvalóvá legyen*” (1Pt 1:3-5).

Végezetül, a keresztények jól tennék, ha gyakrabban foglalkoznának azzal a bátorító leírással, amellyel Pál apostol vigasztal minket, amikor arról a napról ír, amelyen a halál és a sír végérvényesen legyőzetik: „⁵⁴*Mikor pedig ez a romlandó test romolhatatlanságba öltözik, és e halandó halhatatlanságba öltözik, akkor beteljesül amaz ige, mely meg van írva: Elnyeletett a halál diadalra.* ⁵⁵*Halál, hol a te fullánkod? Pokol! Hol a te diadalmad?* ⁵⁶*A halál fullánkja pedig a bűn; a bűn ereje pedig a törvény.* ⁵⁷*De hála az Istennek, a ki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által*” (1Kor 15:54-57).

27. ELLENTMONDOTT VOLNA ÖNMAGÁNAK PÁL APOSTOL?

Pál apostol félreérthetetlenül, tisztán és teljes meggyőződéssel hirdette prédikációiban, hogy a feltámadáshit mindannyiunk reménységének egyedüli alapja. Mégis – egy némely levelében – vannak olyan kijelentései, amelyek mintha ellentmondásban állnának egymással. Amennyiben azonban ez beigazolódná, beláthatatlan következményekkel járna a keresztény feltámadáshit megbízhatóságát illetően. Mielőtt azonban e merész végkövetkeztetéseket elfogadnánk, meg kell kérdeznünk magunktól: 1. Mit is akart valójában közölni az apostol ebben a néhány kérdéses igeversben? 2. Vajon tényleg ellentmondana az apostol azoknak a dolgoknak, amelyekről más helyeken cáfolhatatlanul, világosan ír?

Vegyünk először egy olyan igeszakaszt, amelyik már sok magyarázót állított kihívás elé, és amit egyesek a Bibliával szembenálló véleményük igazolására használtak fel. A kérdéses igeszakasz a 2Kor 5:1-9, amit így olvashatunk (MBT): „¹*Tudjuk pedig, hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökkévaló mennyei házunk. ²Azért sóhajtozunk ebben a testben, mivel vágyakozunk felöltöni rá mennyből való hajlékunkat, ³ha ugyan nem bizonyulunk felöltözve is mezíteleneknek. ⁴Mert mi is, akik e sátorban vagyunk, megterhelten sóhajtozunk, minthogy nem szeretnénk ezt levetni, hanem felöltöni rá amaszt, hogy a halandót elnyelje az élet. ⁵Isten pedig, aki minket erre felkészített, zálogul adta nekünk a Lelket. ⁶Tehát mindenkor bizakodunk, és tudjuk, hogy amíg a testben lakunk, távol lakunk az Úrtól; ⁷mert hitben járunk, nem látásban. ⁸De bizakodunk, és inkább szeretnénk kiköltözni e testből,*

és hazaköltözni az Úrhoz. ⁹Ezért arra törekszünk, hogy akár itt lakunk még, akár elköltözzünk, kedvesek legyünk neki.”

Pál szereti a képi hasonlatokat, így rögtön az első versben földi létünket a sátorban lakáshoz hasonlítja. Ez a hasonlat közel állt az apostolhoz, aki (szakmáját tekintve – a ford.) sátorkészítő volt, és jól tudta, hogyan kell egy sátrat felállítani, majd újra lebontani. Ám nemcsak a sátor lebontását vagy összeomlását ismerte, hanem azt a házat vagy hajlékot is, amelyet nem emberi kéz, hanem maga Isten készített. Ebből is látszik, hogy itt egy hasonlatról van szó, mivel az emberi testet nem emberi kéz alkotta – szemben a sátorral. Az emberi test – természeténél fogva ugyanis – a Teremtő remekműve, amelyet azonban megrontott a bűn.

Az Isten által készített hajlékot Pál így nevezi: *„örökkévaló mennyei házunk”*. Ezt követően Pál rátér nagy panaszára, ami a földi sátor összeomlásával, vagy elbomlásával (Károli szóhasználatával – a ford.) jár együtt. Amikor a 2-4. versekben az ember elmúlásáról beszél, úgy írja le az emberi testet, hogy az *„mezítelen”*, és elérkezik a *„levetközése”*, hiszen az 1. vers alapján a földi sátorház (vagyis az ember teste – a ford.) össze fog omlani egyszer.

Ez az oka annak, hogy Pál sóhajtozik és nyög ebben a testben (lásd még egyszer 1-4. versek). Ez a nyomasztó állapot azonban egyúttal arra is indítja őt, hogy vágyakozzon a mennyei után. A római levélben szintén kifejezi ezt a vágyakozását a mennyei haza után: *„²²Mert tudjuk, hogy az egész teremtett világ egyetemben fohászkodik és nyög mind idáig. ²³Nemcsak ez pedig, hanem magok a Lélek zsengejének birtokosai, mi magunk is fohászkodunk magunkban, várván a fiúságot, a mi testünknek megváltását”* (Róm 8:22-23). A 24-25. versekben pedig elmondja vágyakozásának és reménységének okát: *„²⁴Mert reménységben tartattunk meg; a reménység pedig, ha láttatik, nem reménység; mert a mit lát valaki, miért reményli is*

azt? ²⁵Ha pedig, a mit nem látunk, azt reméljük, békességes tűréssel várjuk.”

2Kor 5-ben Pál arról tesz bizonyosságot, hogy más lehetőséget is lát, mint az ember elmúlását, illetve a sátor összeomlását: a mezítelen, földi testtel szembeállítja a felöltöztetett (azaz mennyei – a ford.) testet, és ezzel máris kedvenc témájánál van az apostol. Ez nem más, mint az elváltozás vagy átváltozás. Pál óhaja az, hogy földi testére felölthesse a mennyeit az átváltozáskor, az Úr eljövetelekor. Abban reménykedett, hogy a halált nem kell elszenvednie (azaz nem kell levetnie földi sátorát), és így megkaphatja mennyei testét (azaz örökkévaló mennyei házát), amikor Jézus visszatér. Az így kifejezett várákozása teljesen megfelel annak, amiről Fil 3:20-21-ben olvasunk: „²⁰Mert a mi országunk mennyekben van, honnét a megtartó Úr Jézus Krisztust is várjuk; ²¹Ki elváltoztatja a mi nyomorúságos testiünket, hogy hasonló legyen az Ő dicsőséges testéhez, amaz Ő hatalmas munkája szerint, mely által maga alá is vethet mindeneket.”

A test átváltozásának lehetőségéről már a korinthusiakhoz írott első levelében is beszámol, amikor arról ír, hogy egyesek nem fognak meghalni, hanem át fognak változni: „⁵⁰Azt pedig állítom atyámfiai, hogy test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság nem örökli a romolhatatlanságot. ⁵¹Ímé titkot mondok néktek. Mindnyájan ugyan nem aluszunk el, de mindnyájan elváltozunk. ⁵²Nagy hirtelen, egy szempillantásban, az utolsó trombitaszóra; mert trombita fog szólni, és a halottak feltámadnak romolhatatlanságban, és mi elváltozunk. ⁵³Mert szükség, hogy ez a romlandó test romolhatatlanságot öltön magára, és e halandó test halhatatlanságot öltön magára” (1Kor 15:50-53). Ezzel pedig pontosan ahhoz a gondolathoz jutott el, amiről a 2Kor 5:4-ben (MBT) is írt, azaz: „Mert mi is, akik e sátorban vagyunk, megterhelten sóhajtozunk, minthogy nem szeretnénk ezt levetni, hanem felölni rá amaszt, hogy a halandót elnyelje az élet.”

Pál reménysége

Pál várakozásának csúcspontját a test elváltozása jelentette. Szerette volna átélni azt a tapasztalatot, ami egykor megadatott Énoknak és Illésnek (lásd 1Móz 5:24; 2Kir 2:11). Mindketten az égbe ragadtattak, anélkül, hogy halált láttak volna. Ha Pál abban hitt volna, hogy a halál rögtön elhozta a megváltottak számára a mennyei boldogságot – azáltal, hogy haláluk után rögtön Uruk elé kerültek –, akkor teljesen érthetetlen lenne, miért fűtötte annyira a vágy, hogy felöltözhessen a mennyei testet az átváltozáskor.

Még ma is érvényes, számunkra is, amit az apostol a földi életéről leírt. Eszerint mindannyian földi vándorutunkat járjuk, és csak vendégek, idegenek vagyunk itt a földön. Ugyanakkor minden keresztény nyugalommal és bizalommal tekinthet előre. 2Kor 5:5-ben az apostol elmagyarázza, hogy Istentől megkaptuk reménységünk foglалóját, illetve zálogát: a Szentlelket. Éppen ezért folytatódhat a 6. verstől a következőképpen: „*Ezért mindenkor bizakodunk, tudván, hogy amíg e testben lakunk, addig az Úrtól távol, idegenben járunk,* ⁷ - *de a hit vezet minket, s nem az, amit látunk* -” (2Kor 5:6-7, Ravasz László fordítása).

A Szentlélek képesíti az embert arra, hogy örömmel élje hitéletét, ámbár nem látja Urát színről-színre. Az ember földi élete a vándorlás ideje, miközben „... *az Úrtól távol, idegenben járunk*” (6. vers). A Biblia ezt mondja: „*Mert most tükrök által homályosan látunk, akkor pedig színről-színre...*” (1Kor 13:12). A keresztény ember hitben él, a neki adott fenti ígéret szerint, amely azonban még nem lett nyilvánvalóvá (lásd 2Kor 4:18). Az eljövendő dicsőség reménységében azonban már most örvendezhet, hiszen az örökkévaló mennyei hajlék ígéretének a birtokosa. A keresztény számára a földi élet azért is idegenben, azaz „...

az Úrtól távol...” történő járás, mert a mennyei dicsőségbe felment Urat még nem szemléllheti teljes valójában.

Evilági testünket Pál földi hajléknak nevezi, mivel azt nem tarthatjuk meg; és mert a Biblia szerint az a halál teste (lásd Róm 7:24), vagyis összeomlásra ítélt sátor. A maradandó házunk nem más, mint az átváltozaskor nekünk ajándékozott és felöltözött új test, vagy más szavakkal: a feltámadaskor újjáteremtett test (lásd 1Thessz 4:15-17).

A halandó test levetkezésének és a mennyei test felöltözésének a képi ábrázolása nem rendkívüli dolog Pál apostolnál. Ezt használja a megtérés leírásakor is az efezusi levélben: „*Hogy levetkezzétek ama régi élet szerint való ó embert, mely meg van romolva a csalárdság kívánságai miatt;* ²³*Megújultatok pedig a ti elméteknek lelke szerint,* ²⁴*És felöltözzétek amaz új embert, mely Isten szerint teremtetett igazságban és valóságos szentségben*” (Ef 4:22-24). A Kol 3:9-10-ben pedig ezt írja: „⁹*Ne hazudjatok egymás ellen, mivelhogy levetkeztétek amaz ó embert, az ő cselekedeteivel együtt.* ¹⁰*És felöltöztétek amaz új embert, melynek újulása van Annak ábrázatja szerint való ismeretre, a ki teremtette azt.*” Mindkét igehelyen arról van szó, hogy levetközzük a régi embert, és felöltjük az újat. Ezek után miért lepődnénk meg azon, ha Pál a 2Kor 5:1-7-ben a halandó test halhatatlanná való átváltozását úgy írja le, mint a régi test levetését, s az új felöltését? A 2Kor 5:8-ban Pál még egyszer visszatér a vándorlás gondolatához, és ugyanazt a képet alkalmazza, mint a fejezet elején: bárcsak földi sátorát annak összeomlása előtt hagyhatná el, és ölthetné magára az új hajlékot, hogy mindenkor az Úrral lehessen!

Pál apostol gondolkodását nem fertőzte meg a görög filozófia, amire annak kapcsán hivatkoznak, hogy a hívő a halála után rögtön Isten jelenlétébe jut. Ő ugyanis jól tudta, mikor lesz a hívő ember örökre az Úrral: nem halála után, hanem Jézus eljövetelkor (lásd 1Thessz 4:17). Pálnak ez a váradalma teljesen összhangban van Jézusnak azzal az ígérével,

amelyet búcsúzóul mondott tanítványainak. Jézus elmagyarázta nekik, hogy azért megy el az Atyához, hogy lakóhelyet készítsen számukra. Ám azt is elmondta nekik, hogy ezt majd csak eljövetelekor vehetik birtokba. Az Ige tanúsága szerint: „³*És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is.* ⁴*Ahova pedig én megyek, oda tudjátok az utat*” (Jn 14:3-4, MBT).

Amikor Jézus visszajön, hogy az övéit magához vegye, csak akkor leszünk majd örökre együtt vele, és már nem leszünk „... *az Úrtól távol...*”. Csakis az állíthatja Pál apostolról, hogy várta a halált, csakhogy Isten országába juthasson, aki megfélelkezik arról, mennyire erősen hitt Krisztus közeli eljövételében. Mivel az apostol rendületlenül hitte, hogy szeretett Ura hamarosan visszatér, éppen ezért reménységének alapját nem az képezte, hogy földi sátrát letegye, hanem hogy felöltse rá a menyeyt, vagy más szavakkal: nem meghalni óhajtott, hanem elváltozni. Mindemellett kész volt arra, hogy Istennek tetsző életet éljen – akár földi vándorútját járja, akár együtt van Urával (lásd 2Kor 5:9).

2Kor 5:10-ben ezt olvassuk: „*Mert nekünk mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélőszéke előtt, hogy kiki megjutalmaztassék a szerint, a miket e testben cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt.*” Már ez a vers is elég önmagában ahhoz, hogy leszámoljunk minden olyan véleménnyel, amely szerint az apostol a 8. versben arról beszél, hogy lelke elhagyja testét, hogy aztán Istenhez szárnyalhasson. Pál tudta, hogy az ember – cselekedeteinek megfelelően – csak akkor részesül jutalomban vagy ítéletben, ha Krisztus ítélőszéke előtt megállt. A Biblia nem a testből való megváltást tanítja, hanem a test, pontosabban az egész ember megváltását (lásd Róm 8:23).

Ugyanezek a gondolatok foglalkoztatták akkor is az apostolt, amikor az evangélium ügye miatt tömlöcben volt, és ítéletét várta. Ki csodálkozna azon, hogy Pál azt kérdezi magától, mi lenne most a jobb: az élet vagy a

halál? Előtte azonban a filippi közösség közbenjárását kéri, hogy ez a nagy próba is Krisztus dicsőségére szolgáljon (lásd Fil 1:19-20). És ha Krisztust nem az életben maradása dicsőítené meg, hanem a halála? Pál számára csupán egy a fontos: csak és kizárólag Jézus megdicsőítése! Ez történhet úgy, hogy az apostol továbbra is Istennek szentelt életet él, de úgy is, hogy bátran néz szembe a mártírhallal. Az ilyen halál megdicsőíthette az Urat, és bemutathatta az evangélium hatalmát. Bármelyik következék is be, Pál így is, úgy is szeretett Mestere előtt tisztelgett volna (lásd Fil 1:21).

Feltételezhető, hogy még egy további szempont is befolyásolhatta az apostol fentiekben leírt gondolkodásmódját. Tudta ugyanis, hogy az elhunyt ember nem áll az idő törvénye alatt, hiszen a halál mindent megszüntet. Amikor pedig a sírban pihenő hívő új életre támad fel, nem is tudja, mennyi időt aludt sírjában. A halál (alvás) és feltámadás (ébredés) közötti időt ugyanis nem érzékeli.

A halál olyan, „mintha csak átaludtunk volna egy éjszakát” (Luther)

Luther Márton a következő szavakkal fejezte ki mindezt: *„Nem sokkal az után, hogy szemeink lecsukódnak, és sírgödörbe temetnek, újra fel fogunk támadni. Ezer év a sírban pihenve ugyanis olyan, mintha csak egy fél órát aludtunk volna. Amikor éjjel aluszunk, nem halljuk, ahogy üt a templomóra, így nem tudjuk azt sem, mennyi időt vagy órát aludtunk. Ha így áll a dolog az alvással, akkor sokkal inkább a halállal; ezer év olyan gyorsan fog elrepülni, mintha csak átaludtunk volna egy éjszakát.”*¹⁴⁵

---

¹⁴⁵ Luther, Martin; Idézte Th. Traub: *Von den letzten Dingen*. Stuttgart, 1928, Quell-Verlag der Evangelischen Gesellschaft, 65. o

Minden bizonnyal Pál apostol is így érezhetett. De ha választhatna is, hogyan döntsön? Döntsön az élet, vagy inkább a halál mellett (lásd 22. vers)? Ebben a vívódásában ébred csak igazán tudatára, mennyire nehéz is egy ilyen döntést meghozni, ezért írja ezt a levél címzettjeinek: *„Mert szorongattatom e kettő között...”* (23. vers).

Pál nyomás alatt áll, hogy melyik lehetőség lenne jobb: az élet vagy az elmúlás. Ez a kérdés annyira megviseli, hogy nem tud választani a két megoldás közül. Ezért szakad fel belőle, amit a legjobban szeretne: *„... kívánván elköltözni és a Krisztussal lenni; mert ez sokkal inkább jobb”* (23. vers). Számára ez sokkal kívánatosabbnak tűnik – hiszen akkor közvetlenül az Úr jelenlétébe jutna –, mint itt maradni a földön, és várni a halált. Látjuk tehát, hogy Pál itt is, mint a 2Kor 5-ben, a legjobb megoldásnak a közvetlen elváltozást tekinti.

De pontosan ez a belső feszültség az, ami bemutatja az apostol nagyságát és odaszentalódását Krisztus ügye iránt. Nem csak magára gondol ugyanis, hanem mindenekelőtt a gyülekezet jólétére. Tudja, hogy a gyülekezetnek szüksége van a segítségére, és ebben az önmagával való vívódásban lemond a saját érdekeiről. Ezért tudta őszintén leírni: *„²⁴De e testben megmaradnom szükségesebb ti érettetek. ²⁵És ebben bízva, tudom, hogy megmaradok és együtt maradok mindnyájatokkal a ti hitben való gyarapodástokra és örömökre. ²⁶Hogy bőven dicsekedhessetek velem Krisztus Jézusban az én ti nálatok való újabb megjelenésem által”* (Fil 1:24-26).

„Nem a halál egyesít minket Krisztussal...”

Amikor Pál a 2Tim 4:6-ban *„az én elköltözésem ideje”* kifejezést használja, akkor ezzel nem fejez ki mást, mint saját halálának idejét. Nem arról beszél itt, hogy ezután örökre együtt lenne Krisztussal, hiszen maga jelenti be ugyanazon fejezet 8. versében, mikor fogja megkapni a győzelmi

koszorút: *„Végezetre eltétem nekem az igazság koronája, melyet megad nekem az Úr ama napon, az igaz Bíró; nemcsak nekem pedig, hanem mindazoknak is, a kik vágyva várják az ő megjelenését”* (2Tim 4:8, kiemelés a szerzőtől).

Mielőtt Pál élete itt a földön befejeződött volna, tudta, hogy örökkévaló jutalmát majd csak az ítélet után kapja meg. Mindez azonban sem hitében, sem üdvbizonyosságában nem korlátozta, mert hiszen egész életében Krisztussal volt közösségekben. Meggyőződése tehát megingathatatlan volt. Teljesen összhangban van az Újszövetséggel, amit Roland de Pury ír: *„Nem a halál egyesít minket Krisztussal, hanem eljövetele. Nem repülünk fel az örök hajlékokba, hanem megvárjuk a Vőlegény érkezését.”*¹⁴⁶

2Kor 12. fejezetében Pál arról az élményről számol be, amely kétség nélkül sajátja volt, noha egyes szám harmadik személyben tudósít. Az apostol eme szavaiból egyesek azt a következtetést vonják le, hogy lehetséges a testen kívül tudatos létformában élni. Ezek a magyarázók ebben a részben igazolva látják azt, hogy az emberben valóban lakik egy lélek, ami a testtől függetlenül létezik.

Amennyiben meg akarunk bizonyosodni arról, hogy ez a nézet valóban megállja-e a helyét, el kell olvasnunk először a szakaszt annak szövegösszefüggésében. Ez így hangzik: *„¹A dicsekvés azonban nem használ nekem; rátérek azért a látomásokra és az Úrnak kijelentéseire. ²Ismerek egy embert a Krisztusban, a ki tizennégy évvel ezelőtt (ha testen-é, nem tudom; ha testen kívül-é, nem tudom; az Isten tudja) elragadtatott a harmadik égi. ³És tudom, hogy az az ember (ha testen-é, ha testen kívül-é, nem tudom; az Isten tudja), ⁴Elragadtatott a paradicsomba, és hallott kimondhatatlan beszédeket, a melyeket nem szabad embernek kibeszélnie”* (2Kor 12:1-4).

---

¹⁴⁶ De Pury, Roland: *Présence de l'Eternité*. Neuchâtel, 1943, 162. o.

Vegyük először górcső alá, miről is beszél az apostol. Világosan mondja, hogy látomásokról és az Úrnak kijelentéseiről akar beszélni (lásd 1. vers). Nyilvánvalóan nem volt egyszerű dolga elmondani, hogyan is történnek az ilyen kijelentések. Pál maga sem meri felvállalni annak eldöntését, hogy a látomás során testben ragadtatott-e el a harmadik égbe, vagy hogy a kijelentés során egyszerűen oly mértékben állt a Szentlélek ihletése alatt, hogy semmi más egyebet nem tudott már befogadni.

A Bibliában több helyen is találhatunk hasonló leírásokat. Ezékiel például a következő szavakkal írja le élményét: „¹És lőn a hatodik esztendőben, a hatodik hónapban, a hónap ötödik napján: én ülök vala házamban, és Júda vénei ülnek vala előttem és esék reám ott az Úr Istennek keze. ²És látám, és ímé vala mintegy tűznek formája, derekának alakjától fogva lefelé tűz vala, és derekától fogva fölfelé vala, mint a fényesség, mint az izzó ércz. ³És kinyújta egy kézformát, és megragada engem fejem üstökénél fogva, és fölemelve vitt engem a lélek a föld és az ég között, és bevive engem Jeruzsálembe isteni látásokban a belső kapu bejáratához, a mely északra néz, a hol vala helye a bosszúság bálványának, a mely bosszúságra ingerel vala” (Ez 8:1-3).

A próféta az előtte ülő vénekkel van együtt, amikor a látomást kapja. Nincs okunk feltételezni, hogy Ezékiel testben vitetett volna az Úr elé. Ugyanez igaz a könyv 11. fejezetében leírt látomásra is, ahol ez olvasható: „A lélek pedig felvőn engem, és vive Káldeába a foglyokhoz látásban az Isten lelke által, és felszálla előlem a látás, a melyet láttam” (Ez 11:24).

A fentebb leírt mozgássorozat kétségtelenül csak a látomásban létezik. Dániel próféta szintén úgy írja le az általa látott történéseket, mintha személyesen lett volna jelen a jövőben lejátszódó események helyszínén, ámbar a valóságban az ágyában feküdt (lásd Dán 7. fejezet). János, a pártmoszi próféta, hasonlóképpen tudósít, mint Ezékiel, mindazáltal

világosan kijelenti, hogy minden látomásban („lélekben” – a ford.) történik: *„És lélekben elvitt engem egy pusztába és láték egy asszonyt ülni egy veres fenevadon, a mely teljes vala káromlásnak neveivel, a melynek hét feje és tíz szarva vala”* (Jel 17:3).

Pál apostolra is ugyanez igaz tehát, hiszen látomásokról és az Úrnak kijelentéseiről beszél. Amit látott és hallott, annyira valóságosnak tűnt számára, hogy nem tudta józanul megítélni, vajon nem vitetett-e rövid időre kijelentés végett a mennybe, az Úr elé. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy az apostol nem tudta megmondani, hogy ez valóban így volt-e; így marad a másik lehetőség, miszerint a mennyei dolgokat annyira valóságosnak látta és hallotta, mintha valóban személyesen ott lett volna.

Pál apostol a kolossébeliekhez írott levelében hasonlóképpen fejezte ki magát: *„Mert jóllehet testben távol vagyok tőletek, mindazáltal lélekben veletek vagyok, örülvén és látván ti köztetek a jó rendet és Krisztusba vetett hiteteknek erősségét”* (Kol 2:5). Könnyen érthető, mit akart Pál mondani azzal, hogy *„... mindazáltal lélekben veletek vagyok...”* Semmi esetre sem gondolt például Pál arra, hogy **lelke** azért hagyta volna el, hogy **lélekben** velük lehessen. Sehol a Bibliában nem találni olyan támpontot, amely megengedné azt a következtetést, hogy bármelyik próféta lelke a látomások vagy kijelentések során elhagyta volna annak testét. Mindez vonatkozik Pál apostolra is. Még inkább igaz azonban, hogy sem Pál apostolt, sem pedig a többi prófétát nem hagyta el lelke a nekik ajándékozott isteni kinyilatkoztatás során. A szöveg kizár minden efféle spekulációra hajló támpontot, annál is inkább, mivel a lélek itt egyszerűen életet jelent.

Amennyiben a **lélek** elhagyta volna Pált, egyszerűen meghalt volna. A revidélatlan Luther fordítású Biblia így jegyzi fel Rákhel halálát: *„És mikor lelke kiméne, mert meghala...”* (1Móz 35:18). A sareptai özvegy gyermekéről pedig ezt olvassuk: *„... és megtért a gyermekbe a lélek,*

és *megélede*” (1Kir 17:22). Az új Luther fordítású Bibliában azonban a két szakasz így szerepel: „*Mikor élete megszűnőben volt – meg kellett ugyanis hálnia – ...*” (SzIT); továbbá: „*És az élet visszatért a gyermekbe, és feléledt...*” (a fordító).

Azok felfogása szerint, akik abban hisznek, hogy a lélek a testtől függetlenül élhet, az ember halálakor a lélek elhagyja a testet. Pál azonban kétség kívül nem halt meg, és a látomás után újra visszanyerte öntudatát. A szöveg nem utal **testen kívül létező** lélekre, hanem ezt mondja: „²*Ismerek egy embert a Krisztusban, a ki... elragadtatott a harmadik éig.* ³*És tudom, hogy az az ember...* ⁴*Elragadtatott a paradicsomba, és hallott kimondhatatlan beszédeket...*” (2Kor 12:2-4, kiemelés a szerzőtől). Nem a **lélek** ragadtatott el tehát, hanem **az az ember**.

Az apostol élményének leírásakor így tehát nincs többről szó, mint hogy Pál látomást kapott, és eközben felette állt minden földi dolognak. Megadatott neki, hogy mennyei dolgokat szemléljen és halljon, ezt pedig úgy élte meg, mintha személyesen ott lett volna. Itt is érvényes az alapszabály, miszerint a nehéz bibliai részeket a világos szövegekkel összevetve kell tanulmányozni, és ez azokra a szövegekre is igaz, amelyekben a **lélek** szó előfordul.

E témában még egy igeszakasszal szükséges foglalkoznunk. A zsidókhoz írt levél 12. fejezetében Isten ószövetség idején élt népének tapasztalatát szembe állítva találjuk az újszövetségi gyülekezetével. A Sínai-hegynél átélt tapasztalatot így olvashatjuk a Szentírásban: „¹⁸*Mert nem járultatok megtapintható hegyhez, és lángoló tűzhöz, és sűrű homályhoz, és sötétséghez, és szélvészhez,* ¹⁹*És trombita harsogásához, és a mondásoknak szavához, melyet a kik hallottak, kérték, hogy ne intéztessék hozzájuk szó;* ²⁰*Mert nem bírták ki, a mi parancsolva volt: Még ha oktan állat ér is a hegyhez, megköveztessék, vagy nyíllal lövettessék le;* ²¹*És oly rettenetes volt a látomány, hogy Mózes is monda: Megijedtem és remegek*” (Zsid 12:18-21). Az író először sorra

veszi az Izraellel kötött szövetség hátrányait, hogy aztán a minden néppel megkötött új szövetség előnyeit még erőteljesebben domborítsa ki. Az előnyöket az Ige a következőképpen sorolja fel: „²²*Hanem járultatok Sion hegyéhez, és az élő Istennek városához, a mennyei Jeruzsálemhez, és az angyalok ezreihez,* ²³*Az elsőszülöttek seregéhez és egyházához, a kik be vannak írva a mennyekben, és mindenek bírójához Istenhez, és a tökéletes igazak lelkeihez,* ²⁴*És az újszövetség közbenjárójához Jézushoz, és a meghintésnek véréhez, mely jobbat beszél, mint az Ábel vére*” (Zsid 12:22-24).

A fenti versekből néhány magyarázó azt a következtetést vonta le, hogy élő és szoros kapcsolat áll fenn a földön élő hívők és a már elhunyt igazak „szellemei” között. Valóban alá tudjuk-e támasztani az ilyen feltevést ezzel a szöveggel? Nézzük meg közelebbről a fenti igeszakaszt! A „*Hanem járultatok...*” szavak a 22. vers elején vezetik be azt a felsorolást, ami az újszövetségi gyülekezet előjogait tartalmazza a Sínai-hegy lábánál táborozó gyülekezettel szemben. Sion hegye azt a helyet jelöli, amelyen az ókori Jeruzsálem épült (lásd Zsolt 48:2-4). A zsidókhoz írt levél szerint az újszövetségi gyülekezet nem az egykor épült Jeruzsálem elé járult, hanem lélekben összegyűlt Isten trónja körül. Témáját tekintve A zsidókhoz írt levél azt mutatja be, hogy az izraelita szentélyszolgálatot (amely Zsid 10:1 szerint csupán „*a jövőendő jóknak árnyéka*” – a ford.) felváltja Krisztus papsága a mennyben. (Krisztus az „*igazi sátor*” szolgája, ezért olvassuk Kol 2:17-ben, hogy „... a valóság a Krisztusé” – a ford.)

A Zsid 12:22 verse arra a lelki középpontra fókuszál, ahonnan Isten gyülekezete életét, erejét és reménységet kapja. Pál a galatákhoz írott levelében párhuzamot von a történelmi és az új Jeruzsálem között. Így olvassuk: „²⁵*Mert Hágár a Sínai hegy Arábiában, hasonlatos pedig a mostani Jeruzsálemhez, nevezetesen fiaival együtt szolgál.* ²⁶*De a magasságos Jeruzsálem szabad, ez mindnyájunknak anyja*” (Gal

4:25-26). Fent a mennyben található tehát az élő Isten városa, annak sok ezer angyalával.

Nagyon találó leírást olvashatunk Riggenbachnál a Zsid 12:22 versében ábrázolt mennyei centrumról: „Az egyház majdani lakóhelye körbeöleli az Isten lakóhelyéül szolgáló Siont, vagy más szavakkal: az élő Isten városát, amely mindennek a középpontja. Ilyeténképpen az egyház életét az élő Isten teljessége tartja fenn. A földi Jeruzsálem mennyei megfelelőjeként ez a város, bár láthatatlan – és ezért az egyház vágyakozásának és reménységének a tárgya –, ugyanakkor tökéletes megtestesítője a földi Jeruzsálem által csak hiányosan bemutatott szeretetközösségnek.”¹⁴⁷

A 23. vers Isten egyházához fordul, azokhoz, akik „... be vannak írva a mennyekben...”, azonban még a földön élnek és munkálkodnak. Ennek a közösségnek a tagjait elsőszülötteknek is nevezi az Írás, ami újjászületett keresztényeket jelent. Riggenbach ezzel kapcsolatosan szintén értékes megjegyzéseket közöl: „Isten városának mennyei lakóihoz csatlakoznak még a földi polgárok is. A prótotokon (elsőszülött) szó értelmét az határozza meg, hogy egyrészt az ekklészia (egyház) egy önmagában zárt, nemzeti vagy vallási alapon szerveződő közösségi formát jelent; másrészt azonban az apogegrammenon en ouranoisz (a kik be vannak írva a mennyekben) kiegészítésnek csak akkor van értelme, ha az így jellemzett emberek még nem jutottak a mennybe, viszont rendelkeznek ezzel az előjoggal. Mindez tehát kizár minden olyan értelmezést, ami szerint az ekklészia prótotokon (elsőszülöttek egyháza) alatt a menny lakóit, vagy a régi és az újszövetség buzgó híveit kellene értenünk. A levél szerzője csak az újtestamentumi egyházra gondolhatott, amelyhez tartozni az olvasó számára olyan különleges

¹⁴⁷ Riggenbach, Eduard: *Der Brief an die Hebräer. Kommentar zum Neuen Testament* (Hrsg. von Th. Zahn). Leipzig und Erlangen, 1922, 415. o.

előjogot jelent, ami messze túlmutat azon, amikor valaki egykoron Izrael közösségéhez tartozott. Az újtestamentumi egyház hívei által betöltött magasztos helyet jelzi a versben előforduló két attribútum: prótotokon és apogeogrammenon en ouranoisz (»elszülöttek« és »akik a mennyben be vannak írva«).¹⁴⁸

A 23. vers úgy is beszél Istenről, mint aki a tökéletes igazak és mindenki bírója. A levél már korábban is utalt arra, hogyan szabad közelednünk ehhez a Bíróhoz: *„Járuljunk azért bizodalommal a kegyelem királyi székéhez, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk, alkalmas időben való segítségül”* (Zsid 4:16).

Ahogy a Sínainál táborozó gyülekezet élő emberekből állt, ugyanígy a Krisztusban megigazult hívők is valóságos emberek. A Jamieson-Fausset-Brown által kiadott angol szótár a következő megjegyzést fűzi ehhez a szöveghez: *„A »lélek« vagy »lelkek« kifejezés azokra az emberekre, vagyis hús-vér emberekre vonatkozik, akik – szemben a »testi« vagy »érzéki« kifejezéssel – a Szentlélek befolyása alatt állnak (Jn 3:6).”¹⁴⁹*

Adam Clarke pedig a következő megjegyzéssel él e szöveg kapcsán: *„»A tökéletes igazak lelkei«, vagy »azoknak az embereknek a lelkei, akik tökéletességre jutottak« kifejezés azokat az embereket jelenti, akik teljessé lettek Krisztus szeretetében; azokat, akik megigazultak az Ő vérében és megszenteltettek Krisztus Lelke által. Ezekhez az emberekhez »járulni« magában foglalja a Jézus tanítványaival való benső közösségvállalást, még ha időben messzire is kerültek Jézusuktól; mindannyian ugyanis egy Lélekben járulhatnak az Atyához (lásd Ef 2:18), és teljes egységben vannak egymással*

¹⁴⁸ Ibidem, 416. o.

¹⁴⁹ Jamieson, Robert, Fausset, A. R., Brown, David: *A Commentary Critical and Explanatory ont the Whole Bible, Gesamtausgabe*. Hartford, 1871, Kommentar zu Hebr., 12:23.

¹⁵⁰ Clarke, Adam: *The New Testament, Kommentar zu Hebr. 12:23.*

ugyanazon Lélek által (lásd Ef 4:3-4) – azaz mindannyian lelkiek (lásd ApCsel 4:32).¹⁵⁰

Az újjászületett ember hagyja, hogy Isten Lelke szóljon hozzá, és hogy vezesse. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ember ez által testnélküli, láthatatlan szellemmé válna. Továbbra is együtt él a többi emberrel, de nem „magányos farkas” módjára. Éppen ellenkezőleg: az újjászületett ember minden igyekezetével azon van, hogy környezete segítségére és áldására legyen.

A 12:23-ban olvasható *tökéletesnek* fordított szó más fordításokban úgy szerepel, hogy *tökéletességre jutott* (pl. MBT, Ravasz László, Czeglédy Sándor), *végcélba jutott* (pl. Vida Sándor). Zsid 6:1 így olvasható Ravasz László fordításában: „Azért elhagyva a Krisztusról való elemi tanítást, törekedjünk érettkorúságra...” Az itt szereplő **érettkorúság** szó helyett Dr. Masznyik Endre az **érettség foka** kifejezést használja. Az itt található görög szó jelentése: **felnőtt**.¹⁵¹ A tökéletes igazak így tehát a lelkileg felnőtté vált, érett keresztények (lásd még Ef 4:13). Pál ugyanebben az értelemben beszél az 1Kor 2:6-ban is a tökéletesekről, miközben itt is – mint a Zsid 12:23-ban – az általa használt görög szó jelentése: **tökéletességre jutott**, azaz **érettkorú**.

Minden kereszténynek törekednie kell erre a lelki érettségre. A Biblia azonban világosan tanítja, hogy az abszolút értelemben vett tökéletesség, illetve teljesség nem halálunk után köszönt ránk, hanem majd csak Jézus eljövetelekor: „³⁹És mindezek (ti. Isten szolgálói), noha hit által jó bizonyosságot nyertek, nem kapták meg az ígéretet. ⁴⁰Mivel Isten mi felőlünk valami jobbról gondoskodott, hogy nálunk nélkül tökéletességre ne jussanak” (Zsid 11:39-40). További kiváltsága minden hívőnek az Újtestamentum szerint, hogy **odajárulhat** „az újszövetség közbenjárójához” és a „meghintésnek vérehez, mely jobbat beszél, mint az Ábel vére” (Zsid 12:24). Épp az ebben a versben található utalás teszi félreérthetlenné, hogy a „tökéletes igazak lelkei”, illetve az

érettkorúságra eljutott, felnőtt keresztények azokat az embereket jelentik, akik még itt élnek a földön, és szükségük van Jézus főpapi szolgálatára.

A vers azonban azt a kiváltságot is kiemeli, amellyel az újszövetségi hívők az ószövetségi hívő közösséggel szemben bírnak. Ez pedig nem más, mint a Főpap személye, áldozata és hatalma. Az Ige tanúsága szerint: „²²*Annyiban jobb szövetségnek lett kezesévé Jézus.* ²³*És amazok jóllehet többen lettek papokká, mert a halál miatt meg nem maradhattak:* ²⁴*De ennek, minthogy örökké megmarad, változhatatlan a papsága.* ²⁵*Ennekokáért ő mindenképpen idévezítheti is azokat, a kik ő általa járulnak Istenhez, mert mindenha él, hogy esedezzek érettök.* ²⁶*Mert ilyen főpap illet vala minket, szent, ártatlan, szeplőtelen, a bűnösöktől elválasztott, és a ki az egeknél magasságosabb lőn,* ²⁷*A kinek nincs szüksége, mint a főpapoknak, hogy napról-napra előbb a saját bűneiért vigyen áldozatot, azután a népeiért, mert ezt egyszer megcselekedte, maga-magát megáldozván.* ²⁸*Mert a törvény gyarló embereket rendel főpapokká, de a törvény után való esküvés beszéde örök tökéletes Fiút*” (Zsid 7:22-28).

Személyes hitéletünk fejlődését csak elősegíti, ha többet foglalkozunk azokkal a kiváltságokkal, amelyeket Isten megmentésünk céljából nekünk ajándékozott. Legfontosabb óhajunk az legyen ma, hogy készüljünk Jézus eljövetelére, és tisztítsuk meg magunkat minden olyan hamis írásmagyarázattól, amelyek a szükséges felkészülés útjában állnak! Hatalmas erőforrás rejlik abban, ha a keresztény reménység lényegét helyesen értjük, kiváltképpen mivel csak így tudunk majd megállni a hétköznapi kísértések és a végidő viharos eseményei között. Ezekkel a gondolatokkal bővebben a következő fejezetben foglalkozunk.

28. A FELTÁMADÁSHIT JELENTŐSÉGE A KERESZTÉNYEK SZÁMÁRA

Könyvünk utolsó fejezetében még egyszer nyomatékosítani akarjuk, milyen fontossággal bír a feltámadáshit minden keresztény hitében és cselekedetében.

A tanítványok Jézus mennybemenetele után néhány nappal hamar felismerték, mennyire fontos szerep jut az újszövetségi feltámadáshit prédikálásának. Péter így fordult hittestvéreihez: „²¹*Szükség azért, hogy azok közül a férfiak közül, a kik velünk együtt jártak minden időben, míg az Úr Jézus közöttünk járt-kelt, ²²A János keresztségétől kezdve mind a napig, melyen fölveteték tőlünk, azok közül egy az ő feltámadásának bizonyága legyen mivelünk egyetemben*” (ApCsel 1:21-22). Örömezenetük középpontjában az állt, hogy bizonyóságot tegyenek Jézus feltámadásáról. Vallástételük azonban még egy másik dologgal is kiegészült: reménykedve hitték Jézus ama ígéretét, hogy vissza fog térni. Amikor a megilletődött tanítványok Jézusukat szemlélték, amint a mennybe emelkedik (lásd ApCsel 1:9-10), a mellettük megálló két angyal így erősítette őket: „... *Galileabeli férfiak, mit állotok nézve a mennybe? Ez a Jézus, a ki felveteték tőletek a mennybe, aképpen jó el, a miképpen láttátok őt felmenni a mennybe*” (ApCsel 1:11).

Ezzel világosan áll előttünk az a két sarokigazság, amely a tanítványok húsvét utáni igehirdetésében vörös fonálként húzódik végig: a helyettünk meghalt Krisztus él, és újra el fog jönni. E két igazság a megváltási terv két csúcspontja, és e két esemény közötti időtartam – újszövetségi értelemben – a kegyelemidő, vagy másképpen az „*üdvösség napja*” (2Kor 6:2). A Jézus feltámadásába vetett hitünk jelenti reménységünk szívét; általa szabadulhatunk meg ugyanis bűneink és a halál uralmától.

Pál minden kétséget kizáróan hirdette ezt: „¹⁶Mert ha a halottak nem támadnak fel, Krisztus sem támadt fel. ¹⁷Ha pedig Krisztus nem támadt fel, semmit sem ér a ti hitetek, még bűneitekben vagytok. ¹⁸Sőt akkor azok is elvesztek, akik Krisztusban hunytak el. ¹⁹Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk” (1Kor 15:16-19, MBT).

A feltámadás kérdése dönti el, hogy keresztények vagyunk-e vagy sem, illetve hogy üdvbizonyosságunk szilárdan áll-e vagy sem. Ezért fontos annyira, hogy kiemeljük ezt a csodálatos bibliai igazságot, és megtisztítsuk minden olyan keresztényinek titulált tanítástól, amely az őskeresztény egyház létrejöttétől kezdve az évszázadok folyamán rárakódott. A „zavarossá vált” vizet át kell szűrni, és mindent el kell távolítani, ami megfosztja ezt a bibliai tanítást közérthetőségétől és szépségétől. Ahogy azt már a korábbi fejezetekben bemutattuk, az egész ember feltámadásának a reménységét, sajnos, háttérbe szorította a lélek halhatatlanságának pogány tanítása, amely a keresztény igehirdetésben elfogadottá vált. A keresztények közül sokan már csak úgy tekintenek a test valószínű feltámadására, mint egyfajta mellékes dologra, amit akár ki is lehetne iktatni.

Két szimbolikus cselekedet, ami kifejezi a feltámadásba vetett hitet

A fentiek értelmében haladéktalanul vissza kell térni az őskeresztény egyház bizonyágtételéhez. Isten a keresztények számára Jézus feltámasztása által megerősítette, hogy az Úr helyettünk vívott küzdelme a bűnnel és a halállal szemben győzedelmes véget ért. A Mester két ünnepélyes cselekedetet hagyományozott követőire, amelyeknek mindenkor halálára és feltámadására kell emlékeztetniük. Az egyik az alámerítéses keresztség. A bűnbánó és Jézushoz hűséges

tanítvány a keresztség aktusával megvallja, hogy korábbi bűnös életét a hullámsírban hagyta, és új életet szeretne. A bibliai értelemben vett keresztség megemlékezés Jézus haláláról és feltámadásáról, miközben – lelki értelemben – bűnös testünk meghal, és új életre támad fel. A keresztségben *„az ő halálába”* (Róm 6:3) kereszttelkedünk meg, vagy más szóval: vallást teszünk arról, hogy hitben elfogadjuk Jézus áldozati halálát. Aki Krisztus halálába kereszttelkedett meg, az *hozzá hasonlóan fel fog támadni a halálból* „az Atyának dicsősége által” (Róm 6:4), hogy Krisztussal új életben járjon.

A keresztények tehát már itt a földön új életet élnek, lelki értelemben már feltámadtak. A Biblia tanúsága szerint: „¹²*Eltemetettvén Ő vele együtt a keresztségben, a kiben egyetemben fel is támasztattatok az Isten erejébe vetett hit által, a ki feltámasztá Őt a halálból.* ¹³*És titeket, kik holtak valátok a bűnökben és a ti testeteknek körülmetéletlenségében, megelevenített együtt Ő vele, megbocsátván minden bűnötöket*” (Kol 2:12-13). A rómaiakhoz írott levelében Pál apostol ezt még részletesebben kifejti: „⁵*Ha ugyanis eggyé lettünk vele halálának hasonlóságában, még inkább eggyé leszünk vele a feltámadásának hasonlóságában is.* ⁶*Hiszen tudjuk, hogy a mi óemberünk megfeszítettet vele, hogy megsemmisüljön a bűn hatalmában álló test, hogy többé ne szolgáljunk a bűnnek*” (Róm 6:5-6, MBT). Az újjászületett keresztény Jézusnak a bűn és a halál hatalma felett aratott győzelméből meríti erejét. A feltámadt Úr olyan hatalommal ruházta fel őt, amellyel győzhet bűnei felett. Jézussal együtt meghalt és feltámadott, és ezzel új teremtéssé lett (lásd Gal 6:15). Mindezt megerősítik a következő igék is: „¹⁷*Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régiek elmúltak, ímé, újjá lett minden.* ¹⁸*Mindez pedig Istentől van...*” (2Kor 5:17-18). Továbbá: „*Az ő akarata szülte minket az igazságnak ígéje által, hogy az ő teremtményeinek valami zsengeje legyünk*” (Jak 1:18); „*Mert az Ő alkotása vagyunk, teremtetvén Általa a Krisztus Jézusban*

jó cselekedetekre, a melyeket előre elkészített az Isten, hogy azokban járjunk” (Ef 2:10); „És felöltözzétek amaz új embert, mely Isten szerint teremtetett igazságban és valóságos szentségben” (Ef 4:24).

A másik ünnepélyes cselekedet, ami a keresztényt arról biztosítja, hogy megváltásban részesült Krisztus által, nem más, mint az úrvacsora. Ez a cselekmény is egyaránt magában foglalja Jézus múltbeli tettét és a jövőre vonatkozó ígértét, amennyiben újra és újra felidézi bennünk megváltásunkat, azaz bűneink bocsánatát, másrészt az Úr eljövetelebe vetett reménységünket (lásd Mt 26:26-29). Mindazáltal állandóan szem előtt kell tartanunk, hogy mind a keresztség, mind pedig az úrvacsora egy dolognak köszönheti kiemelt jelentőségét: Jézus a feltámadt Úr, aki az övéit is fel fogja támasztani. Egyedül a feltámadt Úr ünnepelhet majd egykor az övéivel a mennyei vacsorán, mint ahogy egyedül a feltámadt hívők ihatnak majd azon a napon Jézussal a „szőlőtőnek gyümölcseiből” (Mk 14:25), amikor felállítja országát. Csak Jézus feltámadásának a bizonyossága tudta az őskeresztény közösséggel megértetni, hogy az Úr halála után továbbra is ünnepeljék meg az úrvacsorát.

A keresztény feltámadáshit ad erőt ahhoz, hogy képesek legyünk Jézusért szenvedéseket kiállni, és akár meghalni. „³⁰*Miért vállalunk veszedelmet mi is minden percben? ³¹Naponként a halállal nézünk szembe, oly igaz ez, testvéreim, mint a veletek való dicsekvésem a Krisztus Jézusban, a mi Urunkban. ³²Ha csak emberi módon küzdöttem a vadállatokkal Efezusban, mi hasznom belőle? Ha a halottak nem támadnak fel, akkor ’együnk és igyunk, mert holnap úgyis meghalunk’” (1Kor 15:30-32, MBT).*

Pál hitt a halottakat feltámasztó Istenben, és ez a hite bátorította és erősítette abban, hogy Krisztus ügyéért szenvedéseket viseljen el. Mindezt a következő szavakkal fejezte ki: „⁸*Mert nem akarjuk, hogy ne tudjatok atyámfiai a mi nyomorúságunk felől, a mely Ázsiában esett rajtunk, hogy felette igen, erőnk felett megterheltettünk, úgy hogy életünk felől*

is kétségben valánk. ⁹Sőt magunk is halálra szántuk magunkat, hogy ne bizakodnánk mi magunkban, hanem Istenben, a ki feltámasztja a holtakat” (2Kor 1:8-9).

A feltámadáshit a keresztény embert végigkíséri egész életútján. Az újjászületéskor az ember életében száznolcvan fokos fordulat áll be: az ember új útra lép, amelyen egyre inkább maga mögött hagyja bűneit. A Biblia a bűnöktől való elfordulás folyamatát megszentelődésnek nevezi. A Krisztus hasonlatosságára történő átváltozás magában foglalja az ember egész valóját – gondolkodásával és tetteivel egyetemben. Pál ezt a következőképpen fogalmazta meg: *„Mivelhogy azért ilyen ígéreteink vannak, szerettem, tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól, Isten félelmében vivén véghez a mi megszentelésünket*” (2Kor 7:1). A megszentelődés Jézus Krisztus által történik (lásd 1Thessz 5:23), és felkészíti a keresztény embert a visszatérő Jézus Krisztus fogadására.

Amióta Jézus visszatért a mennybe, azóta nagy Főpapként szolgál az emberekért, hogy megtérésre indítsa és bűnbocsánatában részesítse őket. Figyelembe kell vennünk azonban, hogy főpapi szolgálatát csak úgy kezdhette meg, hogy előtte áldozatul adta életét, majd feltámadt. A zsidókhoz írt levél Jézus emberré válásának célját így fogalmazza meg: *„¹⁴Mivel tehát a gyermekek testből és vérből valók, ő is hasonlatosképpen részese lett azoknak, hogy a halál által megsemmisítse azt, a kinek hatalma van a halálon, tudniillik az ördögöt. ¹⁵És megszabadítsa azokat, a kik a haláltól való félelem miatt teljes életökben rabok valának*” (Zsid 2:14-15). Fel kellett vegye tehát az emberi természetet, hogy helyettünk győzhessen a bűnök és a halál felett. Mivel – hozzánk hasonlóan – Ő maga is megkísértetett, és megszabadított minket a rabszolgaságból, Főpapunkká szentelték, hogy mindaz a miénk lehessen, amit megváltásával kivívott számunkra. A zsidókhoz írt levél világosan tanítja: *„Annakokáért mindenestől fogva*

hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz, hogy könyörülő legyen és hív főpap az Isten előtt való dolgokban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért” (Zsid 2:17). Az ószövetségi papok és főpapok a halál uralma alatt álltak, és ez általánosan igaz minden emberre, aki papi szolgálatot tölt be. Jézus főpapi szolgálatának egyik előnye, hogy legyőzte a halált, és ezzel „*változhatatlan a papsága*” (Zsid 7:23-24). Jézus halálból való feltámadásának köszönhető, hogy teljhatalmat kapott mennyen és földön, valamint, hogy beiktatták Főpapunkká. A Biblia tanúsága szerint: „³*Ez az evangéliom az Ő Fiáról Jézus Krisztusról, a mi Urunkról szól, aki test szerint Dávid magvából származott, ⁴de a megszentelő Lélek szerint Istennek teljes hatalommal bíró Fiául rendeltetett azáltal, hogy a halálból feltámadt*” (Róm 1:3-4, Dr. Budai Gergely). Ha Jézus nem támadt volna fel, akkor nem lenne közbenjáró az ember és Isten között. Mennyi mindent köszönhetünk a feltámadásnak!

Egyedüli reménységünk: Isten

A feltámadás üzenete az evangélium hirdetésében központi helyet tölt be, mert hiszen arra bátorítja a hívő embert, hogy ne önmagában bízson, hanem Isten szabadító tetteben. Ha minden bizalmunkat Jézusba vetnénk, akkor Isten békéjét éreznénk (lásd Róm 5:1). Pál világosan fogalmazza meg ezt a filippiekhez írott levelében, bátorítva, hogy az ő célja mindannyiunk tapasztalata legyen: „¹⁰*Az a célom, hogy egyre jobban megismerjem Krisztust, és megtapasztaljam azt az erőt, amellyel Isten feltámasztotta őt a halálból. Közösséget akarok vállalni Krisztussal a szenvedéseiben is. Egyre jobban hasonlítani szeretnék hozzá, még a halálomban is. ¹¹Mindezt pedig abban a reményben, hogy én is részt fogok venni a halottak közül való feltámadásban*” (Fil 3:10-11, EFO, 2006). Mindez azt jelenti, hogy az ember feltétel nélkül kiszolgáltatja magát Istennek. Más szóval: az ember átadja az uralmat saját élete fölött

annak, aki legyőzte a halált, így a Jézussal való szeretetközösségben ő is részese lesz majd a halál felett aratott végső győzelemnek.

Jézus feltámadása jelenti a kulcsát annak is, hogy Isten mindent újra helyreállít. Már az Ótestamentumban megígérte, hogy minden bűnt és igazságtalanságot el fog törölni. Miután Jézus feltámadt, visszatért a mennybe, ahol közbenjárói szolgálatát végzi az emberért, „... *míglen újjá teremtetnek mindenek, a mikről szólott az Isten minden ő szent prófétájának szája által eleitől fogva*” (ApCsel 3:21). Isten ekkor egyszer s mindenkorra beteljesíti az igazságosság iránti vágyunkat.

Ha nem hinnénk a feltámadásban, akkor Isten eljövendő országának reménysége nem tartana lázban minket. A végső események valójában csak akkor képzelhetőek el, ha összefüggésbe hozzuk azokat magával a feltámadással; hiszen csak így kaphatja meg mindenki a jutalmát „... *a szerint, a miket e testben cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt*” (2Kor 5:10). Mindez teljesen összecseng az egyházatyák hitvallásával: „*Hiszek a test feltámadásában...*” (Apostoli Hitvallás).

A test itt nem pusztán az emberi természet megvetett és bűnös voltára értendő, hanem a halandó és megmentésre szoruló embert is magába foglalja. A megváltásnak az egész emberre ki kell terjednie (tehát annak testére, lelkére, szellemére – a ford.). Éppen ezért el kell utasítanunk minden olyan nézetet, amelynek alapja a lélek halhatatlanságának tanítása, mivel utóbbi szöges ellentétben áll a bibliai feltámadáshittel. A feltámadás értéke felbecsülhetetlen, nem beszélve arról, hogy egyedül ebben teljeseedik Istennek az az ígérete, hogy megszabadít minket a halál fogságából.

Minden korok hívői Jézus eljövetelekor kapják meg dicsőséges testüket

Csak a mindent lezáró feltámadás hozza el Jézus és követői számára a győzelmi örömmámort. Mindez világosan kitetszik Péter pünkösdkor tartott prédikációjából is: „²⁹*Atyámfiai férfiak, szabad nyilván szólanom ti előttetek Dávid pátriárkáról, hogy ő megholt és eltemettetett, és az ő sírja mind e mai napig minálunk van...*³⁴*Mert nem Dávid ment fel a mennyországba...*” (ApCsel 2:29, 34). Isten Igéje azt tanítja, hogy a minden korban élt hívei együtt részesülnek majd a dicsőséges elváltozásban: „³⁹*És mindezek (ti. Isten már meghalt hűségesei) noha hit által jó bizonyosságot nyertek, nem kapták meg az ígéretet.*⁴⁰*Mivel Isten mi felőlünk valami jobbról gondoskodott, hogy nálunk nélkül tökéletességre ne jussanak*” (Zsid 11:39-40). Isten terve majd csak szentjei feltámadásakor, azaz Jézus eljövetelekor jut végcélba. A bibliai feljegyzés szerint: „²⁹*és elöjönnek: azok, akik jót tettek, az élet föltámadására, akik rosszat cselekedtek, az ítélet föltámadására*” (Jn 5:29, Ravasz László). Továbbá: „*Reménységem lévén az Istenben, hogy a mit ezek maguk is várnak, lesz feltámadásuk a halottaknak, mind igazaknak, mind hamisaknak*” (ApCsel 24:15).

Az első feltámadáskor, amikor Jézus visszatér, a halál többé már nem zsarnokoskodik az Úr követői felett. Az Ige ezt így jegyzi fel: „*Boldog és szent, a kinek része van az első feltámadásban: ezeken nincs hatalma a második halálnak; hanem lesznek az Istennek és Krisztusnak papjai, és uralkodnak ő vele ezer esztendeig*” (Jel 20:6). Ezután az utolsó ellenséget minden hatalmától megfosztják: „⁵⁰*Azt pedig állítom atyámfiai, hogy test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság nem öröklí a romolhatatlanságot.*⁵¹*Ímé titkot mondok néktek. Mindnyájan ugyan nem aluszunk el, de mindnyájan elváltozunk.*⁵²*Nagy hirtelen, egy szempillantásban, az utolsó*

trombitaszóra; mert trombita fog szólni, és a halottak feltámadnak romolhatatlanságban, és mi elváltozunk. ⁵³*Mert szükség, hogy ez a romlandó test romolhatatlanságot öltson magára, és e halandó test halhatatlanságot öltson magára.* ⁵⁴*Mikor pedig ez a romlandó test romolhatatlanságba öltözik, és e halandó halhatatlanságba öltözik, akkor beteljesül amaz ige, mely meg vagyon írva: Elnyeletett a halál diadalra.* ⁵⁵*Halál! hol a te fullánkod? Pokol! hol a te diadalmad?”* (1Kor 15:50-55).

A revideált Luther fordítású Biblia az 55. vershez fűzött lábjegyzetében megemlíti egy olyan szövegforrást is, amelyben a fenti versben előforduló pokol kifejezés egyáltalán nem is szerepel. A lábjegyzetben ez olvasható: *„Elnyeletett a halál diadalra. Halál, hol van a diadalmad? Halál, hol van a fullánkod?”* A vers szabadon idézi Ézs 25:8-at, valamint Hós 13:14-et. Ott viszont hiányzik a pokol szó, csak a seol szó fordul elő, halál, illetve halottak birodalma értelemben. A Biblia ezt mondja: *„Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál”* (1Kor 15:26).

Csak a feltámadáskor fog láthatóan beteljesülni Isten ígérete és a hívők váradalma: az örök élet. A Biblia így jegyzi fel: *„¹³Hitben haltak meg mindezek, nem nyerve meg az ígéreteket, hanem csak távolról látva és üdvözölve azokat, és vallást tevén arról, hogy idegenek és vándorok a földön.* ¹⁴*Mert akik így szólnak, nyilván jelentik, hogy hazát keresnek.* ¹⁵*És hogyha eszközbe jutott volna az, a melyből kijöttek, volt volna idejük a visszatérésre.* ¹⁶*Így azonban jobb után vágyódnak, tudniillik mennyei után; azért nem szégyenli őket az Isten, hogy Istenöknek neveztesse, mert készített nekik várost”* (Zsid 11:13-16).

Egy napon Isten minden vágyunkat betölti. Mindenki, aki megvetést és üldözést szenvedett Krisztus ügyéért, minden egyes ember, akiket az evangélium miatt kiközösítettek és földönfutóvá tettek, megelégedett lesz mindannak teljesevé láltán, amit nekik Jézus megígért. Minden hasonló helyzetben az a legvigasztalóbb, ha az ember emlékezetébe idézi Jézus

ígéreteit. Ahogy írva találjuk: „²⁹*Bizony mondom néktek, senki sincs, a ki elhagyta házát, vagy fítestvéreit, vagy nőtestvéreit, vagy atyját, vagy anyját, vagy feleségét, vagy gyermekeit, vagy szántóföldeit én érettem és az evangyéliumért,* ³⁰*A ki százannyit ne kapna most ebben az időben, házakat, fítestvéreket, nőtestvéreket, anyákat, gyermekeket és szántóföldeket, üldözésekkel együtt; a jövődő világon pedig az örök életet*” (Mk 10:29-30).

A keresztyéneknek sohasem volna szabad elfeledniük, hogy a nagy misszióparancsot a feltámadt Úr adta (lásd Mt 28:18-20; ApCsel 1:1-8, 21-22). Aki a feltámadást tagadja, az nincs felhatalmazva arra, hogy e megbízást teljesítse. Csak annak a missziós munkának van értelme, amelynek a feltámadás üzenete az alapja, különben értelmetlenné válna szolgálatunk (lásd 1Kor 15:58). Hány és hány okot tudnánk felhozni, hogy hálánkat kifejezzük Istennek a feltámadás csodálatos reménységéért! Nemcsak a teremtés, hanem a megváltás jogán is Istenhez tartozunk (lásd 1Kor 6:20). Méltó az Isten, hogy mindezért dicsérjük, áldjuk, és szeretettel szolgálunk Neki! Csodálatos nap virrad majd azokra, akik hűségesen követték Urukat!

Számunkra, emberek számára egyáltalán nem lehetséges, hogy viszonylag pontos képet kapjunk az Isten által megígért új földről. Mindazáltal döreség lenne a részünkről, ha figyelmen kívül hagynánk az ezekről szóló bibliai utalásokat. Elvégre, Isten ígérete egyértelmű és világos: „*Ímé, mindent újjá teszek*” (Jel 21:5). Mégis, mintha nehezünkre esne, hogy higgyünk ennek a kijelentésnek. Ezért az, aki a Kezdet és a Vég, még hozzáteszi: „*Írd meg, mert e beszédek hívek és igazak*” (Jel 21:5). Az előbbi kijelentés nem kevesebbet ígér, mint azt, hogy Isten helyre fogja állítani számunkra a Paradicsomot, amelyet a bűn megromtott. Ekkor újra szabad járásunk lesz az élet fájához, a bűn pedig többé nem uralkodik. Mind az ördög, mind pedig tevékenysége már a múlté; minden

szenvedés és fájdalom a feledés tengerébe került, hiszen teljesedett Isten első ígérete, miszerint a kígyó fejére tapos (lásd 1Móz 3:15).

Ekkor teljesednek Istennek minden olyan ígéretei is, amelyeket az új égről és az új földről tett; és ekkor „... *a halál nem lesz többé...*” (Jel 21:4). Az Ige így jegyzi fel Isten ígéretét: „¹*És láttam új eget és új földet, mert az első ég és az első föld elmúlt, és a tenger sincs többé. ²És a szent várost, az új Jeruzsálemet is láttam, amint alászáll a mennyből az Istentől, felkészítve, mint egy menyasszony, aki férje számára van felékesítve. ³Hallottam, hogy egy hatalmas hang szól a trónus felől: 'Íme, az Isten sátora az emberekkel van, és ő velük fog lakni, ők pedig népei lesznek, és maga az Isten lesz velük; ⁴és letöröl minden könnyet a szemükről, és halál sem lesz többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az első elmúltak'” (Jel 21:1-4, MBT).*

Noha Isten nagyon világos ígéreteket tett, sok ember mégsem mer mindennek örülni. Ellen White mindezt így látja: „*Sokan, attól félve, hogy az eljövendő örökség túlságosan anyagi jellegűnek tűnik, azokat az igazságokat is elspiritualizálják, amelyek otthonukként emlegetik örökségüket. Krisztus – amint tanítványainak ígérte – azért ment el, hogy Atyja házában lakóhelyet készítsen számukra. Akik hisznek Isten Igéjének tanításaiban, azok tudnak a mennyei lakóhelyekről. De még »szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik Őt szeretik« (1Kor 2:9). Az emberi nyelv alkalmatlan arra, hogy megfogalmazza az igazak jutalmát. Csak azok fogják tudni, hogy milyen, akik meglátják. Véges elme képtelen felfogni, hogy milyen dicsőséges lesz a mennyei Éden.*

A Biblia »hazának« nevezi a szentek örökségét (Zsid 11:14-16). Ott a mennyei Pásztor élő vizek forrásaihoz vezeti nyáját. Az élet fája minden hónapban megtermi gyümölcsét, és leveleivel a népeknek szolgál. Ott kiapadhatatlan, kristálytiszta vízforrások fakadnak, és a partjukon hajladozó fák árnyékot vetnek az ösvényekre, amelyen

*az Úr megváltottai járnak. A szélesen elterülő síkságok gyönyörű dombokba torkollnak. Isten hegyeinek fenséges ormai magasra emelkednek. A békés rónákon, az élő vizek mellett Isten népe, a sokáig zarándok és vándor nép, otthonra talál.”*¹⁵²

Isten prófétái a legkülönbözőbb módon írják le az Úr számukra kinyilatkoztatott akaratát. Prófétái ábrázolásukban újra és újra visszatérnek a győztesek elé tárt mennyei hon ígéretére. Ott nem lesznek megoldatlan szociális kérdések többé, sem kizsákmányolás, sem elnyomók. Az ígért földjén egyedül szeretet és igazságosság uralkodik majd. Nyoma sem lesz többé mindannak, ami itt a földön céltalan, zsarnoki és átokkal sújtott volt. Ott nem lesznek beteljesületlen kívánságaink. Nem visszhangzik az éteren át sem jajkiáltás, sem a panasz hangja, és nem lesz többé háborúskodás sem. Mindenki boldogan és örömmel fogja szolgálni Istent és a Bárányt.

Földi vándorutunk az örök életre felkészítő iskola. Most kell az eljövendő ország polgárává válnunk, különben nem mehetünk be. Aki be akar jutni Isten országába, annak már ebben az életben bizonyítania kell, hogy Isten kegyelme újjá teremtette „*a Krisztus Jézusban jó cselekedetekre*” (Ef 2:10), és ennek megfelelően él és cselekszik.

Az Ige ezt írja: „És nem megy abba be semmi tisztátalan, sem a ki útálatosságot és hazugságot cselekszik, hanem csak a kik beíratk az élet könyvébe, a mely a Bárányé” (Jel 21:27). A bűneset hozta magával a halált, és miatta kellett elhagyni az első emberpárnak a Paradicsomot. A megváltottak azonban, és csakis ők, be fognak lépni Isten országába: „*Boldogok, a kik megtartják az ő parancsolatait, hogy joguk legyen az életnek fájához, és bemehessenek a kapukon a városba*” (Jel 22:14).

A meghívás mindenkinek szól. Hajlandó vagy elfogadni? Milyen balgaság is lenne részünkről, ha egy ilyen csodálatos örökséget, magát

---

¹⁵² White, E. G.: *A nagy küzdelem*. Budapest, 2000, Advent Kiadó, 599. o.

az örök otthont (ahol nyoma sincs többé bánatnak és szenvedésnek) visszautasítanánk, és helyette a halált, a végső pusztulást választanánk!

Minden bizonnyal nem kell sokaig töprengened, hogy melyiket válasszad. A meghívás így szól – hallottad már? „És a Lélek és a mennyasszony ezt mondják: Jövel! És a ki hallja, ezt mondja: Jövel! És a ki szomjúhozik, jöjön el; és a ki akarja, vegye az élet vizét ingyen” (Jel 22:17). Ez az üzenet Neked szól! Ez az üzenet MINDENKINEK szól! (Kiemelés a fordítótól.)

Kövessük Mesterünk hívását, és akkor Lutherrel együtt kiálthatjuk: *„Ezért örvendjünk mi is, amikor felvirrad e nap, és együttesen mondjuk: elég már a télből, hadd legyen már egyszer gyönyörű nyár is; olyan nyár, amely soha véget nem ér, amelynek nemcsak egyedül a szentek, hanem Isten drága angyalai is örvendenek – mi több, amelyre minden teremtetett lény vár, és amelyre félelemmel vegyes vágyakozással tekint. Bárcsak jönne már az örök nyár, amelyben majd minden új lesz!”*¹⁵³

---

¹⁵³ Dr. Martin Luthers's sämtliche Werke. Erste Abtheilung. Homilethische und katechetische Schriften. Sechzehnter Band. Hrsg. von Joh. Georg Plochmann. Erlangen, 1828, Verlag von Carl Heyder, 20. o.

FÜGGELÉK

I. A test, a lélek és a szellem jelentése

Eberhard Jünger *Tod* (Halál) című munkájában rávilágít annak szükségességére, hogy a kereszténységet meg kell tisztítani a platonista filozófiától. Ez alatt azt érti, hogy a kereszténység újra szabad lehessen Platón halálról vallott nézeteitől; annál is inkább, mivel lépten-nyomon azzal találkozhatunk, hogy bibliai fogalmakat Platón szerint értenek.

Komoly igyekezetet kell fordítanunk tehát arra, hogy a Biblia fogalmait újra a maguk eredeti jelentésében lássuk. A Pál apostol által használt és új értelemmel felruházott görög szavakat hosszú évszázadokon át Platón szemüvegén keresztül olvasták. Ez a platonista átértelmezés olyan mély hatást gyakorolt az emberekre, hogy szinte az egyetlen és egyedül elfogadott tanítássá vált az emberi természetről. A halálról és az örök életről vallott keresztény felfogás platonista értelmezése a bibliakommentárokból és az általánosan használt bibliafordításokban teljes áttörést ért el. Mindez olyan elementáris erővel hatott, hogy azokat, akik ma a feltámadás eredeti üzenetéhez visszatérnek, gyakran az a vád éri, hogy ők az evangélium söpredékei. Mindez a legmarkánsabban a lélek halhatatlanságának a kérdésében mutatkozik meg. Szerencsére növekszik azoknak a tábora is, akik újra zászlajukra tűzik az ember egységének és a test feltámadásának a tanítását.

Ebben a fejezetben elsősorban a témánkhoz kapcsolódó bibliai fogalmak jelentésének az értelmezésével szándékozunk foglalkozni. Kezdjük is egy Cullmann professzortól kölcsönzött idézettel: „*Ez arra vezet minket, hogy az emberről szóló teljes tanításról beszéljünk, az antropológiáról. Az Újszövetség antropológiája nem azonos a*

görögével, inkább a zsidóéhoz csatlakozik. A test és a lélek (szóma – pszüché, szarx – pneüma) vonatkozásában – hogy csak ezeket említsük – ugyanazokat a kifejezéseket használják az Újszövetség szerzői, mint amiket a görög filozófusok. E kifejezések azonban számukra egészen mást jelentenek, s teljesen félreértjük az Újszövetséget, ha görög értelmezés szerint magyarázzuk a fogalmakat. Ebből már sok félreértés származott.”¹⁵⁴

De mit is ért a Biblia a test, a lélek és a szellem fogalma alatt? Először is a Szentírás nem beszél megvetően az emberi testről, hiszen az Isten ajándéka. Isten a testet is meg fogja váltani (lásd Róm 8:23). Sok keresztény téved, amikor azt mondja, hogy a test halandó, a lélek pedig halhatatlan. Az emberi test az idők folyamán újra és újra a megvetés tárgyává vált, míg e megvetést fel nem váltotta annak ellentéte: a test szenvedélyeinek kiszolgálása, a test kultusza. Ettől kezdve az ember ennek rabszolgájává vált.

„Egyesek teljesen félreértik Pál apostolnak azt a felszólítását, hogy szánjuk oda testünket áldozatul (lásd Róm 12:1). Úgy vélik, hogy Pál szerint az a kegyes ember, aki egészségét romba dönti, vagy testét ’feléli’. Az ’áldozatul odaszánni’ kifejezésnek azonban itt egy teljesen más jelentése van. Az áldozatnak hibátlanoknak kellett lennie. Beteg, béna vagy rusnya állatot nem volt szabad áldozatul bemutatni. Testünket áldozatul odaszánni tehát annyit jelent, hogy lehetőleg jó állapotba hozzuk fizikumunkat, hogy képes legyen méltó módon Istennek szolgálni – mind lakhelyül, mind hasznos eszközül. A teljesen kimerült emberi test és idegrendszer nem alkalmas a Szentlélek szolgálatára. Pál felelőssé teszi hallgatóit azért, hogy – amennyire rajtuk áll – testük egészségét és erejét megőrizzék. Számára

¹⁵⁴ Cullmann, Oscar: *Unsterblichkeit der Seele oder Auferstehung der Toten?* Stuttgart, 1962, Kreuz-Verlag, S., 29-30. (Karasszon István fordításában: *A lélek halhatatlansága vagy a holtak feltámadása?* Elérhető online: <http://www.reflektologia.sk/colh.pdf>, 6. o. – a ford.)

egyértelműen tévtanításból eredeztethető az, hogy bizonyos emberek '... a test sanyargatása által...' (Kol 2:23, MBT) akarják kegyességüket kifejezni. Testünket – amit mindenkinek saját magának is ismernie kell –, úgy tudjuk a lehető legjobb formába hozni, hogy ügyeliünk az étkezés-bőjtölés, alvás-ébrenlét, munka-kikapcsolódás, valamint mozgás-pihenés megfelelő egyensúlyára. Jézus óva intett attól, hogy testi erőnkkel visszaélve tobzódásnak adjuk át szívünket (lásd Lk 21:34), ami bénítóan hat lelki frissességünkre is."

A megváltás nem abban áll, hogy megvetéssel tekintünk az emberi testre, hanem hogy a Szentlélek ereje által győzünk bűneink felett, miközben testünket Isten kegyelmének szolgálatába helyezzük. Éppen ezért egyáltalán nem mellékes, hogy a szükséges körültekintéssel viszonyulunk-e Istennek ehhez az ajándékához is, vagy engedjük, hogy testünk elenyésszen, azáltal, hogy a bűnnek adjuk át az irányítást. „¹⁶Nem tudjátok-é, hogy ti Isten temploma vagytok, és az Isten Lelke lakozik bennetek? ¹⁷Ha valaki az Isten templomát megrontja, megrontja azt az Isten. Mert az Istennek temploma szent, ezek vagytok ti” (1Kor 3:16-17). Nem véletlen, hogy az apostol így vall magáról: „²⁶Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra; úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos; ²⁷Hanem megsanyargatom testemet és szolgává teszem; hogy míg másoknak prédikálok, magam valami módon méltatlanná ne legyek” (1Kor 9:26-27). A mindennapi, jelentéktelennek tűnő dolgok is Isten dicsőségére kell hogy szolgáljanak! Ahogy az Ige mondja: „Azért akár esztek, akár isztok, akármit cselekesztek, mindent az Isten dicsőségére míveljete” (1Kor 10:31). A megszentelődés magában foglalja egész emberi mivoltunkat.

---

¹⁵⁵ Luther, Ralf: *Neutestamentliches Wörterbuch*. Hamburg, 1962, Furche-Verlag, 169. o.

Egy missziómunkás-képző tanfolyamon a jeles bibliaoktató, Ferdinand Pieringer a következő magyarázattal szolgált annak kapcsán, amit a Szentírás a test fogalma alatt ért: *„A (fizikai) test az ember külső megjelenési formája, amely – megteremtve a föld anyagából (lásd 1Móz 2:7) – az egész organizmust jelenti annak az egyes funkciókat betöltő részeivel együtt. Testünk így nem más, mint a különböző életfunkciók hordozója, ami egyúttal személyiségünknek is helyt ad. Semmit sem találunk a Bibliában, ami testünket alacsonyabb rendűnek tüntetné fel. A hústest (héberül: bászár) először is tehát az anyagból formált ember külső megjelenési formája (lásd 1Móz 2:21). Mindazáltal az 1Móz 6:3-ban ugyanez a szó (bászár) már erkölcsi jelentéssel bír. Nem pusztán az ember külső megjelenési formáját, illetve testi mivoltát jelöli, hanem a bűn által megromlott és Istenétől elfordult testi embert is. Az említett igevers így hangzik: »És monda az Úr: Ne maradjon az én lelkem örökké az emberben, mivelhogy ő test; legyen életének ideje száz húsz esztendő.« (Azaz: az ember átadta magát a test kívánságainak, és képtelen arra, hogy engedjen Isten Lelke irányításának.)*

Az egész Bibliában világosan meg lehet azonban különböztetni, hogy a test (bászár) szó hol fordul elő hústest értelemben, illetve hol jelenti az Istentől elfordult és kicsapongóvá vált testi embert, valamint azokat az isteni természettel össze nem egyeztethető kívánságokat és vágyakat, amelyek székhelye az emberi hústest. (A görög Újszövetségben olvasható szarx szó szinte teljesen ugyanebben az értelemben használatos.) A Róm 6:6-ban található »bűnnek teste« kifejezésben és a Kol 2:11-ben előforduló »levetkezvén az érzéki bűnök testét« kifejezésben a testi (érzéki – a ford.) indulatok által uralt emberről van szó. Róm 7:18-ban ez olvasható: »Mert tudom, hogy nem lakik én bennem, azaz a testemben jó...«; a 14. versben pedig ez: »... de én testi vagyok, a bűn alá rekesztve«. Tovább folytatva, a

23. versben Pál így definiálja a bűnt: »De látok egy másik törvényt az én tagjaimban...« És ez alatt azokat az indulatokat, vágyakat érti, amelyek átjárják az egész testet, miközben ez az erő (törvény) harcban áll az elme törvényével. (Az elmének fordított görög nűsz jelentése – többek között – értelem, tudat.) Ez utóbbi törvény megegyezik a 14. versben előforduló lelki törvénnyel, valamint a 22. versben szereplő isteni törvénnyel a belső ember szerint. Róm 7:24-ben a »halálnak teste« kifejezést találjuk, ami a bűn útjára tért testi embert jelenti, aki ez által a halál hatalma alá vettetett.”¹⁵⁶

Szerencsére az orvostudomány felismerte, hogy az embert nemcsak testi kezelésben lehet részesíteni, hiszen nagyon szoros kölcsönhatás figyelhető meg az ember testi, lelki és szellemi funkciói között. A test és a lélek között fennálló kapcsolatrendszer vizsgáló tudomány a pszichoszomatika. (A görög *szóma* [test] nyomán, ami megfelel a héber *bászár* szó jelentésének.)

Amennyiben az ember egészségnek örvend, testének minden része harmóniában működik egymással, és teljesen el tudja látni feladatát. Ahol azonban ez az egység megbomlik, vagy zavar lép fel a test harmonikus működésében, betegség üti fel a fejét. Ez a betegség gyakran abban áll, hogy a test egyik része az egész test fölött lassan átveszi az irányítást, vagy az egyik rész hiányosan látja el a feladatát. Bárhogyan legyen is, a test harmonikus működéséhez szükséges egyensúly felborul. Mindannyian tudjuk, hogy ha valaki súlyos szívbetegségben szenved, vagy lelki életét a félelem és kétségbeesés uralja, netalán leáll az összes agyi funkciója, akkor ez minden esetben az egész emberre nézve végzetes következményekkel jár.

Amit a „lélek” szó alatt tudni vélünk, arról a Biblia érdekes adalékkal szolgál. Az Ószövetségben találkozhatunk a *nefes* héber kifejezéssel, ami

---

¹⁵⁶ Pieringer, Ferdinand: *Vom irdenhaften Menschenbild zum himmlischen Menschenbild*, II., 13-14. o.

a *náfas* héber igéből vezethető le. 2Móz 23:12-ben, valamint 31:17-ben, továbbá 2Sám 16:14-ben a *náfas* igét úgy fordítják, hogy *megpihenni*, *megnyugodni*. De úgy tűnik, a szó jelentése inkább az, hogy fellelegezni.

„Legjobban az ember teremtésének a leírása szemlélteti, hogy a **nefes** magát az emberi lényt is jelentheti. A héber szöveg fordítása így hangzik: »Azután megformálta az Úristen az embert a föld porából, és élet leheletét lehelte orrába. Így lett az ember élőlényé« (1Móz 2:7 [MBT – a ford.]). Tekintve, hogy minden emberi lény az élet egy bizonyos egésze, az egyes ember egyedisége, úgy látszik, megfelel a héber **nefes** szóval kihangsúlyozott gondolatnak. És mivel az élet kézzelfogható bizonyítéka a lélegzet, illetve a lélegzés, könnyen belátható, hogy miért ezt a szót használta a bibliai író az emberre, mint élőlényre. A fenti igeversek fordítása így teljes mértékben visszatükrözi a héber szó eredeti jelentését.

A **nefes** szót az állatokra is használják, és ilyenkor – helyesen – teremtmény volt a jelentése. Azáltal, hogy az állatok is lélegeznek, ez számunkra annak is bizonyítéka, hogy élnek. Úgy tűnik, hogy itt is megfelelően alkalmazzák ezt a héber szót, annál is inkább, mivel az állatokat Mózes első könyvében **nefes chajjáhn** (élőlény) nevezi a szerző.

A **nefes** szó számtalan előfordulása a fenti jelentésben megerősíteni látszik azt az alapgondolatunkat, hogy a szó magát az egyes lényt, nem pedig annak csak egy részét jelöli. Alapgondolatunk háttérében a **nefes** szó nyelvhasználati előfordulása áll: a legtöbb bibliafordítás a »lelkem« kifejezést úgy adja vissza, hogy »én«, a »lelked« szót pedig úgy, hogy »te« és így tovább. Előfordulásainak többségében a **nefes** helyesen így fordítható: az adott személy, élőlény, vagy az azt helyettesítő személyes névmás, továbbá élet.

E szó kapcsán jelentős azoknak az előfordulási helyeknek a száma is a Bibliában, ahol a **nefes** az ember belső világát jelöli, amennyiben

*a szó alatt az indulataink, érzésvilágunk, benyomásaink, akaratunk stb. székhelyét értjük.*¹⁵⁷

Az alábbiakban nézzünk meg néhány példát arról, ahogyan a nefes szót fordítják a Bibliában: »élő állatok' (1Móz 1:20); »lelkét kilehelni« (JSir 2:12); »életét halálra adni« (Ézs 53:12); »életet elvenni« (1Kir 19:10, MBT); »engem« (Zsolt 119:75); »a (vétkező – a ford.) léleknek meg kell halnia« (Ez 18:4, 20); »egy embert vagy valakit megölni« (4Móz 31:19); »nem gondol életével« (Bir 9:17); »életét féltetni« (Józs 9:24); »az igaznak lelkét éhezni hagyni« (Péld 10:3); »*mint a hideg víz a megfáradt embernek*« (Péld 25:25); »*A jóllakott ember még a lépes mézet is megtapodja; de az éhes embernek minden keserű édes*« (Péld 27:7); »Ímé az én lelkem soha meg nem fertéztetett...« (Ez 4:14); »Végy erőt én lelkem!« (Bir 5:21) stb.

Bámulatos, hogy ugyanaz a szó milyen sok jelentésárnyalatot fejez ki! A fenti példák láttán azonban a legkevésbé sem vetődhet fel a halhatatlan lélek gondolata, amely a testtől különválva önálló életet tudna élni.

A *nefes* szó görög megfelelője a *pszüché*, amelyet néhány helyen úgy fordítanak, hogy „lélek” vagy „lelkek” (lásd pl. Mt 10:28; 11:29; 12:18). Néha az a jelentése, hogy „emberek”: „*És József ... magához hívatá ... egész hetvenöt lélekből álló nemzetségét*” (ApCsel 7:14); „*Valának pedig a hajóban lélekszám szerint összesen kétszázhetvenhatan*” (ApCsel 27:37); „*...nyolc lélek tartatott meg víz által*” (1Pt 3:20). Más helyen a *pszüché* a személyes névmás szerepét tölti be: pl. »a ti lelketekért« annyit tesz, hogy »tiértetek« (lásd 2Kor 12:15). A „lélek” kíváncozhat valami, pl. gyümölcs után (lásd Jel 18:14). A *pszüché* alatt mind a szívet (lásd Ef 6:6), mind az indulatokat is lehet érteni (lásd ApCsel 14:2). A szó azonban semmi olyan jelentéssel nem bír, amiből azt a következtetést lehetne levonni, hogy az tudatos, a testtől független létforma lenne.

¹⁵⁷ Froom, LeRoy Edwin: *The Conditionalist Faith of Our Fathers*, I., Washington, 1966, Review and Herald, 192. o.

*„Ahogy a héber nefes egyszerűen az ember belső világát jelöli (tehát gondolkodását, lelkiállapotát, szándékát, érzéseit, vágyait stb.), ugyanígy használatos a görög pszüché (lélek) az Újszövetségben az emberi tudás és értelem kifejezésére.”*¹⁵⁸

Ebben az összefüggésben azonban figyelembe kell venni, hogy sem Dávid (lásd Zsolt 31:6), sem Jézus (lásd Lk 23:46), sem pedig István (lásd ApCsel 7:58) nem azért imádkoztak haláluk közeledtével, hogy Isten vegye magához lelküket, hanem azért, hogy szellemüket Isten kezébe helyezték. Így máris azzal a kérdéssel találjuk szemben magunkat, amit a Biblia „szellem” alatt ért. A szellem szóhoz, amely héberül *rúach*, sokféle jelentés társulhat: élet lehelete, szél, lélek (az Istentől jövő erő, Isten Lelke megnyilvánulásának a jelentésében – a ford.), tartás, ill. karakter stb. Az Ótestamentumban gyakran előfordul az „élet lehelete” jelentésben, mint pl. Ez 37:5-ben: *„Így szól az Úr Isten ezeknek a tetemeknek: Ímé, én bocsátok ti belétek lelket, hogy megéledjete.”*¹⁵⁹

Gyakoribb azonban, hogy azt jelenti: szél. *„Megemlékezék pedig az Isten Nóéról, és minden vadról, minden baromról, mely ő vele a bárkában vala: és szelet [rúach] bocsáta az Isten a földre, és a vizek megapadának”* (1Móz 8:1). Más bibliahelyeken pedig így adják vissza: életerő (Bír 15:19, MBT), szív (Józs 2:11), indulat (Bír 8:3). A *rúach* szót használják akkor is, amikor az életerőt akarják jelölni az embereknél és állatoknál (lásd Zsolt 146:4). Amennyiben Istennel kapcsolatos a szövegben, gyakran Lelke értendő alatta. A szó kereken 380 alkalommal fordul elő az Ótestamentumban, de egyetlen egy esetben sem utal olyasmire, ami a testen kívül egy tudatos létformát ölthetne.

A *rúach* szó mellett létezik még egy másik kifejezés is, amelyik hasonló jelentéssel bír: a *nösámáh*. Maga a szó 24 alkalommal fordul elő

¹⁵⁸ Pieringer, Ferdinand: ibidem, 14. o.

¹⁵⁹ Az eredeti szövegben a *lélek* szó helyett, az *élet lehelete* szerepel, ami a német fordításban *Odem*.

az Ótestamentumban, és fordítják élet leheletének, szélnek, szellőnek és léleknek. Az ember teremtésének leírásánál a nefessel együtt fordul elő:

„És formálta vala az Úr Isten az embert a földnek porából, és lehelett vala az ő orrába életnek leheletét [nösámáh]. Így lőn az ember élő lélekké [nefes]” (1Móz 2:7). Különösen Jób könyvében találhatók olyan költői nyelven írott részek, amelyekben a rúach és a nösámáh ugyanazt a jelentést hordozza. Így pl. a 27:3-ban ez olvasható: *„Hogy mindaddig, amíg az én lelkem [nösámáh] én bennem van, és az Istennek lehelete [rúach] van az én orromban...”* Más helyen, szintén Jóbnaál találjuk: *„Pedig a lélek [rúach] az az emberben és a Mindenható lehellése [nösámáh], ami értelmet ad néki”* (Jób 32:8). A Jób 33:4-ben pedig ez található: *„Az Istennek lelke [rúach] teremtett engem, és a Mindenhatónak lehelete [nösámáh] adott nékem életet.”*

Isten kijelentette Zakariás prófétán keresztül: *„... Így szól az Úr, aki az eget kiterjesztette, a földet fundálta, és az ember keblébe lelket alkotott”* (Zak 12:1). Isten úgy teremtette meg az embert, hogy az a belé teremtett „lélek” által közvetlen kapcsolatban lehessen vele. Ez az isteni életerő az emberben azonban nem azonos a Szentlélekkel. Ez az ember benső, központi része, amelyen keresztül Isten az embert vezetni és befolyásolni akarja. Az ember szellemét Isten teremtette meg, és az teljesen alá van rendelve az ember agyi funkcióinak, de még inkább az egész embernek.

Hans Wildberger professzor ezzel kapcsolatban a következő, nagyon figyelemreméltó megállapításokat teszi: *„Az az elképzelés, hogy [az ember] halandó testében halhatatlan lélek lakozna, illetve hogy a halált túlélő szellemi léttel rendelkezne, az egyházban hovatovább polgárjogot nyert, mi több, általánosan elterjedt, szinte magától értetődő nézetté vált. Ez azonban a görög filozófiából, és nem a Bibliából származik. Örömmel jelentjük ki ezzel kapcsolatban, hogy az ember szellemi volta – a modern biológiakutatás alapján*

– *semmiképpen sem független annak genetikai állományától, tehát az anyagtól. Amikor az izraeliták, majd az újtestamentumi hívők a feltámadás üzenetét hirdették, üzenetüket nem arra alapozták, hogy az ember szelleme elpusztíthatatlan, hanem arra, hogy Isten mindent újjá fog teremteni.*¹⁶⁰

Az ember oszthatatlan egész, és az ember szelleme, azaz rúachja sem élhet tudatos létformában anélkül, hogy Isten ne teremtett volna számára egy testet, amelybe az élet lehetőségét adta. Mindez világosan kitűnik Jób 34:14-15-ből: „¹⁴*Ha csak ő magára volna gondja, lelkét és lehellését magához vonná: ¹⁵Elhervadna együtt minden test és az ember visszatérne a porba.*” Más szavakkal: az isteni lélek, illetve erő (rúach) és az isteni éltető lehelet (nösámáh) némileg különbözik az általuk megteremtett hús-vér emberi lénytől, és ezt maga Jób is pontosan kihangsúlyozta: „*Engem Isten Lelke alkotott, a Mindenható lehelete éltet*” (Jób 33:4, MBT).

Le Roy Edwin Froom nagyon világos magyarázatot ad minderről, amikor ezt írja: „*Ez a megkülönböztetés nagy fontossággal bír. Amennyiben az ember élete egyenlő lenne azzal az isteni erővel, amely őt életre hívta, akkor rendelkeznie kellene az őt megteremtő isteni erő összes, lényeges tulajdonságával. A bibliai leírás azonban elébe megy mindennek, amikor ezt az isteni erő-megnyilvánulást az élet forrásaként, de attól eltérő és jól megkülönböztethető módon írja le. Ide vezethető vissza, hogy bár az evilági élet semmivé válhat, nem úgy azonban annak forrása; ez ugyanis nem mondható el a Mindenható teremtő erejéről és éltető leheletéről. Ez utóbbiak ugyanis oda térnek vissza, ahol előtte is voltak.*”¹⁶¹

¹⁶⁰ Wildberger, Hans: *Das biblische M1e12nschenbild in: Reformatio, Evangelische Zeitschrift für Kultur und Politik*, Nr. 6/7., Juli 1965. Herausgeber: Schweizerischer Evangelischer Verein.

¹⁶¹ Froom, LeRoy Edwin: *ibidem*, 156. o.

Az Újszövetségben a görög *pneüma* jelentésben azonos az ótestamentumi *ruach* szóval. „A **pneümának** megfelelő héber kifejezés, a **ruach** az isteni teremtető erőt, az univerzális és személytelen életelvet jelöli, amely Istentől származik és hozzá is tér vissza, miután Isten elválasztotta azt a föld porától, amiből az ember földi léte megtestesült (vö. Lk 23:46; ApCsel 7:59). Ez által – a szó legteljesebb értelmében – egyike az emberi lény alkotórészeinek, amivel kifejezhető az ember szellemi élete, intelligenciája, szellemi állapota, valamint a jóra vagy a rosszra való hajlama (lásd 2Móz 31:1-5; Ézs 29:24; Zsolt 51:12-14, 19).

Az Újszövetségben megtaláljuk a **pneüma** görög kifejezés mindkét fenti jelentését. Bizonyos igehelyekben a szó metafizikai értelemben szerepel: meghatározza az egyes ember létfontosságú elemeit (vö. Lk 8:55; 23:46; Jn 19:30; ApCsel 7:58; Jak 2:26). Általános értelemben azonban az ember szellemi, illetve intellektuális manifesztálódása értendő alatta. Pál a **pneümát** használja az értelem (gör. *nousz*) kifejezésére is (lásd 1Kor 2:11; 5:3-5; 7:34; 2Kor 7:1; Kol 2:5). Amikor az ember szellemét jelöli, a **pneüma** minden bizonnyal mindig ilyen értelemben szerepel. Jelentheti továbbá az értelemmel bíró embert is, aki »tud«, »megért«, »döntést hoz« (lásd Fil 4:7; 1Kor 14:14-19; Róm 7:23; 14:5). Megfelel a »belső ember«-nek (lásd Róm 7:22; 2Kor 4:16), akinek meg kell újulnia az »elmének lelke szerint« (lásd Ef 4:23; Róm 12:2), hogy felöltözzön »amaz új embert, mely Isten szerint teremtetett igazságban és valóságos szentségben« (Ef 4:24)... De bármilyen fontos szerepet is tulajdonítsunk az emberi intellektusnak, attól még az nem lesz – ahogy a görög filozófusok vélték – egy önmagában létező és mindent mozgásban tartó vezérelv, a harmonikus és boldog élet meghatározója, ami saját egzisztenciával bír. Ahogy a **pszüché** (vagy akár a **pneüma**), maga a nusz sem áll szemben a szómával – annál

kevésbé, mivel a **nűsz** valójában elképzelhetetlen a **szóma** nélkül. Más szóval: mind a **nűsz**, mind a **szóma** az ember személyiségének alkotórésze; így lettek megteremtve.”¹⁶²

Szem előtt kell tartanunk, hogy a Szentlélek alapvetően más, mint az ember „*lelke*”, az emberi életerő, ez azonban képes kapcsolatba lépni a Szentlélekkel. A Szentlélek segítsége és ereje nélkül az ember esélytelen a gonosz kísértésekkel szemben. Az ember szellemének viszont ezt a kapcsolatot ápolnia is kell Isten Lelkével. A Biblia feljegyzése szerint: „¹¹Mert kicsoda tudja az emberek közül az ember dolgait, hanemha az embernek lelke, amely ő benne van? Azonképpen az Isten dolgait sem ismeri senki, hanemha az Istennek lelke. ¹²Mi pedig nem e világnak lelkét vettük, hanem az Istenből való lelket; hogy megismerjük azokat, amiket Isten ajándékozott nekünk” (1Kor 2:11-12). A Szentlélek a szellemünkön keresztül tud bennünket meggyőzni (lásd Róm 8:16). Csak akkor állhat helyre a harmónia ember és Isten között, ha szellemünket, életerőnket a Szentlélek irányítása alá helyezzük. Csak akkor szűnik meg az emberben dúló, belső háború, ha a Szentlélek átveszi az uralmat az ember szellemén keresztül annak teste, lelke és értelme felett.

Ralf Luther nagyon jól szemlélteti, hogyan is néz ki az emberben ez a belső meghasonlottság: „*A test uralomra törhet, aminek következtében az ember életében a test kívánságai foglalják el az első helyet, háttérbe szorítva ezzel mind lelkét, mind szellemét. Az élvhajász hústest szabadjára engedi fantáziáját, hogy újabbnál újabb élvezeteket keressen, miközben a gondolkodást és az akaratot ebbe az irányba taszítja. Mindazáltal előfordulhat az is, hogy maga a lélek ragadja magához az irányítást. Ekkor vagy az történik, hogy nagymértékben uralkodik a test felett, vagy pedig az, hogy nem restelli*

---

¹⁶² Zürcher, Jean R.: *The Christian View of Man*, I. Berrien Springs (Michigan), 1964, Andrews University Seminary Studies, 164-165. o.

magát a szellem fölé helyezni, csak azért, hogy annak képességeit, a lelkiismeretet, valamint a vallásos erőforrásokat az ember személyes céljainak (vagy tágabb értelemben: nemzeti vagy más hasonló célok) szolgálatába állítsa. Mindennek eredménye az érzéki ember (lásd 1Kor 2:14). Amikor megbomlik az egyensúly az ember életében, az ember elzárja magát Isten elől, és már nem hallgat Isten Lelkének késztetéseire. Mindez mélyreható változásokat indít el az ember életében. Tegyen meg bár a lélek mindent azért, hogy különböző képességeit a legmagasabb szintig csiszolja – az isteni világosságnak mégis csak híján van. Az érzéki ember magasan képzett és mélyen vallásos, az isteni világossággal azonban mégsem rendelkezik. Az emberi szellem működése még valószínűleg nem hunyt ki, de gúzsba van kötve, és meg van nyomorítva. Mindez oda vezet, hogy az emberi test is elveszíti eredeti méltóságát és erejét: a lélek kiszolgálójává válik, azaz erejét pusztán magából az ember személyiségéből meríti, nem pedig Isten kiapadhatatlan forrásából.”

---

¹⁶³ Luther, Ralf: ibidem, 236-237. o.

II. A seol jelentése: „örökké égő pokol” vagy sírgödör?

A seol szót – ami 56 esetben fordul elő az Ószövetségben – a Luther fordítású Biblia és más, régebbi bibliafordítások a pokol szóval adják vissza. Az újabb bibliafordításokra rendszerint mindez már nem jellemző. Hadd szemléltessük néhány példán keresztül a szó jelentését. Amikor Jákób úgy hitte, hogy fia, József odaveszett, szomorúságának így adott hangot: „... *Sírva megyek fiamhoz a sírba [seolba]...*” (1Móz 37:35). Gondoljuk végig: ha a seol valóban a poklot jelentené, Jákób oda kívánczolt volna, hogy szeretett fiával találkozzon?!

A következő igehelyeken a seol szintén a sírgödört/koporsót jelenti: 1Móz 42:38; 44:29, 31. Különösen figyelemreméltó ebben az összefüggésben a Préd 9:12 is: *„Valamit hatalmadban van cselekedni erőd szerint, azt cselekedj; mert semmi cselekedet, okoskodás, tudomány és bölcsesség nincs a Seolban, a hová menendő vagy.”* Ezékielnél is félreérthetetlen kijelentést találunk a szó jelentése kapcsán: *„²⁶Itt van Mések-Tubál és minden sokasága, körülte vannak ennek sírjai, mindnyájan körülméletlenek, fegyverrel megölettek, mert félelmére valának az élők földjének. ²⁷És nem feküsznek együtt az erősekkel, kik elestek a körülméletlenek közül, kik hadiszerszámaikkal szálltak alá a sírba (seolba – a ford.), kiknek az ő fegyvereiket fejük alá tették; mert lőn az ő vétkök csontjaikon, mivelhogy félelmére valának a vitézeknek az élők földjén”* (Ez 32:26-27).

A 49. zsoltár 13-16 versei nagyon kifejező módon mutatják be a büszke ember mulandóságát, miközben maga a seol szó háromszor fordul elő: *„¹³Pedig az ember, még ha tisztességben van, sem marad meg; hasonlít a barmokhoz, a melyeket levágnak. ¹⁴Ez az ő sorsuk bolondság nékik; de azért gyönyörködnek szavokban az ő követőik. Szela. ¹⁵Mint juhok, a Seolra vettetnek, a halál legelteti őket, és az*

igazak uralkodnak rajtok reggel; alakjokat elemésztí a Seol, távol az ő lakásuktól. ¹⁶*Csak Isten válthatja ki lelkemet a Seol kezéből, mikor az megragad engem. Szela.*” Az istentelenek a seolra vettetnek (lásd 15. vers), mint a juhok, a halál legelteti őket, és alakjukat elemésztí a seol... Az igazak, vagy istenfélők azonban ezzel a reménységgel bírnak: „*De Isten engem kivált a holtak hazájából* (azaz a sírból – a ford.), *és magához fog venni. (Szela.)*” (16. vers, MBT)

Az Istenben bízók reménysége különösen világosan jelenik meg az Albrecht-féle bibliafordításban, amely a 15. vers első felét így adja vissza: „*De eljő a reggel, amikor az igazak uralkodnak rajtuk...*” (ti. a gonoszokon – a ford.). Albrecht azután ezt kérdezi a lábjegyzetben: „*Vajon itt nem a feltámadás reggelére kellene gondolnunk?*” A kérdéses igevers további része ezután igenlő választ ad a kérdésre, hiszen így folytatódik: „... *hiszen Kősziklájuk eltörli a halottak birodalmát, mely nem lesz többé lakásuk.*” Ehhez a következő megjegyzést fűzi: „*Az igazak Kősziklája maga Isten. Vajon Isten nem törte meg a halál hatalmát Krisztus feltámadása által? Hiszen Isten az övéit új élettel ajándékozza majd meg a feltámadáskor* (lásd Ézs 29:17-20; Dán 12:2).”

A seol szó jelölheti az alvilág legmélyét is (lásd 5Móz 32:22). Különösen érdekesnek tűnhet, ha megvizsgáljuk a halál és a seol együttes előfordulását Dávid hálaénekében, amit 2Sám 22:2-51 jegyez fel. Az 5. és 6. versben ez olvasható: „⁵*Mert halál hullámai vettek engem körül, Az istentelenség árjai rettentettek engem;* ⁶*A pokol [seol] kötelei vettek körül, S a halál törei estek reám.*” Hasonló leírást találunk Ézsaiásnál is: „*Mert így szóltok: Frigyet kötöttünk a halállal, a sírral [seol] meg szövetséget csináltunk...*” (28:15; vö. 18. vers). Mindkét helyen ugyanaz a gondolat jelenik meg, de azt két különböző szó fejezi ki. A fogalmaknak ezt az összecsengését parallelizmusnak nevezzük.

Nincs szó semmilyen tudatos vagy félig tudatos létről a seolban. A seol ugyanis a „*feledés hazája*”, a „*csendesség*”, ahol az ember egyrészt már nem tudja többé az Urat dicsérni, másrészt pedig nem képes már többé gondolkodni, vagy bármit tenni. Jób 17:15 szerint a seol egyenlő azzal, amikor az ember „*a porban nyugszik*”: „*Leszáll az majd a sír üregébe, velem együtt nyugszik a porban.*” Ézsaiás próféta pedig a seolt a férgek lepte ágyhoz hasonlítja: „*Kevélységed és lantjaid zengése a sírba szállt; fekvő ágyad férgek, és takaró lepled pondrók!*” (Ézs 14:11).

Az Újszövetségben 10 alkalommal találkozunk a seol szó görög megfelelőjével, a Hadész-szel. A szóhoz azonban egy elég veszélyes görög képzet is társul, mivel Hadész az alvilág görög istene. Elképzelhető, hogy Pál apostol éppen e miatt kerülte a szó használatát leveleiben, jöllehet elég gyakran beszélt a halálról.

Mt 11:23 és Lk 10:15 két olyan igehely, amelyekkel azt igyekeznek bizonyítani, hogy a pokol igenis létezik. A kérdéses bibliavers így hangzik Máténál: „*Te is Kapernaum, a ki az égig felmagasztaltattál, a pokolig [Hadész] fogsz megaláztatni; mert ha Sodomában történnek vala azok a csodák, a melyek te benned lőnek, mind e mai napig megmaradt volna.*” Lukácsnál pedig így olvassuk: „*És te Kapernaum, mely mind az égig felmagasztaltattál, a pokolig [Hadész] fogsz lealáztatni.*” Miről is beszél ez a két igever? Elsősorban arról, hogy a legnagyobb felmagasztalást a legmélyebb megaláztatás fogja követni. A pokol azonban nem az ítélet vagy az isteni büntetés színhelyének a megtestesítője, hanem pusztán a síré, ahová a halottak kerülnek. Ez már csak abból a tényből is látható, hogy Sodoma lakói, akik már évszázadokkal korábban elpusztultak, még nem jelentek meg az Isten ítélőszéke előtt. Az ítélet számukra ugyanis majd a jövőben **lesz** (a fordító kiemelése), ahogy Jézus fogalmaz: „... *Sodoma földének könnyebb dolga lesz az ítélet napján, hogynem néked*” (Mt 11:24). Az ítélet ideje, ami elérkezik számukra – mint ahogy minden ember számára –, az majd csak a jövőben lesz, Jézus eljövetelekor,

amikor mindenki sorsa örökre eldől, és mindenki megkapja jutalmát: vagy a kárhozatot, vagy az örök életet.

Mt 16:18 elmondja, hogy a *Hadész* – ami a halál hatalmát mutatja be – Isten egyházát nem nyelheti el. ApCsel 2:27, 31-ben a *Hadész* (helyesen) a holtak helyét, magát a sírt jelenti: „*Mert nem hagyod az én lelkemet a sírban, és nem engeded, hogy a te szented rothadást lásson.*” Továbbá: „*Előre látván ezt, szólt a Krisztus feltámadásáról, hogy az ő lelke nem hagyatott a sírban, sem az ő teste rothadást nem látott.*”

A *Hadész*ben az emberi test elbomlik, miközben kifejezetten hangsúlyos, hogy Isten nem engedte meg, hogy Krisztus a *Hadész*ben rothadást lásson. Krisztus tehát kivétel volt: „*Kit az Isten feltámasztott, a halál fájdalmait megoldván; mivelhogy lehetetlen volt néki attól fogvatartatnia...*” ²⁶*Annakokáért örvendezett az én szívem, és vígadott az én nyelvem; annakfelette az én testem is reménységben nyugszik.* ²⁷*Mert nem hagyod az én lelkemet a sírban, és nem engeded, hogy a te szented rothadást lásson...* ³¹*Előre látván ezt, szólt a Krisztus feltámadásáról, hogy az ő lelke nem hagyatott a sírban, sem az ő teste rothadást nem látott*” (ApCsel 2:24, 26-27, 31). Pontosan a 27. vers második fele bizonyítja – „... *nem engeded, hogy a te szented rothadást lásson*” –, hogy a szent alatt az egész ember értendő, valamint, hogy – az egyetlen kivételt, Krisztust leszámítva – az egész ember az enyészeté lesz a *hádész*ben. Ebben az összefüggésben könnyen érthetőek A jelenések könyvének alábbi igehelyei is, ahol a *Hadész* előfordul: Jézusnál vannak a halál és a *Hadész* (azaz a sír) kulcsai (Jel 1:18); a halál és a *hádész* (azaz a sír) fenyegeti az embereket (Jel 6:8); a halál és a *Hadész* (a sírok) kiadják a halottakat (Jel 20:13); végül a halál és a *Hadész* (a halottak birodalma) meg fog semmisülni (Jel 20:14).

L. Reinhardt nagyon közérthetően világítja meg a *Hadész* valódi értelmét: „*A régi időkben »Hadész« az alvilág istenének számított. Később azonban ezt a helyet Pluto foglalta el, majd a szó az alvilág,*

a sír és a halál kifejezésévé vált... Itt még egyáltalán nincs szó arról, hogy a »hádesz« a pogány-görög és középkori felfogás szerint a poklot jelentené. Amennyiben a görögöknél gyakran nem társult a szóhoz ez a jelentés, még kevésbé igaz ez a zsidó fordítókra és az Újszövetség íróira. Számukra ugyanis a »Hadész« ugyanazt jelentette, mint az ószövetségi »seol«: a sírgödröt, és a föld és a horizont alatti alvilágot – a szó eredeti, és nem misztikus-mitológiai értelmében. Mindez egyáltalán nem szorul bizonyításra, már csak azért sem, mert azokban az újszövetségi igeversekben, amelyekben a »Hadész« szó szerepel, a »seol« szónak vagy a Jézus által használt arám megfelelői, vagy az eredetileg arámul beszélő, és egész életükben arámul, vagy héberül (azaz az Ószövetség nyelvén) gondolkodó apostolok arám fordításai fordulnak elő.”¹⁶⁴

Maguk a görögök is pontosan tudták, hogy az alvilág eseményeinek leírása igencsak mesészerű. Tudta ezt Szókratész, a Kr. e. 470-ben született görög filozófus is, aki mellesleg vitathatatlan tényként kezelte a lelkek halhatatlanságát. Mivel úgy gondolta, a halál után az elhunytak lelkeire ítélet vár, Szókratész, engedve élénk fantáziájának, e lelkek további sorsát némileg kiszínezte: mielőtt a lelkek jól megérdemelt jutalmukat, avagy büntetésüket megkapják, meg kell tisztulniuk, illetve bűnhődniük kell. Megváltásban akkor részesül az ember, ha vétkét levezekli; viszont azok, akik súlyos bűnt követtek el, a Tartaroszba vettetnek, ahonnan soha többé nem jönnek fel.

Szókratész nézete alapján nem nehéz felismerni, honnan ered a tisztítótűz, és a Tartaroszban levő örök kitaszítottság gondolata, vagy – más egyéb tanítás mellett – az örökké tartó szenvedés a pokolban. A görög filozófia a szülőanyja ezeknek, a minden bibliai alapot nélkülöző teóriáknak. Vizsgáljuk meg, hogyan vélekedett maga Szókratész saját

¹⁶⁴ Reinhardt, L. : *Kennt die Bibel das Jenseits?* München, 1925, Verlag von Ernst Reinhardt, 36. o.

elméletéről: „*De már ezek miatt is, amiken itt végigfutottunk, meg kell tenni mindent, Szimmiaszom, hogy az erényt és a tudást elsa-játítsuk életünkben: mert szép a díj és nagy a reménység. Tehát erősködni, hogy csakugyan úgy van mindez, ahogy én elmesélem, értelemmel bíró emberhez nem illő. Úgy vélekedni azonban, hogy így vagy ilyenformán áll a dolog a lelkünkkel és lakóhelyeivel, ha a lélek, mint látjuk, halhatatlan, szerintem illő és érdemes megkockáztatni; mert szép ez a kockázat, és szinte varázsigeként kell magunknak énekelniünk az ilyesmit; azért nyújtom én is már régóta ilyen hosszúra ezt az elbeszélést.*”¹⁶⁵

---

¹⁶⁵ Platón válogatott művei. Platón: *Phaidón*, LXIII., Budapest, 1984, Európa Kiadó.

III. A Jézus visszajövetelével kezdődő események sorrendje

Amikor Jézus visszatér, olyan események veszik kezdetüket, amelyek sorrendisége mindazok figyelmét felkelti, akik érdeklődéssel kísérik az isteni üdvterv beteljesedését. Az Úr eljövetelekor először azok fognak feltámadni, akik követték őt, és haláluk pillanatáig öbelé vetették reménységüket. Pál mindezt világosan kijelenti: *„²²Mert a miképpen Ádámban mindnyájan meghalnak, azonképpen a Krisztusban is mindnyájan megeleveníttetnek. ²³Mindenki pedig a maga rendje szerint. Első zsenge a Krisztus; azután a kik a Krisztuséi, az ő eljövetelekor”* (1Kor 15:22-23). Továbbá: *„Mert maga az Úr riadóval, arkangyal szózatával és isteni harsonával leszáll az égből: és feltámadnak először a kik meghaltak volt a Krisztusban”* (1Thessz 4:16). Azok a hívők pedig, akik még életben vannak Jézus eljövetelekor, elváltoznak, és minden idők hűségeseivel elragadtatnak az égbe (lásd 1Thessz 4:17; vö. Jn 14:3). Az Úr újra eljön azokért, *„... a kik őt várják idvességökre”* (Zsid 9:28). Ezek a versek csak azok sorsáról beszélnek, akik Jézust követték. Senki figyelmét sem kerülheti el, hogy ezekben a bibliaszövegekben egyetlen egy szó sem esik a bűnösök feltámadásáról.

Ez érthető is, mert hiszen Jézus két feltámadásról beszél: az élet feltámadásáról és a kárhozat feltámadásáról (lásd Jn 5:29). Azok a bűnösök, akik Jézus eljövetelekor életben maradnak a földön, azon események által fognak elpusztulni, amelyek az Úr visszatérését kísérik: *„¹⁴És az ég eltakarodék, mint mikor a papirtekercset összegöngyölitik; és minden hegy és sziget helyéből elmozdítottatik. ¹⁵És a földnek királyai és a fejedelmek és a gazdagok és a vezérek és a hatalmasak, és minden szolga és minden szabad, elrejték magokat a barlangokba és a hegyeknek kőszikláiba; ¹⁶És mondának a hegyeknek és a kőszikláknak: Essetek mi reánk és rejtsetek el minket annak színe elől, a ki a királyiszekben ül, és a Bárány haragjától: ¹⁷Mert eljött*

az ő hargájának ama nagy napja; és ki állhat meg?” (Jel 6:14-17; lásd még Ézs11:1-4; 2Thessz 2:8; 2Pt 3:9-10).

Már Ézsaiás próféta szétválasztotta a végső eseményeket: könyvében, a 24. fejezet 17-20-ig terjedő szakaszában az ítélet napjának kozmikus történéseit írja le, majd a 21-23. versekben azt mutatja be, hogy ezzel egy időben mi fog történni Sátánnal és követőivel: *„²¹És lesz ama napon: meglátogatja az Úr a magasság seregét a magasságban, és a föld királyait a földön: ²²És összegyűjtve összegyűjtetnek gödörbe, mint a foglyok, és bezáratnak tömlöczbe, és sok napok után meglátogattnak.”* A német Arndt-féle bibliafordításban a következő magyarázatot találjuk erről a két igeverstről: *„A magasság serege nem más, mint a bukott angyalok sokasága, akikről Pál az Ef 6:12-ben beszél. Ennélfogva az egész földet elárasztó gonoszság áradata egyrészt a démoni erők ténykedéséből áll, másrészt a velük egy húron pendülő földi hatalmasságokból, akik hatalmukkal a gonoszt a végsőig támogatni tudják. Az ítélet kapcsán vö. Mt 13:30, 40-42; a gödör és a tömlőc kapcsán lásd Jel 20:7 és következő versek.”*

Pál apostol szintén különválasztotta az igazak feltámadásának idejét és a mindent lezáró véget: *„Aztán a vég, mikor átadja az országot az Istennek és Atyának; a mikor eltöröl minden birodalmat és minden hatalmat és erőt”* (1Kor 15:24). A jelenések könyve beszél egy ezeréves időszakról, ami az első és a második feltámadás közé esik. (Az első feltámadásban a Jézust szeretők részesülnek, míg a másodikban azok, akik megvetették őt; lásd Jel 20:4-5.) Mivel az ezer év alatt az igazak a mennyben vannak (lásd Jn 14:3; 1Thessz 4:17), és mivel a gonoszok csak az ezer év végén támadnak majd fel, Sátán, avagy a „*sárkány*”, „*ama régi kígyó*” ez alatt az idő alatt meg van fosztva minden kísértő hatalmától: meg van kötözve, és majd csak az ezer év végén, a gonoszok feltámadásakor oldoztatik el (lásd Jel 20:1-3).

A Biblia nem egy földi, ezeréves békekorszakról, hanem egy ezeréves időszakról beszél, amikor az igazak a mennyben lesznek majd. Ahogy Jézus eljövele előtt elhatároztatik, hogy kinek a neve maradhat benne a Bárány könyvében – és ezzel részesülhet az első feltámadásban, valamint az elváltozásban –, ugyanúgy a gonoszok feltámadása előtt világossá válik, miért nem szerepel nevük az élet könyvében, és miért kell a második halált elszenvedniük.

Ebben az ítéletben, amely a gonoszok felett zajlik a mennyben, az ezeréves időszak alatt, az igazak is részt vesznek (lásd 1Kor 6:2). Mindez egyértelműen kitűnik a Jel 20:4-ből: *„Trónokat láttam! [Voltak, akik] rájuk ültek, s azokra ítélethozatalt bíztak. [Láttam] azután azokat a lelkeket, akiket Jézus tanúságtételéért és az Isten Igéjéért lefejeztek, akik nem borultak földre a fenevad előtt, sem annak képmása előtt, akik nem vették sem homlokukra, sem kezükre a bélyeget: ezek megelevenedtek, és a Felkenttel együtt királyságra léptek ezer évig”* (Csia-féle fordítás).

Az ezer év végén következik a végítélet, amikor Isten végrehajtja ítéletét, és ezzel a második halált is (lásd Jel 20:11-15). Ezután Isten új eget és új földet teremt, ahol a bűnnek és a bűn rontásának semmilyen nyoma nem lesz többé. Isten nem ezeréves békeországot ígért, hanem **örökké tartó mennyországot**. A millennium alatt a megváltottak részt vesznek az ítélet meghozatalában (a gonoszok felett – a ford.), ezzel azonban egyidejűleg Jézus Krisztus királyságában is osztoznak. Isten országában Jézus tulajdonképpeni királysága azonban majd csak akkor veszi kezdetét, amikor Isten országa, vagy más szavakkal: Jézus királysága az újjáteremtett földön felállítatik. Erre akkor kerül majd sor, ha a bűn szerzője és a bűn – annak minden következményével együtt – végérvényesen kiirtatik. Ettől függetlenül a megváltottak Krisztussal fognak uralkodni az ezer év alatt, és miután lezárult a Jó és Gonosz közötti nagy küzdelem, az egész örökkévalóságot az újjáteremtett földön élvezik majd. Ezt ígérte Jézus:

„Boldogok a szelídek: mert ők örökségül bírják a földet” (Mt 5:5).

IV. A gyehenna jelentése

Strack és Billerbeck nagyon alapos leírást adnak Bibliakommentárjukban az örökké tartó szenvedésre fenntartott gyehenna (Ge-Hinnom) tanának történelmi kialakulásáról: *„A gyehenna eredetileg eszkatologikus (végidei, a végső eseményeket bemutató) jelentéssel bírt. A legrégebbi szövegekben, amelyekben előfordul, a végső büntetés helyének tekintik, ahol – az utolsó ítélet kihirdetése után – a gonoszok megbűnhődnek. Még pontosabban: a szó három legrégebbi előfordulása alapján eleinte olyan eszkatologiai értelemben vett büntetőhelyként értették, ami csak Izrael közösségének hitetlenjeire vonatkozik. A fogalomnak ez utóbbi korlátozása azonban valószínűleg hamar semmissé vált. Már Énok könyvében – I. könyv 27:2-től és 108:3-tól – azt találjuk a gyehennáról, hogy az minden bűnös számára a végső büntetés színhelye, és ezt a nézetet az Újszövetségen kívül nemcsak az apokrif irodalom képviseli, hanem a rabbinikus zsidó tanítók is. A gyehennáról vallott ezen elképzelés – miszerint az minden bűnös számára az eszkatológikus büntetés színhelye – nagyjából az 1. század közepén (Kr. u.) uralkodhatott. Nem sokkal ezután a kifejezés jelentéstartalma lényegesen kibővült. Kezdték úgy értelmezni, hogy a gyehenna egy tényleges hely, ahol a bűnösök haláluk után bűnhődnek. Énok könyvében (tehát még a kereszténység kialakulása előtt) a 27:1-től... a gyehenna egy nagy gyűjtőhelyként van bemutatva, ahova az istentelenek haláluk után kerülnek, majd pedig ott várakoznak az utolsó ítéletig. Miközben azonban az ilyenfajta elképzelések korábban csak itt-ott kaptak szárnyra, mintegy Kr. u. 50 körül általánosan elfogadottá válnak. Erre az időre tehető, hogy a lélek halhatatlanságának nézete egyre nagyobb ismertségre és elfogadásra tett szert a rabbinikus körökben is... Miután e tanítás szerint az igazak haláluk után közvetlenül a mennyei üdvösségben részesülnek,*

nyilvánvaló volt, hogy annak a kérdése is megválaszolásra vár, hogy hol bűnhődnek az istentelenek közvetlenül haláluk után ... Így történhetett, hogy a gyehenna eredeti jelentésének fokozatosan új értelmet tulajdonítottak. A Krisztus utáni I század derekától a rabbinikus gondolkodásban a gyehenna már nem pusztán a végidőben lezajló büntetés színhelyének felelt meg, hanem olyan büntetési formának, amelyet a bűnösöknek közvetlenül haláluk után kell elszenvedniük. Ezzel azonban még nincs vége a gyehenna ártértelemezési folyamatának. Az utolsó és vallási vonatkozásban a legjelentősebb lépés még váratott magára: a gyehennát egyenlővé tették a purgatóriummal (tisztítótűz)."

---

¹⁶⁶ Strack, Hermann L., Billerbeck, Paul: *Kommentar zum Neuen Testament*, IV. München, 1965, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. S., 1032-1033.

V. Az egyedüli Közbenjáró

A Biblia által bemutatott feltámadáshitből még számos olyan dolog következik, ami hitéletünkben iránymutatóként szolgál. Amennyiben az elhunytak a sírban nyugszanak, pontosabban ott alszanak addig, amíg az élet Fejedelme életre nem kelti őket, akkor nem is fordulhatunk hozzájuk, és nem kérhetjük közbenjárásukat sem.

Olyanokhoz imádkozni, akik alszanak, értelmetlen lenne. A halottak feltámadása majd csak a jövőben lesz, így az elhunyt szentek, akikhez szokás imádkozni, még a sírban pihennek, és semmit sem tudnak tenni értünk. Csak egyetlen egy szent létezik, aki meghalt és feltámadt, és ezért közbenjárását kérhetjük: ő nem más, mint Jézus Krisztus. A Szentírás ezt írja: *„Hiszen egy az Isten, egy a közvetítő is Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus”* (1Tim 2:5, SzIT). E vers világosan mondja: ahogy egy az Istenség, így egy közbenjáró is van Isten és az ember között. Máshol ez olvasható: *„Én fiacskáim, ezeket azért írom néktek, hogy ne vétkezzetek. És ha valaki vétkezik, van Szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus”* (1Jn 2:1). Micsoda kiváltságos helyzetben is vagyunk, hogy olyan Valaki képvisel minket az Atyánál, aki szeret és ismer, és akit az Atyaisten is mindenekfelett szeret! Ezért mondhatta Jézus: „... senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam” (Jn 14:6). Más igevers szerint: *„Ezért üdvözíteni tudja örökre azokat, akik általa járulnak Istenhez, hiszen ő mindenkor él, hogy esedezzek értük”* (Zsid 7:25, MBT).

Csak egyetlen olyan szolgálat van, amelyet a hitben elhunyt hűségeseik számunkra nyújthatnak: életük példája. A *„bizonyágtevők akkora fellege”* (Zsid 12:1, MBT) vesz körül minket, amely – mint a tűzoszlop – irányt mutat; e bizonyágtevők példája követésre buzdít. Hozzájuk hasonlóan az élet tanulói vagyunk: *„²Nézvén a hitnek fejedelmére és bevégezőjére Jézusra, a ki az előtte levő öröm helyett, megvetve a gyalázatot, keresztet szenvedett, s az Isten királyi székének jobbjára*

ült.³ Gondoljátok meg azért, hogy ő ily ellene való támadást szenvedett el a bűnösöktől, hogy el ne csüggedjete, lelkeitekben elalélván” (Zsid 12:2-3).

Az Ágostai Hitvallás 21. cikkelye nagyon világosan foglal állást: „Azt azonban nem tanítja a Szentírás, hogy a szentekhez fohászkodjunk és szentektől kérjünk segítséget, mert egyedül Krisztust állítja élénk közbenjáróul, 1Tim 2:5, engesztelésül, főpapul és szószólóul, Róm 8:34. Őt kell segítségül hívnunk, és megígérte, hogy meghallgatja könyörgésünket, és ezt a tiszteletet fogadja a legszívesebben, vagyis ha őt hívjuk segítségül minden nyomorúságunkban. 1Jn 2,1: Ha valaki vétkezik, van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus.”¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ A fejezet a szerző 1950-ben, *Der Tod – Ende unserer Hoffnung?* címmel megjelent munkájában olvasható, a 63-64. oldalon.

VI. A halottakért mondott imádságról

Nem szabad csalóka érzelmeinkre hagyatkoznunk, amikor azzal a kérdéssel kerülünk szembe, vajon imádkozhatunk-e elhunyt személyekért. A Biblia nem tanítja a halottakért végzett közbenjárást. Akkor mégis honnan, pontosabban milyen elgondolásból származik ez a szokás? Az a bizonytalanság szülte, hogy elhunyt szeretteink valóban minden bűnüket megbánva és igaz hittel hunyták-e le szemüket. Ehhez társult még, hogy egyrészt egyre nagyobb jelentőséget kezdtek tulajdonítani az ember halála és feltámadása között eltelt időnek, míg végül felvetődött az a kérdés, vajon – sorsukat megkönnyítendő – nem lehetne-e tenni valamit az elhunytakért. Másrészt egyre jobban elhalványodott az embernek az a hite, hogy Krisztus kereszthalála tényleg minden bűnt elfedez, így ennek helyébe a cselekedetek általi megigazulás lépett. Az ember azonban nem képes saját jócselekedetei, vagy saját érdemei által üdvözülni, mert ez egyedül Urunk, Jézus Krisztus érdeme által lehetséges. Imádságaink által nem tudunk már többé hozzájárulni elhunyt szeretteink üdvösségéhez – nem úgy, mint amikor még éltek, és hallották az üdvösség szavát. Csak egy kérdés számít: elfogadták-e ezt az üdvösséget, vagy megvetették azt; és az ember halálával ez a kérdés örökre lezárul.

A halottakért mondott imádság nézete tehát ott ütötte fel a fejét, ahol hátat fordítottak azoknak a bibliai igazságoknak, amelyek világos tanítást adnak az ember üdvösségéről. Joggal állítja tehát Schlatter: *„Az apostolok idejére jellemző teljes hithűséget az Egyház hamarosan maga alá temette. Nehezebbre esett, hogy az elhunytakat csendben, minden teória és aggodás nélkül átadja az isteni igazságosságnak és kegyelemnek. Mivel az érdemszerző cselekedetek nézete újra utat talált az Egyházba, megjelent az a tanítás is, hogy létezik egy hely, ahol az emberek haláluk után egy bizonyos ideig bűnhődnek gonosz tetteik miatt. A halottakért érzett aggodalma az Egyházat*

belekényszerítette abba, hogy helyt adjon a halottakért való imádság szokásának, úgyhogy lassacskán nem kevésbé fontos óhajává vált az is, hogy a számára adatott kegyelmi eszközöket még a tőle elfordult emberek érdekében is felhasználja.”¹⁶⁸

Mindazáltal fordítva is igaz: valahányszor, amikor az evangéliumi üdvösségtan újra tiszta fényében ragyogott, visszaszorította a halottakért mondott imádság nézetét. Jó példa erre a zürichi reformáció idejéből az az egyszerűség, ahogyan a halottakat végső nyugalomra helyezték. A rokonokat értesítették a halál híreről, akik aztán köszönetet mondtak azért, hogy a halottat elkísérhették utolsó útjára. *„Ezt követően elmentek a templomba, hogy elmondjanak egy csendes imádságot, de nem a halottért, hanem a gyászoló családtagokért; a templomi szertartás arra korlátozódott, hogy a következő vasárnap az elhunyt nevét ismertették a közösséggel, miközben utóbbit saját halandóságára emlékeztették.”¹⁶⁹* Uhlborn ezt írja a *Von den letzten Dingen* című könyvecskéje 56. oldalán: *„Imádkozni csak szilárd meggyőződésből lehet, aminek alapja Isten Igéje, amely parancsol ugyan, de ígéretekkel is szolgál. A halottakért való imádságot Isten nem parancsolta meg, együttal nem ígérte, hogy tetszene neki egy ilyen imádság.”*

Egyáltalán nem a mi feladatunk annak eldöntése, hogy ki üdvözl, és ki kárhozik el. Az Úr a bíró mind az élők, mind a holtak felett. Őrizkedjünk attól, hogy a bíró szerepét akarjuk játszani, amikor az emberek örök sorsáról van szó! Legyünk azonban tisztában azzal is, hogy nem azoknak az alkalmaknak az alapján ítéltetünk meg, amelyekkel nem is rendelkezünk, hanem az alapján ítéltetünk meg, hogyan használtuk ki a rendelkezésünkre álló alkalmakat!

---

¹⁶⁸ Idézet E. Buddebergtől, 26. o.; a szerző nem írt több adatot a forráshelyről – a ford.

¹⁶⁹ Stähelin, Rudolf: *Huldreich Zwingli*. Band II., 63. o.

Ezen felül nagy a veszélye annak, hogy a halottak üdvössége miatti aggodalmaskodásunk elhomályosítja az élők iránt érzett felelősségünket. A halál komolysága lebegjen a szemünk előtt mindig, hogy mindenkor készen álljunk. Ahogy az Ige mondja: *„Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk”* (Zsolt 90:12). Nagy felelősség nyugszik rajtunk, hogy az Istentől ránk bízott világosságot és Jézus meghívását másokhoz eljuttassuk. A Biblia tanúsága szerint így hív Jézus: *„²⁸Jöjjetek én hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és megvagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek. ²⁹Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy szelíd vagyok, és alázatos szívű, és megnyugvást találtok lelketeknek”* (Mt 11:28-29, MBT).

Tárgymutató

A

- A Biblia emberképe 50
A bolond gazdag példázata – lásd: Pédázatok
A büntetés/kárhozat helye 131, 134–137, 140–153, 262, 272, 331, 335, 339–340
A gazdag és Lázár példázata – lásd: Pédázatok
A halottak birodalma – lásd: Seol
A hívők célba érkezése 275–285, 303, 310
A meghalt igazak és gonoszok együtt pihennek a sírban 79
A test és a lélek betegsége 62, 320,
A test és a lélek egészsége 62–64, 278, 317, 320
Alexandria 44–45
Alexandriai Kelemen 45
Angyalok 84, 85, 86, 136, 146, 179–181, 192, 200–201, 256, 298, 336
Antiókhiai Ignatiosz 41
Antropológia 50, 316
Apokrif iratok 151–152, 220, 339
Apostoli hitvallás 65, 106–108, 309
Aquinoi Tamás 47
Arisztotelész 25–26, 41
Asztrológia 28
Athénagorasz 43
Augustinus 46–47, 206
Az első emberpár bukása 67, 71, 75, 181, 214, 234, 314
Az ember szelleme – lásd: Ember
Az ember túlvilági életének elképzelése 28, 152
Az emberi agy – lásd: Ember

Az ember mint egységes egész – lásd: Ember
 Az éndóri halottidéző asszony 184–189
 „Az oltár alatt levő lelkek” 57, 117–118
 Ábel (vére) 57, 298, 301
 Ábrahám 85, 87, 88, 92, 243, 281
 Ábrahám, Izsák és Jákób 31, 42, 85, 90, 122, 240–241
 Ábrahám kebele 83–85
     – Krisztushoz költözni és vele lenni 252, 286–287, 293
 Ádám 35, 51–52, 57, 66–67, 75, 109, 238, 249, 258, 262, 275–276,
     279, 335
 Állatok 51, 218, 297, 317, 321–323
     – éltető lehelettel rendelkeznek, mint az ember 59, 75, 271, 321–323
     – nincsenek rokonságban az emberrel 59–62
 Álomfejtés 28

B

Babiloni irodalom 24
 Babiloniak 24
 Babonáság 28, 194–195, 201
 Barnabás-levél 41
 Bibliai ezer esztendő – lásd: Millennium
 Brahmanizmus 25
 Bűn 30–32, 36–38, 39, 46, 58, 65, 67, 70, 73–74, 75, 77, 79, 83, 95, 99,
     106, 108–109, 111–113, 115, 122, 125, 128–129, 131–132,
     136–137, 153–155, 160–162, 169, 180, 204, 206, 212–213,
     214, 222–223, 225, 231, 234–238, 239, 243, 247, 249, 255,
     258–259, 261, 263, 268, 273, 275–276, 278, 280, 285, 287,
     302, 303–309, 312, 314, 318–320, 333, 335, 337, 339–340,
     342, 343
 Bűnbocsánat 132, 145, 149, 154, 158, 231, 307

C

Caesareai Euszebiosz 46

D

Dániel 31, 239, 270, 295

Diogenész 13

Doyle, Sir Arthur Conan 169

Döntési szabadság 60, 68, 75, 94, 115, 122, 125, 130, 205, 280, 326

Drogok hatása 207–208,

Drogosok víziói 208

E

Egyiptom, egyiptomiak 21, 23–24, 27–28, 217

„Elhunyt lelkek” megkérdezése 182–183

(lásd még: Az éndóri halottidéző asszony)

Elhunyt lelkek tartózkodási helye 106, 157

Első médium 180

Elváltozás a feltámadáskor 251, 288, 289, 293, 310, 337

Ember/emberi 7, 328, 329, 331, 333, 334, 341

– agy jellemzője 18, 59, 61–62, 324

– állapota a halálban 332

– egységes egész 62–63, 65

– fizikai egészsége 62–64, 317, 320

– halandósága 7, 66, 211

– identitása feltámadásakor 278, 309

– istenképűsége 51

– lelke 63–64

– lelkivilága 63

– megteremtése 43, 52, 58, 59, 234, 319, 321, 325

– szelleme 64, 324, 326

- tehetetlensége a halállal szemben 332
- teste 277, 309, 319

Emberi test

- mint börtön 25
- megvetni való 26, 318

Ember lelke – lásd: Lélek

Engedelmesség próbaköve 66–68, 97

Epiphániosz 114

Erkölcsei törvények 66

Esszénusok 32

Evangéliumi teológia 49

É

Éden 66, 71, 99, 179, 180, 214, 235, 313

Élet 321

- örök 10, 21, 24, 26, 31, 33–35, 39, 41, 43, 48, 56, 75, 82, 84,
120, 127, 132, 135, 137, 144, 147, 207, 234, 236–237, 248, 251,
257–258, 264, 267–268, 270, 272, 275–276, 281–284,
311–314, 316, 332

Élet fája 313, 314

Élet lehelete – lásd: Isten lehelete

Élő lélek 52, 54, 57, 59, 72, 109, 152, 223, 279, 324

Éndór 184, 186, 189 (lásd még: Az éndóri halottidéző asszony)

F

Fáraók 21

Feltámadás 7, 10, 18, 24, 31–32, 33, 36, 42–43, 44, 46, 65, 70, 77, 79,
85–86, 88, 90, 95, 97, 100, 107, 109, 112, 114–117, 127–130,
134, 150, 151–152, 156–157, 169, 172, 174, 197, 201, 211,
219, 221–222, 239–244, 245–249, 250–251, 252–254, 257–264,

265, 268, 269–271, 273–274, 276, 278–279, 281–285, 286,
290, 292, 303–312, 316–317, 330, 332, 335–337, 341, 343

Feltámadáshit az őskeresztény gyülekezetben 39, 43

„Fényes lények” 204, 213, 214

Filozófia térhódítása 26, 40–43, 44, 45–46, 49, 88, 101, 152, 174, 201, 207,
210–211, 223, 275, 290, 316, 324, 333

Fox nővérek 163–166

G

Gecsemáné – lásd: Jézus Krisztus

Gilgames-eposz 24

Gnoszticizmus 40, 44, 45

Gnosztikusok 44

Gonoszok 86, 89, 111, 118, 140, 143–146, 188, 237, 269, 330,
336–337, 339

Görögök 25, 36, 102

– görög gondolkodás 25, 36, 217, 223, 253, 333

Gyehenna 89, 142–145, 263, 266, 273–274, 339–340

H

Halandó és halhatatlan test 223, 272, 276–277, 281–282, 288, 290,
311, 324

Halál 5, 7, 10, 12, 13, 20, 28, 33, 66, 75, 276

– a bűn következménye 36, 70, 212, 235

– a második 91, 144, 146, 254, 262, 266, 269, 271–274, 310, 337

– a Megváltó legyőzte 10, 18, 77, 148, 238, 242, 260–261, 308–310

– az ember „barátja”? 206

– megváltás Arisztotelész szerint 26

– mint alvás 30, 35, 79, 176, 239, 242, 245, 262, 273–274, 292

– mint ellenség 36–37, 77–78, 255–256

- végérvényesen eltöröltetik 77, 248, 261, 272, 311
- Halálközeli élmények 17, 202–205, 206–213, 214–215
- Halhatatlanság 13, 23, 31, 37, 66
  - a lélek halhatatlan, dogmája 24–25, 41–43, 45–48, 78, 201, 217, 223, 253, 324, 333
  - a tanítás kialakulása 24–25, 41–43, 45–48, 201, 324, 333
  - egyedül Isten halhatatlan 70
  - feltételhez van kötve 67
  - Isten ajándéka 48
- Halottakért való közbenjárás 149, 343
  - értük mondott imádság 149, 158
- Halottidézés tilalma 341
- Halottkultusz 21, 28, 195 (lásd még: Ősök és szellemek kultusza)
- „Halott lelkek” megjelenése 156, 163, 175, 177–178
- Hamvasztás 25
- „Hazaköltözni az Úrhoz” (Pál apostol) 287
- Hadész 80, 87–90, 106, 140–141, 146, 148–149, 331–333
- Helyettesítő keresztség a halottakért 114–115, 118
- Helyettesítő keresztség – lásd: Keresztség
- Héraklész két oszlopa 19
- Hérodotosz 217
- Hinnom völgye 142–144
- Hitetlenek (pogányok) 79, 93, 123–126, 137–138, 142, 254, 259, 262, 269, 273–274, 339
  - megtérésre hívása 123, 262
- Hitszabály 107

I

- III. Sándor orosz cár 101
- India 24, 217, 225–226

Interpunkció 102

Isten

- ajándéka 29, 35, 51, 70, 125, 162, 268, 272, 283, 317
- igazsága 79, 161, 188, 205, 238
- ítélete 75, 79, 91, 132, 154, 179, 181, 235
- jellemtulajdonsága 30, 136
- kinyilatkoztatása 26, 40, 48, 107, 118, 120, 136, 173, 192, 209, 215, 234, 239, 251, 296, 314
- mindenhatósága 29, 51, 52, 107, 124, 190, 324–325
- mint a bűnbocsánat Istene 30, 122, 132, 153, 231, 305, 307
(lásd még: Bűnbocsánat)
- mint Teremtő 31, 51, 53, 59, 66–67, 70, 73, 109, 180, 234, 243, 246, 287, 325
- országa, királysága 84, 86, 90, 98–100, 103–104, 122, 155, 172, 243, 263, 269, 276, 280, 288, 291, 310, 314, 337
- parancsolata 67–68, 69, 180, 214, 234–235, 266, 314

Izrael

- halálról vallott nézete 27–28, 30–31, 78
- küzdelme a pogány befolyással 28
- vallása 27

Izrael függősége Jahvétól 29

Izsák 31, 42, 84–85, 90, 122, 240–241

J

Jákób 31, 42, 84–85, 90, 122, 240–241

Jelek és csodák 97, 189–193

Jézus feltámadása – lásd: Jézus Krisztus

Jézus Krisztus

- az élet Forrása 33, 51, 66, 73, 234, 325

- feltámadása 33, 39, 40–41, 77, 79, 106, 108, 141, 148, 173, 259, 275, 278, 285, 305, 308
- főpapi szolgálata 301, 307–308
- halála 39, 74, 103–105, 107, 172, 256, 305
- halottakat támaszt – lásd: Lázár; Feltámadás
- keresztre feszítése 103
- megváltó tette 237
- mennybemenetele 40, 158, 303
- pokolra szállása 106–110, 118
- testet öltése 170, 237
- vére 231
- visszajövede 41, 70, 126, 160, 172, 250–252, 264, 278, 335

Jó cselekedetek 161–162, 306, 314

- megigazulás általuk 343

Jó és gonosz tudásának fája 67, 234

Jób 31, 52–53, 76, 91, 140, 176, 260, 271, 284, 324–325, 331

Jóslás 28

K

Kárhozat (végső megsemmisülés) 95, 127, 129, 131, 134–135, 138, 154, 156, 252, 257, 262, 269–272, 274, 284, 332, 335

Karma 224–226, 230–231

Kegyelemidő 95, 123, 271, 303

Keleti vallások 28, 195, 224–227, 230

Keresztség 39, 114, 116, 255, 280, 303–306

Kerinthosz hívei 114

Két lator a kereszten 98

Kígyó mint médium – lásd: Első médium

Kolumbusz Kristóf 19

Köztes létállapot 148, 241 (lásd még: Tisztító tűz)

Krisztus pokolra szállása – lásd: Jézus Krisztus

Krisztus visszajövelete – lásd: Jézus Krisztus

L

Lateráni zsinat, ötödik, egyetemes 47

Lázár (Betániából) 35, 245–247, 252–253, 276

Lelkek

– gonosz lelkek 80, 189, 195–196

– a „tökéletes igazaké” 298, 300–301

– az elhunytaké 201

– a „tömlöcben levő lelkek”

Lélekvándorlás 25, 215, 216–230

Livingstone, David 15

Luther Márton 36, 54, 57, 75, 87–88, 133, 140, 242, 272, 292, 296–297,
311, 315, 329

M

Manasse (izraeli király) 142

Markion 114

Mártírok (Jelenések 6:9–10-ben) 117–118

Második halál 91, 144, 146, 254, 262, 266, 269, 271–274, 310, 337

Médiumok 163–165, 171–177, 181–183, 197, 207, 211

Megjutalmazás 79, 213, 291

Megtérés 94, 107, 110, 128–129, 138, 147, 155, 159, 224, 268–269,
280–281, 290, 307

Megtérés a halál után? 112, 120–123, 126, 130

Megváltás 79, 113, 120, 125, 131, 160, 162, 170, 212–213, 220, 231, 239,
243, 259, 275, 283, 287, 291, 303, 306–307, 309, 312, 318,

Megváltottak 41, 70, 84, 118, 146, 160, 172, 273, 275, 279, 289, 314, 337
– felismerik egymást a feltámadáskor 270

„Megváltott lelkek” 156

Mikor dől el örök sorsunk? 79, 90, 97, 258, 269, 271, 344

Millennium 337

N

Nagy Baszileosz 46

Nagy Sándor 13

Nazianszoszi Grégoriosz 46

Nóé 59, 106, 110–113, 323

Nüsszai Grégoriosz 46

O

Okkultizmus 9, 163, 170, 194–196, 211–212

Órigenész 44–46

Ószövetségi áldozati rendszer 133

Ö

Öntudatlan állapot 17, 30, 174

Ördög – lásd: Sátán

Ördögi lelkek a Bibliában 190, 192

Örök gyötrellem – lásd: Örök szenvedés

Örök szenvedés 45, 132, 139, 145

Örökké égő pokol 136–137, 146, 329 (lásd még: Örök szenvedés)

Örökké tartó gyötrellem helye – lásd: Példázatok

Örökön örökké, örökkévalóság 99, 109, 132, 135, 144, 271, 337

Ősök és szellemek kultusza 21, 25, 27–28, 195 (lásd még: Halottkultusz)

Özönvíz 110–112

P

Pál apostol 47–48, 57, 77, 96, 109, 114, 123–124, 176, 189, 214, 239, 242, 250, 252, 260, 266, 275, 281–282, 285, 286, 290–291, 293, 296, 305, 316, 317, 331, 336

Paradicsom 67, 98–105, 180, 214, 279, 294, 297, 312, 314

Pátriárkák 27,

Példázatok

– A bolond gazdag példázata 56

– A gazdag és Lázár példázata 80, 81–97

Perzsia 24

Piramisok 21

Pitagorasz 25, 217

Platón 25, 41–42, 46–47, 71–72, 88, 108, 148, 170, 217, 316

Platonizmus 40, 47

Plus ultra, Non plus ultra 19

Poe, Edgar Allan 13

Pokol 18, 43, 45–46, 79–80, 86–91, 106–110, 118, 124, 131–132, 136–137, 139–147, 188, 272, 274, 285, 311, 329–334

Pokolra szállás helye – lásd: Jézus Krisztus pokolra szállása

Polükarposz 41

Próféták 31, 42, 90, 122, 145, 161, 170, 189, 222, 263

Pszichoszomatika 320

R

Reinkarnáció 216–217, 222–224, 227–231

Római Kelemen 41

S

Salamon 29, 59, 75, 89, 134, 220–221, 233–234

Sámuel 111, 134, 184–188

Sátán 69, 120, 136, 143, 179–181, 182–184, 187, 189–190, 192–193,
195–196, 199, 201, 214–215, 252, 336

– „csodái” 190

Sátáni erők munkája a végidőben – lásd: Lelkek, gonosz lelkek

Saul – lásd: Pál apostol

„Segítségért folyamodó lelkek” megjelenései 159

Seol 29, 80, 89, 140–141, 188, 212, 311, 329–333

Sír 7, 13, 21–22, 24, 69, 72, 76–77, 79–80, 83, 88–90, 92, 95, 104, 116,
122, 130, 134, 140–141, 156–157, 160, 172, 188, 211, 242–243,
245, 251, 253, 255–256, 259–260, 272, 275, 279, 283, 285,
292, 310, 329–333, 341

Sodoma és Gomora 111, 124, 144, 331

Spiritizmus 7, 156, 163–181

– a Biblia tiltja 182–184

– csalásai a végidőben 168, 193, 201

– következményei 194–201

– mint tévtanítás 163, 196

SZ

Szellemidézés 179, 183, 189, 192

Szentek 32, 36, 70, 144, 156–157, 260, 313, 315, 341–342

Szentlélek 64, 108, 123, 125, 192, 258, 270, 273, 279–282, 289, 295,
300, 317–318, 324, 327

„Szenvedő lelkek” 156–157, 162

Szókratész 14, 25, 333

Sztoikusok 39, 41

T

Temetkezési szokások – lásd: Halottkultusz

Temetkezési tárgyak (Egyiptomban) 20, 23

Teremtéstörténet 50, 66
Természeti népek 21, 237
Tertullianus 43, 149
Testi („lélekben”) elragadtatás 250, 294, 297, 335
Testi feltámadás 157, 263
Tetszhalál 17
Tibeti halottaskönyvek 207, 212
Tisztítótűz dogmája 43, 45, 106, 148–162, 197, 333, 340
Tridenti zsinat 150
Túlvilági élet elképzelése 28, 152

U

Utolsó ítélet 86, 111–112, 127, 136–138, 143–144, 150, 159, 274, 339

Ú

Új Föld 99–100, 137, 143–145, 219, 224, 312–313, 337
Új Jeruzsálem 90, 99, 143, 298, 313
Újjászületés 123, 129–130, 224–226, 270, 273, 279–281, 307
Újplatonizmus 40, 47
Újraszületés tana – lásd: Újjászületés
Úrvacsora 116, 306

V

Varázslás – lásd: Jósítás
Végző helyreállítás 224, 265, 276
Vizsgálat a halál után – lásd: Tisztítótűz dogmája
XIV. Lajos 13

A könyvben szereplő bibliai igék jegyzéke

Mózes 1. könyve	35:18..... 296	32:22 330
1:1..... 51	37:35..... 329	
1:11-12 51	42:38..... 329	Józsué könyve
1:20 322	44:29-31..... 329	2:11..... 323
1:20-25 51		9:24 322
1:26 51	Mózes 2. könyve	
1:27..... 51	20:3-6 223	Bírák könyve
2:7 2,	21:5-6 133	5:21..... 322
54, 223, 319,	23:12 320	9:7-15 91
321, 323	29:9 133	9:17 322
2:15 66	31:1-5 326	13:4 223
2:16-17 67,	31:17..... 320	15:19 323
68, 69, 214		
2:21 319	Mózes 3. könyve	Sámuel 1. könyve
3:1-7..... 180	17:11,14 57	1:22-28..... 133
3:4..... 69	19:31..... 190	2:6 140,188
3:4-5..... 180	20:6..... 190	28:1-25 186,187
3:5..... 69, 231		28:8-14..... 185
3:15..... 236, 312	Mózes 4. könyve	28:14 185
3:19..... 75,181	16:31-33 188	28:19 187,188
3:22-24 71	16:33 188	31:4 189
3:23,24 235	31:19 322	31:13 188
4:10..... 117		
5:3..... 51	Mózes 5. könyve	Sámuel 2. könyve
5:24..... 289	12:23 57	12:19 186
6:3 ..... 110, 319	18:9-12 182	16:14 321
7:15-22 59	23:3 133	19:7 186
8:1..... 323	31:16 30	22:2-51 330

Királyok 1. könyve	33:4 52,	115:17 29,76,176
3:9-12 221	323,325	119:75 322
17:22 297	33:6 53	146:3-4 73
19:10 322	34:14-15 ..... 76, 325	146:4 ..... 76,176, 323

Királyok 2. könyve	Zsoltárok könyve	Példabeszédek könyve
2:11 289	6:6 76	10:3 322
2:11-12 172	7:2 54,55	25:25 322
14:9 91	8:6-7 59	27:7 322
23:5-10 142	13:4 30	
	16:10 141	

Krónikák 1. könyve	17:15 273	Prédikátor könyve
10:13-14 189	30:10 76	1:9-11 221
29:19 221	31:6 323	3:19-20 59,75
	33:18-19 55	8:8 29

Krónikák 2. könyve	48:2-4 298	8:10 89
28:2-3 142	49:8,9 115,159	9:1-2 233
33:6 142	49:12-16 329	9:7-12 212
	49:15 330	9:12 .....29, 329

Jób könyve	51:12-14,19 326	12:5 134
12:10 271	63:4 30	12:7 134
14:2 284	69:14 271	12:9 .....75, 76, 271
14:10-12 260	88:12-13 76	

14:12 176	89:49 140	Ézsaiás könyve
17:12 140	90:12 345	3:1 73
17:15 331	90:5-12 236	8:19-22 183
19:25-26 31	103:14 53	9:1 184
27:3 323	104:29 75	11:1-4 336
31:38 91	104:29-30 29,73	14:11 331
32:8 323	112:10 136	22:13 116

24:17-23	336	Ezékiel	Habakuk		
25:8	311	4:14	322	2:11..... 91	
26:19	31, 88	8:1-3	295		
28:15-18	330	11:24	295	Zakariás	
29:17-20	330	18:4	54	12:1	323
29:24	326	18:4,20.....	322		
32:14-15	134	28:2	181	Malakiás	
38:18	188	32:26-27	329	3:16-17	269
38:18-19	77, 260	37:5	323	3:18-4:3	145
42:5	271				
44	182	Dániel	Máté		
44:23	91	7:1 kk. 295 és hiv. 269	2:20	56	
49:8	271	12:2	330	3:12	132,145
49:13	91	12:2-13	31, 239	4:4	200
53:4-6	238	12:13	270	5:5	338
53:6	73			5:22,29,30	142
53:12	322	Hóseás		5:25-26	153
55:12	91	13:14	311	5:29-30	145
61:1-2	111			6:10	101
63:16	85	Jóel		7:13-14.....	121,131
64:7	53	2:28	123	8:11-12.....	84
66:22-24	143			9:24	36
66:24	144	Ámós		10:28.....	142,145,
		5:18-20	121		265, 272,322
Jeremiás				10:38-39	267
7:32-34	143	Jónás		11:20-24	124
		2:1,7	134	11:23-24	331
Jeremiás siralmi		2:2-3	140	11:28-29	322
2:12	322			11:29	322
				12:18	322

12:31-32	153	25:41-46	132	9:24-25	268
12:32	134,153,154	25:34,40,41,46	94	9:28-29	171
12:40	104	25:35-40	92	9:30-31	172
13:30	85	26:26-29	306	10:15	331
13:30,40-42	336	26:29	84	10:20	127, 270
13:39	126	27:52	36, 245	12:4-5	265
13:39-43	137	27:52-54	157	12:5	142
13:39,43,49	85	28:18-20	312	12:10	153
13:40-42, 49, 50				12:19,21	56
.....136, 145		Márk		12:33	94
14:1-2	221	3:28-29	153, 154	12:37	84
15:13	161	8:35-36	267	12:50	255
16:13-14	222	9:9	173	13:23-24	121
16:18	332	9:31	108	13:25-28	122
16:25	55, 56,171	9:43,45,47	142	13:25-29	83,84
16:26	55, 56	9:44,46,48	144	13:28-29	90
16:27	79, 90,	10:29-30	312	14:12-14	79
	127,273	10:30	153	14:14	79, 273
16:27-28	171	12:18-27	239	14:25	306
17:1-8	171	12:26-27	85, 241	16:1-31	81
18:8	132	14:25	306	16:8	135
18:9	142	14:33-36	37	16:14-15	81
19:28-30	224	16:16	115	16:22	83
22:23-33	239, 240	16:16	120	16:22-23	80, 87, 88
22:29	240, 241			16:24	92
22:31	241	Lukács		16:25-26	93, 94
23:15,33	142	3:17	132	16:27-28	95
24:31	86	4:18-19	111	16:29	96
24:37-39	111	8:52,55	245, 326	16:30	96, 97

17:33	55	274,284	11:39-45	253	
20:27-40	239	5:29 .....130, 262, 269,	11:43-44	253	
20:36	240, 273	310,335	11:53	96	
20:37-38	241	6:27	35	12:10	96
21:34	318	6:35,47-51	34	12:24-25	268
23:39-43	98,100, 102	6:39-40	248, 249	13:23	83
23:46	323, 326	6:40	248, 281	14:1-3	104, 160
24:19-21	256	6:44	248	14:3	201,335, 336
24:22-24	256	6:53	257	14:3-4	291
24:34	256	6:53-54	34	14:6	33, 207, 341
24:37-43	277	6:54	248, 284	14:9	51
		8:37-40.....	92	17:12	131
János		8:44	69, 180, 214	19:30	326
1:4	33	9:1-3	222	20:17	103
1:14	261	10:10	33		
3:3,5.....	123	10:17-18	265	Apostolok	
3:3,5-8	280	10:27-28	284	Cselekedetei	
3:3,6,7	35	10:28	35	1:1-8,21-22	312
3:6	300	11:3-7	35, 245	1:6-7	99
3:14-18	33,128, 35	11:7,11-15,17		1:9-11	40, 303
3:15,16,36	132	.....	245, 246	1:11.....	303
3:16	147, 237, 257	11:11-14		1:21-22	39, 303
3:18	128	.....	35, 245, 246	2:24,26,27,31.....	332
4:23	128	11:21-22	246	2:27	141
5:20-22	127	11:24-27	246,247,	2:27,31	332
5:24	127, 129,	.....	248,250	2:29-31	141
	257, 270	11:25	247, 248	2:29,34	310
5:24-29	127,128	11:26	247,249,	2:32	39
5:26	70, 34, 247	.....	253, 254, 272	2:41.....	57
5:28-29	8, 254, 259,	11:37	253	3:15-16	263

3:19-21	309	4:17	242	1 Korintus	
4:2-3	263	4:18-19,21	243	2:6	301
4:12	161	4:25	259	2:11	326
4:32	275, 300	5:1	308	2:11-12	327
4:33	39	5:5-9	237	2:14	328
7:14	322	5:8-11	161	3:10-15	154
7:58	323, 326	5:18-19	270	3:14-15	155
7:59-60	239, 326	6:3-4	305	3:16-17	318
10:39-43	263	6:4	249	4:5	156
14:2	322	6:5-6	305	5:3-5	326
14:14-15	177	6:6	319	6:2	337
14:17	96	6:10	135	6:14	275
15:18	133	6:23	35, 36, 212, 235	6:20	312
15:25-26	57	7:14,18,22-24	319	7:34	326
17:18	39, 262	7:22	326	8:4	182
17:30-31	124	7:23	70,326	9:26-27	318
17:31	259	7:24	290	10:4	110
22:16	115	8:1	129	10:31	318
24:14-15	259	8:11	282	13:12	278, 289
24:15	310	8:16	327	14:14-19	326
27:37	322	8:22-25	286	15	260
		8:23	291	15:1-54	290
Római levél		8:24-25	283	15:12	40
1:3-4	108, 308	8:34	259, 342	15:12-19, 29-32	115
1:18-21	125	9:22	131	15:13-18	259
1:23	70	10:9	259	15:14,17,18	109
2:7	70	12:1	317	15:16-19	304
2:11-16	123	12:2	326	15:16-22	249
2:16	123	14:5	326	15:17-18	77
3:21-28	162	14:9	108	15:20,57	259

15:21-22	262	5:14-15	262	4:13	301
15:22-23	258, 335	5:17-18	305	4:22-24	290
15:24	336	6:2	112, 126, 271, 303	4:23	326
15:26	77, 248,	7:1	307, 326	4:24	306, 326
	261, 311	11:3	215	5:14	128
15:29	114	11:14	214	6:6	322
15:30-32	116, 306	11:14-15	189	6:10-17, 12-13	192
15:35-38	270	14:1-4	294	6:12	336
15:38	260	12:2-4	297		
15:42, 50, 53, 54	70	12:15	322	Filippi levél	
15:44-45	108, 278			1:19-20	292
15:45	57, 238, 276			1:21	292
15:50-53	276, 288	Galáciai levél		1:24-26	293
15:51-52	160, 250, 251	1:4	135	1:28	131
15:51-55	243, 311	2:16	161	2:13	128
15:54-57	285	2:20	281	3:10-11	308
15:58	312	3:29	281	3:19-20	131
		4:1-2	282	3:20-21	279, 288
2 Korintus		4:25-26	299	4:7	326
1:8-9	307	5:25	273		
4:16	326	6:15	305	Kolosséi levél	
4:18	289			1:5	252
5:1-4	293	Efézusi levél		1:16	109
5:4	288	1:14	282	2:5	296, 319, 326
5:1-9	286, 290	1:20-21	153	2:11	319
5:5-7	289	2:1	128	2:13	128
5:8	291	2:8-9	161	2:12-13	305
5:9	291	2:10	314	2:17	298
5:10	79, 160, 213,	2:18	300	2:23	318
	271, 291, 309	4:3-4	300	3:1	128

3:3.....	248, 258	2 Timóteus	7:25.....	341	
3:3-4.....	280		9:12.....	135	
3:9-10.....	290	1:9-10.....	9:15.....	113	
3:10.....	51	1:10.....	9:27.....	224	
			261, 284	9:27-28.....	122,160
1 Thesszalonika		1:12-14.....	252	9:28.....	135, 335
2:8.....	266	4:1.....	101	10:1.....	298
4:13.....	239	4:6.....	293	10:26-27.....	132
4:13.16.....	172	4:7-8.....	252	11:7, 38.....	113
4:13-18.....	160, 207,	4:8.....	294	11:13-16.....	311
	250, 260	4:10.....	135	11:32-40.....	118
4:15-17.....	250, 290			11:39.....	85
4:16-17.....	250, 335	Titus		11:39-40	
4:17.....	250, 290,	2:11.....	261		160, 301, 310
	335,336	3:7.....	282	12:1-3.....	341
5:23.....	307			12:18-21.....	297
		Zsidókhoz írt levél		12:22-23.....	298, 299
2 Thesszalonika		1:14.....	179	12:22-24.....	298
1:9.....	132	2:14.....	36	12:23.....	301
2:3.....	131	2:14-15		12:24.....	301
2:8.....	266, 336		213, 237, 307	13:9.....	63
2:9-10.....	190	2:17.....	308		
		4:16.....	300	Jakab	
1 Timóteus		5:7.....	255	1:18.....	305
2:5.....	159, 341, 342	5:9.....	135	2:26.....	326
4:1.....	189	6:1.....	301	3:6.....	142
4:8.....	153	6:4-6.....	153	5:20.....	268
6:9.....	131	7:22-28.....	302		
6:15-16.....	70, 176	7:23-24.....	307		

1 Péter	Júdás	20:6 ..... 240, 273, 310
1:3-5 285	6 336	20:7 336
1:10-11 110	7..... 132,144	20:7-9 90
3:18 108		
3:18-20 106		
3:19-20 ..... 109, 110, 112	Jelenések könyve	20:9,10,14,15 144
3:20 322	1:18 ..... 108, 332	20:10 132,146
4:1-4 112	2:7 99	20:11-15 337
4:5-6 112	2:11 254	20:13 ..... 90, 332
4:13-14 112	3:5 ..... 127, 270	20:13-14 261
4:19 266	6:8 332	20:14
5:8 180	6:9-10 57,117	..... 261, 262, 272, 332
	6:14-17 336	20:14-15 91
2 Péter	7:14 243	20:15 127
1:16-18 173	11:18 127	21:1-4 ..... 99, 313
2:1,3 131	12:9 179	21:2 90
2:5 110	12:11 266	21:4 ..... 145, 262, 313
2:6 144	12:12 180	21:5 312
2:9 111	14:11 132	21:8 ..... 269, 273
3:7,16 131	14:14-16 126	21:27 ..... 127, 314
3:9-10 336	14:17-19 126	22:1-5 99
	16:13-14 190	22:12 79,127
1 János	16:14 192	22:14 314
2:1 ..... 341, 342	17:3 296	22:17 315
2:2 160	17:8,11 131	
2:22 170	18:14 322	
4:9-10 160,161	20:1-4 336	
5:11-12 273	20:4-5 336	
5:11-13 281	20:5 ..... 88, 260	
5:12 ..... 35, 257, 282	20:5-6 269	

Idézetek apokrif iratokból

2 Makkabeus 12:39-45	151
12:43 b	153

Bölcsesség könyve

8:17-20	220
9:5,14,15	221

Énok könyve I.

27:2, 108:3, 27:1	339
-------------------------	-----

